

CA INTERMEDIATE · PAPER 2 · CORPORATE AND OTHER LAWS

Scanner Notes 2.0

Topic by Topic · October 2026 Edition

2 Parts · 15 પ્રકરણ · 148 વિષય · 613 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો

Based on the ICAI Study Material and the Scanner, Corporate and Other Laws 2026 October Edition (V2), with Front Matter V4

આ ચોપડી કેવી રીતે કામ કરે છે

દરેક વિષય માટે પહેલાં “પહેલાં વાંચો” પંક્તિમાં જણાવેલા Study Material ના ફક્ત વાંચો. પછી skill bands પર ક્રમશઃ ઊતરો — દરેક band એ કૌશલ્ય જણાવે છે જે પરીક્ષકે એ વિષય પર ખરેખર વાપર્યું છે, અને એ જ સ્તર પર મહાવરા માટે Scanner ના બરાબર એ જ પ્રશ્નો આપે છે.

અનુક્રમણિકા પછીનો વિભાગ — **આ નોંધનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો** — પ્રશ્ન-પંક્તિ, ICAI ની Manner of Assessment, અને કૌશલ્યનું મિશ્રણ તમારી તૈયારીમાં શું બદલશે તે સમજાવે છે. શરૂ કરતાં પહેલાં તે એક વાર વાંચી લો.

અનુક્રમણિકા

આ નોંધનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો.....	7
વિષય રેકિંગ — પરીક્ષા ભારાંક માર્ગદર્શિકા.....	10

Part 2A • Corporate Laws

પ્રકરણ 1: Preliminary (મહત્વ: D).....	18
વિષય 1: Short Title, Extent, Commencement and Application — Concept Base.....	18
વિષય 2: Definition.....	19
પ્રકરણ 2: Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto (મહત્વ: B).....	23
વિષય 1: Incorporation of Companies અને Promoters નો પરિચય.....	23
વિષય 2: Formation of Company (Section 3) OPC.....	24
વિષય 3: Members Severally Liable in Certain Cases એટલે કે Reduction in Minimum Membership (Section 3A).....	27
વિષય 4: Incorporation of Company (Section 7).....	28
વિષય 5: Formation of Companies with Charitable Objects (Section 8).....	30
વિષય 6: Registration ની અસર (Section 9).....	32
વિષય 7: Memorandum of Association-MoA (Section 4) — Concept Base.....	33
વિષય 8: Article of Association - AoA (Section 5).....	33
વિષય 9: Doctrine of Constructive Notice અને Doctrine of Indoor Management.....	35
વિષય 10: Act to Override Memorandum, Articles etc. (Section 6).....	37
વિષય 11: Effect of Memorandum and Articles (Section 10) — Concept Base.....	38
વિષય 12: Alteration of Memorandum (Section 13).....	39
વિષય 13: Alteration of Articles (Section 14) — Concept Base.....	40
વિષય 14: Alteration of Memorandum or Articles to be Noted in Every Copy (Section 15) — Concept Base.....	41
વિષય 15: Registered Office Of Company (Section 12).....	42
વિષય 16: Commencement of Business etc. (Section 10A).....	44
વિષય 17: Conversion of Companies Already Registered (Section 18).....	45
વિષય 18: Subsidiary Company Not to hold Shares in its Holding Company (Section 19).....	46
વિષય 19: Service of Documents (Section 20).....	48
વિષય 20: Authentication of Documents, Proceedings and Contracts (Section 21) — Concept Base.....	50
વિષય 21: Execution of Bills of Exchange, etc. (Section 22) — Concept Base.....	50
પ્રકરણ 3: Prospectus and Allotment of Securities (મહત્વ: B).....	52
વિષય 1: Public Offer and Private Placement (Section 23).....	52
વિષય 2: Regulation of Issue and Transfer of Securities etc. (Section 24) — Concept Base.....	54
વિષય 3: Prospectus (Section 25 to 33).....	54
વિષય 4: Mis-statement in Prospectus (Section 34 and 35).....	59
વિષય 5: Punishment for Fraudulently Inducing Persons to Invest Money (Section 36) — Concept Base.....	61
વિષય 6: Action by Affected Persons (Section 37) — Concept Base.....	61
વિષય 7: Punishment for Personation for Acquisition, etc., of Securities (Section 38) — Concept Base.....	62
વિષય 8: Punishment for Fraud (Section 447) — Concept Base.....	63
વિષય 9: Allotment of Securities by Company (Section 39).....	63
વિષય 10: Securities to be Dealt with in Stock Exchange (Section 40).....	65
વિષય 11: Global Depository Receipt (Section 41).....	67

વિષય 12: Private Placement (Section 42).....	68
પ્રકરણ 4: Share Capital and Debentures (મહત્વ: A).....	71
વિષય 1: Share Capital ની પ્રકાર.....	71
વિષય 2: Certificate of Shares (Section 46).....	72
વિષય 3: Voting Rights (Section 47).....	74
વિષય 4: Variations of Shareholders' Rights (Section 48).....	75
વિષય 5: Call on Share (Section 49 to 51).....	76
વિષય 6: Issue of Shares at a Premium or Discount (Section 52 & 53).....	78
વિષય 7: Issue of Sweat Equity Shares (Section 54).....	79
વિષય 8: Issue and Redemption of Preference Shares (Section 55).....	82
વિષય 9: Transfer and Transmission of Securities and the Allied Provisions (Sections 56 to 59).....	83
વિષય 10: Alteration of Share Capital (Section 61 to 70).....	84
વિષય 11: Debenture (Section 71).....	90
પ્રકરણ 5: Acceptance of Deposits by Companies (મહત્વ: B).....	93
વિષય 1: અમુક અગત્યના Terms ની સમજ.....	93
વિષય 2: Prohibitive Provisions અને Exempted Companies [Section 73(1)] — Concept Base.....	96
વિષય 3: Members પાસેથી Acceptance of Deposits અંગેની Provisions [Section 73(2), 73(3), 73(4), 73(5)].....	97
વિષય 4: Eligible Companies દ્વારા Public પાસેથી Acceptance of Deposits અંગેની Provisions (Section 76).....	100
વિષય 5: Companies Act, 2013 ની Commencement પહેલાં સ્વીકારેલી Deposits નું Repayment (Section 74).....	103
પ્રકરણ 6: Registration of Charges (મહત્વ: C).....	106
વિષય 1: પરિચય.....	106
વિષય 2: Duty to Register Charges, Etc. (Section 77).....	108
વિષય 3: Deemed Notice of Charge (Section 80).....	110
વિષય 4: Consequences of Non Registration of Charge (Section 77 (3) and (4)) — Concept Base.....	111
વિષય 5: Application For Registration of Charge by Charge-Holder (Section 78).....	112
વિષય 6: Acquisition of Property Subject to Charge and Modification of Charge (Section 79).....	113
વિષય 7: Register of Charges (Section 81 and 85).....	114
વિષય 8: Company to Report Satisfaction of Charge (Section 82).....	116
વિષય 9: Power of Registrar to Make Entries of Satisfaction and Release in Absence of Intimation from Company (Section 83).....	117
વિષય 10: Intimation of Appointment of Receiver or Manager (Section 84).....	119
વિષય 11: Punishment for Contravention (Section 86) — Concept Base.....	120
વિષય 12: Rectification by Central Government in Register of Charges (Section 87).....	120
પ્રકરણ 7: Management and Administration (મહત્વ: B).....	123
વિષય 1: Registers (Section 88 to 91 and 95).....	123
વિષય 2: Annual Return (Section 92 and 94).....	125
વિષય 3: Meeting ની Pre-Requisites (Section 101 to 104).....	127
વિષય 4: Proxies (Section 105).....	131
વિષય 5: Voting (Section 106 to 109).....	132
વિષય 6: Circulation of Members' Resolution (Section 111).....	135
વિષય 7: જે Companies ની Member હોય તેની Meetings માં President & Governors નું Representation (Section 112).....	136
વિષય 8: Companies અને Creditors ની Meetings માં Corporations નું Representation (Section 113).....	137
વિષય 9: Resolutions (Sections 114 to 117).....	138

વિષય 10: Minutes (Sections 118).....	140
વિષય 11: General Meetings ની Minutes-Books ની Inspection (Section 119).....	141
વિષય 12: General Meetings (Section 96 to 100 and 121).....	143
વિષય 13: આ Chapter ની One Person Company ને Applicability (Section 122) — Concept Base.....	146
પ્રકરણ 8: Declaration and Payment of Dividend (મહત્વ: C).....	148
વિષય 1: Dividend એટલે શું — Concept Base.....	148
વિષય 2: Dividend ની પ્રકાર — Concept Base.....	149
વિષય 3: Declaration and Payment of Dividend ની provisions.....	150
વિષય 4: Unpaid Dividend Account (UDA).....	154
વિષય 5: Investor Education and Protection Fund (IEPF).....	156
વિષય 6: Right of dividend, rights shares and bonus shares to be held in abeyance pending registration of transfer of shares — Concept Base.....	157
વિષય 7: 30 દિવસમાં Dividends ન વહેંચવા બદલ Punishment.....	158
પ્રકરણ 9: Accounts of Companies (મહત્વ: A).....	162
વિષય 1: Books of Accounts etc, to be Kept by Company (Section 128).....	162
વિષય 2: Financial Statements (Section 129).....	165
વિષય 3: Periodical Financial Results (Section 129 A).....	166
વિષય 4: Re Opening of Accounts on Court's or Tribunal's Orders (Section 130).....	167
વિષય 5: Voluntary Revision of Financial Statements or Board's Report (Section 131).....	169
વિષય 6: Constitution of National Financial Reporting Authority (Section 132).....	170
વિષય 7: Financial Statement, Board's Report Etc. (Section 134).....	172
વિષય 8: Corporate Social Responsibility (Section 135).....	175
વિષય 9: Right of Members to Audited Financial Statement (Section 136) — Concept Base.....	178
વિષય 10: Copy of Financial Statement to be Filed with Registrar (Section 137).....	179
વિષય 11: Internal Audit (Section 138).....	181
પ્રકરણ 10: Audit and Auditors (મહત્વ: A).....	185
વિષય 1: Appointment of Auditors (Section 139).....	185
વિષય 2: Removal, Resignation of Auditors and Giving of Special Notice (Section 140).....	189
વિષય 3: Eligibility, Qualifications and Disqualifications of Auditors (Section 141).....	192
વિષય 4: Remuneration of Auditors (Section 142).....	195
વિષય 5: Powers and Duties of Auditors and Auditing Standards (Section 143).....	196
વિષય 6: Auditors not to Render Certain Services (Section 144).....	197
વિષય 7: Auditors to Sign Audit Reports (Section 145) — Concept Base.....	198
વિષય 8: Auditors to Attend General Meetings (Section 146).....	199
વિષય 9: Punishment for Contravention (Section 147).....	200
વિષય 10: Central Government to Specify Audit of Items of Cost in Respect of Certain Companies (Section 148).....	201
વિષય 11: NFRA and Auditor — Concept Base.....	202
પ્રકરણ 11: Companies Incorporated Outside India (મહત્વ: C).....	204
વિષય 1: Application of Act to Foreign Companies (Section 379).....	204
વિષય 2: Documents, Etc., to be Delivered to Registrar by Foreign Companies (Section 380).....	207
વિષય 3: Accounts of Foreign Companies (Section 381).....	208
વિષય 4: Display of Name, Etc., of Foreign Company (Section 382) — Concept Base.....	210
વિષય 5: Service on Foreign Company (Section 383) — Concept Base.....	211

વિષય 6: Debentures, Annual Returns, Registration of Charges, Books of Account and their Inspection (Section 384) — Concept Base.....	211
વિષય 7: Fee for Registration of Documents — Concept Base.....	212
વિષય 8: Interpretation (Section 386) — Concept Base.....	213
વિષય 9: Dating of Prospectus and Particulars to be Contained Therein (Section 387).....	214
વિષય 10: Provisions as to Expert's Consent and Allotment (Section 388).....	215
વિષય 11: Registration of Prospectus (Section 389).....	216
વિષય 12: Offer of Indian Depository Receipts (Section 390) — Concept Base.....	217
વિષય 13: Application of Sections 34 to 36 and Chapter XX (Section 391) — Concept Base.....	218
વિષય 14: Punishment for Contravention (Section 392).....	219
વિષય 15: Company's Failure to Comply with Provisions of this Chapter not to affect Validity of Contracts, Etc. (Section 393).....	220
વિષય 16: Rule 12 of Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014 — Concept Base.....	221
વિષય 17: Exemption under this Chapter — Concept Base.....	222
પ્રકરણ 12: The Limited Liability Partnership Act, 2008 (મહત્વ: B).....	224
વિષય 1: LLP- અર્થ અને Concept.....	224
વિષય 2: Incorporation of LLP.....	226
વિષય 3: Partners અને તેમના સંબંધો.....	229
વિષય 4: Financial Disclosures.....	231
વિષય 5: Assessment અને Transfer of Partnership Rights.....	232
વિષય 6: Conversion into LLP.....	234
વિષય 7: Compromise, Arrangement or Reconstruction of LLPs.....	235
વિષય 8: Winding Up And Dissolution.....	237
વિષય 9: બીજા forms of Organisation સાથેનો તફાવત.....	238
Part 2B • Other Laws	
પ્રકરણ 1: The General Clauses Act, 1897 (મહત્વ: B).....	241
વિષય 1: The General Clauses Act નો હેતુ, ઉદ્દેશ અને મહત્વ — Concept Base.....	241
વિષય 2: The General Clauses Act ની Application — Concept Base.....	242
વિષય 3: Legislation ની થોડી પાયાની સમજ — Concept Base.....	243
વિષય 4: Preliminary (Section 1) — Concept Base.....	244
વિષય 5: Definitions (Section 3).....	244
વિષય 6: General Rules of Construction (Sections 5-13).....	248
વિષય 7: Power and Functionaries (Sections 14-19).....	252
વિષય 8: Provision as to Orders, Rules Etc. Made Under Enactments (Sections 20-24).....	254
વિષય 9: Miscellaneous (Sections 25-30).....	256
પ્રકરણ 2: Interpretation of Statutes (મહત્વ: A).....	259
વિષય 1: Introduction.....	259
વિષય 2: Interpretation/Construction ની જરૂર કેમ પડે છે?.....	261
વિષય 3: Rules of Interpretation/Construction.....	262
વિષય 4: Interpretation/Construction માટે Internal aids.....	268
વિષય 5: Interpretation/Construction માટે External aids.....	272
પ્રકરણ 3: The Foreign Exchange Management Act, 1999 (મહત્વ: A).....	275
વિષય 1: Introduction, Preamble, Definitions વગેરે.....	275

વિષય 2: FEMA, 1999 હેઠળ Residential Status.....	277
વિષય 3: Regulation and Management of Foreign Exchange.....	280

શરૂ કરતાં પહેલાં

આ નોંધનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો

Scanner નો દરેક પ્રશ્ન વાંચીને વર્ગીકૃત કરાયો છે — આ પેપર માં 613 પ્રશ્નો — એ જ કૌશલ્ય-ઢાંચા પર જે ICAI પોતે પ્રકાશિત કરે છે. આ નોંધ syllabus ના ક્રમ પર નહીં, એ વર્ગીકરણ પર બનેલી છે. આ પાના પર આપેલી દસ મિનિટ આખી ચોપડી વાપરવાની રીત બદલી નાખશે.

1. એક વિષય કેવી રીતે ગોઠવાયો છે

તેને આ રીતે વાંચો	
પહેલાં વાંચો	Study Material ના બરાબર એ જ ફકરા જેના પર વિષય ટકે છે. નોંધ વાંચતાં પહેલાં Study Material ખોલીને એ ફકરા વાંચો — નોંધ એ જ માનીને લખાઈ છે.
નોંધ	વિષય ખરેખર જેના પર ટકે છે તે — coverage માટે નહીં, પરીક્ષા માટે લખાયેલું, ટૂંકું, અને પરીક્ષાની આગલી રાતે ફરી વાંચી શકાય એવું.
Skill bands	પરીક્ષકે એ વિષય પર ખરેખર વાપર્યું હોય તે દરેક કૌશલ્ય માટે એક band, સાથે થોડી પંક્તિનું માર્ગદર્શન અને મહાવરા માટે Scanner ના બરાબર એ જ પ્રશ્નો. Bands ને છપાયેલા ક્રમમાં જ વાંચો: એ ઓછી માગવાળા કૌશલ્યથી વધુ માગવાળા કૌશલ્ય તરફ જાય છે.
Concept Base	એ વિષય જ્યાં સુધી પરીક્ષક હજી પહોંચ્યો નથી. એ મરજિયાત નથી — ફક્ત હજી સુધી પુછાયું નથી, અને પરીક્ષામાં આવી શકે એવું છે.

2. પ્રશ્ન-પંક્તિ કેવી રીતે વાંચવી

CSQ 3.4 • PYQ 2025-Sep [1] (b) {C} • 5M • Pg 347 LEVEL II Application Medium

પંક્તિનો ભાગ	તે તમને શું કહે છે
CSQ 3.4	Scanner નો પોતાનો પ્રશ્ન-ક્રમાંક. CSQ એટલે case scenario પ્રશ્ન, TQ એટલે theory પ્રશ્ન.
PYQ 2025-Sep [1] (b)	ક્યાં પુછાયું — PYQ ગઈ પરીક્ષા, MTP mock test paper, RTP revision test paper — પછી એ sitting, અને એ પેપરમાં તેનો ક્રમાંક.
{C}	એ પેપરમાં compulsory પ્રશ્ન.
5M	Marks, જેવા Scanner માં છપાયા છે. જ્યાં source છાપતો નથી ત્યાં ખાલી — RTP છાપતા નથી.
Pg 347	Scanner નું એ પાનું જ્યાં પ્રશ્ન અને તેનો જવાબ છપાયો છે.
LEVEL II Application	ICAI નો skill level, અને તેની અંદરનું sub-skill. વિભાગ 3 તેને સમજાવે છે.

પંક્તિનો ભાગ	તે તમને શું કહે છે
Easy	પ્રશ્ન કેટલી માગ કરે છે — તેના marks અને તેમાં પુછાયેલી જુદી-જુદી બાબતોની સંખ્યાના આધારે.

3. Manner of Assessment — દરેક કૌશલ્ય તમારી પાસે શું માગે છે

ICAI એક Skill Assessment Specification Grid પ્રકાશિત કરે છે. તેમાં ત્રણ skill levels આપેલા છે, અને Manner of Assessment of Skills કોલમમાં દરેક સ્તરને બે જુદાં કૌશલ્ય તરીકે વર્ણવ્યું છે. એ જ છ કૌશલ્ય આ ચોપડીમાં ચાલતાં band-શીર્ષક છે.

Skill	કયા સ્તરમાં ગણાય	પરીક્ષક તમારી પાસે શું કરાવવા માગે છે	ધ્યાનમાં રાખવા જેવા directive verbs
Remembering	Level I	જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો.	Define • List • State • Name • Enumerate • Recognise
Understanding	Level I	તેને સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો — નિયમ જેવો છે એવો શા માટે છે તે તમે સમજ્યા છો એ બતાવો.	Describe • Explain • Distinguish • Identify • Illustrate • Outline
Application	Level II	જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરો — આપેલી provision ને આપેલા facts પર લઈ જઈને conclusion પર પહોંચો.	Apply • Calculate • Determine • Prepare • Reconcile • Record • Perform • Use • Conduct • Demonstrate
Analysis	Level II	મૂળ કારણ ઓળખવા માટે જુદાં-જુદાં ક્ષેત્રો વચ્ચેનો સંબંધ તપાસો અને નિર્ણયને ટેકો આપતો પુરાવો શોધો.	Analyse • Discuss • Compare and Contrast • Examine • Develop • Monitor • Prioritise • Produce • Align • Communicate
Evaluation	Level III	સમસ્યાનું આકલન કરો અને વિવેકથી conclusion પર પહોંચો.	Advise • Evaluate • Recommend • Review • Select • Assess
Synthesis	Level III	આંકડા અને માહિતી જોડો, પ્રાસંગિક હકીકતોને અપ્રાસંગિકથી અલગ કરીને.	Synthesis માટે ICAI એકેય verb આપતું નથી.

ICAI Application અને Analysis ના verbs બે અલગ યાદીમાં છાપે છે, એટલે એ ભાગલા Institute ના પોતાના છે. Level I અને Level III માટે તે એક-એક સંયુક્ત યાદી છાપે છે — એટલે Remembering અને Understanding વચ્ચેની તથા Evaluation અને Synthesis વચ્ચેની રેખા verbs ની છપાયેલી યાદી પર નહીં, ICAI ની manner of assessment ના વર્ણન પર આધારિત છે.

CA Intermediate નું આકલન ફક્ત Level I અને Level II પર થાય છે — Intermediate ના table માં Level III ની કોલમ છે જ નહીં, અને Evaluation & Synthesis Final થી શરૂ થાય છે. આ વાત અહીં બીજાં પેપર કરતાં વધારે અગત્યની છે, કારણ કે law નો પ્રશ્ન ઘણી વાર "Advise whether...", "Examine the validity of...", "Is the contention correct?" એવા શબ્દોમાં પુછાય છે — એ Institute ના Level III verbs છે. Law ના પેપરમાં એ શબ્દો કોઈ નિયમને ધોરણ સામે તોલવાનું કહેતા નથી; એ આપેલી section ને આપેલા facts પર લઈ જઈને conclusion પર પહોંચવાનું કહે છે, જે Application છે. એટલે આ ચોપડીમાં આવો દરેક પ્રશ્ન Application માં મુકાયો છે, અથવા જ્યાં એકથી વધુ party કે limb અલગ-અલગ તપાસવાની હોય ત્યાં Analysis માં. આ વાંચન અમારું છે, Institute નું નહીં, અને Question Register માં પ્રશ્ન-દર-પ્રશ્ન નોંધાયેલું છે.

4. કૌશલ્યનું મિશ્રણ તમારી તૈયારીમાં શું બદલશે

ICAI ની Skill Assessment Specification Grid માં CA Intermediate માટે **Level III ની કોલમ છે જ નહીં** — Evaluation અને Synthesis યોજનામાં Final થી જ આવે છે. આ પેપર **Level I** અને **Level II** પર પુછાય છે, અને વર્ગીકૃત Scanner પ્રશ્નોમાં marks **28%** Level I અને **72%** Level II માં વહેંચાય છે. તેમાંથી બે વાત નીકળે છે, જે ચૂકી જવાય એવી છે.

- **"Analysis & Application" ને સરખા ભાગ ન સમજો.** Level II ની અંદર આ પેપર આશરે **72%** marks Application પર અને આશરે **28%** Analysis પર મૂકે છે. મોટા ભાગનું કામ આપેલી section ને આપેલા facts પર લઈ જઈને conclusion પર પહોંચવાનું છે — section વિશે લખવાનું નહીં.
- **પેપરનું સંતુલન દરેક પ્રકરણનું સંતુલન નથી.** દરેક પ્રકરણ પોતાના **ICAI Skill Profile** પેનલથી શરૂ થાય છે, જે બતાવે છે કે એ પ્રકરણના marks ખરેખર કેવી રીતે વહેંચાયા છે અને તેની તૈયારી માટે તેનો શો અર્થ છે. કેટલાંક પ્રકરણ ત્રીજા ભાગનું theory છે; કેટલાંકમાં નામ પૂરતું પણ નથી. પ્રકરણ શરૂ કરતાં પહેલાં એ પેનલ વાંચો.

5. ચોપડીની શરૂઆતમાં બે માર્ગદર્શિકા

આ શા માટે છે	
અભ્યાસ પ્રાથમિકતા માર્ગદર્શિકા	વર્ગીકૃત Scanner પ્રશ્નોમાં પોતાના હિસ્સાના આધારે દરેક પરીક્ષિત વિષયની રેંકિંગ, અને સંચિત coverage પર A, B કે C ગ્રેડ. શ્રેણી A બધા પ્રશ્નોના પહેલા 60% આવરી લે છે — પહેલાં તેને પૂરેપૂરી તૈયાર કરો.
મહત્ત્વ ગ્રેડ	અનુક્રમણિકામાં દરેક પ્રકરણ સામે છપાયેલો A-D ગ્રેડ. એ ICAI નો syllabus weightage નો સંકેત છે, અને પ્રશ્ન-આવૃત્તિની રેંકિંગથી અલગ છે. જ્યાં બંને જુદું કહે ત્યાં પ્રકરણને બેમાંથી ઊંચા ધોરણે તૈયાર કરો.

અભ્યાસ પ્રાથમિકતા માર્ગદર્શિકા

વિષય રેકિંગ — પરીક્ષા ભારાંક

પહેલાં વાંચો: આ પુસ્તિકાનો દરેક એ વિષય જેને પરીક્ષકે ખરેખર પૂછ્યો છે, નીચે 613 વર્ગીકૃત Scanner પ્રશ્નો (2026 October Edition, V2) માં પોતાના હિસ્સાના આધારે — બધા 15 એકમ ભેગા કરીને — રેંક કરાવો છે, અને સંચિત coverage પર A, B કે C ગ્રેડ અપાવો છે. **શ્રેણી A (રેંક 1-25)** બધા વર્ગીકૃત પ્રશ્નોના પહેલા 60% આવરી લે છે: passing standard 50% હોવાથી, A-વિષયો પૂરેપૂરા તૈયાર કરનાર વિદ્યાર્થી પાસે સ્પષ્ટ margin રહે છે. **શ્રેણી B (રેંક 26-40)** પછીના 15% ઉમેરે છે, જેથી coverage આશરે 75% થાય — સમય મળે તેમ આ કરી લો. **શ્રેણી C (રેંક 41-113)** બાકીના 25% છે: એક લાંબી પૂછડી, જેમાંથી marks કાઢવા ધીમું પડે છે અને જેનો ઘણો ભાગ A અને B ની તૈયારી કરતી વખતે આપોઆપ તૈયાર થઈ જાય છે. **પાનું** કોલમ બતાવે છે કે એ વિષયની નોંધ કયા પાનાથી શરૂ થાય છે.

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
1	A	Interpretation of Statutes	Rules of Interpretation/Construction	4.4%	4.4%	262
2	A	The General Clauses Act, 1897	General Rules of Construction (Sections 5-13)	3.6%	8.0%	248
3	A	Audit and Auditors	Appointment of Auditors (Section 139)	3.4%	11.4%	185
4	A	The General Clauses Act, 1897	Definitions (Section 3)	3.4%	14.8%	244
5	A	Share Capital and Debentures	Alteration of Share Capital (Section 61 to 70)	3.3%	18.1%	84
6	A	Management and Administration	General Meetings (Section 96 to 100 and 121)	2.9%	21.0%	143
7	A	The Foreign Exchange Management Act, 1999	FEMA, 1999 હેઠળ Residential Status	2.9%	24.0%	277
8	A	Management and Administration	Meeting ની Pre-Requisites (Section 101 to 104)	2.8%	26.8%	127
9	A	Declaration and Payment of Dividend	Declaration and Payment of Dividend ની provisions	2.8%	29.5%	150
10	A	The Foreign Exchange Management Act, 1999	Regulation and Management of Foreign Exchange	2.6%	32.1%	280
11	A	Acceptance of Deposits by Companies	અમુક અગત્યના Terms ની સમજ	2.4%	34.6%	93
12	A	Acceptance of Deposits by Companies	Eligible Companies દ્વારા Public પાસેથી Acceptance of Deposits અંગેની Provisions (Section 76)	2.3%	36.9%	100
13	A	Audit and Auditors	Eligibility, Qualifications and Disqualifications	2.3%	39.2%	192

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
of Auditors (Section 141)						
14	A	Interpretation of Statutes	Interpretation/Construction માટે Internal aids	2.3%	41.4%	268
15	A	Preliminary	Definition	2.1%	43.6%	19
16	A	Prospectus and Allotment of Securities	Prospectus (Section 25 to 33)	2.1%	45.7%	54
17	A	Accounts of Companies	Books of Accounts etc, to be Kept by Company (Section 128)	2.0%	47.6%	162
18	A	Accounts of Companies	Financial Statement, Board's Report Etc. (Section 134)	1.8%	49.4%	172
19	A	Registration of Charges	Duty to Register Charges, Etc. (Section 77)	1.6%	51.1%	108
20	A	Declaration and Payment of Dividend	30 દિવસમાં Dividends ન વહેંચવા બદલ Punishment	1.6%	52.7%	158
21	A	Accounts of Companies	Corporate Social Responsibility (Section 135)	1.6%	54.3%	175
22	A	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Formation of Company (Section 3) OPC	1.5%	55.8%	24
23	A	Management and Administration	Voting (Section 106 to 109)	1.5%	57.3%	132
24	A	Accounts of Companies	Copy of Financial Statement to be Filed with Registrar (Section 137)	1.5%	58.7%	179
25	A	The Limited Liability Partnership Act, 2008	Incorporation of LLP	1.5%	60.2%	226
26	B	The General Clauses Act, 1897	Miscellaneous (Sections 25-30)	1.5%	61.7%	256
27	B	Management and Administration	Annual Return (Section 92 and 94)	1.3%	63.0%	125
28	B	Accounts of Companies	Internal Audit (Section 138)	1.3%	64.3%	181
29	B	Audit and Auditors	Removal, Resignation of Auditors and Giving of Special Notice (Section 140)	1.1%	65.4%	189
30	B	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Formation of Companies with Charitable Objects (Section 8)	1.0%	66.4%	30
31	B	Prospectus and Allotment of Securities	Mis-statement in Prospectus (Section 34 and 35)	1.0%	67.4%	59
32	B	Share Capital and Debentures	Issue of Sweat Equity Shares (Section 54)	1.0%	68.4%	79
33	B	Management and Administration	Resolutions (Sections 114 to 117)	1.0%	69.3%	138
34	B	Companies Incorporated Outside India	Application of Act to Foreign Companies (Section 379)	1.0%	70.3%	204
35	B	The Limited Liability Partnership Act, 2008	Partners અને તેમના સંબંધો	1.0%	71.3%	229

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
36	B	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Doctrine of Constructive Notice અને Doctrine of Indoor Management	0.8%	72.1%	35
37	B	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Subsidiary Company Not to hold Shares in its Holding Company (Section 19)	0.8%	72.9%	46
38	B	Prospectus and Allotment of Securities	Private Placement (Section 42)	0.8%	73.7%	68
39	B	The General Clauses Act, 1897	Power and Functions (Sections 14-19)	0.8%	74.6%	252
40	B	Share Capital and Debentures	Variations of Shareholders' Rights (Section 48)	0.7%	75.2%	75
41	C	Share Capital and Debentures	Issue of Shares at a Premium or Discount (Section 52 & 53)	0.7%	75.9%	78
42	C	Acceptance of Deposits by Companies	Members પાસેથી Acceptance of Deposits અંગેની Provisions [Section 73(2), 73(3), 73(4), 73(5)]	0.7%	76.5%	97
43	C	Declaration and Payment of Dividend	Unpaid Dividend Account (UDA)	0.7%	77.2%	154
44	C	Accounts of Companies	Voluntary Revision of Financial Statements or Board's Report (Section 131)	0.7%	77.8%	169
45	C	Audit and Auditors	Remuneration of Auditors (Section 142)	0.7%	78.5%	195
46	C	Companies Incorporated Outside India	Accounts of Foreign Companies (Section 381)	0.7%	79.1%	208
47	C	The Limited Liability Partnership Act, 2008	LLP- અર્થ અને Concept	0.7%	79.8%	224
48	C	The General Clauses Act, 1897	Provision as to Orders, Rules Etc. Made Under Enactments (Sections 20-24)	0.7%	80.4%	254
49	C	Interpretation of Statutes	Introduction	0.7%	81.1%	259
50	C	Interpretation of Statutes	Interpretation/Construction માટે External aids	0.7%	81.7%	272
51	C	The Foreign Exchange Management Act, 1999	Introduction, Preamble, Definitions વગેરે	0.7%	82.4%	275
52	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Alteration of Memorandum (Section 13)	0.5%	82.9%	39
53	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Service of Documents (Section 20)	0.5%	83.4%	48
54	C	Share Capital and Debentures	Debenture (Section 71)	0.5%	83.8%	90
55	C	Registration of Charges	પરિચય	0.5%	84.3%	106
56	C	Registration of Charges	Company to Report Satisfaction of Charge (Section 82)	0.5%	84.8%	116

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
57	C	Registration of Charges	Power of Registrar to Make Entries of Satisfaction and Release in Absence of Intimation from Company (Section 83)	0.5%	85.3%	117
58	C	Management and Administration	જે Companies ની Member હોય તેની Meetings માં President & Governors નું Representation (Section 112)	0.5%	85.8%	136
59	C	Accounts of Companies	Periodical Financial Results (Section 129 A)	0.5%	86.3%	166
60	C	Accounts of Companies	Re Opening of Accounts on Court's or Tribunal's Orders (Section 130)	0.5%	86.8%	167
61	C	Audit and Auditors	Auditors not to Render Certain Services (Section 144)	0.5%	87.3%	197
62	C	The Limited Liability Partnership Act, 2008	Financial Disclosures	0.5%	87.8%	231
63	C	The Limited Liability Partnership Act, 2008	Compromise, Arrangement or Reconstruction of LLPs	0.5%	88.3%	235
64	C	The Limited Liability Partnership Act, 2008	Winding Up And Dissolution	0.5%	88.7%	237
65	C	Interpretation of Statutes	Interpretation/Construction ની જરૂર કેમ પડે છે?	0.5%	89.2%	261
66	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Incorporation of Company (Section 7)	0.3%	89.6%	28
67	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Registered Office Of Company (Section 12)	0.3%	89.9%	42
68	C	Prospectus and Allotment of Securities	Public Offer and Private Placement (Section 23)	0.3%	90.2%	52
69	C	Prospectus and Allotment of Securities	Allotment of Securities by Company (Section 39)	0.3%	90.5%	63
70	C	Prospectus and Allotment of Securities	Securities to be Dealt with in Stock Exchange (Section 40)	0.3%	90.9%	65
71	C	Share Capital and Debentures	Call on Share (Section 49 to 51)	0.3%	91.2%	76
72	C	Share Capital and Debentures	Issue and Redemption of Preference Shares (Section 55)	0.3%	91.5%	82
73	C	Registration of Charges	Acquisition of Property Subject to Charge and Modification of Charge (Section 79)	0.3%	91.8%	113
74	C	Registration of Charges	Register of Charges (Section 81 and 85)	0.3%	92.2%	114
75	C	Management and Administration	Registers (Section 88 to 91 and 95)	0.3%	92.5%	123
76	C	Management and Administration	Proxies (Section 105)	0.3%	92.8%	131
77	C	Management and Administration	Minutes (Sections 118)	0.3%	93.1%	140

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
78	C	Management and Administration	General Meetings ની Minutes-Books ની Inspection (Section 119)	0.3%	93.5%	141
79	C	Declaration and Payment of Dividend	Investor Education and Protection Fund (IEPF)	0.3%	93.8%	156
80	C	Accounts of Companies	Constitution of National Financial Reporting Authority (Section 132)	0.3%	94.1%	170
81	C	Companies Incorporated Outside India	Documents, Etc., to be Delivered to Registrar by Foreign Companies (Section 380)	0.3%	94.5%	207
82	C	Companies Incorporated Outside India	Registration of Prospectus (Section 389)	0.3%	94.8%	216
83	C	The Limited Liability Partnership Act, 2008	Assessment અને Transfer of Partnership Rights	0.3%	95.1%	232
84	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Incorporation of Companies અને Promoters નો પરિચય	0.2%	95.3%	23
85	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Members Severally Liable in Certain Cases એટલે કે Reduction in Minimum Membership (Section 3A)	0.2%	95.4%	27
86	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Registration ની અસર (Section 9)	0.2%	95.6%	32
87	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Article of Association - AoA (Section 5)	0.2%	95.8%	33
88	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Act to Override Memorandum, Articles etc. (Section 6)	0.2%	95.9%	37
89	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Commencement of Business etc. (Section 10A)	0.2%	96.1%	44
90	C	Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto	Conversion of Companies Already Registered (Section 18)	0.2%	96.2%	45
91	C	Prospectus and Allotment of Securities	Global Depository Receipt (Section 41)	0.2%	96.4%	67
92	C	Share Capital and Debentures	Share Capital ની પ્રકાર	0.2%	96.6%	71
93	C	Share Capital and Debentures	Certificate of Shares (Section 46)	0.2%	96.7%	72
94	C	Share Capital and Debentures	Voting Rights (Section 47)	0.2%	96.9%	74
95	C	Share Capital and Debentures	Transfer and Transmission of Securities and the Allied Provisions (Sections 56 to 59)	0.2%	97.1%	83
96	C	Acceptance of Deposits by Companies	Companies Act, 2013 ની Commencement પહેલાં સ્વીકારેલી Deposits નું Repayment (Section 74)	0.2%	97.2%	103
97	C	Registration of Charges	Deemed Notice of Charge (Section 80)	0.2%	97.4%	110

#	શ્રેણી	પ્રકરણ	વિષય	હિસ્સો	સંચિત	પાનું
98	C	Registration of Charges	Application For Registration of Charge by Charge-Holder (Section 78)	0.2%	97.6%	112
99	C	Registration of Charges	Intimation of Appointment of Receiver or Manager (Section 84)	0.2%	97.7%	119
100	C	Registration of Charges	Rectification by Central Government in Register of Charges (Section 87)	0.2%	97.9%	120
101	C	Management and Administration	Circulation of Members' Resolution (Section 111)	0.2%	98.0%	135
102	C	Management and Administration	Companies અને Creditors ની Meetings માં Corporations નું Representation (Section 113)	0.2%	98.2%	137
103	C	Accounts of Companies	Financial Statements (Section 129)	0.2%	98.4%	165
104	C	Audit and Auditors	Powers and Duties of Auditors and Auditing Standards (Section 143)	0.2%	98.5%	196
105	C	Audit and Auditors	Auditors to Attend General Meetings (Section 146)	0.2%	98.7%	199
106	C	Audit and Auditors	Punishment for Contravention (Section 147)	0.2%	98.9%	200
107	C	Audit and Auditors	Central Government to Specify Audit of Items of Cost in Respect of Certain Companies (Section 148)	0.2%	99.0%	201
108	C	Companies Incorporated Outside India	Dating of Prospectus and Particulars to be Contained Therein (Section 387)	0.2%	99.2%	214
109	C	Companies Incorporated Outside India	Provisions as to Expert's Consent and Allotment (Section 388)	0.2%	99.3%	215
110	C	Companies Incorporated Outside India	Punishment for Contravention (Section 392)	0.2%	99.5%	219
111	C	Companies Incorporated Outside India	Company's Failure to Comply with Provisions of this Chapter not to affect Validity of Contracts, Etc. (Section 393)	0.2%	99.7%	220
112	C	The Limited Liability Partnership Act, 2008	Conversion into LLP	0.2%	99.8%	234
113	C	The Limited Liability Partnership Act, 2008	બીજા forms of Organisation સાથેનો તફાવત	0.2%	100.0%	238

હિસ્સો % એ Scanner માંથી લીધેલો પ્રશ્ન-આવૃત્તિનો સંકેત છે — એટલે કે ખરેખર શું પુછાયું છે. દરેક પ્રકરણ અને એકમના મથાળા સામે છપાયેલો મહત્ત્વ ગ્રેડ (A-D) એ ICAI નો પોતાનો weightage સંકેત છે, જે Chapter Priority Table, Front Matter V4 — ICAI marks over the 8 papers set under the 2023 scheme, including September 2026 માંથી લેવાયો છે. બંને જુદી વાત માપે છે, અને જ્યાં જુદાં પડે ત્યાં બેમાંથી ઊંચા ધોરણે તૈયારી કરો. આ ઉપરાંત 35 વિષય Scanner's frequency tables but carry no

question yet; they are badged **CONCEPT BASE** in the notes and are not ranked here.

PART

2A

Corporate Laws

12 chapters

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 1

Preliminary

2 વિષય • 13 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: D

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે scenario-આધારિત

Level I — સમજ અને જ્ઞાન 6.9% 4 of 58 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગ 93.1% 54 of 58 marks

આ પ્રકરણ આખા પેપર કરતાં વધારે application થી પુછાય છે — તેના ફક્ત 7% marks Comprehension and Knowledge ના છે, સામે આખા Paper 2 માં 28%. અહીં section જાણી લેવું પૂરતું નથી; marks તેને facts પર લઈ જવામાં છે.

વિષય 1: Short Title, Extent, Commencement and Application

L2P2-2A-C1-T01

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1, Preliminary વાંચો — short title, extent, commencement અને application ની એ provisions, જેનાથી Companies Act, 2013 શરૂ થાય છે.

નોંધ

આ topic માં ખરેખર શું આવે છે: ચાર પ્રવેશદ્વાર જેવી બાબતો, બીજું કંઈ નહીં. **The short title** — જે નામથી Act ને ટાંકવામાં આવે છે. **The extent** — જે વિસ્તાર પર તે ચાલે છે. **The commencement** — જે તારીખથી Act, કે તેની કોઈ ચોક્કસ provision, અમલમાં આવે છે. **The application** — Act કયા પ્રકારનાં bodies પર લાગુ પડે છે. આમાંનું કશું facts પર apply કરવાનો નિયમ નથી; આ તો એ ચોક્કસ છે જેની અંદર paper ની બાકીની દરેક section બેસે છે.

Commencement પાછળ એક મિનિટ કેમ આપવી: provision જે તારીખથી અમલમાં મુકાય તે તારીખથી જ બંધનકર્તા બને છે, અને Companies Act, 2013 માં ત્યારથી વારંવાર ફેરફાર થયા છે. તેનું પરિણામ આ chapter ના જવાબોમાં ઠેરઠેર દેખાય છે — **small company ની limits બદલાઈ ગઈ છે** અને જૂના આંકડા પર બાંધેલો જવાબ ખોટો ગણાય છે, અને **Companies (Incorporation) Second Amendment Rules, 2021** એ જૂની શરતો કાઢી નાખી, જેના પર પહેલાંના જવાબો ટકતા હતા. **કાયદો જેમ સુધાર્યો હોય તેમ જ જવાબ લખો**, પહેલાં જે version શીખ્યા હો તેના પર નહીં.

Application, અને તે એક જ જગ્યાએ પુછાય છે: India બહાર incorporate થયેલા body સુધી Act ફક્ત એ દરવાજેથી પહોંચે છે જે definitions તેના માટે બનાવે છે. India બહાર incorporate થયેલી company section 2(42) હેઠળ **foreign company** તરીકે Act ની અંદર આવે છે, અને ત્યારે જ, જ્યારે તે **India માં place of business ધરાવતી હોય** — પોતે કે agent મારફતે, physically કે electronic mode થી — **અને India માં business activity ચલાવતી હોય**. બહાર થયેલા incorporation પર Act ની પકડ આટલી જ છે, અને તે

definition ના પ્રશ્ન તરીકે પુછાય છે, application ના પ્રશ્ન તરીકે નહીં.

વિષય 2: Definition

L2P2-2A-C1-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1, Preliminary વાંચો — section 2 ની definitions, ખાસ કરીને sections 2(40), 2(41), 2(42), 2(52), 2(71), 2(76), 2(85) અને 2(87), સાથે section 19.

નોંધ

Subsidiary — section 2(87), chapter ની સૌથી વધુ પુછાતી definition. એક company બીજી company (holding company) ની subsidiary ત્યારે બને છે જ્યારે holding company **Board of Directors ની composition ને control કરતી હોય, અથવા total voting power ના અડધા કરતાં વધારે ભાગ વાપરતી કે control કરતી હોય** — પોતે એકલી, કે પોતાની એક કે વધુ subsidiary companies સાથે મળીને. બંને limbs વિકલ્પ છે — કોઈ પણ એક પૂરી થાય તો સંબંધ ઊભો થાય છે. **Explanation (a):** control holding company ની બીજી subsidiary વાપરતી હોય તોપણ company subsidiary જ ગણાય. **Explanation (b):** બીજી company પોતાની મરજીથી વાપરી શકાય એવી સત્તાથી **બધા કે મોટા ભાગના directors ને appoint કે remove કરી શકતી હોય** ત્યારે Board ની composition control થયેલી ગણાય છે. Proviso ઉમેરે છે કે prescribed classes ની holding companies પાસે prescribed number થી વધારે subsidiaries ના layers ન હોઈ શકે. **દરેક subsidiary ના પ્રશ્નમાં ફરી ફરી આવતી ફાંદ:** examiner એવું shareholding આપે છે જે અડધાથી સહેજ ઓછું પડે, પછી Board વિશેની facts નો બીજો ભાગ ઉમેરે છે. પહેલાં votes ગણો — બે subsidiaries સાથે મળીને આઠ લાખમાંથી ત્રણ લાખ પચાસ હજાર equity shares ધરાવતી હોય, તો તે અડધાથી ઓછું છે અને voting-power limb પર holding નો સંબંધ નથી. પછી Board ની facts અલગથી લો — **નવમાંથી આઠ directors** એટલે composition નો control, અને જે company પહેલી કસોટીમાં નાપાસ થઈ તે જ બીજીમાં પાસ થાય છે. **સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે shareholding પર જ અટકી જવું.** એ પણ ધ્યાન રાખો કે બીજી limb **voting power** પર ચાલે છે; preference shares capital structure માં એટલા માટે મૂકાય છે કે તમે તેને ભૂલથી votes ગણો છો કે નહીં તે જોવાય. **Chain વાળા પ્રશ્નમાંથી બે ઉમેરા. Section 2(46):** એક કે વધુ બીજી companies ના સંદર્ભમાં **holding company** એટલે **એવી company જેની આ companies subsidiary companies હોય** — અને section 2(87) ની **Explanation (c)** મુજબ 'company' શબ્દમાં **any body corporate નો સમાવેશ થાય છે**, જ્યારે **Explanation (d)** કહે છે કે holding company ના સંદર્ભમાં 'layer' એટલે **તેની subsidiary કે subsidiaries.** અને **fiduciary વાળી બાદબાકી:** notification dated 27 December, 2013 મુજબ, section 2(87) હેઠળ holding-subsidiary નો સંબંધ નક્કી કરતી વખતે **એક company એ બીજી company માં fiduciary capacity માં રાખેલા shares કે વાપરી શકાય એવી power ગણતરીમાં લેવાતાં નથી.** Chain ને ઉપરથી નીચે તપાસો. A એ B ના **two-thirds of the directors** appoint કરી શકતી હોય, તો Board-control limb પર B એ A ની subsidiary છે; B એ C માં **60% of the voting power** ધરાવતી હોય, તો voting limb પર C એ B ની subsidiary છે; અને **Explanation (a)** મુજબ C એ A ની પણ **subsidiary ગણાય છે**, કારણ કે control એ A ની બીજી subsidiary નો છે. સંબંધો એક પછી એક જોડી પ્રમાણે, એ જ ક્રમમાં લખો.

Small company — section 2(85), અને આખો જવાબ આંકડામાં છે. Small company એટલે public company સિવાયની એવી company જેની paid-up share capital ₹10 crore થી વધારે ન હોય અને જેનું turnover, તરત આગળના financial year ના profit and loss account પ્રમાણે, ₹100 crore થી વધારે ન હોય. Proviso આટલાને બહાર રાખે છે: (a) holding company કે subsidiary company, (b) section 8 હેઠળ registered company, અને (c) કોઈ special Act થી ચાલતી company કે body corporate. જવાબોમાં વારંવાર આવતી બે ચેતવણી. પહેલી, limits બદલાઈ ગઈ છે — ₹4 crore અને ₹40 crore લગાડતો જવાબ ખોટો છે, અને examiner એ એવો પ્રશ્ન છાપ્યો છે જેનો આખો મુદ્દો જ એ છે કે Company Secretary એ જૂની limits પર સલાહ આપી. બીજી, બંને limits ની અંદર હોય તોપણ company subsidiary હોય તો small company નથી — proviso આકરું છે, અને આ એક જ મુદ્દો ઓછામાં ઓછો ચાર વાર પુછાયો છે.

Financial statement — section 2(40) — અને તેની સાથે લટકતી cash flow ની છૂટ. Financial statement માં આટલું આવે છે: financial year ના અંતનું a balance sheet; a profit and loss account, અથવા not-for-profit પ્રવૃત્તિ માટે income and expenditure account; a cash flow statement; a statement of changes in equity, if applicable; અને એમાંના કોઈ પણ દસ્તાવેજ સાથે જોડેલી કે તેનો ભાગ બનતી any explanatory note. Proviso: one person company, small company, dormant company અને start-up હોય એવી private company ના financial statement માં cash flow statement ન હોય તો ચાલે. પ્રશ્ન ખરેખર કઈ રીતે બંને છે: examiner કદી એમ નથી પૂછતો કે 'cash flow statement જરૂરી છે કે નહીં'. તે એક private company આપે છે અને દરેક exempt category એક પછી એક તપાસવાનું કહે છે — one person company, small company, dormant company, start-up private company — અને facts માં વાવેલા કારણસર company ઓછામાં ઓછી એકમાં નાપાસ થાય છે: ચાલીસ members અને નામમાં 'OPC' નહીં, એટલે પહેલી કપાઈ; subsidiary હોવાથી small company નો રસ્તો બંધ થાય છે, section 2(85) ના proviso હેઠળ; ધંધો ખરેખર ચાલુ હોવાથી dormant કપાઈ; અને company start-up નથી એમ કહ્યું હોવાથી ચોથી કપાઈ. છેલ્લે એક ડંખ ઉમેરો — proviso to section 2(71) હેઠળ, જે company private ન હોય એવી company ની subsidiary હોય તે company ના articles તેને private રાખતા હોય તોપણ તે public company ગણાય છે. ચારે categories એક પછી એક લો; એક જ સામટો ફકરો marks ગુમાવે છે.

Listed company — section 2(52), Rule 2A સાથે વાંચો. Listed company એટલે એવી company જેની any of its securities કોઈ recognised stock exchange પર listed હોય; proviso અમુક prescribed classes ને બહાર રાખવા દે છે. Rule 2A of the Companies (Specification of Definitions Details) Rules, 2014 આટલાને બહાર રાખે છે: (a) એવી public companies જેમણે પોતાના equity shares list કરાવ્યા નથી પણ SEBI (Issue and Listing of Non-convertible Securities) Regulations, 2021 હેઠળ private placement basis પર issue કરેલી non-convertible debt securities, કે એ જ રીતે issue કરેલા non-convertible redeemable preference shares, કે બંને list કરાવ્યાં છે; (b) એવી private companies જેમણે એ જ Regulations હેઠળ private placement basis પર non-convertible debt securities recognised stock exchange પર list કરાવી છે; અને (c) એવી public companies જેના equity shares અહીં listed નથી પણ listed in a jurisdiction specified under section 23(3) છે. એટલે જવાબ એક જ પ્રશ્ન પર ટકે છે: equity shares listed છે કે નહીં? ફક્ત private placement વાળી debt કે preference securities listed હોય, તો company listed company નથી.

Foreign company — section 2(42) — અને એને નક્કી કરતો electronic mode નો મુદ્દો. Foreign company એટલે India બહાર incorporate થયેલી એવી company કે body corporate, જે India માં place of business ધરાવતી હોય — પોતે કે agent મારફતે, physically કે electronic mode થી — અને બીજી કોઈ પણ રીતે India માં business activity ચલાવતી હોય. Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014 નો Rule 2(1)(c)(iv) કહે છે કે electronic mode એટલે electronically થતી transactions કરવા — મુખ્ય server India માં હોય કે ન હોય — જેમાં telemarketing, telecommuting, telemedicine, education અને information research જેવી online services આવે છે. એટલે અહીં physical place of business વગરની company વિદેશમાં પડેલા server પરથી telemarketing કરીને India માં વેચતી હોય, તો તે foreign company છે — server ક્યાં છે તેનો કોઈ ફરક પડતો નથી એમ કાયદો ચોખ્ખું કહે છે. Explanation એટલું બહાર રાખે છે કે section 18 of the Special Economic Zones Act, 2005 હેઠળ ઊભા કરાયેલા International Financial Services Centre માં securities નું electronic offering, subscription કે listing.

Pack માં પુછાતી બે નાની definitions. Financial year, section 2(41): કોઈ company કે body corporate India બહાર incorporate થયેલી company ની holding, subsidiary કે associate company હોય અને India બહાર પોતાના accounts ના consolidation માટે જુદું financial year રાખવું પડતું હોય, તો Central Government prescribed form અને રીતે અરજી મળતાં કોઈ પણ સમયગાળાને તેનું financial year તરીકે મંજૂર કરી શકે છે, એ સમયગાળો એક વર્ષનો હોય કે ન હોય; Companies (Amendment) Act, 2019 શરૂ થયો ત્યારે Tribunal સામે pending અરજીઓનો નિકાલ Tribunal જૂના કાયદા હેઠળ કરે છે, અને ચાલુ company ને મેળ બેસાડવા commencement થી બે વર્ષ મળ્યાં હતાં. **Related party, section 2(76):** clause (viii)(B) માં એવું કોઈ પણ body corporate આવે છે જે એવી holding company ની subsidiary હોય જેની આ company પણ subsidiary હોય — એટલે બે સાથી subsidiaries related parties છે; પણ Notification G.S.R. 464(E) dated 5 June, 2015 એ clause (viii) ને private company ને section 188 પૂરતું લાગુ પડતું નથી એમ કયું છે, અને બે subsidiary private companies ને common directors હોય તો તે section 2(76)(iv) હેઠળ પકડાય છે.

Definitions અહીં ટકરાય છે — section 19. Definitions નો પ્રશ્ન section 19 ની પૂંછડી સાથે આવી શકે છે. Section 2(87) પર કઈ company holding છે અને કઈ subsidiary તે નક્કી થઈ જાય, પછી કોઈ company પોતાની holding company માં shares રાખી શકે નહીં, પોતે કે nominees મારફતે, અને કોઈ holding company પોતાના shares તેની subsidiary ને allot કે transfer કરી શકે નહીં — એવું કોઈ પણ allotment કે transfer void છે. છટકબારી ફક્ત ત્રણ છે: subsidiary મરણ પામેલા member ના legal representative તરીકે રાખતી હોય, trustee તરીકે રાખતી હોય, કે subsidiary બની તે પહેલાંથી જ shareholder હોય. એટલે નફો કરતી subsidiary પોતાની holding company ની capital નો દસમો ભાગ ખરીદવાનું વિચારે, તો જવાબ ના છે — આ ખરીદી ત્રણમાંથી એકેય exception માં આવતી નથી.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો - 1 પ્રશ્ન

- Facts ને હાથ લગાડતાં પહેલાં definition આપી, Act ના પોતાના શબ્દોમાં ટાંકો. Section 2(87) માં બંને limbs ના marks છે, અને બંને Explanations ના પણ.
- Definition કોઈ rule થી પૂરી થતી હોય — listed company માટે Rule 2A, electronic mode માટે Rule 2(1)(c)(iv) — તો rule નું નામ લખો. ફક્ત section થી પ્રશ્નનો જવાબ પૂરો થતો નથી.

CSQ 2.2 • PYQ 2019-Nov [1] (a) {C} • 4M • Pg 3

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ****ઉપયોજન (Application)** section ને facts પર લગાડો • 4 પ્રશ્નો

- પહેલાં section લખો, પછી તેને facts પર apply કરો, પછી conclusion જણાવો. સીધો conclusion લખી દેતો જવાબ, conclusion સાચો હોય તોપણ, application ની marks ગુમાવે છે.
- ગણતરી કાગળ પર કરો. Shareholding ને કુલના અપૂર્ણાંક તરીકે લખો, અથવા paid-up capital અને turnover ને ₹10 crore અને ₹100 crore ની limits સામે લખો, જેથી તમે કરેલી સરખામણી examiner ને દેખાય.

CSQ 2.6 • RTP 2022-Nov [1] • Pg 11

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 2.8 • PYQ 2023-May [4] (a) • 5M • Pg 14

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 2.11 • RTP 2024-May [11] • Pg 18

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 2.13 • MQ • 4M • Pg 21

LEVEL II
Application**મધ્યમ****વિશ્લેષણ (Analysis)** છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 8 પ્રશ્નો

- પ્રશ્નમાં ઘણી companies ગણાવી હોય, કે એક company ને ઘણી categories સામે તપાસવાનું કહ્યું હોય, તો દરેકને અલગ heading નીચે એક પછી એક લો અને દરેકનો પોતાનો conclusion લખો.
- પ્રશ્નનો બીજો ભાગ 'would your answer be different if' થી શરૂ થતો હોય, તો તેનો જવાબ definition ની બીજી limb ના નવેસરથી application તરીકે લખો, છેલ્લે ઉમેરેલી વાત તરીકે નહીં.

CSQ 2.5 • PYQ 2022-May [4] (a) (i) • 3M • Pg 11

LEVEL II
Analysis**સરળ**

CSQ 2.1 • RTP 2018-May [1] • Pg 0

LEVEL II
Analysis**મધ્યમ**

CSQ 2.3 • MTP 2021-Mar [5] (a) • 5M • Pg 5

LEVEL II
Analysis**મધ્યમ**

CSQ 2.7 • PYQ 2022-Nov [3] (a) • 5M • Pg 12

LEVEL II
Analysis**મધ્યમ**

CSQ 2.9 • RTP 2023-May [11] • Pg 15

LEVEL II
Analysis**મધ્યમ**

CSQ 2.10 • PYQ 2021-Jul [1] (a) {C} • 5M • Pg 16

LEVEL II
Analysis**મધ્યમ**

CSQ 2.12 • RTP 2025-Jan [14] • Pg 19

LEVEL II
Analysis**મધ્યમ**

CSQ 2.4 • RTP 2022-May [1] • Pg 6

LEVEL II
Analysis**અઘરું**

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 2

Incorporation of Company and Matters Incidental Thereto

21 વિષય • 42 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: B

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે પેપરની પ્રોફાઇલ પ્રમાણે

Level I — સમજ અને જ્ઞાન **24.6%** 48 of 195 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોજન **75.4%** 147 of 195 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની પ્રોફાઇલ પર જ બેસે છે — તેના 25% marks Comprehension and Knowledge ની, સામે આખા Paper 2 માં 28%. પેપરના એ જ પ્રમાણમાં તૈયારી કરો: section જાણો, પછી તેને લગાડવાનો મહાવરો કરો.

વિષય 1: Incorporation of Companies અને Promoters નો પરિચય

L2P2-2A-C2-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — incorporation of companies નો પરિચય અને promoter નો અર્થ — section 2(69).

નોંધ

Promoter — section 2(69), અને definition ના ત્રણ limbs છે, એમાંથી કોઈ એક પૂરતું છે. Promoter એટલે એવી વ્યક્તિ (a) who has been named as such in a prospectus or is identified by the company in the annual return; અથવા (b) who has control over the affairs of the company, directly or indirectly, whether as a shareholder, director or otherwise; અથવા (c) in accordance with whose advice, directions or instructions the Board of Directors of the company is accustomed to act. Limb (a) formal છે, limb (b) control ની વાત કરે છે, limb (c) Board પરના influence ની વાત કરે છે.

Examine થતો આખો મુદ્દો proviso માં જ છે: nothing in sub-clause (c) shall apply to a person who is acting merely in a professional capacity. Board જેની advice માને છે એવો professional adviser એટલા કારણે promoter બની જતો નથી. Proviso ક્યાં લાગુ પડે છે તે ધ્યાન રાખો — તે limb (c) only ને કાપે છે, એટલે prospectus માં જેનું નામ હોય, કે જે ખરેખર company ને control કરતો હોય, એવો professional હજી (a) કે (b) માં પકડાય જ છે.

Question કેવી રીતે બને છે, અને તેનો જવાબ કયા ક્રમમાં લખવો. તમને Board પર નિમાયેલો qualified professional આપવામાં આવે છે — Chartered Accountant અને MBA ને Executive Director બનાવ્યો છે — જેનું કામ advise the Board on compliance matters, strategies, business plans and risk છે. એક પછી એક limbs ચકાસો: તેનું નામ prospectus માં નથી કે annual return માં identify થયેલું નથી; company ના affairs પર તેનું control નથી; તેની advice limb (c) ને અડે છે, પણ તે merely in a professional capacity અપાય છે, એટલે proviso લાગુ પડે છે. Conclusion: **not a promoter**. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે

'Executive Director' ના title ને નિર્ણાયક ગણી લેવો — designation એ ત્રણ limbs માંનું એકેય નથી.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Facts સામે એક પછી એક limb મૂકો અને દરેક કેમ સંતોષાય છે કે નથી સંતોષાતું તે લખો, પછી conclusion આપો. Marks elimination માં છે, conclusion માં નહીં.

CSQ 1.1 • RTP 2022-May [6] • Pg 27

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 2: Formation of Company (Section 3) OPC

L2P2-2A-C2-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — formation of company અને One Person Company — section 3 સાથે Companies (Incorporation) Rules, 2014 ના Rules 3, 6 અને 13.

નોંધ

OPC માટે section 3 જે ઉમેરે છે તે nominee છે. memorandum of an OPC shall indicate the name of the other person — એટલે nominee — who shall, in the event of the subscriber's death or his incapacity to contract, become the member of the company. Nominee એ prior written consent in the prescribed form આપવી પડે છે, અને એ consent filed with the Registrar at the time of incorporation along with the memorandum and articles. Nominee નક્કી કરેલી રીતે may withdraw his consent.

Member કે nominee કોણ બની શકે — Rule 3, જે Companies (Incorporation) Second Amendment Rules, 2021 થી સુધારાયો. Only a natural person who is an Indian citizen, whether resident in India or otherwise, જ OPC incorporate કરી શકે કે તેના sole member નો nominee બની શકે. તેનાં ચાર પરિણામ છે, અને દરેક પર question પુછાયો છે. Residence is no longer a condition — જૂની શરત નીકળી ગઈ છે, અને question માં જ્યાં આ term જોઈએ ત્યાં 'resident in India' એટલે એવી વ્યક્તિ જે stayed in India for not less than 120 days during the immediately preceding financial year. A body corporate cannot be a nominee — nominee તરીકે મૂકેલી private limited company માન્ય નથી, કેમ કે ફક્ત natural person જ પાત્ર છે. OPC નો member કે nominee No minor બની શકે નહીં. અને એક વ્યક્તિ shall not be a member of more than one OPC at any point of time, કે nominee of more than one OPC [Rule 3(2)].

Nominee ના questions માં trap એ હોય છે કે વ્યક્તિ India છોડી રહી છે. Examiner કહે છે કે nominee કાયમ માટે વિદેશ જઈ રહી છે અને પૂછે છે કે તેણે withdraw કરવું પડે કે નહીં. She need not. Indian citizen whether resident in India or otherwise nominee બની શકે છે, એટલે જ્યાં સુધી તે Indian citizen રહે ત્યાં સુધી ચાલુ રહી શકે; સ્વેચ્છાએ withdraw કરી શકે તે અલગ વાત. Residence જતાં withdrawal ફરજિયાત બને એવો જવાબ 2021 પહેલાંનો rule લગાવે છે.

Nominee નું withdrawal અને replacement — steps, ક્રમમાં. Nominee written notice to both the sole member and the company આપે છે. પછી member પાસે **fifteen days to appoint a new nominee** હોય છે. નવો nominee written consent in Form INC-4 આપે છે, અને company ની records સુધારવા Form INC-4 is filed with the Registrar. જે મુદ્દો students ચૂકે છે તે ધ્યાન રાખો: **a change of nominee does not alter the memorandum**, એટલે તેનું ઔપચારિક amendment કરવું પડતું નથી, ભલે nominee નું નામ memorandum માં જ હોય.

OPC નું conversion — restrictions હવે રહી નથી. Companies (Incorporation) Second Amendment Rules, 2021 એ conversion માટેની **paid-up capital of fifty lakh rupees or less and turnover of two crore rupees or less** ની શરત કાઢી નાખી, અને incorporation થી **two years** પૂરાં ન થાય ત્યાં સુધી OPC સ્વેચ્છાએ convert ન થઈ શકે એ rule પણ કાઢી નાખ્યો. હવે OPC **private company or a public company, other than a section 8 company, with no paid-up capital or turnover restriction** માં convert થઈ શકે છે. એટલે 'capital વધાર્યા પછી તરત convert થઈ શકે?' નો જવાબ હવે **yes** છે — પણ જૂનો કાયદો શું હતો અને તે સુધરી ગયો છે તે લખો, કેમ કે question સામાન્ય રીતે જૂના આંકડા પર બનેલો હોય છે.

Conversion ની procedure — Companies (Incorporation) Amendment Rules, 2023 નો Rule 6. (1) OPC alters its memorandum and articles by passing a resolution under section 122(3), જેથી conversion ને અસર મળે. (2) તે **increases the minimum number of members and directors to two or seven members and two or three directors**, એટલે કે private કે public company માં convert થાય તે પ્રમાણે. (3) તે **e-Form INC-6** માં application file કરે છે, સાથે Companies (Registration Offices and Fees) Rules, 2014 મુજબની fee અને **altered e-MOA and e-AOA**. (4) Registrar **after examining the latest audited financial statement** અને requirements પળાયાનો સંતોષ થતાં form મંજૂર કરે છે અને **issues the certificate**. જૂનું Form INC-5 is no longer required.

OPC ની registration માટેનાં documents અને information — આ list વાળો question છે. જેની jurisdiction માં registered office રાખવાનું નક્કી થયું હોય તે Registrar પાસે આટલું file થાય છે: (1) **memorandum and articles**, જેના પર subscriber એ Rule 13 માં કહેલી રીતે સહી કરી હોય — memorandum માં nominee નું નામ હોય; (2) company ની formation માં રોકાયેલી વ્યક્તિ, એટલે કે **an advocate, a Chartered Accountant, a Cost Accountant or a Company Secretary in practice**, અને articles માં **director, manager or secretary** તરીકે નામ અપાયેલી વ્યક્તિ તરફથી **declaration in Form INC-8** કે registration અને તેની પહેલાંની કે તેને લગતી બાબતો અંગેની Act અને rules ની બધી requirements પળાઈ છે; (3) **declaration from the subscriber and from the person named as first director** કે તે **not convicted of any offence in connection with the promotion, formation or management of any company છે, not been found guilty of any fraud or misfeasance or breach of duty to any company under this Act or any previous company law during the last five years** છે, અને file કરેલાં documents તેની જાણ અને માન્યતા મુજબ **correct and complete and true** છે; (4) **address for correspondence till the registered office is established**; અને (5) **particulars of every subscriber** — surname કે family name સહિતનું નામ, residential address, nationality — સાથે **proof of identity**, અને **body corporate subscriber** માટે Companies (Incorporation) Rules, 2014 ના Rule 16 મુજબનાં particulars; (6)

particulars of the persons named in the articles as the first directors — surname કે family name સહિતનું નામ, Director Identification Number, residential address, nationality — સાથે proof of identity સહિતનાં એવાં બીજાં particulars જે Rule 17 માં prescribed હોય; અને (7) particulars of the interests of those first directors in other firms or bodies corporate, along with their consent to act as directors, Rule 17 માં કહેલા form અને રીતે. **Note:** જે particulars જોઈએ છે તે individual subscriber, not of the professional engaged in the incorporation નાં છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Registration-documents વાળો question સીધો list છે. Items ને number આપો અને દરેકનો form number લખો — declaration of compliance માટે INC-8, અને memorandum ની સહી માટે Rule 13 નો reference.

TQ 2.1 • PYQ 2016-May [5] (b) • 6M • Pg 28

LEVEL I
Remembering

અધરું

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં જવાબ કોઈ amendment પર આધારિત હોય ત્યાં amending rules નું નામ લખો અને પહેલાં શું સ્થિતિ હતી તે જણાવો. Examiner ચકાસે છે કે કાયદો બદલાયો છે તેની તમને ખબર છે કે નહીં.

CSQ 2.8 • MTP 2025-Mar S2 [3] (b) • 5M • Pg 37

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 4 પ્રશ્નો

- પહેલાં Rule 3 લખો અને પછી વ્યક્તિને તેની સામે ચકાસો — citizen છે કે નહીં, natural person છે કે નહીં, minor છે કે નહીં, બીજા OPC નો member કે nominee છે કે નહીં. દરેક શરત માટે એક લીટી.

CSQ 2.2 • PYQ 2019-Nov [1] (a) (iii) {C} • 2M • Pg 31

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 2.5 • PYQ 2021-Dec [1] (a) (i) {C} • 3M • Pg 35

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 2.3 • RTP 2020-May [8] • Pg 32

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 2.6 • RTP 2022-Nov [2] • Pg 36

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- OPC નો question સામાન્ય રીતે ત્રણ કે ચાર ભાગમાં આવે છે. દરેક ભાગનો જવાબ તેના પોતાના number નીચે લખો અને દરેકનું અલગ conclusion આપો; સળંગ ફકરો part marks ગુમાવે છે.

CSQ 2.1 • PYQ 2018-Nov [1] (a) {C} • 4M • Pg 30

LEVEL II

મધ્યમ

	Analysis	
CSQ 2.7 • RTP 2024-Sep [11] • Pg 37	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 2.4 • PYQ 2020-Nov [1] (a) • 6M • Pg 33	LEVEL II Analysis	અધરું

વિષય 3: Members Severally Liable in Certain Cases એટલે કે Reduction in Minimum Membership (Section 3A)

L2P2-2A-C2-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — statutory minimum થી membership નીચે જાય ત્યારે members severally liable — section 3A.

નોંધ

Rule એક લીટીમાં: Companies (Amendment) Act, 2017 થી ઉમેરાયેલી **section 3A** મુજબ, જો કોઈ પણ સમયે company ની members ની સંખ્યા ઘટીને — **in the case of a public company below seven, in the case of a private company below two** — થઈ જાય અને company carries on business for more than six months while the number is so reduced, તો every person who is a member of the company during the time that it so carries on business after those six months, and is cognisant of the fact એ severally liable for the payment of the whole debts of the company contracted during that time, and may be severally sued therefor રહેશે.

ચાર conditions, અને ચારેય પૂરી થવી જોઈએ. (1) સંખ્યા public company માટે seven થી કે private company માટે two થી નીચે જાય. (2) આ ઘટેલી સ્થિતિમાં company carries on business. (3) અને એ more than six months સુધી ચાલે. (4) Company minimum કરતાં ઓછા members સાથે business ચલાવે છે તેની member ને cognisant એટલે કે જાણ હોય. જાણ હોવી એ liability ની શરત છે, પાછળથી ઉમેરાતી વાત નથી — જેને ખબર જ ન હોય તે પકડાતો નથી.

Liability શેમાં આવે છે અને શેમાં નહીં. એ liability the whole debts of the company contracted during that time માટેની છે — એટલે કે છ મહિના પછીના એ ગાળા માટે, જ્યાં સુધી ઘટેલી membership ચાલુ રહે. Company એ અત્યાર સુધીમાં જે કંઈ દેવું કર્યું હોય તે બધા માટેની liability not છે, અને membership ઘટે તે દિવસથી શરૂ પણ થતી નથી. **The classic wrong answer is to make the remaining members liable for all the company's debts from the date of the reduction.** Liability several છે, એટલે એવા દરેક member પર આખી રકમ માટે અલગથી દાવો થઈ શકે.

તેને apply કેવી રીતે કરવું. પહેલાં ઘટાડા પહેલાંના અને પછીના members ના આંકડા નક્કી કરો: 250 members, 244 નીકળી ગયા, **six remain** — seven થી નીચે, એટલે public company section 3A ના દાયરામાં આવે. પછી તારીખો નક્કી કરો: છ મહિના ઘટાડાની તારીખથી ગણાય, અને તેના **after** ચાલેલો business જ members ને ખુલ્લા પાડે. પછી જુઓ કે members માંથી કોણ cognisant હતું. ત્રણેય findings લખો અને પછી conclusion આપો.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 1 પ્રશ્ન

- બાદબાકી જવાબમાં જ લખો અને કઈ floor સામે માપો છો તે જણાવો, પછી છ મહિના અને knowledge ને અલગ findings તરીકે લખો, ત્યાર બાદ conclusion આપો.

CSQ 3.1 · RTP 2019-Nov [6] · Pg 39

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 4: Incorporation of Company (Section 7)

L2P2-2A-C2-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — incorporation of company — section 7 સાથે Companies (Incorporation) Rules, 2014 નો Rule 13.

નોંધ

Filing — section 7(1)(a). Registration માટેની application Registrar within whose jurisdiction the proposed registered office is to be situated પાસે Form SPICe+ (Simplified Proforma for Incorporating Company Electronically), Form INC-32 માં file થાય છે, સાથે Companies (Registration Offices and Fees) Rules, 2014 મુજબની fee, અને સાથે memorandum in e-MoA Form INC-33 અને articles in e-AoA Form INC-34, જેના પર Companies (Incorporation) Rules, 2014 ની Rule 13 માં કહેલી રીતે all subscribers ની સહી હોય.

Rule 13, એક પછી એક subscriber — subscription વાળો question આ રીતે તપાસાય છે. Rule 13(a): દરેક subscriber name, address, description and occupation, if any, in the presence of at least one witness લખે છે, અને witness attests the signature કરીને પોતાનું નામ, address, description અને occupation લખે છે. **Rule 13(b): illiterate subscriber** પોતાનું thumb impression or mark કરે છે, અને તેના વતી લખનાર વ્યક્તિએ describe the mark as such, write the subscriber's name under or next to it, sign it, and state the number of shares she is taking કરવાનું હોય છે.

Foreign subscriber, અને જુદી જુદી વ્યક્તિઓને લાગુ પડતા બે rules. Rule 13(f): residing outside India એવો foreign national ત્યારે જ subscribe કરી શકે જો India ની મુલાકાત વખતે તેની પાસે valid Business Visa હોય — એટલે સહી કરવા આવતા subscriber પાસે સાચો visa જોઈએ. **Rule 13(e):** જ્યાં India બહાર રહેતો foreign national subscribe કરે, ત્યાં તેની signature and address on the memorandum and articles, and his proof of identity, must be notarised by a Notary Public; અને જો તે outside the Commonwealth કે not a party to the Hague Apostille Convention, 1961 એવા દેશમાં રહેતો હોય, તો notary નું certificate વધારામાં authenticated by a Diplomatic or Consular Officer થવું જોઈએ. દરેક foreign subscriber ને અલગ લો — આવીને સહી કરનાર અને ન આવનાર subscriber નો જવાબ એકસરખો નથી.

Individual ન હોય એવા subscribers — Rule 13 ની બીજી બે clauses. Rule 13(d): જ્યાં subscriber Limited Liability Partnership હોય, ત્યાં memorandum અને articles signed by a partner of the LLP

duly authorised by a resolution approved by all the partners હોવાં જોઈએ. **Rule 13(c):** જ્યાં subscriber **body corporate** હોય, ત્યાં તે **signed by a director, officer or employee of the body corporate duly authorised by a resolution of its Board of Directors** હોવાં જોઈએ. Authority આપનાર body માં ફરક ધ્યાન રાખો — **all the partners for an LLP, the Board for a company** — કેમ કે બંનેને એક જ facts માં મૂકવાનો મુદ્દો એ જ છે.

Incorrect information આપીને મેળવેલું incorporation — Tribunal પાસેના વિકલ્પો. **section 7** મુજબ, જ્યાં company **furnishing any incorrect information** થી incorporate કરાવાઈ હોય, ત્યાં **Tribunal** પોતાની સમક્ષ થયેલી application પર અને સંજોગો એવું માગે છે એવો સંતોષ થતાં: (1) public interest માં કે company અને તેના members અને creditors ના હિતમાં **regulation of the management of the company, including changes in its memorandum and articles** માટે યોગ્ય લાગે તેવા orders કરી શકે; અથવા (2) **liability of the members shall be unlimited** એવો આદેશ આપી શકે; અથવા (3) **removal of the name of the company from the register of companies** નો આદેશ આપી શકે; અથવા (4) company ના **winding up** નો order કરી શકે; અથવા (5) યોગ્ય લાગે તેવા બીજા orders કરી શકે. પાંચેય લખો — question આખી list પર છે.

Proviso, અને સાથે ચાલતી personal liability. આવો કોઈ order કરતાં પહેલાં **company shall be given a reasonable opportunity of being heard**, અને **Tribunal shall take into consideration the transactions entered into by the company, including the obligations, if any, contracted or payment of any liability.** Company સામેની કાર્યવાહીથી અલગ, **promoters, the persons named as the first directors, and the persons making the declaration at the time of registration shall each be liable for action under section 447.** એટલે 'company and its promoters સામે શું કાર્યવાહી થઈ શકે' એ question ના બે ભાગ છે, અને બીજો ભાગ section 447 ની liability છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Form numbers એક સેટ તરીકે યાદ રાખો — incorporation માટે SPICe+ / INC-32, e-MoA માટે INC-33, e-AoA માટે INC-34. આ સસ્તી marks છે અને જવાબોમાં છપાય છે.

TQ 4.1 • MTP 2026-Apr S2 [2] (b) • 5M • Pg 40

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Incorrect-information વાળા question માં પહેલાં Tribunal ના પાંચ orders લખો, પછી proviso, પછી section 447. Proviso ચૂકો તો procedure ના marks જાય.

CSQ 4.1 • PYQ 2025-May [1] (a) {C} • 5M • Pg 41

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

વિષય 5: Formation of Companies with Charitable Objects (Section 8)

L2P2-2A-C2-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — formation of companies with charitable objects — section 8 સાથે Companies (Incorporation) Rules, 2014 નો Rule 3(5).

નોંધ

Licence, અને તેની ત્રણ conditions — section 8(1). જ્યાં Central Government (the power is delegated to the Registrar of Companies) ને એવો સંતોષ થાય કે limited company તરીકે register થવા માગતી વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓનું association (a) has in its objects the promotion of commerce, art, science, sports, education, research, social welfare, religion, charity, protection of environment or any such other object; (b) intends to apply its profits, if any, or other income in promoting its objects; અને (c) intends to prohibit the payment of any dividend to its members — ત્યાં Central Government by issue of a licence તેને without the addition to its name of the word 'Limited' or the words 'Private Limited' limited company તરીકે register થવા દઈ શકે છે.

Examiner વારંવાર મૂકે છે એ fact pattern, અને તેનો જવાબ કયા ક્રમમાં લખવો. કોઈ club કે association, જેનો object સાવ સાચો હોય — pilots માટે flight training, nurses ની training, tribal art નો પ્રચાર — એવું સૂચવે છે કે ten years and then dissolve, distributing the surplus of assets among the members; અથવા distribute the net profits equally among the members as a goodwill gesture. ત્રણ પગલાંમાં લો. object clears condition (a) — આ લખો, કેમ કે તેના marks મળે છે. distribution of profits fails condition (b), જે income ને only objects ના પ્રચારમાં જ વાપરવાનું કહે છે. અને distribution of surplus assets is independently blocked by section 8(9). Conclusion: આ proposal not feasible છે, અને promoters એ તેને Act સાથે બંધબેસતો કરવો પડશે.

Section 8(9) — surplus નું શું થાય. Section 8 company ના winding up or dissolution વખતે તેનાં debts અને liabilities ચૂકવ્યા પછી કોઈ asset બચે, તો તે may be transferred to another company registered under section 8 having similar objects, subject to such conditions as the Tribunal may impose, અથવા may be sold and the proceeds credited to the Insolvency and Bankruptcy Fund formed under section 224 of the Insolvency and Bankruptcy Code, 2016. Company ચાલુ હોય ત્યારે members profits લઈ શકતા નથી, તેમ dissolution વખતે surplus પણ લઈ શકતા નથી.

Memorandum કે articles નું alteration — અહીં trap છે. Section 8 હેઠળ registered company shall not alter the provisions of its memorandum or articles except with the previous approval of the Central Government (આ સત્તા Registrar of Companies ને delegate થયેલી છે). Previous approval — એટલે જે company special resolution in general meeting and then intimates the Registrar કરે, તેણે ક્રમ ઊંઘો કર્યો છે અને alteration ખોટું છે. એ મુદ્દે વાંધો લેતો member સાચો છે. સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે special resolution પૂરતો ગણી લેવો, કેમ કે બીજી companies માટે section 14 એમ કહે છે.

Section 8(3) — firm member બની શકે. partnership firm may be a member of a company

registered under section 8. આ સ્પષ્ટ અપવાદ છે અને એ જ શબ્દોમાં લખવા જેવો છે, કેમ કે સામાન્ય રીતે firm member બની શકતી નથી. આ મુદ્દો alteration વાળા મુદ્દા સાથે એક જ question માં નિયમિત પુછાય છે.

Minimum paid-up capital જરૂરી નથી. notification dated 5 June, 2015 મુજબ minimum paid-up share capital shall not apply to a section 8 company.

OPC section 8 નો રસ્તો લઈ શકે નહીં. Companies (Incorporation) Rules, 2014 ની **Rule 3(5)** મુજબ One Person Company **cannot be incorporated as, or converted into, a company registered under section 8.** એટલે જ્યાં ધારેલા members જોડાવાની ના પાડે અને promoter એકલો રહી જાય, ત્યાં જવાબ 'તો section 8 OPC બનાવો' એવો નથી — કાયદો એની છૂટ આપતો નથી.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Facts માં ભલે એક જ condition તૂટતી હોય, section 8(1) ની ત્રણેય conditions લખો; marks conditions પર વહેંચાયેલા હોય છે.
- Licence કોણ આપે છે તે લખો અને નોંધો કે Central Government ની આ સત્તા Registrar of Companies ને delegate થયેલી છે — જવાબોમાં દર વખતે એ લખાય છે.

TQ 5.1 • MTP 2024-Nov [3] (a) • 5M • Pg 43

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 4 પ્રશ્નો

- Object clause અને profit-distribution ની proposal ને અલગ findings તરીકે લો, પછી dissolution વખતના surplus માટે section 8(9) લાવો, પછી conclusion આપો કે proposal feasible નથી.
- જ્યાં question promoters ને advice આપવાના રૂપમાં હોય, ત્યાં જવાબ advice થી પૂરો કરો — કે proposal ને Act સાથે બંધબેસતો કરવો પડશે — ફક્ત finding થી નહીં.

CSQ 5.1 • PYQ 2019-May [5] (a) • 5M • Pg 44

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 5.2 • RTP 2022-May [5] • Pg 45

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 5.3 • PYQ 2023-Nov [3] (a) • 5M • Pg 46

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 5.4 • MTP 2026-Apr S2 [2] (a) • 5M • Pg 47

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- Scenario માં purpose આપીને પુછાય છે કે તે section 8 માં બેસે છે કે નહીં. Objects એક પછી એક લો — દરેક **charitable object within the section** છે કે નહીં — અને પછી જ પૂછો કે income એ objects માં વપરાય છે કે નહીં અને dividend પર મનાઈ છે કે નહીં.

- જ્યાં facts માં charitable purpose અને income કમાવાની પ્રવૃત્તિ બંને ભળેલાં હોય, ત્યાં સ્પષ્ટ લખો કે beneficiaries માટે income ઊભી કરવી અને **paying profit to members** એ બે અલગ વાત છે. એ ફરક જ mark છે.

CSQ 5.5 · PYQ 2026-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 48

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 6: Registration ની અસર (Section 9)

L2P2-2A-C2-T06

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — effect of registration — sections 9 અને 10.

નોંધ

Registration company પર શું અસર કરે છે — section 9. the date of incorporation mentioned in the certificate of incorporation થી subscribers to the memorandum and all other persons who may from time to time become members એ shall be a body corporate by the name contained in the memorandum. Certificate માંની તારીખ જ કામની તારીખ છે; application ક્યારે file થઈ તેના પર કશું આધાર રાખતું નથી.

Incorporation સાથે મળતી ક્ષમતાઓ. Registered company capable of exercising all the functions of an incorporated company હોય છે, તેને perpetual succession હોય છે, અને તેને power to acquire, hold and dispose of property, both movable and immovable, tangible and intangible, to contract, and to sue and be sued હોય છે. આખી લીટી ટાંકો — એ list છે અને marks એમાં વહેંચાયેલા છે.

Registration members પર શું અસર કરે છે — section 10. memorandum and articles, when registered, bind the company and the members thereof to the same extent as if they had respectively been signed by the company and by each member, અને જાણે તેમાં contained covenants on its and his part to observe all the provisions of the memorandum and of the articles હોય. અને all monies payable by any member to the company under the memorandum or articles shall be a debt due from him to the company.

Question બંને ભાગ માગે છે — જવાબ બે ભાગમાં લખો. 'Registration ની company પર અને તેના members પર શું અસર' એ બે માથાવાળો question છે. **On the company:** certificate માંની તારીખથી body corporate, perpetual succession, property, contracting અને litigation ની powers. **On the members:** section 10 નો statutory contract, અને એ debt. દરેકને પોતાનું heading આપો તો marks સહેલાઈથી મળે; એક સળંગ ફકરો એ નહીં આપે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં registration ની તારીખ આપી હોય, ત્યાં છેલ્લી લીટીમાં અસરોને એ તારીખ સાથે જોડો, અમૂર્ત છોડી ન દો.

TQ 6.1 • PYQ 2022-May [4] (a) (ii) • 3M • Pg 49

LEVEL II
Application

સરળ

વિષય 7: Memorandum of Association-MoA (Section 4)

L2P2-2A-C2-T07

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — memorandum of association — section 4.

નોંધ

Name reservation, અને question નક્કી કરતો આંકડો. Application થતી Registrar may approve the reservation of a name for twenty days from the date of approval, કે નિયત થાય તેવા બીજા ગાળા માટે. ગણતરી date of approval થી કરો, application ની તારીખથી નહીં. જ્યાં approval 6 April એ મળ્યું અને incorporation form 15 May એ file થયું — એટલે thirty-nine days later — ત્યાં reservation પૂરું થઈ ગયું હતું અને filing ની તારીખે નામ no longer valid હતું. Incorporation નું case scenario આ જ મુદ્દાથી શરૂ થાય છે.

Registered office clause માં ફક્ત State નું નામ આવે છે. Memorandum માં registered office કયા State માં હશે એટલું જ નોંધાય છે, એથી સાંકડું કશું નહીં, એટલે office from one town or city to another within the same State is not an alteration of the memorandum at all, અને section 13 does not apply to it. આ એક જ વાત registered office ના આખા પ્રકારના questions નો નિકાલ કરી નાખે છે — પડકાર section 12 હેઠળ લાવવો પડે, section 13 હેઠળ નહીં.

OPC ના memorandum માં એક clause એવી છે જે બીજામાં નથી. તે shall indicate the name of the other person — the nominee — who shall, in the event of the subscriber's death or his incapacity to contract, become the member of the company. ધ્યાન રાખો કે nominee નું નામ memorandum માં આવે છે, articles માં નહીં; અને છતાં later change of nominee does not amount to an alteration of the memorandum.

Memorandum પર સહી કેવી રીતે થાય. Memorandum SPICe+ application સાથે e-MoA in Form INC-33 તરીકે file થાય છે, અને તે Companies (Incorporation) Rules, 2014 ના signed by all the subscribers in the manner prescribed by Rule 13 હોવું જોઈએ — દરેક subscriber માટે witness, illiterate subscriber માટે thumb impression, અને India બહાર રહેતા foreign subscriber માટે notarisation.

વિષય 8: Article of Association - AoA (Section 5)

L2P2-2A-C2-T08

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — articles of association અને provisions for entrenchment — section 5.

નોંધ

Entrenchment, એક લીટીમાં. Articles સામાન્ય રીતે **special resolution** થી બદલાય છે; entrenchment કોઈ ચોક્કસ provision ને **harder to alter than that** બનાવે છે. **Section 5(3):** articles may contain provisions for entrenchment to the effect that specified provisions of the articles may be altered only if conditions or procedures that are more restrictive than those applicable in the case of a special resolution are met or complied with. Entrenchment એટલે કોઈ વાતને વધારે સુરક્ષિત બનાવવી — જવાબ આ લીટીથી શરૂ કરો.

Section 5(4) — entrenchment દાખલ કેવી રીતે થાય, અને marks વાળી અસમાનતા. Provisions for entrenchment shall only be made either on formation of the company, or by an amendment in the articles agreed to by all the members of the company in the case of a private company, and by a special resolution in the case of a public company. એટલે: unanimity for a private company, special resolution for a public company. સામાન્ય ખોટો જવાબ આ બેને ઊંધાં કરી નાખે છે, કે બંનેમાં special resolution ચાલશે એમ કહે છે.

Section 5(5) — Registrar ને notice. જ્યાં articles માં provisions for entrenchment હોય, ત્યાં whether made on formation or by amendment, the company shall give notice to the Registrar of such provisions in such form and manner as may be prescribed. Resolution પર અટકી જતો entrenchment નો જવાબ અધૂરો છે; notice એ છેલ્લું પગલું છે અને તેના અલગ marks છે.

Application. એક private company ઇચ્છે છે કે **forfeiture of shares** વાળી તેની article ફક્ત **90% majority** થી જ બદલી શકાય, અને એક director વાંધો લે છે કે section 14 special resolution થી alteration ની છૂટ આપે છે અને company Act ની સામે પોતાનો કાયદો ન બનાવી શકે. **The objection is wrong.** Company જે ઇચ્છે છે તે entrenchment છે, અને section 5 સ્પષ્ટપણે special resolution કરતાં વધારે કડક શરતની છૂટ આપે છે. પણ company એ બે procedural પગલાં લેવાં પડશે: **private company, the amendment must be agreed to by all the members,** અને તેણે **give notice to the Registrar** પણ કરવું પડશે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- બે વાત પુછાય છે અને બંનેના marks છે: **what entrenchment means,** અને **the provisions that govern it.** બંનેને અલગ ફકરા તરીકે લખો, જેથી એકેય બીજામાં ખોવાઈ ન જાય.
- કેટલી majority જોઈએ અને Registrar ને entrenchment ની જાણ કઈ રીતે થાય તે લખો. Machinery વગરની definition અડધો જવાબ છે.

TQ 8.1 • PYQ 2020-Nov [5] (Or) (a) (iii) • 3M • Pg 50

LEVEL I
Remembering

સરળ

વિષય 9: Doctrine of Constructive Notice અને Doctrine of Indoor Management

L2P2-2A-C2-T09

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — doctrine of constructive notice અને doctrine of indoor management.

નોંધ

Constructive notice, એક લીટીમાં: memorandum અને articles public documents છે, એટલે company સાથે વ્યવહાર કરનારે તે **taken to have read them and to know their contents** ગણાય, ભલે તેણે વાંચ્યાં હોય કે ન હોય. આ doctrine **protects the company against outsiders.**

Indoor management, એક લીટીમાં: transaction in accordance with the memorandum and articles છે એટલો સંતોષ થયા પછી, company સાથે વ્યવહાર કરનાર **need not enquire whether the internal proceedings relating to the contract were correctly followed** — જરૂરી meeting બોલાવાઈ અને બરાબર ભરાઈ કે નહીં, જરૂરી resolution બરાબર પસાર થયો કે નહીં. તે **entitled to take it for granted that the company went through those proceedings in a regular manner** છે. આ rule **Royal British Bank v. Turquand** નો છે, અને તે **omnia praesumuntur rite esse acta** એ maxim પર ઊભો છે — બધું બરાબર થયું હશે એમ માની લેવાય. **The facts are worth a line:** Turquand માં **directors gave a bond to T**; articles તેમને **under the authority of a proper resolution** એવા bonds issue કરવાની સત્તા આપતી હતી; **no such resolution was passed**; અને ઠરાવાયું કે **T could sue on the bonds, being entitled to assume that the resolution had been duly passed.**

બંને વચ્ચેનો સંબંધ — અને 'comment' વાળા question નો આખો જવાબ આ જ છે. બે doctrines **opposite directions** માં ચાલે છે: constructive notice **company against outsiders** ને રક્ષણ આપે છે; indoor management **outsiders against the company** ને રક્ષણ આપે છે. Indoor management એ **exception to the rule of constructive notice** છે અને **safeguard against the possibility of its abuse** છે — constructive notice outsider ને જે નુકસાન કરત તે એ દૂર કરે છે. બંને બાજુ લખો. બે doctrines ની definitions બાજુબાજુમાં લખીને વિરોધ ન જણાવતો જવાબ પુછાયેલા question નો જવાબ નથી.

Exceptions — topic માંથી સૌથી વધારે પુછાતો ભાગ. Indoor management ના આધારે રાહત આ સંજોગોમાં માગી શકાતી નથી: (1) **Knowledge of irregularity** — જ્યાં outsider ને company ની internal management ની irregularity ની ખરેખર જાણ હોય; તેને એ irregularity નો જ ભાગ ગણી શકાય [**Howard v. Patent Ivory Manufacturing Co.**]. (2) **Negligence** — જ્યાં થોડી મહેનતે કે યોગ્ય તપાસ કરતાં irregularity પકડાઈ જાત, અથવા contract ના સંજોગો **so suspicious as to invite inquiry** હોય અને outsider કશું પૂછે નહીં [**Underwood v. Bank of Liverpool**]. (3) **Acts void ab initio and forgery** — forgery ને કશું માન્ય કરી શકતું નથી, અને **a company can never be held bound for forgeries committed by its officers** [**Ruben v. Great Fingall Consolidated Co.**]; doctrine ફક્ત એવી irregularities ને લાગુ પડે છે જે ખરા transaction ને અસર કરી શકે. (4) **No knowledge of the articles** — જેણે articles વાંચ્યાં જ નથી તે તેના પર ભરોસો રાખ્યાનો દાવો કરી શકે નહીં. (5) જ્યાં સવાલ **very existence of an agency** નો હોય. (6) જ્યાં **pre-condition must be fulfilled before the company itself can exercise the power** — એટલે કે **act ultra vires the**

company હોય, ફક્ત directors કે officers ને ultra vires નહીં. (7) **Acts outside the scope of apparent authority** — જ્યાં company નો officer ત્રીજા પક્ષ સાથે contract કરે અને તેનું કામ **beyond the scope of his authority, the company is not bound.**

સીધું application. Articles કહે છે કે directors general meeting માં પસાર થયેલા resolution થી મંજૂર થયેલી રકમ સુધી bonds પર borrow કરી શકે. Directors borrow કરે છે; shareholders કહે છે કે એવો કોઈ resolution પસાર થયો નથી અને company બંધાયેલી નથી. Lender **outsider, need not enquire whether the meeting was convened or the resolution passed** છે, અને **the company is bound to repay.** અંદરની authority ની ખામી એ જ ખામી છે જે આ doctrine દૂર કરે છે.

બે transactions વાળો question, અને બંને વચ્ચેની રેખા. પહેલું transaction: Managing Director **forged Board resolution** રજૂ કરીને borrow કરે છે; lender નિર્દોષ છે. **Forgery is an exception** — એ document શૂન્ય છે અને **the company is not bound, however innocent the lender.** બીજું transaction: **accountant with no authority of any kind under the articles** borrow કરે છે, અને supplier તપાસ કરતો નથી. અહીં પણ doctrine મદદ કરી શકે નહીં, પણ કારણ જુદું છે: outsider તેની પાસે procedure પળાયાનું માની લેવાનું નહીં, પણ **supply an authority that never existed** એવું માગે છે. **The two transactions fall on opposite sides of the line, so a single answer covering both will lose marks — take each in turn,** અને બાકીના exceptions ટૂંકમાં નામ સાથે લખો, જેથી બંને જવાબ એક યોજનામાં બેસતા દેખાય.

'always' શબ્દ પર ધુમલો કરો. Statement વાળો question આમ મુકાય છે: 'persons (not being members) dealing with the company are **always** protected by the doctrine of indoor management'. એવું નથી. Doctrine લખો, તે કેમ છે તેનાં બે કારણ લખો — **what happens internally is not a matter of public knowledge,** અને **without the rule a company could escape its creditors by denying the authority of its officials** — અને પછી **exceptions** લખો, જેને બહાર કઢાવવા માટે જ 'always' શબ્દ મુકાયો છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 2 પ્રશ્નો

- Turquand's case અને એ maxim નું નામ લખો. બંને જવાબોમાં છપાય છે અને બંને સસ્તા marks છે.
- 'Distinguish' કે 'comment' વાળા question માં લખો કે દરેક doctrine કોને કોની સામે રક્ષણ આપે છે; એ લીટી જ જવાબનું કેન્દ્ર છે.

TQ 9.3 • MTP 2024-Jul [3] (a) • 5M • Pg 53

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

TQ 9.2 • MTP 2021-Oct [4] (a) • 6M • Pg 53

LEVEL I
Understanding

અધરું

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- પહેલાં નક્કી કરો કે ખામી અંદરની procedure ની છે કે authority જ નહોતી એની. Doctrine ફક્ત પહેલી ખામી દૂર કરે છે.
- જ્યાં કોઈ exception પર આધાર રાખો, ત્યાં તેનું નામ અને case લખો — forgery સાથે Ruben, negligence સાથે Underwood, knowledge સાથે Howard.

TQ 9.1 • PYQ 2021-Jan [5] (Or) (a) • 5M • Pg 51

LEVEL II
Application

અધરું

CSQ 9.1 • MTP 2020-May [4] (a) • 6M • Pg 54

LEVEL II
Application

અધરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં facts માં બે transactions હોય, ત્યાં એક પછી એક લો અને દરેકમાં doctrine કેમ લાગુ પડે છે કે નથી પડતું તે લખો. ભેગો જવાબ એવું દેખાડશે કે question જે ભેદ પર બન્યો છે તે તમે ચૂકી ગયા.

CSQ 9.2 • PYQ 2026-Sep [3] (a) • 5M • Pg 55

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 10: Act to Override Memorandum, Articles etc. (Section 6)

L2P2-2A-C2-T10

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — memorandum, articles અને બીજાં instruments પર Act નું override — section 6.

નોંધ

Rule, section ના પોતાના શબ્દોમાં. Save as otherwise expressly provided in this Act — (a) provisions of this Act shall have effect notwithstanding anything to the contrary contained in the memorandum or articles of a company, or in any agreement executed by it, or in any resolution passed by the company in general meeting or by its Board of Directors, ભલે તે before or after the commencement of this Act register, execute કે pass થયાં હોય; અને (b) any provision contained in the memorandum, articles, agreement or resolution shall, to the extent to which it is repugnant to the provisions of this Act, become or be void. ટૂંકમાં, Act ને overriding effect છે.

શરૂઆતના શબ્દોમાં જ અપવાદ છે, અને examiner એ જ તપાસે છે. Section 6 'Save as otherwise expressly provided' થી શરૂ થાય છે. એટલે જ્યાં another section of the Act itself makes the articles decisive, ત્યાં articles ચાલે અને repugnancy રહેતી નથી. આ override માં પડેલું કાણું નથી; આ તો override પોતાની જ શરત પાળે છે.

જે application પુછાયું છે તે. Section 50 company ને call money in advance only if it is authorised by its articles સ્વીકારવા દે છે. જે company ની articles કહે છે કે તે shall not accept or keep advance subscription or call money in advance, તેણે Act નો વિરોધ કર્યો નથી — Act એ જ articles ને આ સત્તાનો સ્રોત બનાવ્યો છે. એટલે એ article not repugnant and not void છે; તે prevails, અને calls in advance સ્વીકારવા હોય તો company એ પહેલાં articles સુધારવી પડે.

કયો test ચલાવવો, અને કયા ક્રમમાં. પહેલાં Act ની જે section આ બાબત પર લાગુ પડે તે શોધો. પૂછો કે એ section expressly leaves the point to the articles કરે છે કે નહીં. કરતી હોય તો articles ચાલે. ન કરતી હોય

અને article section નો વિરોધ કરતી હોય, તો article **void to the extent of the repugnancy** છે — એટલા પૂરતી જ, આખી article કે આખું document નહીં. **The classic wrong answer is to strike down any article that differs from the Act without first asking whether the Act left room for it.** Company ની articles કોઈ statutory હક કાપી શકે એવી દલીલનો જવાબ પણ section 6 જ છે, જેમ કે section 20 ની modes of service માટે તે કાપી શકતી નથી.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Article void છે કે નહીં તે કહો તે પહેલાં Act ની લાગુ પડતી section હંમેશાં લખો. સરખામણી article અને ચોક્કસ section વચ્ચે થાય છે, article અને આખા Act વચ્ચે ક્યારેય નહીં.

CSQ 10.1 • RTP 2023-Nov [12] • Pg 57

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 11: Effect of Memorandum and Articles (Section 10)

L2P2-2A-C2-T11

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — effect of memorandum and articles — section 10.

નોંધ

Statutory contract. memorandum and articles shall, when registered, bind the company and the members thereof to the same extent as if they respectively had been signed by the company and by each member, અને જાણે તેમાં contained covenants on its and his part to observe all the provisions of the memorandum and of the articles હોય. Registration બે documents ને એવો contract બનાવી દે છે જેના પર કોઈએ ખરેખર સહી કરી નથી — આ deeming એ જ આખી section છે, અને એ જ લખવાનું છે.

પૈસા વાળો ભાગ. All monies payable by any member to the company under the memorandum or articles shall be a debt due from him to the company. Act company ને contractual દાવો કરવા છોડતો નથી; તે આ જવાબદારીને સીધી debt ગણાવે છે.

આ section ક્યાં પુછાય છે. Section 10 એકલી પુછાતી નથી — તે section 9 સાથે પુછાય છે, એ question માં જે registration ની અસર on the company itself and on its members પૂછે છે. Section 9 company ની બાજુ આપે છે: date of incorporation mentioned in the certificate થી body corporate, perpetual succession, અને acquire, hold and dispose of property, to contract, and to sue and be sued ની સત્તા. Section 10 members ની બાજુ આપે છે: statutory contract અને એ debt. બંનેને અલગ headings નીચે

લખો.

ધ્યાનમાં રાખવા જેવો સંબંધ. Memorandum અને articles આ રીતે બાંધે છે, અને doctrine of constructive notice હેઠળ outsiders ને તેની notice ગણાય છે, એટલે section 15 મુજબ **alteration must be carried into every copy issued afterwards**, અને section 6 ના જોરે એ documents **cannot cut down what the Act itself provides**. બીજી બે sections કેમ મહત્વની છે તેનું કારણ section 10 છે.

વિષય 12: Alteration of Memorandum (Section 13)

L2P2-2A-C2-T12

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — alteration of memorandum અને rectification of name — sections 13 અને 16.

નોંધ

જ્યાં public ના પૈસા વપરાયા વગરના પડ્યા હોય ત્યાં objects નો ફેરફાર — section 13. જે company એ raised money from the public through a prospectus and still has any unutilised amount out of the money so raised shall not change the objects for which it raised the money, સિવાય કે special resolution પસાર થાય and: (i) resolution ની વિગતો published in the newspapers થાય — one in English and one in the vernacular language, જે registered office is situated એ જગ્યાએ ફરતાં હોય — અને સાથે placed on the website of the company, if any, indicating the justification for the change; અને (ii) dissenting shareholders are given an opportunity to exit by the promoters and shareholders having control, in accordance with SEBI regulations. ત્રણેય requirements સાથે પૂરી કરવાની છે.

પછી filing, અને આ જ પગલું candidates ચૂકે છે. Company files a copy of the special resolution with the Registrar, જે certifies the registration within a period of thirty days, અને the alteration is effective only after that certificate — resolution પસાર થતાં જ નહીં. એટલે 'company પોતાના public issue ની બાકીની રકમ સાવ નવા business માં નાખી શકે?' નો જવાબ છે yes, it can add the object and divert the money, but only on complying with all of the above.

Rectification of name — section 16, અને અહીં બે સ્વતંત્ર આધાર છે. જ્યાં company એવા નામે register થઈ હોય જે in the opinion of the Central Government, is identical with the name by which a company had been previously registered, ત્યાં Central Government may direct the company to change its name, અને company shall change it by ordinary resolution within three months. જ્યાં નામ identical with a registered trade mark હોય અને proprietor of that trade mark applies to the Central Government within three years of the incorporation, registration or change of name of the company, ત્યાં પણ એ જ direction મળે અને એ જ ordinary resolution within three months. Company ફેરફાર પછી gives notice to the Registrar, along with the order of the Central Government, within fifteen days. Default થાય તો company અને default માં રહેલો દરેક officer સજાપાત્ર

છે.

આ topic ના દરેક question નો નિર્ણય ત્રણ આંકડા કરે છે. Proprietor ની મુદત **three years** છે. Company નો compliance નો ગાળો **three months** છે. Registrar ને notice **fifteen days** માં. એટલે company ની registration પછી **five years** પછી ફરિયાદ કરતો trade mark owner મોડો પડ્યો છે અને **the company cannot be compelled to change its name**; અને જે director એવી દલીલ કરે કે મુદત **two years** ની હતી અને પૂરી થઈ ગઈ, તે ઊંઘા કારણે ખોટો છે. **Fix the date of incorporation and the date of the complaint before you write anything else.**

બીજો વાંધો જે તમે જોશો, અને તે કેમ ટકતો નથી. 'અમારું નામ બીજી કોઈ company ના નામ સાથે identical નથી કે એટલું મળતું પણ નથી.' આ જવાબ નથી, કેમ કે section ને **two grounds and the trade mark ground stands on its own.** Registered trade mark સાથેની identity એકલી જ પૂરતી છે. એ પણ નોંધો કે section 16 હેઠળની Central Government ની સત્તા **delegated to the Regional Director** છે, એટલે Regional Director એ આપેલી direction સત્તા વગરની કહેવાય નહીં.

સ્વેચ્છાએ નામ બદલવાનો રસ્તો હંમેશાં ખુલ્લો છે — section 13. Trade mark નો proprietor ફેરફાર કરાવવા માટે મોડો પડ્યો હોય ત્યાં પણ company **may at any time change its name by passing a special resolution and obtaining the approval of the Central Government.** એટલે બે ભાગવાળા trade mark question નો જવાબ પણ બે ભાગમાં છે: **compelled, no; voluntarily at the company's own discretion, yes.**

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 3 પ્રશ્નો

- તારીખો કામની લીટી તરીકે લખો: trade mark registration ની તારીખ, incorporation ની તારીખ, ફરિયાદની તારીખ. પછી ત્રણ વર્ષની સરખામણી પોતે જ જવાબ આપી દેશે.

CSQ 12.1 • RTP 2019-Nov [2] • Pg 58

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.2 • RTP 2023-May [12] • Pg 59

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.3 • PYQ 2025-Jan [3] (a) • 5M • Pg 60

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 13: Alteration of Articles (Section 14)

L2P2-2A-C2-T13

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — alteration of articles — section 14.

નોંધ

Rule: articles may be altered by passing a special resolution. આ default રસ્તો છે, અને આ chapter માં articles બદલવાને અડતો દરેક question અહીંથી જ શરૂ થાય છે.

આ rule ની મર્યાદા entrenchment છે. જ્યાં articles માં section 5 હેઠળની entrenchment ની provision હોય, ત્યાં એ entrenched provision **only on the more restrictive conditions or procedures the articles themselves impose** બદલી શકાય — અને section 14 નો special resolution ત્યાં પૂરતો નથી. એટલે 'articles ફક્ત special resolution થી જ બદલી શકાય' એ વાત **default, not an inflexible rule** જણાવે છે. જે company ઇચ્છે કે forfeiture of shares ફક્ત 90% majority થી બદલાય, તે section 14 નો વિરોધ **not** કરતી; તે section 5 વાપરે છે. Examiner આ જ વાંધો મૂકે છે અને તેનો જવાબ માગે છે.

બીજી મર્યાદા Section 8 ની છે. એ હેઠળ register થયેલી company માટે **section 8 shall not alter its memorandum or articles except with the previous approval of the Central Government**, અને એ સત્તી Registrar of Companies ને delegate થયેલી છે. એકલો special resolution alteration ને ખામીવાળું જ રાખે છે, અને ઘટના પછીની જાણ એ પહેલાંની approval નથી. **Before applying section 14 to a set of facts, check what kind of company you are dealing with.**

અને alteration ને છેક સુધી લઈ જવું પડે. Alteration થયા પછી **every copy of the articles issued afterwards must show the alteration** (section 15), અને કોઈ સુધારેલી article Act સામે ટકે નહીં, કેમ કે section 6 મુજબ articles ની કોઈ પણ provision **void to the extent that it is repugnant to the Act** છે.

વિષય 14: Alteration of Memorandum or Articles to be Noted in Every Copy (Section 15)

L2P2-2A-C2-T14

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — memorandum કે articles નું alteration દરેક નકલમાં નોંધવું — section 15.

નોંધ

Rule, અને આખી section એટલી જ છે: every alteration made in the memorandum or articles of a company must be noted in every copy of the memorandum or articles issued after the alteration takes effect. Company જે નકલ ફેરવે તે **altered** document હોવું જોઈએ, મૂળ નહીં.

Act ને આની ચિંતા કેમ છે. Memorandum અને articles એ **public documents** છે, જે outsider એ **constructive notice** ની doctrine હેઠળ વાંચેલાં ગણાય, અને **section 10** મુજબ તે company ને અને દરેક member ને જાણે બધાએ સહી કરી હોય એમ બાંધે છે. જૂની clause બતાવતી નકલ આ બંનેને તોડી નાખે. Section

15 એ ઘર સાચવવાનો નિયમ છે, જે public documents ને પ્રામાણિક રાખે છે.

તેનો ઉપયોગ ક્યાં કરવો. No question has been printed on section 15 on its own. તેને alteration ની જવાબની છેલ્લી લીટી ગણો: resolution, પછી Act માગે તે approval, પછી Registrar પાસે filing, પછી the alteration noted in every copy issued thereafter. એ એક લીટીનો compliance મુદ્દો છે, આખો question નથી.

વિષય 15: Registered Office Of Company (Section 12)

L2P2-2A-C2-T15

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — registered office of company — section 12, સાથે section 13 અને Companies (Incorporation) Rules, 2014 નો Rule 25.

નોંધ

Company ના જીવનની શરૂઆતમાં આવતી બે thirty-day જવાબદારીઓ. Section 12(1): company within thirty days of its incorporation and at all times thereafter, have a registered office capable of receiving and acknowledging all communications and notices as may be addressed to it. Section 12(2): company એ Companies (Incorporation) Rules, 2014 ના Rule 25 માં કહેલી રીતે furnish to the Registrar verification of its registered office in Form INC-22 within thirty days of its incorporation. એટલે address not required at the time of incorporation — incorporation નું case scenario આ એક-mark વાળા મુદ્દાથી ખૂલે છે.

Section 12(3) — ચાર publicity ની જવાબદારીઓ. (a) company નું નામ અને તેની registered office નું સરનામું Paint or affix કરો અને એમ જ રાખો, on the outside of every office or place in which its business is carried on, conspicuous position, in legible letters માં, અને જ્યાં વપરાયેલા અક્ષરો એ વિસ્તારમાં સામાન્ય રીતે વપરાતી ભાષાના ન હોય ત્યાં એ ભાષાના અક્ષરોમાં પણ. (b) Have its name engraved in legible characters on its seal, if any. (c) Get its name, the address of its registered office and the Corporate Identity Number, along with telephone number, fax number if any, e-mail and website addresses if any, printed in all its business letters, billheads, letter papers and in all its notices and other official publications. (d) Have its name printed on hundies, promissory notes, bills of exchange અને નિયત થાય એવાં બીજાં documents પર.

Registered office કેમ મહત્વની છે — 'importance' વાળા question ના ચાર માથાં છે. Registered office એ company નું કાયમી સરનામું છે, તેનું નિવાસસ્થાન છે, અને તે decides the domicile of the company; તે જે State માં હોય તે જ memorandum ની registered office clause of the memorandum માં નોંધાય છે. (1) **Service of notice: section 20(1)** હેઠળ company પર document at its registered office serve થાય છે — certificate of posting સાથે post, registered post, speed post, courier, હાથોહાથ, કે Companies (Incorporation) Rules, 2014 ના Rule 35 માં કહેલી electronic રીતે. (2) **Annual general meeting: section 96(2)** મુજબ AGM either at the registered office or in the city, town or village in which it is

situated ભરવી પડે; proviso inserted by the Companies (Amendment) Act, 2017 મુજબ unlisted company may be held at any place in India if all the members consent in writing or by electronic mode in advance. (3) Advertisements: public deposits માટેની જાહેરાત registered office જે State માં હોય તેના one English and one vernacular newspaper in the State માં જાય, અને closure of the register of members and debentureholders ની notice એ જે district માં હોય ત્યાં ફરતી newspaper માં. (4) Documents deposited there: proxy (Table F ની Article 57), members ની requisition for a meeting under section 100(2), અને requisition to circulate a resolution under section 111 — આ બધું registered office પર જમા થાય છે.

એક જ State માં office ખસેડવું — ત્રણ સ્તર, અને દરેક question એમાંનું એક છે. (i) To another place within the local limits of the same city, town or village — Board resolution is enough. Special resolution ની શરત ફક્ત એ local limits ની outside થતા ફેરફાર પર લાગે છે, એટલે એક જ શહેરમાં ફક્ત Board resolution થી ખસતી company tenable in law છે. (ii) From one town or city to another within the same State, એટલે કે એ local limits ની બહાર — section 12(5) હેઠળ special resolution. (iii) જ્યાં આ ફેરફારથી office from the jurisdiction of one Registrar to the jurisdiction of another Registrar within the same State જાય — ત્યાં company ની application પર એ ફેરફાર in addition be confirmed by the Regional Director થવો જોઈએ.

District નહીં, Registrar ની jurisdiction વાંચો. Thane થી Dadar જોવામાં જુદા districts વચ્ચેનો ફેરફાર લાગે, પણ જ્યાં both fall within the jurisdiction of the same Registrar — એટલે Registrar of Mumbai — ત્યાં no confirmation by the Regional Director is required અને no violation of the Act થતું નથી. સામે પક્ષે Mumbai થી Pune એક જ State છે પણ two Registrars છે, એટલે Regional Director નું confirmation જોઈએ અને એ વગરનું proposal invalid છે. બીજું કંઈ નક્કી કરો તે પહેલાં દરેક સરનામા માટેનો Registrar ઓળખો.

Examiner વારંવાર જેના પર પાછો આવે છે એવા બે ભેદ. પહેલો, એક જ State માં થતું સ્થળાંતર within the same State does not alter the memorandum, કેમ કે registered office clause માં ફક્ત State નું નામ હોય છે — એટલે section 13 does not apply, અને જે લાગુ પડે છે તે section 12 છે. આ સ્પષ્ટ લખો; એ marks વાળું પગલું છે, બાજુની વાત નથી. બીજો, registered office is not corporate office. Section 12 ફક્ત registered office only ને લાગુ પડે છે, અને Board resolution ના જોરે corporate office એક શહેરથી બીજા શહેરમાં ખસેડવું માન્ય છે. જ્યાં facts માંથી એ નક્કી ન થાય કે બંને એક જ છે કે નહીં, ત્યાં say so and answer both ways — છપાયેલા જવાબો એમ જ કરે છે, અને એ વિકલ્પના marks મળે છે.

Registered office એક State માંથી બીજા State માં ખસેડવું — પાંચ steps, ક્રમમાં. (1) એ માટેનો resolution of the Board of Directors, અને Board એવી general meeting બોલાવે જેમાં આ ફેરફાર મંજૂર થાય. (2) Members દ્વારા general meeting માં પસાર થયેલો special resolution [section 13(1)]. (3) Approval of the Central Government — આ સત્તા delegated to the Regional Director vide Notification No. SO 4090(E) dated 19-12-2016 છે — Companies (Incorporation) Rules, 2014 ની Rule 30 માં કહેલી રીતે Form INC-23 માં application કરીને; the alteration has no effect until it is approved. (4) Disposal within sixty days: order કરતાં પહેલાં authority પોતાને સંતોષ કરી શકે કે આ

alteration ને **has the consent of the creditors, debentureholders and other persons concerned**, અથવા **adequate provision has been made for the due discharge of their liabilities or adequate security provided [section 13(5)]**. (5) **Registration with the Registrar:** alteration મંજૂર કરતા order ની **certified copy of the order** સંબંધિત **Registrar of each of the States** પાસે file થાય છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Question માં ઘણા proposals ગણાવીને દરેક પર સ્થિતિ જણાવવાનું કહેવાય છે. **Number your answer to match the question's numbering** — દરેક proposal નું એક conclusion, અને ક્યારેય એક ભેગો ચુકાદો નહીં.
- દરેક ફેરફાર માટે પહેલાં સ્તર ઓળખો (એ જ શહેરમાં; એ જ State માં પણ જુદો Registrar; એક State માંથી બીજા State માં), કેમ કે સ્તર જ approval નક્કી કરે છે, અને approval જ marks છે.

CSQ 15.1 • PYQ 2021-Jul [5] (a) • 5M • Pg 65

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- દરેક સૂચિત ફેરફાર માટે ક્રમમાં ત્રણ વાત લખો: તે કયા સ્તરમાં આવે છે, કયો resolution જોઈએ, અને Regional Director નું confirmation જોઈએ કે નહીં. પછી ચુકાદો આપો — valid કે invalid.

TQ 15.1 • PYQ 2015-Nov [6] (a) • 8M • Pg 62

LEVEL II
Application

અધરું

વિષય 16: Commencement of Business etc. (Section 10A)

L2P2-2A-C2-T16

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — commencement of business — section 10A, સાથે sections 4 અને 12.

નોંધ

Rule: company **having a share capital shall not commence any business or exercise any borrowing powers**, સિવાય કે **a director files a declaration with the Registrar within one hundred and eighty days of the date of incorporation**, નિયત form માં અને નિયત રીતે verify કરીને, કે **every subscriber to the memorandum has paid the value of the shares agreed to be taken by him as on the date of making the declaration**. બે મનાઈ, એક declaration, એક deadline — ચારેય લખો.

Penalty, અને આંકડા જ marks છે. Default થાય તો **company shall be liable to a penalty of fifty thousand rupees**, અને **every officer in default shall be liable to a penalty of one thousand rupees for each day during which the default continues, subject to a maximum of one lakh rupees.**

રોજનો દર અને મહત્તમ મર્યાદા બંને લખો; ફક્ત company ની penalty આપતો જવાબ અડધા marks છોડી દે છે.

ત્રીજું પરિણામ. જ્યાં no declaration is filed with the Registrar within one hundred and eighty days of incorporation and Registrar has reasonable cause to believe that the company is not carrying on any business or operations, ત્યાં તે may initiate action under Chapter XVIII for the removal of the company's name from the register of companies. ધ્યાન રાખો કે trigger એ ચૂકેલી filing અને Registrar ની વાજબી માન્યતા — બંનેનું combination છે, એકલું કોઈ નહીં.

Case scenario સાથે આવતા બે પડોશી મુદ્દા. section 4 હેઠળનું Name reservation twenty days from the date of approval ચાલે છે, એટલે approval પછી thirty-nine days એ file થયેલું SPICe+ (INC-32) lapsed name પર file થયું ગણાય. અને section 12(1) and 12(2) મુજબ registered office નું સરનામું not required at the date of incorporation છે — communications ઝીલી શકે એવી office રાખવા અને Registrar ને verification આપવા company પાસે thirty days from incorporation હોય છે.

દરેક ભાગનો જવાબ અલગ લખો. Section 10A ઘણા ભાગવાળા incorporation scenario તરીકે પુછાય છે — નામ માન્ય છે કે નહીં, filing વખતે registered office નું સરનામું જોઈતું હતું કે નહીં, અને declaration file ન કરવાનાં પરિણામો. Each part has its own section and its own conclusion. બધું ભેગું લખવું એ આ topic માં marks ગુમાવવાની સૌથી સામાન્ય રીત છે.

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- Question નં number વાળા ભાગો પ્રમાણે જવાબને number આપો, અને દરેક ભાગ પર apply કરતાં પહેલાં તેની section લખો.

CSQ 16.1 • PYQ 2026-Jan [3] (a) • 5M • Pg 67

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 17: Conversion of Companies Already Registered (Section 18)

L2P2-2A-C2-T17

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — conversion of companies already registered — section 18, સાથે section 2(68) માં private company ની definition.

નોંધ

અહીં ખરેખર members ની ટોચમર્યાદા જ પુછાય છે. Public company ને private company માં ત્યારે જ convert કરી શકાય જ્યારે તે definition ની અંદર રહી શકે. section 2(68) મુજબ private company એટલે એવી company જેની minimum paid-up share capital as may be prescribed હોય અને જે by its articles, except in the case of a one person company, limits the number of its members to two hundred. એટલે conversion ના કોઈ પણ પ્રશ્નમાં પહેલો સવાલ છે: how many members will the company have?

Members ગણવા — સંખ્યા બદલી નાખતા બે નિયમ. Joint holders: જ્યાં two or more persons hold

one or more shares in a company jointly, they shall be treated as a single member. Employees: (a) persons who are in the employment of the company અને (b) persons who, having been formerly in the employment of the company, were members of the company while in that employment and have continued to be members after the employment ceased એ shall not be included in the number of members. ભૂતપૂર્વ employees સાથે જોડાયેલી શરત ધ્યાન રાખો — તે while in employment member હોવા જોઈએ અને ત્યારથી continued રહ્યા હોવા જોઈએ.

ગણતરી જવાબમાં જ કરો. કોષ્ટક જેમ છે તેમ લો: directors અને તેમનાં સગાં 18, employees 26, ભૂતપૂર્વ employees 15, સંયુક્ત રીતે shares ધરાવતા members $7 \times 2 = 14$, બીજા members 137. **Exclude the 26 employees and the 15 ex-employees. Compress the 14 joint holders to 7.** બાકી રહે છે $18 + 7 + 137 = 162$, જે within the limit of 200 છે. Conclusion: the company can be converted into a private company, અને no reduction in the existing number of members is required.

The classic wrong answer એ છે કે કોષ્ટકનાં બધાં માથાં સરવાળે ગણી લેવાં — તેનાથી 210 આવે અને ઊંધું conclusion નીકળે. બે adjustments ને કામની અલગ લીટીઓ તરીકે બતાવો, જેથી examiner ને દેખાય કે તમારો આંકડો question માં છપાયેલા સરવાળા કરતાં કેમ ઓછો છે. Question નો બીજો ભાગ ('સંખ્યા ઘટાડવી પડે?') એ જ આંકડાથી જવાબ પામે છે, પણ તેનો જવાબ separately and in terms આપવો પડે.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- ગણતરીને કોષ્ટક તરીકે મૂકો, જેમાં બાકાત categories પર છેકો હોય, પછી total, પછી 200 સાથે સરખામણી, પછી conclusion. Marks કામ પાછળ આવે છે, જવાબ પાછળ નહીં.

CSQ 17.1 • PYQ 2022-May [1] (a) {C} • 6M • Pg 69

LEVEL II
Application

અધરું

વિષય 18: Subsidiary Company Not to hold Shares in its Holding Company (Section 19)

L2P2-2A-C2-T18

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — subsidiary company not to hold shares in its holding company — section 19, સાથે section 2(87) માં subsidiary ની definition.

નોંધ

Rule: no company shall, either by itself or through its nominees, hold any shares in its holding company, અને no holding company shall allot or transfer its shares to any of its subsidiary companies; અને any such allotment or transfer of shares of a company to its subsidiary company shall be void. બંને બાજુ મહત્ત્વની છે — subsidiary એ લેવાનાં નહીં, અને holding company એ allot કે transfer કરવાનાં નહીં.

Proviso ની ત્રણ exceptions, અને એટલા જ છે. આ sub-section (a) where the subsidiary company holds such shares as the legal representative of a deceased member of the holding company; કે (b) where the subsidiary company holds such shares as a trustee; કે (c) where the subsidiary company is a shareholder even before it became a subsidiary company of the holding company — એવા કિસ્સાઓને લાગુ પડતી નથી. Facts ત્રણેયની બહાર પડે તો મનાઈ કોઈ છૂટછાટ વગર લાગુ પડે છે.

બીજું proviso — voting પરનો કાપ, અને સૌથી વધારે ચૂકાતો મુદ્દો. Proviso ની અંદર આવતી subsidiary shall have a right to vote at a meeting of the holding company only in respect of the shares held by it as a legal representative or as a trustee, એટલે કે clauses (a) અને (b) હેઠળનાં shares પર જ. એટલે જે subsidiary 7% of its holding company, of which 2% is held as legal representative of a deceased member, may vote on that 2% only. Exception (c) હેઠળનાં shares કાયદેસર રાખી શકાય, but they carry no vote holding company ની meeting માં. **The chain question makes the same point twice over.** જ્યાં holding company ના બે વચેટ subsidiaries પરની control ને લીધે કોઈ company એ holding company ની **deemed subsidiary** હોય [Explanation (a) to section 2(87)], અને તેણે પોતાનાં shares subsidiary બની તે **before** રાખ્યાં હોય, ત્યાં તે holding company ની annual general meeting માં **cannot vote**; જ્યારે વચેટ company જે **10% of the same holding company as a trustee can vote. Ask in what capacity each block is held, and answer company by company.**

અહીંનો દરેક question બે તબક્કાનો છે: પહેલાં સંબંધ સ્થાપો, પછી section 19 apply કરો. પહેલો તબક્કો section 2(87) છે — કોણ controls the composition of the Board, કે કોણ એકલા કે subsidiaries સાથે મળીને exercises or controls more than one-half of the total voting power, અને Explanation યાદ રાખો કે બીજી subsidiary મારફતનું control પણ ગણાય. જ્યાં એક company 6,00,000 out of 10,00,000 equity shares ધરાવે, ત્યાં એ લખો અને holding company નું નામ આપો, પછી જ સામેની બાજુના shareholding ને અડો. **An answer that applies section 19 without first identifying the holding company loses the first half of the marks.**

Exception (c) — બે તારીખો સરખાવીને ઓળખો. જ્યાં subsidiary એ 10% of the other company in March 2017 લીધા હોય અને પેલી company એ 55% of it in March 2018 લીધા હોય, ત્યાં subsidiary was already a shareholder before it became a subsidiary. એટલે એ holding proviso (c) હેઠળ valid છે — અને તેને પછીથી મળેલો bonus issue પણ, કેમ કે bonus shares એ જ proviso હેઠળ આવે છે. પહેલાં બે તારીખો નક્કી કરો; એ કર્યા વગર જવાબમાં બીજું કશું કામનું નથી.

Exception (b) — નિર્ણય capacity કરે છે, shareholding નહીં. જ્યાં holding company નો કોઈ shareholder પોતાના shares charitable trust માં મૂકે અને subsidiary as trustee નીમે, જેથી trust ની મિલકત subsidiary ના નામે રહે, ત્યાં subsidiary ખરેખર પોતાની holding company માં shares ધરાવે છે — અને એ expressly permitted છે, કેમ કે તે એ shares as a trustee ધરાવે છે. સામે સાદા investment નો કિસ્સો મૂકો: નફો કરતી subsidiary ને પોતાની holding company ની દસમા ભાગની capital ખરીદવી હોય, તો તે ત્રણેય exceptions માંથી none માં આવે અને એવું cannot કરી શકે.

Questions ખરેખર શું પૂછે છે. ત્રણ ભાગ વારંવાર આવે છે, અને દરેકનો જવાબ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં આપો. **Can the subsidiary invest further in the holding company?** ના — મનાઈ shares ધરાવવા પર જ છે, એટલે વધારે

ખરીદવા પર પણ મનાઈ છે. **Can it vote?** ફક્ત legal representative કે trustee તરીકે ધરાવેલાં shares પર. **Can the holding company allot or transfer shares to it?** ના, અને એવું કોઈ પણ allotment કે transfer void છે, સિવાય કે કિસ્સો proviso માં આવે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- Section 19 apply કરો તે પહેલાં શરૂઆતની લીટીઓમાં જ section 2(87) હેઠળ holding અને subsidiary ને આંકડા સાથે ઓળખો.
- જ્યાં ટકા વહેંચાયેલા હોય — 7%, જેમાંથી 2% legal representative તરીકે — ત્યાં એ ભાગલા છેક conclusion સુધી લઈ જાઓ અને voting નો હક આંકડામાં લખો.

CSQ 18.2 • PYQ 2020-Nov [2] (c) • 4M • Pg 72

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 18.3 • MTP 2022-Sep [1] (b) {C} • 6M • Pg 73

LEVEL II
Application

અધિક

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટ્ટ પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- જ્યાં question માં acquisition ની તારીખો હોય, ત્યાં જવાબ કાળક્રમ પર બાંધો; exception (c) નો નિર્ણય પૂરેપૂરો 'પહેલાં કોણ' પર જ થાય છે.

CSQ 18.1 • PYQ 2019-May [1] (a) {C} • 4M • Pg 70

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 18.4 • PYQ 2023-Nov [1] (a) {C} • 5M • Pg 74

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 18.5 • PYQ 2024-Sep [3] (a) • 5M • Pg 76

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 19: Service of Documents (Section 20)

L2P2-2A-C2-T19

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — service of documents — section 20.

નોંધ

Company પર service — section 20(1). Company પર કે તેના officer પર document by sending it to the company or the officer at the registered office of the company serve થઈ શકે — registered post થી, કે speed post થી, કે courier service થી, કે by leaving it at its registered office, કે by means of such electronic or other mode as may be prescribed. જ્યાં securities are held with a depository, ત્યાં records of the beneficial ownership may be served by the depository on the company

electronic કે બીજી રીતે.

Registrar કે member પર service — section 20(2). Registrar પાસે electronic mode માં documents file કરવા અંગેની Act કે rules ની provisions સિવાય, **Registrar or any member પર document by post, or registered post, or speed post, or courier, or by delivering it at his office or address, or by such electronic or other mode as may be prescribed** serve થઈ શકે.

Proviso, અને question હંમેશાં અહીં જ હોય છે. A member may request for delivery of any document through a particular mode, for which he shall pay such fees as may be determined by the company in its annual general meeting. એક વાર તેણે માગ્યું અને ચૂકવ્યું, પછી **service by any other mode is not service at all.** એટલે જે member એ લખીને notices **by registered post at his residential address** માગ્યાં હોય અને **deposited sufficient money**, અને પછી તેને notice **by ordinary mail under certificate of posting** મોકલાય, તે કહી શકે કે notice **not properly served** — તેની દલીલ ટકે છે અને notice નિષ્ફળ જાય છે.

અને તેણે જે સરનામું જણાવ્યું તે જ સરનામે service થાય. Company તેને **by the mode and at the address he specified** serve કરવા બંધાયેલી છે, અને તે બે મહિના વિદેશમાં હતો એ હકીકતથી **makes no difference** અને company ને India બહાર service કરવાની ફરજ પડતી નથી. **Do not let a fact about the member's travel change the answer** — એ હકીકત તમે ભૂલ કરો છો કે નહીં તે જોવા માટે જ મુકાઈ છે.

Articles આ section ને કાપી શકે નહીં. જ્યાં articles કહે કે company પર documents **only by speed post** જ serve થાય, અને કોઈ **by courier** serve કરે, ત્યાં service **good** છે — courier એ section 20(1) માન્ય રાખેલી રીતોમાંની એક છે, અને **section 6** મુજબ articles માં ગમે તે ઊંધું હોય તોપણ Act ચાલે છે. Company નો સ્વીકારવાનો ઇનકાર **invalid** છે, અને જેને નુકસાન થાય તે મોકલનાર **can claim damages. The classic wrong answer is to enforce the article.**

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- બંને sub-sections ની રીતો આખી લખો અને બંનેને અલગ રાખો — company પર service ની રીતો અને member પર service ની રીતો એકસરખી નથી.
- Member ની પસંદ કરેલી રીત અને annual general meeting માં નક્કી થતી fee વાળું proviso એ જ marks વાળું વાક્ય છે. તેને ટાંકો.

TQ 19.1 · MTP 2021-Mar [3] (a) · 3M · Pg 77

LEVEL I
Understanding

સરળ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 2 પ્રશ્નો

- બંને questions નો આધાર એ છે કે **whose choice governs** — member ની requisition કે company ની articles. Section તરફ હાથ લંબાવો તે પહેલાં પસંદગી કોણે વાપરી તે ઓળખો.
- પછી દરેક question બીજો ભાગ ઉમેરે છે ('જો આમ હોય તો જવાબ એ જ રહેશે?', 'તે damages માગી શકે?'). બીજા ભાગનો જવાબ અલગથી અને સ્પષ્ટ આપો; તેને પહેલામાં ગર્ભિત છોડવાથી mark જાય છે.

CSQ 19.1 • RTP 2020-Nov [1] • Pg 78

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 19.2 • PYQ 2022-Nov [5] (Or) (a) • 5M • Pg 79

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 20: Authentication of Documents, Proceedings and Contracts (Section 21)

L2P2-2A-C2-T20

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — authentication of documents, proceedings and contracts — section 21.

નોંધ

આ section શા માટે છે. Company કૃત્રિમ વ્યક્તિ છે અને પોતે કશું સહી કરી શકતી નથી. Section 21 એ પછી આવતા સવાલનો જવાબ આપે છે: **who may authenticate a document or proceeding requiring authentication by the company, and who may sign a contract made by or on behalf of the company.** આ section નો વિષય **authority to sign** છે — બીજું કશું તેના પર આધારિત નથી.

આ chapter માં તેની જગ્યા. Section 21 ને **section 12(3)** સાથે વાંચો, જે કહે છે કે company નાં **name, registered office address and Corporate Identity Number** ક્યાં ક્યાં દેખાવાં જોઈએ, અને **section 20** સાથે, જે કહે છે કે documents company પાસે અને company પાસેથી કઈ રીતે જાય છે. ત્રણેય મળીને company ના કાગળિયાંના નિયમો છે: તેમાં શું લખવું, સહી કોણ કરે, અને service કઈ રીતે થાય.

તેની પાછળ કેટલો સમય આપવો. The Scanner prints no question on section 21. સહી કોણ કરી શકે એ નિયમ Study Material માંથી લઈ લો અને તેને ટેકાની લીટી તરીકે વાપરો — એ document કે contract વાળા scenario માં અડધો mark ઉમેરે એવો મુદ્દો છે, આખો question નથી.

વિષય 21: Execution of Bills of Exchange, etc. (Section 22)

L2P2-2A-C2-T21

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2 વાંચો — execution of bills of exchange અને બીજાં instruments — section 22.

નોંધ

આ section શા માટે છે. તે કહે છે કે **bill of exchange, hundi or promissory note is deemed to have been made, accepted, drawn or endorsed on behalf of a company** ક્યારે ગણાય, અને company **execute a deed or empower a person to act on its behalf** કઈ રીતે કરી શકે. Section 21 ની જેમ અહીં પણ વિષય **authority** છે — વ્યક્તિએ સહી કરેલું instrument company ને ક્યારે બાંધે — instrument પરની liability નહીં.

Section 12(3) સાથેનો સંબંધ. Section 12 company ને કહે છે કે તેણે **have its name printed on hundies, promissory notes, bills of exchange** અને નિયત થાય એવાં બીજાં documents પર નામ છપાવવું. Section 12 કહે છે કે instrument પર નામ દેખાવું જોઈએ; **section 22 tells you when the instrument binds the company.** બંને સાથે વંચાય છે અને પુછાય તો section 12 મારફત જ પુછાય છે.

તેની પાછળ કેટલો સમય આપવો. **No question has been printed on section 22.** નિયમ Study Material માંથી લો, એક લીટીમાં યાદ રાખો, અને ટેકાના મુદ્દા તરીકે વાપરો. આ chapter માં તમારો સમય One Person Company, section 8, બે doctrines, section 12 અને section 19 નો છે.

Prospectus and Allotment of Securities

12 વિષય • 31 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: B

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે પેપરની પ્રોફાઇલ પ્રમાણે

Level I — સમજ અને જ્ઞાન **32.6%** 48 of 146 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગન **67.4%** 98 of 146 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની પ્રોફાઇલ પર જ બેસે છે — તેના 33% marks Comprehension and Knowledge ની, સામે આખા Paper 2 માં 28%. પેપરના એ જ પ્રમાણમાં તૈયારી કરો: section જાણો, પછી તેને લગાડવાનો મહાવરો કરો.

વિષય 1: Public Offer and Private Placement (Section 23)

L2P2-2A-C3-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Public Offer and Private Placement વાંચો — section 23 ને section 42 અને Companies (Prospectus and Allotment of Securities) Rules, 2014 ની Rule 14 સાથે વાંચીને.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: private placement એટલે any offer of securities or invitation to subscribe securities to a select group of persons by a company, other than by way of public offer, through issue of a private placement offer letter, અને જે Act માં આપેલી conditions પૂરી કરે. Section 23 securities issue કરવાની routes આપે છે; section 23(2)(b) એ limb છે જે private company ને private placement થી securities issue કરવા દે છે, જેમાં section 42 ને Companies (Prospectus and Allotment of Securities) Rules, 2014 ની Rule 14 સાથે વાંચીને પાળવાનું રહે છે.

આંકડો, અને examiner જે બે figures સામસામે મૂકે છે: section 42(2) મુજબ offer ફક્ત identified by the Board એવા select group of persons ને જ થાય છે ("identified persons"), whose number shall not exceed fifty or such higher number as may be prescribed, એક financial year માં. Rule 14(2) એ higher number આપે છે: financial year માં કુલ મળીને two hundred. બંને લખો — section નું fifty અને Rule ની two hundred — કેમ કે એમાંથી ફક્ત એક ટાંકતો જવાબ અધૂરો લાગે છે.

ગણતરીમાંથી કોણ બહાર રહે છે: any offer or invitation made to qualified institutional buyers, or to employees of the company under a scheme of employees' stock option under section 62(1)(b), is not counted — two hundred persons ની limit માં એ ગણાતા નથી. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે આ ceiling ESOP employees ને પણ લાગુ પડે છે. એવું નથી. Offer થયેલી સંખ્યાને two hundred સાથે સરખાવતાં પહેલાં QIBs અને ESOP employees બંનેને બાદ કરો.

Limit દરેક kind of security દીઠ છે, company દીઠ નહીં: Rule 14(2) ની Explanation સ્પષ્ટ કરે છે કે the restriction is reckoned individually for each kind of security — equity share, preference share or

debenture. એટલે જે company એ two hundred persons ને equity shares offer કરી હોય, તે એ જ financial year માં બીજા two hundred ને debentures offer કરી શકે છે. પ્રશ્નમાં securities નું table આપ્યું હોય, તો two hundred ની ગણતરી દરેક column માં અલગ અલગ કરો.

વર્ષમાં એકથી વધારે offer કરી શકાય: financial year માં કુલ two hundred persons ની ceiling સાચવીને, an offer of private placement can be made more than once in a financial year, identified persons ની મહત્તમ સંખ્યાને આધીન. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે offer વર્ષમાં ફક્ત એક જ વાર થઈ શકે.

Section 42(5) જે રોકે છે તે તો આગળની offer ખુલ્લી હોય ત્યારે થતી fresh offer છે: no fresh offer or invitation shall be made unless the allotments with respect to any earlier offer have been completed, or that offer has been withdrawn or abandoned by the company.

Offer સાથે જોડાયેલી mechanics: private placement offer and application prescribed form માં એવા identified persons ને અપાય છે whose names and addresses are recorded by the company, અને તે shall not carry any right of renunciation. Identified person subscription money સાથે apply કરે છે by cheque or demand draft or other banking channel and not by cash, અને section 42(8) મુજબ the company shall not utilise monies raised until allotment is made and the return of allotment is filed with the Registrar.

આ નિયમો તોડવાની કિંમત — આંકડા section પોતે જ આપે છે: section 42(7) company ને releasing any public advertisement, or using any media, marketing or distribution channels or agents, to inform the public at large about the issue થી રોકે છે. Section 42(8) મુજબ a return of allotment to be filed with the Registrar within fifteen days from the date of the allotment, જેમાં allottees ની આખી યાદી, તેમનાં નામ, સરનામાં અને allot થયેલી securities ની સંખ્યા હોય. Section 42(9): એ return ફાઇલ કરવામાં default થાય તો the company, its promoters and directors liable to a penalty of one thousand rupees for each day the default continues, subject to a maximum of twenty-five lakh rupees. Section 42(10): જ્યાં company makes an offer or accepts monies in contravention of the section, ત્યાં તેઓ liable to a penalty which may extend to the amount raised through the private placement or two crore rupees, whichever is lower, અને company એ refund all monies with interest as specified in sub-section (6) within thirty days of the order imposing the penalty કરવું પડે. Section 42(11) સૌથી ધારદાર છે: any private placement issue not made in compliance with sub-section (2) shall be deemed to be a public offer, અને પછી Companies Act, 2013, Securities Contracts (Regulation) Act, 1956 અને SEBI Act, 1992 — ત્રણેય લાગુ પડે છે. Identified persons ની ceiling તૂટે, એટલે issue private placement રહેતું જ નથી.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- Private placement ની definition આખી લખો — select group, public offer નું બાકાત રહેતું, અને private placement offer letter — ત્રણેય અલગ marks છે.
- Section 42(2) અને Rule 14(2) સાથે ટાંકો. Rule ના two hundred વગર section નું fifty અડધો જ નિયમ છે.

TQ 1.1 • PYQ 2018-Nov [5] (b) • 5M • Pg 83

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- પહેલાં offer થયેલી સંખ્યામાંથી QIBs અને ESOP employees બાદ કરો, પછી બાકી રહેલી સંખ્યાને two hundred સાથે સરખાવો, પછી conclusion જણાવો. gross સંખ્યા સરખાવતો જવાબ પ્રશ્નનો મુદ્દો જ ચૂકી જાય છે.

CSQ 1.1 • PYQ 2021-Jan [4] (a) • 4M • Pg 85

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 2: Regulation of Issue and Transfer of Securities etc. (Section 24)

L2P2-2A-C3-T02

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Regulation of Issue and Transfer of Securities etc. વાંચો — section 24.

નોંધ

આ topic પર Scanner માં એકે પ્રશ્ન છપાયો નથી. આ concept-base topic છે: chapter માં તે section 23 — જે securities issue કરવાની routes આપે છે — અને sections 25 to 33 — જે prospectus ને governs કરે છે — એ બેની વચ્ચે બેસે છે. કોઈ પ્રશ્નની આશાએ નહીં, પણ તે જે scheme ઊભી કરે છે તે સમજવા માટે Study Material માં વાંચો.

Section શેના વિશે છે: section 24 regulation of the issue and transfer of securities અને તેની સાથે જોડાયેલી બાબતોને govern કરે છે. આ ક્ષેત્રમાં કોણ શું administer કરે તે આ જ section નક્કી કરે છે, અને એટલે જ આ chapter ના prospectus ના જવાબોમાં Companies Act ની સાથે SEBI regulations પણ ટાંકવા પડે છે — દા.ત. section 26(1) જુઓ, જ્યાં prospectus માં મૂકવાની information અને financial information ના reports specified by the Securities and Exchange Board in consultation with the Central Government હોય છે.

Exam માં તે કઈ રીતે આવશે: પોતાના સ્વતંત્ર પ્રશ્ન તરીકે નહીં, પણ prospectus ના જવાબમાં context ની એક લીટી તરીકે. પ્રશ્ન એ વાત પર ફરતો હોય કે company ના issue પર SEBI regulation કેમ લાગુ પડે છે, તો નામ આપવાનું hook section 24 છે. તેના પર લાંબો જવાબ ન બાંધો; નામ આપો અને operative section પર જાઓ.

વિષય 3: Prospectus (Section 25 to 33)

L2P2-2A-C3-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Prospectus વાંચો — sections 25 to 33, સાથે section 2(70) અને

Companies (Prospectus and Allotment of Securities) Rules, 2014 નો Rule 8.

નોંધ

Definition થી શરૂ કરો, કેમ કે આખું chapter તેના પર ટકેલું છે: section 2(70) મુજબ prospectus એટલે any document described or issued as a prospectus, અને તેમાં includes a red herring prospectus referred to in section 32 or a shelf prospectus referred to in section 31 or any notice, circular, advertisement or other document inviting offers from the public for the subscription or purchase of any securities of a body corporate. એટલે shelf prospectus અને red herring prospectus બંને section 2(70) ની અંદર prospectus જ છે — એ શું છે એવું પુછાય ત્યારે આ સ્પષ્ટ લખો. તેની સાથે, **section 29 requires every company making a public offer to issue its securities only in dematerialised form**, જેમાં Depositories Act, 1996 પાળવાનો રહે છે; **section 29(1A)** આ વાત prescribed classes of unlisted companies સુધી લંબાવે છે, જેમની securities shall be held or transferred only in dematerialised form — Companies (Prospectus and Allotment of Securities) Rules, 2014 ના Rule 9A સાથે વાંચો.

Section 26 — prospectus માં શું હોવું જોઈએ: public company દ્વારા કે તેના વતી, તેની formation ના સંદર્ભમાં કે પછીથી, અથવા public company ની formation માં રોકાયેલી કે રસ ધરાવતી કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કે તેના વતી issue થતું દરેક prospectus shall be dated and signed, અને તેમાં એવી information અને financial information ના એવા reports મૂકવા પડે as may be specified by the Securities and Exchange Board in consultation with the Central Government; SEBI એવું specify ન કરે ત્યાં સુધી SEBI Act, 1992 હેઠળનાં SEBI regulations લાગુ પડે છે. Prospectus માં make a declaration about compliance with the Act and state that nothing in it is contrary to the Companies Act, 2013, the Securities Contracts (Regulation) Act, 1956 and the SEBI Act, 1992 અને તેમની હેઠળનાં rules and regulations — એ પણ હોવું જોઈએ. **Section 26(6):** તેમાં on its face લખવું પડે કે તેની એક નકલ Registrar પાસે filing માટે પહોંચાડાઈ છે, અને section માગે છે તે documents એ નકલ સાથે જોડ્યાં છે કે prospectus માં મૂકેલાં statements માં તેમનો ઉલ્લેખ છે. **Explanation to sub-section (3):** the date indicated in the prospectus is deemed to be the date of its publication.

Section 26(5) — expert નું statement, ત્રણ disqualifications: prospectus માં not include a statement purporting to be made by an expert — જો (a) the expert is engaged in or interested in the formation, promotion or management of the company; (b) he has not given his written consent to the issue of the prospectus; અથવા (c) he has withdrawn that consent before the delivery of a copy of the prospectus to the Registrar for filing. જ્યાં expert નું statement મૂક્યું હોય, ત્યાં prospectus માં a statement that none of these conditions exists પણ હોવું જોઈએ. આ ત્રણને યાદી તરીકે યાદ રાખો; mis-statement ના પ્રશ્નોમાં expert ની defences તરીકે એ જ પાછાં આવે છે.

Section 25 — deemed prospectus, અને કેસ નક્કી કરતી બે presumptions: where a company allots or agrees to allot securities with a view to all or any of them being offered for sale to the public, the document by which that offer for sale is made is deemed to be a prospectus issued by the company. **Section 25(2)** મુજબ, ઊલટું સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, allotment એ જ હેતુથી થયું હતું તેનો પુરાવો

માની લેવાય છે જો (a) the offer for sale to the public was made within six months after the allotment or agreement to allot, અથવા (b) at the date the offer was made, the whole of the consideration to be received by the company had not been received by it. Section 25(4) મુજબ, offer કરનાર company કે firm હોય ત્યાં offer document પર by two directors of the company, or by not less than one-half of the partners in the firm સહી હોય તો પૂરતું છે. આ ત્રણ tests ને ત્રણ અલગ તારીખ અને હકીકત તરીકે ચલાવો — પ્રશ્નો એવા બનાવેલા હોય છે કે એક intermediary pass થાય અને બીજો fail.

Section 28 — members દ્વારા offer of sale, અને Rule 8 શું બંધ કરે છે: members after consultation with the Board of Directors પોતાનું આખું કે અમુક holding નક્કી કરેલી procedure પાળીને public ને offer કરી શકે છે; the offer document is treated as a prospectus issued by the company, એટલે contents, mis-statements અને omissions ની liability ની provisions તેને લાગુ પડે છે. વેચનારા members — વ્યક્તિ હોય, bodies corporate હોય કે બંને — એ jointly authorise the company in writing to take all necessary action on their behalf કરવું પડે અને reimburse the company all expenses incurred પણ કરવું પડે. Rule 8 મુજબ prospectus અને allotment ની બધી provisions આવી offer ને લાગુ પડે છે except: minimum subscription; minimum application value; the requirement of a Board statement on the utilisation of money received; and any other provision or information the offeror is unable to provide or collect, provided valid and detailed reasons are disclosed. Prospectus માં state who will bear the expenses of the offer, and the reasons for it લખવું પડે.

Section 27 — objects બદલવા, અને દલીલ પૂરી કરી દેતો proviso: the terms of a contract referred to in the prospectus, or the objects for which the prospectus was issued, may be varied only with the authority of the company given in general meeting by special resolution passed by postal ballot. First proviso માગે છે કે notice ની નક્કી કરેલી વિગતો published in newspapers, one in English and one in the vernacular language, circulating in the city where the registered office is situated, indicating the justification for the variation થાય. Second proviso સીધો bar છે: the company shall not use any amount raised through the prospectus for buying, trading or otherwise dealing in equity shares of any other listed company — એટલે ગમે તેટલી મોટી majority હોય, special resolution પણ આ વપરાશને બચાવતો નથી. Section 27(2): dissenting shareholders shall be given an exit offer by the promoters or controlling shareholders, SEBI નક્કી કરે તે exit price એ અને તે રીતે તથા શરતોએ. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ extraordinary general meeting ની simple majority ને પૂરતી ગણી લે છે; એ પૂરતી નથી — section postal ballot થી special resolution માગે છે.

Sections 30 to 33 — ચાર ટૂંકી, જે one-liner તરીકે પુછાય છે: Section 30: prospectus ની advertisement છપાય ત્યારે તેમાં memorandum ની આ વિગતો હોવી જોઈએ — the objects; the liability of members and the amount of share capital; the names of the signatories to the memorandum; the number of shares subscribed for by the signatories; and the capital structure of the company. Section 31 (shelf prospectus): એવું prospectus જેના આધારે securities issued for subscription in one or more issues over a certain period without the issue of a further prospectus થાય; SEBI જે classes of companies નક્કી કરે તે પહેલી offer વખતે Registrar પાસે એ file કરી શકે, indicating a period not

exceeding one year as its validity, commencing from the date of opening of the first offer, અને એ ગાળાની offers માટે બીજું prospectus જોઈતું નથી; section 31(2) મુજબ company એ an information memorandum on all material facts relating to new charges created and changes in the financial position between the first or previous offer and the succeeding offer, with the Registrar, prior to the issue of a second or subsequent offer file કરવું પડે, અને ફેરફાર પહેલાં જ advance subscription money સાથે applications મળી ગઈ હોય તો company એ intimate the change to those applicants and refund those who wish to withdraw કરવું પડે. The information memorandum together with the shelf prospectus is deemed to be a prospectus. Section 32 (red herring prospectus): એવું prospectus which does not include complete particulars of the quantum or price of the securities, જે prior to the issue of a prospectus issue થાય છે અને filed with the Registrar at least three days before the opening of the subscription list and the offer થાય છે; તે carries the same obligations as a prospectus, બંને વચ્ચેનો દરેક ફેરફાર highlighted as variations in the prospectus કરવો પડે, અને offer બંધ થતાં the total capital raised, whether by debt or share capital, and the closing price of the securities જણાવતું prospectus filed with the Registrar and SEBI કરવું પડે. Section 33 (abridged prospectus): section 2(1) મુજબ તે એટલે a memorandum containing such salient features of a prospectus as may be specified by SEBI by regulations; no application form for the purchase of securities may be issued unless accompanied by an abridged prospectus, અને proviso માફી ત્યારે જ આપે છે જ્યારે form in connection with a bona fide invitation to a person to enter into an underwriting agreement અપાયું હોય, અથવા where the securities are not offered to the public; default માટે a penalty of fifty thousand rupees for each default.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો · 3 પ્રશ્નો

- આ list પ્રશ્નો છે. Section નું નામ આપો, પછી યાદી ગણાવો — જેટલા items ગણાવો તેટલા marks મળે છે, એટલે કોઈની સમજૂતી શરૂ કરતાં પહેલાં આખી યાદી આપી દો.
- પ્રશ્નમાં penalty પણ પુછાઈ હોય તો તેને અલગ limb ગણો અને આંકડામાં લખો. Penalty વગરનું offence નું વર્ણન અધૂરું છે.

TQ 3.2 · MTP 2019-Mar [4] (a) · 4M · Pg 89

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

TQ 3.3 · RTP 2021-May [7] · Pg 90

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

CSQ 3.1 · PYQ 2019-Nov [4] (a) · 4M · Pg 92

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 3 પ્રશ્નો

- "shelf prospectus / red herring prospectus / abridged prospectus શું છે" માટે પહેલાં statutory meaning આપો, પછી લખો કે તે section 2(70) ની અંદર prospectus જ છે, પછી procedure. ફક્ત meaning એ આપો જવાબ નથી.

- પ્રશ્ન ત્રણ અલગ items પર "comment on" કરવાનું કહે ત્યાં દરેકનું મથાળું તેના section number થી બાંધો અને ત્રણ અલગ blocks માં જવાબ લખો.

TQ 3.6 • MTP 2025-Aug S2 [3] (a) (ii) • 2.5M • Pg 92	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 3.1 • PYQ 2016-Nov [4] (a) (ii) • 4M • Pg 87	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 3.7 • PYQ 2026-May [3] (a) • 5M • Pg 101	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 4 પ્રશ્નો

- Variation-of-objects ની problem માં resolution અને second proviso ને અલગ અલગ લો. Special resolution બરાબર પસાર થયો હોય તોપણ, બીજી listed company ની equity shares માં પૈસા વાપરવા પરનો bar એકલો જ પ્રસ્તાવને હરાવી દે છે.
- Deemed prospectus ની problem માં allotment ની તારીખ, offer document ની તારીખ અને આખું consideration મળ્યું હતું કે નહીં — એ નક્કી કરો, પછી દરેક પર section 25(2) apply કરો. પહેલાં section, પછી facts, પછી conclusion.

CSQ 3.2 • PYQ 2021-Jul [4] (a) (ii) • 3M • Pg 93	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 3.3 • PYQ 2022-May [3] (b) • 5M • Pg 94	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.5 • RTP 2025-Jan [11] • Pg 97	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.6 • PYQ 2025-Sep [2] (b) • 5M • Pg 98	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- બે intermediaries કે બે offer documents આપ્યાં હોય ત્યાં એક પછી એક લો અને દરેક માટે કહો કે તે six-month test અને section 25(4) ની signing requirement સંતોષે છે કે નહીં. એક ભેગું conclusion લખતાં જે pass થાય છે તેના marks જાય છે.

TQ 3.4 • RTP 2025-May [11] • Pg 90	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 3.4 • PYQ 2025-Jan [1] (a) {C} • 5M • Pg 95	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
TQ 3.5 • PYQ 2025-May [3] (a) • 5M • Pg 91	LEVEL II Analysis	અધિક

વિષય 4: Mis-statement in Prospectus (Section 34 and 35)

L2P2-2A-C3-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Mis-statement in Prospectus વાંચો — sections 34 અને 35, સાથે section 26(5) અને section 447.

નોંધ

Section 34 — criminal limb: જ્યાં issued, circulated or distributed થયેલા prospectus માં any statement which is untrue or misleading in the form or context in which it is included હોય, અથવા જ્યાં any inclusion or omission of any matter is likely to mislead, ત્યાં every person who authorises the issue of such prospectus shall be liable under section 447. Trigger કેટલો પહોળો છે તે ધ્યાનમાં લો: statement ઉપરછલ્લી રીતે ખોટું હોય એ જરૂરી નથી — ગેરમાર્ગે દોરી શકે એવું omission પણ પૂરતું છે. **Section 34 હેઠળનો defence:** તે સાબિત કરે કે that the statement or omission was immaterial, અથવા that he had reasonable grounds to believe, and did up to the time of the issue of the prospectus believe, that the statement was true or that the inclusion or omission was necessary, તો criminal liability લાગતી નથી.

Section 35 — civil limb, અને loss ની શરત: where a person has subscribed for securities of a company acting on any statement included in the prospectus which is misleading, and has sustained any loss or damage as a consequence, the company and every person, including an expert, shall be liable to pay compensation તેને ચૂકવવાની થાય છે. Compensation ખરેખર થયેલા loss માટે જ છે. હકીકતો કહેતી હોય કે subscriber ને ખરીદીથી did not suffer any loss, તો જવાબ એ છે કે તેને જે loss થયું હોત તેનો દાવો તે કરી શકે, પણ કંઈ loss થયું જ નથી એટલે he has no remedy. વિદ્યાર્થીઓ "the report was untrue, so he can claim" પર અટકી જઈને આ mark ગુમાવે છે.

Section 35(2) — director ના બે defences: તે civil liability થી ત્યારે જ બચે જો સાબિત કરે (a) that, having consented to become a director, he withdrew his consent before the issue of the prospectus, and that it was issued without his authority or consent; અથવા (b) that the prospectus was issued without his knowledge or consent and that, on becoming aware of its issue, he forthwith gave a reasonable public notice that it was issued without his knowledge or consent. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે statements promoters એ તૈયાર કર્યા હતાં અને director એ તેના પર ભરોસો રાખ્યો, એટલે તે બચી જાય. Promoters પરનો ભરોસો defences માં છે જ નહીં; director liable રહે છે.

Section 35(3) — fraud હોય ત્યાં liability ની હદ ઊડી જાય છે: where it is proved that a prospectus has been issued with intent to defraud the applicants for the securities, or any other person, or for any fraudulent purpose, every person referred to in section 35(1) shall be personally responsible, without any limitation of liability, for all or any of the losses or damages incurred by any person who subscribed to the securities on the faith of that prospectus. Section 35 section 447 હેઠળની fraud ની સજા પણ સાથે ખેંચી લાવે છે.

Expert ક્યારે liable નથી — આને ચાર items ની યાદી તરીકે યાદ રાખો, એ set તરીકે જ પુછાય છે: (1) section 26(5) મુજબ, having given his consent, he withdrew it in writing before the delivery of the copy of the prospectus for filing; (2) section 35(2)(b) મુજબ, the prospectus was issued without his knowledge or consent and, on becoming aware of it, he forthwith gave a reasonable public notice; (3) a statement not made by him in the capacity of an expert, ભલે તે prospectus માં એ રીતે મુકાયું હોય; (4) section 35(2)(c) મુજબ, કે statement was a correct and fair representation of the statement, or a correct copy of or a correct and fair extract from the report or valuation, અને કે he had reasonable ground to believe, and did up to the time of the issue of the prospectus believe, that the person making it was competent to make it, that he had given the consent required by section 26(5), and that he had not withdrawn that consent before the filing of a copy of the prospectus with the Registrar or, to the defendant's knowledge, before allotment thereunder.

શાબ્દિક રીતે સાચું હોવું અને ગેરમાર્ગે ન દોરવું — બંને એક વાત નથી: prospectus નું દરેક statement શબ્દશઃ સાચું હોય, પણ company એ એ જાહેર ન કર્યું હોય કે dividends out of capital profits rather than trading profits ચૂકવાયા હતા, તો એ ન જણાવવું એટલે a concealment of a material fact અને તેથી material misrepresentation — કેમ કે company એ સામાન્ય રીતે dividend ફક્ત trading કે revenue profits માંથી જ વહેંચવાનું હોય છે અને capital profits માંથી તો અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ ચૂકવી શકે. Allottee allotment નો contract avoid કરી શકે છે. આ જ વારંવાર આવતી જાળ છે: જવાબ "statements સાચાં હતાં, એટલે liability નથી" એવો નથી.

Rescission નો હક, અને કોને નથી: જેણે subscribed for shares on the faith of a prospectus containing untrue and misleading statements of material facts હોય તે Indian Contract Act, 1872 ની સંબંધિત provisions હેઠળ court માં જઈને rescind the contract કરાવી શકે છે. The right is not available to a subsequent purchaser who acquired the shares from the market — તેણે prospectus પર ભરોસો રાખીને ખરીદ્યા જ નથી. એટલે જે problem માં મૂળ allottee પોતાનું અમુક holding આગળ વેચી દે છે ત્યાં allottee rescind કરી શકે છે અને તેનો transferee નહીં.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 6 પ્રશ્નો

- Section લખો, તેને facts પર apply કરો, પછી conclusion આપો. હકીકતો કહેતી હોય કે subscriber ને loss થયું જ નથી, ત્યાં conclusion એ વાત પર ફરવું જોઈએ, statement ખોટું હતું કે નહીં તેના પર નહીં.
- યાદીમાંના દરેક defence ને આપેલી facts સામે ચકાસો અને સ્પષ્ટ લખો કે director કે expert જેના પર આધાર રાખે છે તે કેમ બંધ બેસતો નથી.

CSQ 4.2 · PYQ 2021-Dec [3] (a) (i) · 3M · Pg 103

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 4.1 · MTP 2019-Oct [5] (a) · 5M · Pg 102

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.3 · PYQ 2022-Nov [5] (a) · 5M · Pg 104

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.4 • PYQ 2023-May [5] (a) • 5M • Pg 106

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.5 • PYQ 2025-May [2] (b) • 5M • Pg 107

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.6 • RTP 2026-Jan [15] • Pg 108

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 5: Punishment for Fraudulently Inducing Persons to Invest Money (Section 36)

L2P2-2A-C3-T05

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Punishment for Fraudulently Inducing Persons to Invest Money વાંચો — section 36.

નોંધ

આ topic પર Scanner માં એકે પ્રશ્ન છપાયો નથી. આ concept-base topic છે, પણ નકામું નથી: mis-statement ના જવાબો punishment પર આવે ત્યારે આ જ section પકડે છે, અને section 34 કે section 35 ના કોઈ પણ જવાબમાં તેની એક લીટી લખવા જેવી છે.

Section શું કરે છે: તે fraudulently inducing persons to invest money ને સજા કરે છે — એટલે કે ખોટું છે એવી ખબર હોવા છતાં કરેલા statement થી કોઈને securities મેળવવા, વેચવા, subscribe કરવા કે underwrite કરવાના agreement માં ખેંચવો, અથવા credit મેળવવો. **સજા એટલે section 447 હેઠળની fraud ની સજા;** Scanner ના section 35 ના જવાબો આ કડી સ્પષ્ટ જોડે છે.

Sections 34 અને 35 સાથે તે ક્યાં બેસે છે: section 34 એ વ્યક્તિને સજા કરે છે જે untrue કે misleading statement વાળા prospectus નો **authorises the issue** કરે છે, section 35 company અને expert સહિત દરેક વ્યક્તિને subscriber ને **liable to compensate** બનાવે છે, અને section 36 fraudulent inducement ને પોતે પકડે છે — પછી તે prospectus થી આવે કે ન આવે. ખોટા prospectus નાં પરિણામો પુછાય ત્યારે ત્રણેયનું નામ આપો, marks કપાશે નહીં.

વિષય 6: Action by Affected Persons (Section 37)

L2P2-2A-C3-T06

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Action by Affected Persons વાંચો — section 37.

નોંધ

આ topic પર Scanner માં એકે પ્રશ્ન છપાયો નથી. આ concept-base topic છે. Study Material માં વાંચી લો અને revision માં ટૂંકું રાખો.

Section શેના માટે છે: section 37 **action by affected persons** માટેની provision આપે છે — misleading prospectus થી અસર પામેલી વ્યક્તિઓ જવાબદાર લોકો સામે કયા રસ્તે જઈ શકે તે. Sections 34, 35 અને 36 — જે criminal liability, વળતર ચૂકવવાની civil liability અને fraudulent inducement ની સજા આપે છે — તેમનો આ procedural સાથી છે.

Exam માં તેનો ઉપયોગ: mis-statement ના problem માં નારાજ subscribers શું કરી શકે એવું પુછાય ત્યાં section 35 હેઠળના compensation ના હક અને allotment rescind કરવાના હક સાથે section 37 નું નામ પણ આપો. જેનો આધાર ન હોય એવી વિગતમાં ન ઊતરો; section નું નામ આપતું એક સાચું વાક્ય અટકળના આખા ફકરા કરતાં વધારે કીમતી છે.

વિષય 7: Punishment for Personation for Acquisition, etc., of Securities (Section 38)

L2P2-2A-C3-T07

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Punishment for Personation for Acquisition, etc., of Securities વાંચો — section 38.

નોંધ

આ topic પર Scanner માં એકે પ્રશ્ન છપાયો નથી. આ concept-base topic છે; તેને નામ અને વિષય તરીકે યાદ રાખો, લાંબા જવાબ તરીકે નહીં.

Section શેના વિશે છે: section 38 **punishment for personation for the acquisition of securities** આપે છે — જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ company ની securities માટે બનાવટી નામે apply કરે કે subscribe કરે, અથવા securities મેળવવા કે બનાવટી નામે securities allot કરાવવા બીજા કોઈનો ઢોંગ કરે. Prospectus અને allotment ના ક્રમના છેડે તે બેસે છે, અને sections 33 તથા 39 જે application process ને નિયમે છે તેની integrity સાચવે છે.

તે તમારી પાસે કઈ રીતે આવશે: અનિયમિત public issue નાં પરિણામો પરના લાંબા પ્રશ્નના એક limb તરીકે, એકલા પ્રશ્ન તરીકે નહીં. Section નું નામ આપો, તે કયા વર્તન પર ઘા કરે છે તે લખો, અને હકીકતો ખરેખર જેના વિશે છે તે operative section પર જાઓ.

વિષય 8: Punishment for Fraud (Section 447)

L2P2-2A-C3-T08

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Punishment for Fraud વાંચો — section 447.

નોંધ

સ્વતંત્ર topic તરીકે આના પર Scanner માં એકે પ્રશ્ન છપાયો નથી — પણ આ chapter ના લગભગ દરેક mis-statement ના જવાબમાં section 447 ટંકાય છે, એટલે તે આડકતરી રીતે અને વારંવાર પુછાય છે. તેને substantive section સાથે જોડવાની punishment clause ગણો, સ્વતંત્ર જવાબ નહીં.

Chapter તમને તેમાં ક્યાંથી લઈ જાય છે: section 34 મુજબ, prospectus માં untrue કે misleading statement હોય, અથવા ગેરમાર્ગે દોરતું inclusion કે omission હોય, ત્યાં **every person who authorises the issue of such prospectus shall be liable under section 447**. Section 35 પણ એ જ રીતે section 36 મારફતે **the punishment for fraud under section 447** સાથે લાવે છે. એટલે લખવાની કડી આ છે: untrue કે misleading prospectus, પછી section 34, પછી section 447.

સાથે ચાલતું civil પરિણામ: section 35(3) મુજબ, જ્યાં સાબિત થાય કે prospectus **with intent to defraud the applicants or any other person, or for any fraudulent purpose** issue થયું હતું, ત્યાં section 35(1) માં જણાવેલી દરેક વ્યક્તિ એ prospectus પર ભરોસો રાખીને subscribe કરનારને થયેલાં losses કે damages માટે **personally responsible, without any limitation of liability** છે. એટલે fraud એકસાથે બે કામ કરે છે: તે section 447 ચાલુ કરે છે અને civil liability ની હદ કાઢી નાખે છે.

સજા વિશે પોતે: લખો કે તે વ્યક્તિ **liable under section 447** છે, અને imprisonment તથા fine ના bands ચોકસાઈથી યાદ ન હોય તો ત્યાં જ અટકો. આંકડા વગરનું section નું નામ marks અપાવે છે; ખોટો આંકડો examiner ને લીટી કાપવાનું આમંત્રણ આપે છે.

વિષય 9: Allotment of Securities by Company (Section 39)

L2P2-2A-C3-T09

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Allotment of Securities by Company વાંચો — section 39, સાથે section 40(1) અને section 62(1)(c).

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: section 39(1) મુજબ, **no allotment of any securities of a company offered to the public for subscription shall be made unless the amount stated in the prospectus as the minimum subscription has been subscribed, and the sums payable on application for that**

amount have been paid to and received by the company by cheque or other instrument. બે વાત સાથે સાચી હોવી જોઈએ — minimum subscription subscribe થયેલી હોય, અને તેના પરના application money ખરેખર મળી ગયા હોય.

જે percentage દર વખતે ગણતરીમાં આવે છે: section 39(2) મુજબ, the amount payable on application on every security shall not be less than five per cent of the nominal amount of the security, અથવા SEBI regulations થી નક્કી કરે તે બીજું percentage કે રકમ. જવાબમાં જ ગણતરી બતાવો: nominal value ten rupees ના share પર five per cent એટલે fifty paise, એટલે five rupees નું application money નિયમ પાળે છે; nominal value one hundred rupees ના share પર twenty rupees નું application money એટલે twenty per cent, જે સહેલાઈથી નિયમ પાળે છે.

Section 39 એકલો દરવાજો નથી — section 40(1) બીજો છે: every company making a public offer shall, before making the offer, make an application to one or more recognised stock exchanges and obtain permission for the securities to be dealt with on such stock exchange or exchanges. આ topic ની સામાન્ય જાળ એ છે કે company section 39 આખો પાળે છે અને પછી section 40 માં નિષ્ફળ જાય છે, કેમ કે તેની listing applications નામંજૂર થઈ હોય છે. Application કરી દીધી એટલું પૂરું નથી; permission મળવી જ જોઈએ.

દરવાજો ચૂકવાનું પરિણામ: allotment deemed to be an irregular allotment થાય છે. Company એ refund the application money to the applicants in the prescribed manner within the stipulated time કરવું પડે, અને on delay it is also liable to pay interest. Section 40 ના ભંગ માટે the company is punishable with a fine of not less than five lakh rupees which may extend to fifty lakh rupees, and every officer of the company who is in default with a fine of not less than fifty thousand rupees which may extend to three lakh rupees, or with both. Refund, interest અને fine — ત્રણેયને અલગ પરિણામ તરીકે લખો; આ topic ના પ્રશ્નો ભંગનાં પરિણામો શબ્દોમાં જ માગે છે.

રોકડ સિવાયના consideration માટે allotment: જ્યાં company પોતાનું દેવું પતાવવા fully paid up shares allot કરે, ત્યાં તે cash સિવાયના consideration માટે further shares નું issue છે અને section 62(1)(c) તેને govern કરે છે: આવા shares કોઈ પણ વ્યક્તિને, cash માટે કે cash સિવાયના consideration માટે, offer થઈ શકે, જો the issue is authorised by a special resolution, the price is determined on the basis of a valuation report of a registered valuer, અને the company complies with the applicable provisions of Chapter III and such other conditions as may be prescribed. Special resolution અને valuer ના report વગર થયેલું allotment માન્ય નથી, દેવું ગમે તેટલું સાચું હોય તોપણ.

"deciding factors" વાળા પ્રશ્નો જવાબ: આ problems તમને prospectus આપે છે જેમાં ત્રણ disclosures હોય — minimum subscription નો આંકડો, share દીઠ application money, અને listing ની સ્થિતિ — અને દરેકને તપાસવાનું કહે છે. એ જ ક્રમમાં લો, દરેકને વારાફરતી section 39(1), section 39(2) અને section 40(1) સામે મૂકો, અને allotment ની validity પર conclusion આપતાં પહેલાં દરેક પર અલગ verdict લખો.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 2 પ્રશ્નો

- Five per cent ની ગણતરી આંકડામાં બતાવો. ગણતરી વગર "more than five per cent" લખવાથી application નો mark જાય છે.
- દરેક disclosure ને તેના પોતાના section સામે ચકાસો, દરેક પર verdict આપો, અને પછી જ લખો કે allotment ટકે છે કે નહીં. પછી refund, interest અને fine ને પરિણામ તરીકે ઉમેરો.

CSQ 9.1 · MTP 2023-Mar [3] (a) · 5M · Pg 110

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 9.2 · PYQ 2026-Jan [2] (a) · 5M · Pg 111

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 10: Securities to be Dealt with in Stock Exchange (Section 40)

L2P2-2A-C3-T10

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Securities to be Dealt with in Stock Exchange વાંચો — section 40, સાથે Companies (Prospectus and Allotment of Securities) Rules, 2014 નો Rule 13.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: section 40(1) મુજબ, every company making a public offer shall, before making such offer, make an application to one or more recognised stock exchanges and obtain permission for the securities to be dealt with on such stock exchange or exchanges. Prospectus માં એવું લખ્યું હોય કે આવી application કરી છે, ત્યાં the prospectus must also state the name or names of the stock exchanges on which the securities are proposed to be dealt with.

Examiner વારંવાર જે ભેદ પર પાછો આવે છે: apply કરવું એટલે મેળવવું નહીં. જે company એ ત્રણ recognised stock exchanges માં application કરી અને ત્રણેય નામંજૂર થઈ, તેણે section 40(1) પાળ્યો નથી, અને તે માન્ય રીતે allot કરી શકે નહીં. Allotment irregular છે; company એ refund the application money in the prescribed manner and within the stipulated time, with interest on any delay કરવું પડે, અને section 40(5) મુજબ the company is punishable with a fine of not less than five lakh rupees which may extend to fifty lakh rupees, and every officer in default with a fine of not less than fifty thousand rupees which may extend to three lakh rupees, or with both.

Underwriting, એક વાક્યમાં: underwriting એટલે company અને underwriters વચ્ચેનો એવો contract જેમાં the underwriters guarantee to purchase, or to get investors to purchase, the whole or an agreed portion of the securities that are not applied for by the public; company તેમને public ને offer થયેલા shares ની value ના percentage રૂપે commission ચૂકવે છે. એ commission એટલે underwriting commission, અને તે ચૂકવવાની શરતો Rule 13 of the Companies (Prospectus and Allotment of Securities) Rules, 2014 માં છે.

Rule 13 ની પાંચ શરતો — marks અહીં જ છે: (1) the payment of the commission is authorised by

the company's articles of association; (2) it may be paid out of the proceeds of the issue or out of the profit of the company, or both; (3) the rate shall not exceed, in the case of shares, five per cent of the price at which the shares are issued or a rate authorised by the articles, whichever is less, and in the case of debentures, two and a half per cent of the price at which the debentures are issued or as specified in the articles, whichever is less; (4) the prospectus shall disclose the name of the underwriters, the rate and amount of the commission payable to them, and the number of securities to be underwritten or subscribed by them absolutely or conditionally; (5) no commission shall be paid to any underwriter on securities which are not offered to the public for subscription; અને (6) a copy of the contract for the payment of the commission is delivered to the Registrar at the time of delivery of the prospectus for registration. છ શરતો, પાંચ નહીં — contract ની filing જ સૌથી વધારે રહી જાય છે.

Rate પર વિદ્યાર્થીઓ બે વાત ખોટી કરે છે: five per cent અને two and a half per cent એ ceilings measured on the issue price, not on the nominal value છે, અને statutory ceiling તથા articles જે rate આપે તે બેમાંથી whichever is less એ test છે. Articles shares પર three per cent આપતલ હોય, તો limit three per cent જ — statutory five per cent તેને ઊંચે લઈ જતો નથી.

Listing permission ન મળે ત્યાં refund ની ઘડિયાળ — section 40(3)(b): company એ repay the application money received within the time specified by SEBI. Regulation 53(2) of the SEBI (Issue of Capital and Disclosure Requirements) Regulations, 2018 મુજબ, જે issuer listing કે trading permission મેળવવામાં નિષ્ફળ જાય તેણે refund, through verifiable means, the entire application money received within four days of receiving the intimation rejecting its listing application કરવું પડે. If it is not repaid within those four days, the company and every director who is an officer in default are, from the expiry of the fourth day, jointly and severally liable to repay it with interest at fifteen per cent per annum. આ chapter ના બે interest rates અલગ રાખો: અહીં fifteen per cent, અને section 42(6) હેઠળ મોડા private placement refund પર twelve per cent.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- Commission ની શરતો લખતાં પહેલાં underwriting ની definition આપો; definition નો પોતાનો એક mark છે.
- Rule 13 ની શરતોને number આપો અને બે પ્રકારની security સામે બે rates આપો. એક ભેગો rate ખોટો ગણાય છે.

TQ 10.1 · PYQ 2018-May [3] (a) · 6M · Pg 112

LEVEL I
Understanding

અઘરું

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 1 પ્રશ્ન

- હકીકતોમાં listing applications આપી હોય ત્યાં ફક્ત application થઈ હતી કે નહીં એટલું નહીં, permission મળી હતી કે નહીં તે લખો, અને પછી પરિણામો ચલાવો: irregular allotment, refund, interest, fine.

CSQ 10.1 · MTP 2023-Sep [1] (a) {C} · 6M · Pg 114

LEVEL II
Application

અઘરું

વિષય 11: Global Depository Receipt (Section 41)

L2P2-2A-C3-T11

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Global Depository Receipt વાંચો — section 41 સાથે Companies (Issue of Global Depository Receipts) Rules, 2014 ની Rules 4 અને 5.

નોંધ

વિગત ક્યાંથી આવે છે: company વિદેશમાં depository receipts કઈ શરતોએ અને કઈ રીતે issue કરી શકે તે the Companies (Issue of Global Depository Receipts) Rules, 2014 માં છે — શરતો માટે Rule 4 અને રીત તથા form માટે Rule 5. જવાબ એ બે મથાળે લખો; બંનેને ભેળવી દેતો જવાબ માળખા વગરની યાદી લાગે છે.

Rule 4 — શરતો, અને બે મંજૂરી: the Board of Directors shall pass a resolution authorising the company to issue GDRs, અને the company shall take prior approval of its shareholders by a special resolution passed at a general meeting. વારંવાર પુછાતી છૂટ ધ્યાનમાં રાખો: a special resolution passed under section 62 for a further issue of shares is deemed to be a special resolution for this purpose, એટલે એવો resolution પહેલેથી હોય ત્યાં અલગ resolution જોઈતો નથી.

Rule 4 — બે banks, અને કોની પાસે શું રહે છે: the depository receipts shall be issued by an overseas Depository Bank appointed by the company, અને the underlying shares shall be kept in the custody of a Domestic Custodian Bank. જવાબમાં બંનેને અલગ રાખો — overseas bank receipts issue કરે છે, domestic bank shares સાચવે છે.

Rule 4 — compliance અને દેખરેખ: company shall ensure that all applicable provisions of the scheme and the rules, regulations or guidelines issued by the Reserve Bank of India are complied with before and after the issue; તેણે shall appoint a Merchant Banker, or a practising Chartered Accountant, or a practising Cost Accountant, or a practising Company Secretary, to oversee all the compliances relating to the issue; અને the compliance report from the professional shall be placed at the Board meeting or at a Committee meeting held immediately after the closure of all formalities of the issue. Proviso: where the company is required to have independent directors, that committee of the Board shall have at least one independent director.

Rule 5 — રીત અને form: the depository receipts may be issued by way of public offering or private placement or in any other manner prevalent in the concerned jurisdiction, and may be listed or traded on the listing or trading platform in that jurisdiction. તે may be issued against the issue of new shares, or may be sponsored against shares held by the shareholders of the company, એવી શરતોએ જે Central Government કે Reserve Bank of India વખતોવખત નક્કી કરે કે specify કરે. The underlying shares shall be allotted in the name of the overseas Depository Bank, and against those shares the overseas Depository Bank issues the depository receipts.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- Section 62 ની special resolution પરની deeming provision કે independent-director વાળો proviso છોડશો નહીં; આ topic ના ટૂંકા જવાબો બરાબર એ જ બે લીટીઓ પર marks ગુમાવે છે.

TQ 11.1 · PYQ 2015-May [6] (a) · 8M · Pg 116

LEVEL I
Understanding

અધરું

વિષય 12: Private Placement (Section 42)

L2P2-2A-C3-T12

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Private Placement વાંચો — section 42 સાથે Companies (Prospectus and Allotment of Securities) Rules, 2014 નો Rule 14.

નોંધ

જેનાથી શરૂ કરવું તે definition: Explanation I to section 42(3) મુજબ, private placement means any offer or invitation to subscribe or issue of securities to a select group of persons by a company, other than by way of public offer, through a private placement offer-cum-application, which satisfies the conditions specified in this section. Private company આ રસ્તો લઈ શકે છે: section 23(2) (b) તેને private placement થી securities issue કરવા દે છે, જેમાં section 42 ને Rule 14 સાથે વાંચીને પાળવાનો રહે છે.

Resolution, અને debenture ને મળતી છૂટ: Rule 14(1) requires prior approval of the shareholders by a special resolution for each of the private placement offers or invitations. બે provisos non-convertible debentures માટે એ કાપે છે: where the amount proposed to be raised does not exceed the limit specified in section 180(1)(c), a Board resolution under section 179(3)(c) is adequate; અને where it exceeds that limit, it is sufficient if the company passes a previous special resolution only once in a year for all the offers or invitations for such debentures during the year. મુખ્ય rule માં ધ્યાન રાખવાનો શબ્દ છે "each" — એ provisos માં આવતાં debentures સિવાયની દરેક વસ્તુ માટે offer દીઠ એક resolution.

વ્યક્તિઓની સંખ્યા: section 42(2) identified persons ને financial year માં fifty or such higher number as may be prescribed સુધી બાંધે છે, અને Rule 14(2) prescribes two hundred in the aggregate in a financial year. Offers to qualified institutional buyers, and to employees under an ESOP scheme under section 62(1)(b), are excluded from the count of two hundred, અને Explanation આ restriction ને reckoned individually for each kind of security — equity share, preference share or debenture બનાવે છે. Rule 14(7): Reserve Bank of India માં registered NBFCs અને National Housing Bank માં registered Housing Finance Companies જ્યાં private placement offers પર RBI કે NHB ની regulations પાળે છે ત્યાં તેમણે Rule 14(2) પાળવાનો રહેતો નથી. અને ceiling તોડવાની કિંમત ધ્યાનમાં રાખો: under section 42(11), any private placement issue not made in compliance with sub-section (2) shall be deemed to be a public offer, જેથી Companies Act, Securities Contracts (Regulation) Act,

1956 અને SEBI Act, 1992 લાગુ પડે છે.

Section 42(5) — fresh offer ક્યારે થઈ શકે: no fresh offer or invitation shall be made unless the allotments with respect to any offer or invitation made earlier have been completed, or that offer or invitation has been withdrawn or abandoned by the company. એટલે જે company પાસે ખુલ્લું private placement હોય તેણે આગળનું ખોલતાં પહેલાં એ બંધ કરવું પડે; અને two hundred identified persons ની ceiling ને આધીન તે financial year માં એકથી વધારે offer કરી શકે છે. એ પણ નોંધો કે શું તમારી સામે ગણાતું નથી: rights issue એ private placement છે જ નહીં, એટલે તે private placement ની limit વાપરતું પણ નથી અને private placement ને રોકતું પણ નથી.

Section 42(6) — ત્રણ ગાળા, અને rate: the company shall allot its securities within sixty days from the date of receipt of the application money; if it cannot allot within that period, it shall repay the application money to the subscribers within fifteen days from the expiry of the sixty days; and if it fails to repay within that period, it shall repay the money with interest at twelve per cent per annum from the expiry of the sixtieth day. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ interest fifteen per cent મૂકે છે, અથવા તેને demand ની તારીખથી ગણે છે — તે twelve per cent છે, અને sixtieth day પૂરો થયા પછીથી ચાલે છે.

પૈસા ક્યાં પડ્યા રહેવા જોઈએ, અને શેમાં વપરાય: the monies received on application shall be kept in a separate bank account in a scheduled bank અને shall not be utilised for any purpose other than (a) adjustment against allotment of securities, or (b) repayment of monies where the company is unable to allot securities. એટલે application money cannot be used to pay a declared dividend, કે company ના બીજા કોઈ હેતુ માટે પણ નહીં. તેની સાથે, the subscription money must come by cheque, demand draft or other banking channel and not in cash, અને the company shall not utilise the monies until allotment is made and the return of allotment is filed with the Registrar — that return must be filed within fifteen days from the date of the allotment [section 42(8)], and the money may be used once it has been filed. Offer-cum-application carries no right of renunciation.

આ problems કઈ રીતે બને છે: તેમાં application money મળ્યાની તારીખ અને allotment ની તારીખ, અમુક QIBs સહિતની વ્યક્તિઓની સંખ્યા, અને પૈસા જેમાં વપરાયા તે ઉપયોગ આપેલો હોય છે. એ જ ક્રમમાં ત્રણ checks ચલાવો — QIBs અને ESOP employees બાદ કરીને વ્યક્તિઓ ગણો; application money મળ્યાથી allotment સુધીના sixty days ગણો; વચ્ચેના ગાળામાં પૈસા શેમાં વપરાયા તે પૂછો. દરેક check અલગ તારણ છે, અને પ્રશ્ન સામાન્ય રીતે સ્પષ્ટ લખવાનું કહે છે કે members ના કયા વાંધા સાચા છે અને કયા નહીં.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો - 1 પ્રશ્ન

- Private placement ના અર્થ માટે Explanation I to section 42(3) આખું ટાંકો, પછી conditions પર જાઓ. Definition નો પોતાનો એક mark છે.
- Sixty days, fifteen days અને twelve per cent — ત્રણેયને અલગ limbs તરીકે આપો, અને લખો કે interest sixtieth day પૂરો થયા પછીથી ચાલે છે.

TQ 12.1 • MTP 2022-Mar [3] (a) • 5M • Pg 118

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 3 પ્રશ્નો

- હકીકતો પર દિવસ ગણો અને ગણતરી બતાવો. Sixtieth day નક્કી કર્યા વગર "the allotment was late" લખવાથી application નો mark જાય છે.
- Members interest નો ખોટો rate માગતા હોય ત્યાં ઠરાવો કે non-allotment પરનો તેમનો વાંધો સાચો છે પણ rate અંગેનો દાવો ખોટો. બંને અડધિયાં તપાસાય છે.

CSQ 12.1 • PYQ 2023-Nov [5] (a) • 5M • Pg 119

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.3 • PYQ 2024-Sep [2] (a) • 5M • Pg 122

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.4 • PYQ 2026-Sep [1] (b) {C} • 5M • Pg 123

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- જે પ્રશ્ન ત્રણ number વાળી queries પૂછે તે ત્રણ અલગ મથાળાં સાથેના જવાબ માગે છે; resolution, timeline અને funds ના ઉપયોગને એક ફક્કરામાં ભેગા ન કરો.
- હકીકતોમાં અગાઉનો rights issue આવતો હોય ત્યાં section 42 ની limits લાગુ કરતાં પહેલાં સ્પષ્ટ લખો કે rights issue એ private placement નથી.

CSQ 12.2 • PYQ 2024-May [2] (a) • 5M • Pg 120

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 4

Share Capital and Debentures

11 વિષય • 45 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: A

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે પેપરની પ્રોફાઇલ પ્રમાણેLevel I — સમજ અને જ્ઞાન **23.9%** 49 of 205 marksLevel II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગન **76.1%** 156 of 205 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની પ્રોફાઇલ પર જ બેસે છે — તેના 24% marks Comprehension and Knowledge ની, સામે આખા Paper 2 માં 28%. પેપરના એ જ પ્રમાણમાં તૈયારી કરો: section જાણો, પછી તેને લગાડવાનો મહાવરો કરો.

વિષય 1: Share Capital ના પ્રકાર

L2P2-2A-C4-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Share Capital - Types વાંચો — equity shares with differential rights અંગેની Companies (Share Capital and Debentures) Rules, 2014 ની Rule 4 સાથે.**નોંધ**

બે પ્રકાર, Scanner જે શબ્દોમાં કહે છે તે: equity shares માં voting rights હોય છે અને તે company માં ownership દર્શાવે છે; preference shares ને dividend મળવામાં priority હોય છે, પણ voting rights સામાન્ય રીતે મર્યાદિત હોય છે. Equity ની પણ આગળ ભાગ પડી શકે છે, કારણ કે company equity shares with differential rights as to dividend, voting or otherwise issue કરી શકે છે — આ shares ને સામાન્ય રીતે DVR shares કહે છે.

દરવાજો: હા, DVR shares issue થઈ શકે, પણ શરતોને આધીન. Rule 4 of the Companies (Share Capital and Debentures) Rules, 2014 કહે છે કે no company limited by shares shall issue equity shares with differential rights as to dividend, voting or otherwise unless the conditions in the Rule are complied with. જવાબની શરૂઆત આ નકારાત્મક રચનાથી કરો — Rule આ જ રીતે લખાયો છે અને એમાંથી જ આખી list ઊભી થાય છે.

બે approvals: the articles of association must authorise the issue of shares with differential rights, અને the issue must be authorised by an ordinary resolution passed at a general meeting of the shareholders. Proviso: where the equity shares of the company are listed on a recognised stock exchange, the issue shall be approved by the shareholders through postal ballot. ધ્યાન રાખો કે અહીં resolution ordinary છે — ટેવવશ "special resolution" લખી દેતા students માર્ક ગુમાવે છે.

મર્યાદા, અને તેની પાછળનું કારણ: the voting power in respect of shares with differential rights shall not exceed seventy four per cent of the total voting power, including the voting power in respect of equity shares with differential rights issued at any point of time. હેતુ એ છે કે control વધુ પડતો

એક જ જગ્યાએ ભેગો ન થાય: DVR ની voting power ને seventy four per cent પર રોકવાથી **at least twenty six per cent of the total voting power with the ordinary equity shareholders** રહે છે. Test કરવા માટે પહેલાં company ના કુલ votes ગણો, પછી તેના seventy four per cent કાઢો, અને DVR block ને તેની સામે સરખાવો.

સાફ record ની શરતો — Rule નો આ જ ભાગ ખરેખર પુછાય છે: the company has not defaulted in filing financial statements and annual returns for three financial years immediately preceding the financial year in which it is decided to issue such shares; it has no subsisting default in the payment of a declared dividend to its shareholders, or in the repayment of its matured deposits, or in the redemption of its preference shares or debentures that have become due for redemption, or in the payment of interest on such deposits or debentures; અને it has not defaulted in payment of dividend on preference shares, or in repayment of any term loan from a public financial institution or State level financial institution or Scheduled Bank that has become repayable, or interest payable thereon, or in dues with respect to statutory payments relating to its employees to any authority, or in crediting the amount to the Investor Education and Protection Fund. અને છેલ્લી શરત: the company has not been penalised by a Court or Tribunal during the last three years for any offence under the Reserve Bank of India Act, 1934, the Securities and Exchange Board of India Act, 1992, the Securities Contracts (Regulation) Act, 1956, the Foreign Exchange Management Act, 1999, or any other special Act under which such companies are regulated by sectoral regulators.

Default પછી પાછા અંદર આવવાનો રસ્તો: a company may issue equity shares with differential rights upon the expiry of five years from the end of the financial year in which such default was made good. એટલે default થી company કાયમ માટે બહાર નથી થઈ જતી — જ્યાં સુધી default સુધારાય નહીં અને તે financial year ના અંતથી પાંચ વર્ષ પૂરાં ન થાય ત્યાં સુધી જ રોક રહે છે. આ proviso quote કરો; આ જ લીટી list ને જવાબમાં ફેરવે છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- આ topic સીધા six-mark recall તરીકે પુછાય છે. Rule 4 ને numbered list તરીકે યાદ કરો અને "Conditions for the issue of equity shares with differential rights" એ heading નીચે લખો.

TQ 1.1 • PYQ 2018-May [6] (a) • 6M • Pg 127

LEVEL I
Remembering

અધરું

વિષય 2: Certificate of Shares (Section 46)

L2P2-2A-C4-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Certificate of Shares વાંચો — section 46.

નોંધ

નિયમ એક લીટીમાં: section 46(1) મુજબ, share certificate જે issued under the common seal, if any, of the company, or signed by two directors, or by a director and the Company Secretary wherever the company has appointed a Company Secretary હોય અને જેમાં કોઈ વ્યક્તિ પાસેના shares દર્શાવેલા હોય, તે shall be prima facie evidence of the title of that person to such shares. Signing નું આ formula બરાબર યાદ રાખો — એના પોતાના માર્ક છે.

"prima facie evidence" થી holder ને શું મળે છે: સામાન્ય સંજોગોમાં certificate માં જેનું નામ છે તે વ્યક્તિ for all practical purposes, the legal owner of the shares છે, અને the company cannot deny his title. આ section પરના દરેક જવાબની શરૂઆત આ જ છે. પણ એ ફક્ત શરૂઆત છે, કારણ કે prima facie evidence ને હટાવી પણ શકાય છે.

અને એને શું હટાવે છે — forged transfer: a forged transfer is a nullity. Transferee ગમે તેટલો નિર્દોષ હોય અને company એ આપેલું certificate ગમે તેટલું બરાબર દેખાતું હોય, તેને no title at all મળે છે. અને કારણ કે the title of the buyer is only as good as that of the seller, એ transferee આગળ transfer કરે તો પછીના ખરીદનારને પણ કોઈ title મળતું નથી. Forgery આખી સાંકળને બગાડી નાખે છે.

સાચા માલિક પ્રત્યે company ની જવાબદારી: જ્યાં company acts on a forged transfer and removes the name of the real owner from the Register of Members, ત્યાં company bound to restore his name as the holder of the shares and to pay him any dividends he ought to have received છે — Barton v. North Staffordshire Railway Co. Case નું નામ લખો; Scanner નો જવાબ પણ આ જ case ટંકે છે.

નિર્દોષ purchasers ક્યાં રહી જાય — આ problems માં આ જ છટકું છે: neither the person who took under the forged transfer nor the person who bought from him has any rights against the company, even though both are bona fide purchasers for value without notice. તેમનો remedy forger સામે છે: the person who committed the forgery is criminally liable and may also be liable to compensate them for the loss suffered. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે company એ certificate આપ્યું છે એટલે નિર્દોષ ખરીદનારને company સામે રક્ષણ મળે — certificate ફક્ત prima facie evidence છે, અને તેની પાછળ રહેલી nullity સુધારી શકાતી નથી.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો · 1 પ્રશ્ન

- પ્રશ્નમાં ત્રણ નામવાળી વ્યક્તિઓના rights પુછાયા છે. તેમને એક પછી એક લો, facts માં જે કમે નામ આવે તે જ કમે, અને દરેકને પોતાનું અલગ વાક્ય આપો — ભેગો લખેલો જવાબ દરેકની જુદી સ્થિતિ બતાવી શકતો નથી.
- પહેલાં forged transfer નો નિયમ લખો; ત્રણેય સ્થિતિ એમાંથી જ નીકળે છે.

વિષય 3: Voting Rights (Section 47)

L2P2-2A-C4-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Voting Rights વાંચો — section 47, સાથે proxies અંગેની section 105 અને Companies (Management and Administration) Rules, 2014 નો Rule 19.

નોંધ

Votes ક્યાં રહે છે: equity shares carry voting rights and represent ownership in the company, જ્યારે preference shares carry priority in dividend but usually only limited voting rights. આ વહેંચણી જ section 47 નો સાર છે, અને એટલે જ preference rights માં થતો ફેરફાર section 48 હેઠળ અલગથી લેવાયો છે.

આ topic ખરેખર proxy ના રસ્તે પુછાયો છે: members general meeting માં જાતે હાજર ન રહી શકે ત્યારે Act તેમના rights ખતમ થવા દેતો નથી — તે તેમને **delegate their voting power by appointing a proxy** દે છે. જે provisions લાગુ પડે તે છે **section 105 of the Companies Act, 2013 and Rule 19 of the Companies (Management and Administration) Rules, 2014**. જવાબ એ જ provisions થી લખો, અને સ્પષ્ટ કહો કે આ રચના member ની participation ને બદલતી નથી, જાળવે છે.

કોણ appoint કરી શકે, અને કોને appoint કરી શકાય: every member entitled to vote at a meeting can appoint a proxy — જે general meeting માં તેના વતી હાજર રહીને vote આપે, અને **the proxy may be any person — he need not be a shareholder of the company**. આ બીજો મુદ્દો વારંવાર પુછાય છે અને વારંવાર ખોટો લખાય છે.

Form અને deadline — આ topic ના બે આંકડા: the appointment of proxy shall be in Form No. MGT-11 [Rule 19(3)], અને the proxy form must be submitted forty eight hours before the meeting. The instrument appointing a proxy shall be in writing and signed by the appointer or by his attorney duly authorised in writing; where the appointer is a body corporate, the instrument shall be under its seal or be signed by an officer or an attorney duly authorised by the body corporate.

Company પરની compliance ની બાજુ: every notice calling a meeting of a company which has a share capital, or the articles of which provide for voting by proxy at the meeting, must include a statement that a member is entitled to appoint a proxy. પ્રશ્નમાં ફક્ત member શું કરી શકે એટલું જ પુછાયું હોય તોપણ આ ઉમેરો — એ જ નિયમની company તરફની બાજુ છે અને એનો પોતાનો માર્ક છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Section 105 અને Rule 19 બંનેનાં નામ સાથે લખો, પછી form number અને forty eight hours આપો. MGT-11 અને deadline વગરનો proxy જવાબ અધૂરો લાગે છે.
- સ્પષ્ટ લખો કે proxy member હોવો જરૂરી નથી; examiner એ મુદ્દો તમે જાણો છો કે નહીં તે જોવા માટે જ મૂકે છે.

વિષય 4: Variations of Shareholders' Rights (Section 48)

L2P2-2A-C4-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Variations of Shareholders' Rights વાંચો — section 48.

નોંધ

નિયમ એક લીટીમાં: section 48 મુજબ, જ્યાં company ની share capital જુદા જુદા classes માં વહેંચાયેલી હોય ત્યાં **the rights attached to the shares of any class may be varied** — પણ section જે શરતો મૂકે છે તે પ્રમાણે જ. આ topic નો દરેક problem એ શરતો ક્રમમાં ચલાવીને જ ઉકેલાય છે, એટલે facts ને હાથ લગાડતાં પહેલાં તેમને numbered list તરીકે લખી નાખો.

શરત એક, vary કરવાની સત્તા: variation only where the power to vary is contained in the memorandum or articles of the company, or in the terms of issue of those shares થઈ શકે. articles ચૂપ હોય ત્યાં એ shares ની terms of issue એ variation ની ના તો પાડતા ન હોવા જોઈએ. "in accordance with the provisions of the Companies Act, 2013" એ રીતે variation ની છૂટ આપતો article આ શરત પૂરી કરે છે.

શરત બે, consent — બે વૈકલ્પિક રસ્તા: company એ either the consent in writing of the holders of not less than three-fourths of the issued shares of that class, or the sanction of a special resolution passed at a separate meeting of the holders of that class મેળવવું પડે. Proviso: where the variation by one class of shareholders affects the rights of any other class, the consent of three-fourths of that other class must also be obtained. જે class માં variation થાય છે ત્યાં જ અટકી ન જાયો; બીજો કોઈ class અસર પામે છે કે નહીં તે પૂછો, અને જવાબમાં લખો.

શરત ત્રણ, dissenters નો Tribunal પાસે જવાનો હક — અને ten per cent કયા આધાર પર ગણાય: where the holders of not less than ten per cent of the issued shares of a class did not consent to the variation, or did not vote in favour of the special resolution for it, they may apply to the Tribunal to have the variation cancelled; અને where such an application is made, the variation shall not have effect unless and until it is confirmed by the Tribunal. The ten per cent is ten per cent of the issued shares of that class — not ten per cent of the dissenting shareholders. Examiner આ જ ગણતરી ચકાસે છે.

છાપેલા problems માં ગણતરી કઈ રીતે ચાલે છે: 50,000 shares ની class માં 40,000 ની holders એ consent આપ્યું હોય તો consent **eighty per cent, which is above three-fourths, so the variation may proceed** — જો બીજા કોઈ class ને અસર ન થતી હોય તો. એ જ class માં, **ten per cent of 50,000 is 5,000**, એટલે 4,500 shares ધરાવતા dissenting holders **below the threshold and cannot apply to the Tribunal**. બંને અપૂર્ણાંક કાગળ પર બતાવો; માર્ક working માં છે, ચુકાદામાં નહીં.

Consent શું નથી સુધારતું: આંકડા પૂરા થઈ ગયા એટલે તપાસ પૂરી નથી થતી. **A variation that affects another class needs that class's consent as well, અને the explanatory statement must make full disclosure of any interest of the promoters** — disclosure માં ચૂક થાય તો વાત **the validity of the**

resolution itself સુધી પહોંચે છે, ફક્ત પરિણામ વાજબી હતું કે નહીં ત્યાં સુધી નહીં. એટલે three-fourths પાર કરી જતી class meeting પણ અમાન્ય variation આપી શકે છે.

Preference rights પર લાગુ પાડીએ તો: articles variation ની છૂટ આપે છે અને નફો ઘટ્યો છે એટલા કારણે company જાતે issued preference shares પરનો dividend નો દર ઘટાડી શકે નહીં, કે cumulative dividend નો હક પાછળ ઠેલી શકે નહીં. પહેલાં vary કરવાની સત્તા, પછી three-fourths consent કે class નો special resolution, પછી જ્યાં લાગુ પડે ત્યાં બીજા class નું consent — આ બધું પૂરું કરવું પડે, અને તોપણ ten per cent dissenters તેને Tribunal સુધી લઈ જઈ શકે, જ્યાં **the variation does not take effect unless the Tribunal confirms it.**

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- ત્રણ શરતોને ત્રણ numbered limbs તરીકે લખો અને "three-fourths" અને "ten per cent" શબ્દોમાં જ ટાંકો. અપૂર્ણાંકને પોતાની ભાષામાં લખી દેતો જવાબ માર્ક ગુમાવે છે.

TQ 4.1 • MTP 2025-Mar S2 [3] (a) • 5M • Pg 131

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 3 પ્રશ્નો

- Consent ની ટકાવારી અને ten per cent ની threshold જવાબમાં જ ગણીને બતાવો, આધાર તરીકે તે class ના issued shares લો. પછી બે પ્રશ્નોના જવાબ અલગ અલગ આપો: company vary કરી શકે કે નહીં, અને dissenters apply કરી શકે કે નહીં.

CSQ 4.1 • PYQ 2024-May [1] (a) {C} • 5M • Pg 132

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.2 • MTP 2025-Mar S2 [4] (a) • 5M • Pg 134

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.3 • PYQ 2026-Sep [2] (a) • 5M • Pg 135

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 5: Call on Share (Section 49 to 51)

L2P2-2A-C4-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Call on Share વાંચો — sections 49 to 51, સાથે Act ની overriding અસર અંગેની section 6.

નોંધ

Section 49 — calls એકસરખા હોવા જોઈએ: calls shall be made on a uniform basis on all shares falling under the same class. એમાંથી જ નીકળે છે કે a call cannot be made on some of the members

only, unless they constitute a separate class of shareholders. એટલે directors એક default કરનાર member ને અલગ તારવીને તેના shares પરની આખી બાકી રકમ call કરે, તો **that action is invalid and not permissible** — call ન ભરાય તેનો ઉપાય બીજો છે, તેની સામે ખાસ call કાઢવામાં નહીં. Section એ પણ સ્વીકારે છે કે **a shareholder on whom a regular call has been served may choose to pay only a part of the sum due.**

Section 50 — calls in advance, અને તેને નિયંત્રિત કરતો article: a company may, if so authorised by its articles, accept from any member the whole or a part of the amount remaining unpaid on any shares held by him, although no part of that amount has been called up. articles ની સત્તા એ પૂર્વશરત છે — તે વગર company આ પૈસા સ્વીકારી શકે નહીં. **Interest can be paid on such an advance if the articles permit, અને where the rate of interest is permitted by the articles, that rate may be varied by the shareholders in general meeting.**

Section 51 — paid-up રકમ પર dividend: a company may, if so authorised by its articles, pay dividends in proportion to the amount paid-up on each share. એટલે equity shares સરખા paid-up ન હોય ત્યાં **the Board may decide to pay dividends on a pro-rata basis.** Section 50 સાથે વાંચતાં, જે member એ advance ભર્યું છે તેનો જવાબ આ જ છે: **he is entitled to interest on the money advanced, and to dividend in proportion to the amount paid-up on each share, if the articles so authorise** — બંને બાબતોમાં હક articles પર આધારિત છે.

આ topic નું જાણીતું છટકું: advance ભરનાર member ને dividend માટે વધુ paid-up share ધરાવતો ગણી લેવાનો હક આપોઆપ મળી જતો નથી. તેનું interest અને તેનો dividend બંને **authorisation in the articles** પર આધારિત છે. વાક્યમાં "if so authorised by its articles" લખો; શરત વગરનો "હા, તેને હક છે" જવાબ ખોટો ગણાય છે.

જ્યાં articles Act કરતાં વધુ કડક હોય — section 6: the provisions of the Act have effect notwithstanding anything to the contrary in the memorandum or articles, in any agreement, or in any resolution, and any such provision is void to the extent that it is repugnant to the Act. પણ **section 6 opens with the words "Save as otherwise expressly provided in this Act"** — એટલે જ્યાં બીજી કોઈ section પોતે જ articles ને સત્તાનો સ્રોત બનાવે છે, ત્યાં articles ચાલે છે. **Section 50 is exactly such a section:** તે calls in advance સ્વીકારવાની છૂટ **only if the articles so authorise** આપે છે. એટલે company calls in advance ન સ્વીકારે કે ન રાખે એવું કહેતો article **prevails and is not void**; તે Act ની વિરુદ્ધ નથી, કારણ કે Act એ પોતે જ આ બાબત articles પર છોડી છે.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો · 2 પ્રશ્નો

- Sections 50 અને 51 હેઠળના દરેક conclusion સાથે "if so authorised by its articles" શબ્દો જોડો. શરત જ જવાબ છે.
- Directors એ ફક્ત એક જ member પર call કર્યો હોય ત્યાં section 49 નું નામ લખો, uniformity નો નિયમ જણાવો, અને conclusion આપો કે call invalid છે.

CSQ 5.1 · PYQ 2024-Sep [1] (a) {C} · 5M · Pg 137

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 5.2 · MTP 2025-Dec S2 [2] (b) · 5M · Pg 138

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 6: Issue of Shares at a Premium or Discount (Section 52 & 53)

L2P2-2A-C4-T06

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Issue of Shares at a Premium or Discount વાંચો — sections 52 અને 53.

નોંધ

પહેલાં બે અર્થ: where a company issues shares at a price higher than their face value the shares are issued at a premium, and the differential amount is the premium; where it issues them at a price lower than their face value the shares are issued at a discount, and the differential amount is the discount. દરેકનું એક એક વાક્ય; પછી sections પર જાઓ.

Section 52(1) — account, અને તેને શું ગણવામાં આવે છે: where a company issues shares at a premium, whether for cash or otherwise, a sum equal to the aggregate amount of the premium received on those shares shall be transferred to a "securities premium account", અને the provisions of the Act relating to reduction of share capital apply to that account, except as provided in the section, as if the securities premium account were the paid-up share capital of the company. છેલ્લા આ clause ના કારણે જ માન્ય ઉપયોગોની list બંધ list છે.

Section 52(2) — પાંચ માન્ય ઉપયોગો, અને એટલા જ: securities premium account આ રીતે વાપરી શકાય — (a) towards the issue of unissued shares of the company to the members as fully paid bonus shares; (b) in writing off the preliminary expenses of the company; (c) in writing off the expenses of, or the commission paid or discount allowed on, any issue of shares or debentures of the company; (d) in providing for the premium payable on the redemption of any redeemable preference shares or of any debentures of the company; or (e) for the purchase of its own shares or other securities under section 68. Facts માં ફક્ત બે જ ઉપયોગ આવતા હોય તોપણ પાંચેય લખો — આ list જ જવાબ છે.

List ની બહાર શું રહે છે — માર્ક અહીં જ છે: advertisement expenses cannot be written off against the securities premium account, because they are not preliminary expenses of the company; અને the account cannot be used to distribute a dividend, including an interim dividend, particularly where profits are inadequate. સામે પક્ષે, a bonus issue of fully paid shares and the premium payable on redemption of preference shares are both squarely within the list. પ્રશ્નમાં ચાર સૂચવેલા ઉપયોગ આપ્યા હોય તો એક પછી એક લો અને દરેકને clauses (a) થી (e) સામે મેળવો.

Section 53 — પ્રતિબંધ, અને તેના બે અપવાદ: a company is prohibited from issuing shares at a discount. અપવાદ છે the issue of sweat equity shares under section 54, અને an issue of shares at a

discount to its creditors where the company's debt is converted into shares in pursuance of any statutory resolution plan or debt restructuring scheme, in accordance with any guidelines, directions or regulations specified by the Reserve Bank of India. આ સિવાય બીજું કંઈ discount વાળા issue ને બચાવતું નથી.

વારંવાર આવતી fact pattern: public issue ઓછો ભરાય છે કે market નબળું છે, અને underwriter સલાહ આપે છે કે પૂરું subscription મળે તે માટે shares એક-બે રૂપિયાના discount પર આપો. **That issue is invalid — commercial necessity is not an exception to section 53** — અને જવાબ ફક્ત ત્યારે જ બદલાય જ્યારે shares employees કે directors ને section 54 હેઠળ sweat equity તરીકે અપાયા હોય; ત્યાં discount ચાલે છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- બે limbs: premium કે discount પર issue કરવાનાં કારણો, અને purposes for which the securities premium account may be used. જવાબને બે headings નીચે વહેંચો જેથી examiner ને બંને મળે.
- માન્ય ઉપયોગો એક list છે. કોઈ એક પર ટિપ્પણી કરતાં પહેલાં આખી list આપો.

TQ 6.2 • PYQ 2021-Jan [3] (a) • 5M • Pg 140

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 3 પ્રશ્નો

- Shares discount પર issue થયા હોય ત્યાં conclusion આપો કે issue section 53 નો ભંગ કરે છે, પછી "જો એ sweat equity હોત તો" એ limb નો જવાબ અલગથી અને સ્પષ્ટ આપો.

CSQ 6.1 • PYQ 2020-Nov [5] (a) (i) • 3M • Pg 141

LEVEL II
Application

સરળ

TQ 6.1 • RTP 2019-May [4] • Pg 139

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 6.2 • PYQ 2026-Jan [1] (b) {C} • 5M • Pg 142

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 7: Issue of Sweat Equity Shares (Section 54)

L2P2-2A-C4-T07

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Issue of Sweat Equity Shares વાંચો — section 54 સાથે Companies (Share Capital and Debentures) Rules, 2014 નો Rule 8.

નોંધ

એ શું છે, અને એ અપવાદ કેમ છે: sweat equity shares are shares issued by a company to its employees or directors at a discount or for consideration other than cash, જે company ના વિકાસમાં

તેમના ફાળા બદલ ઇનામ તરીકે અપાય છે — **providing intellectual property, technical expertise or other valuable services.** Section 53, જે બાકી બધા discount વાળા issue ની ના પાડે છે, તેનો આ કાયમી અપવાદ છે. **The holders of sweat equity shares rank pari passu with the other equity shareholders, અને the rights, limitations, restrictions and provisions applicable to equity shares apply to them.** આ shares **to the directors and permanent employees of the company** જાય છે, અને Rules જે consideration સ્વીકારે છે તે છે **technical know-how, intellectual property rights or value additions** — એટલે Chief Technology Officer ને company માટે વિકસાવેલી ખાસ know-how અને proprietary software બદલ issue કરવો એ માન્ય હેતુ છે, અને એ consideration તેના સામાન્ય employment contract નો ભાગ નહોતું એ જ વાત તેને salary નહીં પણ sweat equity બનાવે છે.

Section 54(1) — ચાર શરતો: (a) the shares must be of a class of shares already issued by the company; (b) the issue is authorised by a special resolution passed by the company; (c) the resolution specifies the number of shares, the current market price, the consideration if any, and the class or classes of directors or employees to whom the shares are to be issued; અને (d) where the equity shares of the company are listed on a recognised stock exchange, the sweat equity shares are issued in accordance with the regulations made by SEBI, and where they are not so listed, in accordance with Rule 8 of the Companies (Share Capital and Debentures) Rules, 2014.

Rule 8(4) હેઠળની બે મર્યાદા, અને તેમને લાગુ પાડવાનો ક્રમ: the annual limit is the higher of fifteen per cent of the existing paid-up equity share capital, or shares of the issue value of five crore rupees; the overall limit is that the sweat equity shares issued at any time, cumulatively including all previous issues, shall not exceed twenty five per cent of the paid-up equity capital of the company. Test the annual limit first, then the overall limit, and remember that the overall limit binds even where the annual limit would allow more. ધારો કે paid-up equity forty crore rupees છે અને eight crore ની sweat equity પહેલેથી issue થઈ ચૂક્યા છે: annual limit એટલે six crore અને five crore માંથી વધારે, એટલે six crore; પણ overall ceiling forty crore ની twenty five per cent એટલે ten crore, જેમાંથી eight crore વપરાઈ ગયા છે, એટલે **leaving headroom of only two crore** — તેથી seven crore નો સૂચિત issue નિષ્ફળ જાય છે. **The way out, where the company still wants to issue more, is to increase its paid-up equity share capital, which expands both limits** — આ પણ લખો, કારણ કે પ્રશ્નમાં સલાહ પુછાઈ છે, ફક્ત ચુકાદો નહીં.

Start-up ને મળતી છૂટ — Rule 8(4) નો proviso: a start-up company, as defined in the notification of the Ministry of Commerce and Industry, may issue sweat equity shares not exceeding fifty per cent of its paid-up share capital up to ten years from the date of its incorporation or registration. એટલે paid-up capital ની thirty per cent નો issue સૂચવતું start-up તેની મર્યાદામાં જ છે. ગણતરી કરતાં પહેલાં લખો કે તમે કઈ મર્યાદા લગાવો છો — સામાન્ય મર્યાદા કે start-up નો proviso.

Rule 8(5) — lock-in, અને જે આંકડો students ખોટો લખે છે: sweat equity shares issued to directors or employees shall be locked in and non-transferable for a period of three years from the date of allotment, અને the fact that the share certificates are under lock-in shall be stated on them. The classic wrong answer accepts a five-year lock-in proposed by the company. ત્રણ વર્ષ એ કાયદેસરનો

ગાળો છે; company પાંચ વર્ષ સૂચવે તો તેને કહેવાનું કે તેનું lock-in allotment થી વધુમાં વધુ ત્રણ વર્ષ સુધી જ રહી શકે.

Rule 8(3) અને Rule 8(6) — નવા problems આ બે પર જ નક્કી થાય છે: the special resolution authorising the issue is valid for making the allotment within a period of not more than twelve months from the date of passing, એટલે એક જાન્યુઆરીમાં પસાર થયેલો resolution બાર મહિનાથી વધુ પછી થયેલા allotment ને ટેકો આપી શકે નહીં. અને the price of sweat equity shares must be determined by a registered valuer, who certifies the fair value with proper justification. Facts માં resolution ની તારીખ અને allotment ની તારીખ આપી હોય તો સૌથી પહેલાં એ બંને સામે twelve months મૂકો.

જે શરત છે જ નહીં: there is no requirement that any minimum period must have elapsed since the company was incorporated or commenced business before it may issue sweat equity shares. થોડા મહિનાની જ થયેલી company પણ તે issue કરી શકે, જો તે section 54 અને Rule 8 પાળતી હોય તો. પ્રશ્નમાં એવું મુકાયું હોય કે પાંચ વર્ષ પૂરાં થવાં જોઈએ, ત્યારે સાફ લખો કે company કેટલી જૂની છે તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- શરૂઆત definition અને pari passu ના મુદ્દાથી કરો, પછી section 54(1), પછી Rule 8. જવાબ આ જ ક્રમે ચકાસાય છે.
- Annual limit ને "higher of fifteen per cent or five crore rupees" તરીકે અને overall limit ને "twenty five per cent at any time" તરીકે ટાંકો. આ બે ભેગવી દેવી એ આ topic ની સૌથી સામાન્ય ભૂલ છે.

CSQ 7.1 · RTP 2021-Nov [5] · Pg 143

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો · 4 પ્રશ્નો

- બંને ગણતરી આંકડામાં બતાવો — annual limit અને twenty five per cent ની ceiling નીચે બચેલી headroom — અને જે મર્યાદા નડે તેના આધારે conclusion આપો.
- ત્રણ વર્ષથી લાંબું lock-in સૂચવાયું હોય ત્યાં ફક્ત એટલું ન લખો કે દરખાસ્ત invalid છે; લખો કે lock-in allotment ની તારીખથી વધુમાં વધુ ત્રણ વર્ષ સુધી જ મર્યાદિત છે.

CSQ 7.3 · MTP 2024-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 146

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 7.4 · RTP 2025-Jan [12] · Pg 147

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 7.5 · MTP 2025-Mar S2 [2] (b) · 5M · Pg 148

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 7.2 · PYQ 2023-May [1] (a) {C} · 6M · Pg 144

LEVEL II
Application

અધરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 1 પ્રશ્ન

- આ પ્રશ્નો બે કે ત્રણ numbered issues તરીકે મુકાય છે — issue નું કદ, lock-in, resolution ની validity. દરેકનો જવાબ પોતાના heading નીચે, પોતાના નિયમ અને પોતાના conclusion સાથે આપો.
- પહેલાં તપાસો કે company start-up છે કે નહીં; હોય તો કદની આખી ગણતરી બદલાઈ જાય છે.

CSQ 7.6 · PYQ 2026-May [2] (a) · 5M · Pg 150

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 8: Issue and Redemption of Preference Shares (Section 55)

L2P2-2A-C4-T08

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Issue and Redemption of Preference Shares વાંચો — section 55.

નોંધ

Section 55(2) — બે સ્રોત, અને બે જ: preference shares out of the profits of the company which would otherwise be available for dividend redeem થઈ શકે, અથવા out of the proceeds of a fresh issue of shares made for the purpose of the redemption. એટલે retained earnings અને free reserves પર બેઠેલી company એમાંથી redeem કરી શકે, અથવા redemption માટે પૈસા ઊભા કરવા નવી equity issue કરી શકે. આગળ વધતાં પહેલાં company કયો સ્રોત સૂચવે છે તે નક્કી કરો, કારણ કે પછીનું બધું એના પર જ આધારિત છે.

Capital Redemption Reserve, અને તે ક્યારે જરૂરી છે: where the shares are redeemed out of profits, a sum equal to the nominal value of the shares redeemed shall be transferred to a reserve called the Capital Redemption Reserve. રકમ the nominal value of the shares redeemed પ્રમાણે મપાય છે, ખરેખર ચૂકવાયેલી રકમ પ્રમાણે નહીં. એટલે એક સો રૂપિયાના 5,00,000 preference shares retained earnings અને free reserves માંથી redeem થાય ત્યાં five crore rupees must be transferred to the Capital Redemption Reserve.

અને ક્યારે જરૂરી નથી: if the company funds the redemption by a fresh issue of shares, no Capital Redemption Reserve is required, કારણ કે જે capital નીકળી ગયું તેની જગ્યાએ નવું capital આવી જાય છે. Once created, the Capital Redemption Reserve is treated with the same sanctity as paid-up share capital. એટલે જ આ પ્રશ્નોમાં સ્રોતની પસંદગી એ જ આખી સલાહ છે — બંને વિકલ્પ અને દરેકનું reserve પરનું પરિણામ લખો.

Section 55(3) — company redeem ન કરી શકે કે ચૂકવી ન શકે ત્યારનો ઉપાય: where a company is not in a position to redeem any preference shares, or to pay the dividend, if any, on such shares in accordance with the terms of issue (such shares being called unredeemed preference shares), it may issue further redeemable preference shares equal to the amount due, including the dividend thereon, in respect of the unredeemed preference shares — અને on the issue of such

further redeemable preference shares, the unredeemed preference shares shall be deemed to have been redeemed.

Section 55(3) હેઠળનાં બે approvals, અને જે આંકડો problem નક્કી કરે છે: આ further issue with the consent of the holders of three-fourths in value of such preference shares, and with the approval of the Tribunal on a petition made by the company in that behalf થઈ શકે. બંને જરૂરી છે. Three-fourths in value means seventy five per cent, એટલે a consent of seventy per cent in value is not enough and the Tribunal will not approve the petition. છટકું આ જ છે: facts માં આંકડો threshold થી સહેજ ઓછો જ મુકાયો હોય છે.

નવા issue માં શું ભેળવી શકાય: further redeemable preference shares the amount due, including the dividend thereon માટે issue થાય છે — એટલે unpaid dividend can be included, જો three-fourths consent અને Tribunal's approval હાજર હોય તો. બે limbs ના જવાબ અલગ આપો: પહેલાં consent ના આંકડા પર petition સફળ થાય કે નહીં, પછી consent બરાબર મળ્યું હોત તો unpaid dividend ભેળવી શકાય કે નહીં.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- "three-fourths in value" ને જવાબમાં જ ટકાવારીમાં ફેરવો અને ખરેખર મળેલા consent સાથે સરખાવો. આ સરખામણી જ marked step છે.
- Company ને વિકલ્પો પર સલાહ આપવાની હોય ત્યાં દરેક વિકલ્પ તેના પરિણામ સાથે લખો — profits માંથી redeem કરો અને reserve બનાવો, કે નવા shares issue કરો અને કોઈ reserve ન બનાવો.

CSQ 8.1 • PYQ 2022-May [1] (b) (ii) {C} • 3M • Pg 152

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 8.2 • MTP 2025-Mar S2 [1] (a) • 5M • Pg 153

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 9: Transfer and Transmission of Securities and the Allied Provisions (Sections 56 to 59)

L2P2-2A-C4-T09

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Transfer and Transmission of Securities and the Allied Provisions વાંચો — sections 56 to 59, ખાસ કરીને section 58.

નોંધ

Company ની deadline: section 58(4) મુજબ, જ્યાં public company without sufficient cause refuses to register the transfer of securities, ત્યાં તેણે within a period of thirty days from the date on which the instrument of transfer, or the intimation of transmission as the case may be, was

delivered to the company એ કરવું પડે. Delivery થી thirty days એ નક્કી બિંદુ છે, જ્યાંથી આ topic નું બાકીનું બધું ગણાય છે.

Transferee ની બે બારીઓ — કઈ લાગુ પડે તે company એ કંઈ કહ્યું કે નહીં તેના પર આધારિત છે: where the company has refused, the transferee may appeal to the Tribunal within sixty days of the refusal; where no intimation has been received from the company at all, he may appeal within ninety days of the delivery of the instrument of transfer. The classic error is to apply the sixty days to a silent company. Company ચૂપ રહે તો ninety-day વાળો રસ્તો લાગુ પડે, જે delivery થી ગણાય છે, કોઈ refusal થી નહીં.

Tribunal શું કરી શકે — section 58(5): પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી તે dismiss the appeal કરી શકે, અથવા order થી (a) direct that the transfer or transmission shall be registered by the company, and the company shall comply with such order within ten days of the receipt of the order; અથવા (b) direct rectification of the register, and also direct the company to pay damages, if any, sustained by any party aggrieved. ત્રણ પરિણામ છે; ત્રણેય લખો, કારણ કે પ્રશ્ન એ પૂછે છે કે transferee પાસે કયા remedies છે, તેને શું મળવાની શક્યતા છે એ નહીં.

જવાબ કઈ રીતે લખવો: આ problems બે ભાગમાં મુકાય છે — company એ કેટલા સમયમાં જવાબ આપવો પડે, અને transferee નો remedy શું છે. Answer them under two headings. પહેલાં instrument ની delivery ની તારીખ નક્કી કરો, પછી thirty days, પછી facts પર sixty કે ninety દિવસમાંથી કયો લાગુ પડે તે નક્કી કરો, પછી section 58(5) ના orders લખો. The ten days for compliance with the Tribunal's order is a separate figure from all of these and is regularly asked for.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Company એ કોઈ intimation મોકલ્યું હતું કે નહીં તેના આધારે લખો કે sixty-day અને ninety-day માંથી કઈ મર્યાદા લાગુ પડે છે અને શા માટે. એ વાક્ય જ પ્રશ્નનો મુદ્દો છે.
- Conclusion પહેલાં Tribunal ના ત્રણેય સંભવિત orders લખો, damages સહિત.

CSQ 9.1 • PYQ 2018-May [5] (a) (i) • 4M • Pg 154

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 10: Alteration of Share Capital (Section 61 to 70)

L2P2-2A-C4-T10

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Alteration of Share Capital વાંચો — sections 61 to 70, સાથે sections 13, 64 અને 66.

નોંધ

Section 61 — capital clause બદલવાના પાંચ રસ્તા: a limited company having a share capital may, if

authorised by its articles, alter its memorandum in its general meeting અને (a) increase its authorised share capital by such amount as it thinks expedient; (b) consolidate and divide all or any of its share capital into shares of a larger amount — but no consolidation and division which results in changes in the voting percentage of shareholders shall take effect unless it is approved by the Tribunal on an application made in the prescribed manner; (c) convert all or any of its paid-up shares into stock, and reconvert that stock into fully paid shares of any denomination; (d) sub-divide the whole or any part of its shares into shares of a smaller amount than fixed by the memorandum, so that in the sub-division the proportion between the amount paid and the amount, if any, unpaid on each reduced share remains the same as in the share from which it is derived; અને (e) cancel shares which, at the date of the passing of the resolution, have not been taken or agreed to be taken by any person, and diminish the amount of its share capital by the amount of the shares so cancelled કરી શકે છે. section 64 મુજબ company એ પછી file a notice in the prescribed form, Form SH-7, with the Registrar within thirty days of the alteration, along with the altered memorandum કરવાનું રહે છે; અને section 13 મુજબ, section 61 માં જે આપ્યું છે તે સિવાય, memorandum by special resolution બદલાય છે.

Examiner વારંવાર આ ફરક પર પાછો આવે છે — section 61(1)(e) સામે section 66: section 61(2) provides that the cancellation of shares under clause (e) shall not be deemed to be a reduction of share capital, એટલે cancelling issued but unsubscribed shares needs no confirmation from the Tribunal — general meeting નો resolution અને memorandum માં સુધારો પૂરતા છે. સામે પક્ષે, under section 66 a company limited by shares may, by special resolution and subject to confirmation by the National Company Law Tribunal, reduce its share capital in any manner, including by extinguishing or reducing the liability on any of its shares in respect of share capital not paid-up. એટલે relieving shareholders of an uncalled two rupees a share, and treating partly paid shares as fully paid, is a reduction under section 66 and does need the Tribunal, જ્યારે section 61 હેઠળ unissued capital cancel કરવામાં તેની જરૂર નથી. આ બેને ઊંઘા લખી નાખવા એ આ topic ની સામાન્ય ભૂલ છે. The section 66 procedure, in the order the answers set it out: pass a special resolution; apply to the Tribunal for confirmation; the Tribunal gives notice of the application to the Central Government, the Registrar, SEBI in the case of a listed company, and the creditors, and considers the representations received within the prescribed period; the Tribunal may confirm the reduction if satisfied that the debt or claim of every creditor entitled to object has been discharged, determined or secured, or that his consent has been obtained; the company publishes the Tribunal's order in the manner the Tribunal directs; it delivers to the Registrar, within thirty days of receipt of the copy of the order, a certified copy of the order and the approved minute showing the reduced share capital; અને the Registrar registers the order and minute and issues a certificate of reduction of share capital.

Section 62(1)(a) — rights issue: share capital ધરાવતી company subscribed capital વધારવા further issue કરવા માટે ત્યાં shares પહેલાં to persons who at the date of the offer are holders of equity shares, in proportion as nearly as circumstances admit to the paid-up share capital on those shares, by sending a letter of offer આપવા પડે, અને તે ત્રણ શરતોને આધીન: the offer shall be made by

notice specifying the number of shares offered and limiting a time not less than fifteen days, or such lesser number of days as may be prescribed, and not exceeding thirty days from the date of the offer, within which the offer if not accepted shall be deemed to have been declined; unless the articles otherwise provide, the offer shall be deemed to include a right in the offeree to renounce the shares offered to him, or any of them, in favour of any other person, and the notice shall contain a statement of that right; અને after the expiry of the time specified, or on earlier intimation that the offeree declines, the Board may dispose of the shares in such manner as is not disadvantageous to the shareholders and the company. The renouncee need not be a shareholder of the company — facts માં articles વિશે કંઈ કહ્યું ન હોય તો માની લો કે renunciation નો હક છે, અને renouncee પાસે shares હોય કે ન હોય, renunciation valid છે.

Section 63 — bonus shares, સ્રોત અને પ્રતિબંધ: a company may issue fully paid-up bonus shares to its members, in any manner whatsoever, out of its free reserves, the securities premium account, or the capital redemption reserve account; provided that no issue of bonus shares shall be made by capitalising reserves created by the revaluation of assets. Section 63(2) શરતો ઉમેરે છે: authorised by its articles; authorised in the general meeting on the recommendation of the Board; no default in payment of interest or principal in respect of fixed deposits or debt securities issued by it; no default in payment of statutory dues of the employees, such as contribution to provident fund, gratuity and bonus; the partly paid-up shares, if any outstanding on the date of allotment, are made fully paid-up; અને compliance with Rule 14 of the Companies (Share Capital and Debentures) Rules, 2014, under which a company that has once announced its Board's decision recommending a bonus issue shall not subsequently withdraw it. બીજી બે લીટીના પણ માર્ક છે: bonus shares shall not be issued in lieu of dividend, અને bonus shares can be issued only on fully paid shares, એટલે જે company એ બાકીની રકમ call કરી નથી તે call કરે ત્યાં સુધી આગળ વધી શકે નહીં. **ગણતરી:** ratio પરથી bonus shares ની સંખ્યા કાઢો, face value થી ગુણીને capitalise કરવાની રકમ મેળવો, પછી ફક્ત permitted reserves નો સરવાળો કરો — free reserves વત્તલ securities premium વત્તલ capital redemption reserve — અને સરખાવો. free reserves પાંચ લાખ, securities premium ત્રણ લાખ અને capital redemption reserve ચાર લાખ હોય તો pool બાર લાખ થાય: દસ રૂપિયાના ત્રણ લાખ shares પર one-for-three bonus માટે દસ લાખ જોઈએ, એટલે તે valid છે, જ્યારે one-for-two bonus માટે પંદર લાખ જોઈએ, એટલે તે નથી. **Keep the revaluation reserve out of the pool** — તેને અંદર મૂકવું એ જ છટકું છે, જેને પકડવા માટે આ આંકડા ગોઠવાયા છે.

Section 67 — company ના પોતાના shares ખરીદવા માટેની financial assistance: no public company shall give, whether directly or indirectly and whether by means of a loan, guarantee, the provision of security or otherwise, any financial assistance for the purpose of, or in connection with, a purchase or subscription made or to be made by any person of or for any shares in the company or in its holding company. બે અપવાદ અગત્યના છે. Section 67(3)(b): in accordance with a scheme approved by the company through a special resolution આપેલા પૈસા, જે fully paid-up shares in the company or its holding company, where such shares are held by trustees for the benefit of employees or by the employees themselves ખરીદવા કે subscribe કરવા માટે હોય — અને

Rule 16(1) of the Companies (Share Capital and Debentures) Rules, 2014 મુજબ, the aggregate value of the shares to be purchased or subscribed shall not exceed five per cent of the aggregate of the paid-up share capital and free reserves of the company. **Section 67(3)(c):** loans to persons in the employment of the company, other than its directors or key managerial personnel, for an amount not exceeding their salary or wages for a period of six months, to enable them to purchase or subscribe for fully paid-up shares in the company or its holding company, to be held by them by way of beneficial ownership. All three limbs of that exception must be satisfied together — લેનાર director કે KMP ન હોવો જોઈએ; રકમ છ મહિનાના પગારથી વધારે ન હોવી જોઈએ; અને shares employer company ના કે તેની holding company ના fully paid-up shares હોવા જોઈએ. એકેય ચૂકે તો exemption તૂટી જાય છે. **Two definitions decide these problems: under section 2(51) key managerial personnel includes the Chief Financial Officer**, એટલે CFO ને અપાયેલી loan રકમ ગમે તેટલી નાની હોય તોપણ section 67(3)(c) ના અપવાદની બહાર છે. **Under section 2(71) a company which is a subsidiary of a company that is not a private company is deemed to be a public company, even where it continues as a private company in its articles** — એટલે listed public company ની wholly owned subsidiary section 67(2) માં આવી જ જાય છે. અને **section 67 does not apply to a private company in whose share capital no other body corporate has invested money** — પણ આ છૂટ સાંકડી રીતે વાંચો: where the other company reduces its holding to a minority, so that the borrower is no longer a subsidiary and no longer a deemed public company, it still does not qualify for the private company exemption, because a body corporate does hold shares in it, and **section 67(3) continues to apply**. Facts પરનો જવાબ બદલાતો નથી. Section 67(3)(c) સ્પષ્ટ રીતે શું છૂટ આપે છે તે પણ નોંધો: the loan may be for fully paid-up shares in the company or in its holding company, એટલે એવી દલીલ કે employees ને employer ના shares ખરીદવા પૈસા મળે પણ holding company ના નહીં, તે not valid છે.

Section 68 — buy-back, સ્રોત અને ચાર શરતો: company પોતાના shares કે બીજી specified securities its free reserves, the securities premium account, or the proceeds of the issue of any shares or other specified securities માંથી buy back કરી શકે; provided that buy-back of any kind of shares or other specified securities shall not be made out of the proceeds of an earlier issue of the same kind of shares or the same kind of other specified securities. **section 68(2)** મુજબ buy-back માટે જરૂરી છે કે (a) it is authorised by the articles; (b) a special resolution has been passed at a general meeting — except where the buy-back is ten per cent or less of the total paid-up equity capital and free reserves and has been authorised by the Board by a resolution passed at its meeting; (c) it is twenty five per cent or less of the aggregate of paid-up capital and free reserves, and for a buy-back of equity shares in any financial year that twenty five per cent is construed with respect to the total paid-up equity capital in that financial year; અને (d) the ratio of the aggregate debts, secured and unsecured, owed by the company after the buy-back is not more than twice the paid-up capital and its free reserves — Central Government કોઈ વર્ગની companies માટે ઊંચો ratio નક્કી કરી શકે છે. **Section 68(4):** the buy-back must be completed within twelve months from the date of the special resolution or the Board resolution, as the case may be. શરતો ક્રમમાં ચલાવો

— articles, resolution, twenty five per cent, debt-equity, સ્રોત — અને દરેક પર ચુકાદો આપો.

બે cooling-off ગાળા, જેમને examiner જાણીજોઈને ઊંધા મૂકે છે: no offer of buy-back shall be made within a period of one year from the date of the closure of the preceding offer of buy-back [proviso to section 68(2)]; અને where a company completes a buy-back, it shall not make a further issue of the same kind of shares, including allotment of further shares under section 62(1)(a), or other specified securities, within a period of six months, except by way of a bonus issue or in the discharge of subsisting obligations such as conversion of warrants, stock option scheme, sweat equity, or conversion of preference shares or debentures into equity shares [section 68(8)]. A statement that puts six months on the gap between offers and one year on the further issue is not valid — it is the wrong way round. આની સાથે, section 70 company ને પોતાના shares ખરીદવાની ના પાડે છે — through any subsidiary company including its own subsidiary companies, through any investment company or group of investment companies, during the continuance of a default in repayment of deposits or interest, redemption of debentures or preference shares, payment of dividend, or repayment of a term loan or interest to any financial institution or bank — though the buy-back is not prohibited once the default is remedied and three years have elapsed after it ceased to subsist, અને where the company has not complied with section 92 (annual return), section 123 (declaration of dividend), section 127 (distribution of declared dividends) or section 129 (financial statement).

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Scenario માં દરખાસ્તો અક્ષરવાર મુકાયેલી હોય છે. Answer A, B, C in the question's own lettering, અને દરેક વિશે લખો કે તે reduction of capital છે, alteration of capital છે, કે બેમાંથી એકેય નથી — વર્ગીકરણ જ procedure નક્કી કરે છે.
- તમે પસંદ કરેલા મથાળા માટેની procedure લખો. Steps વગર ફક્ત section નું નામ લખવાથી procedure ના માર્ક મળતા નથી.

CSQ 10.6 • PYQ 2020-Nov [2] (a) • 5M • Pg 164

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 3 પ્રશ્નો

- Section 61 ના પાંચ modes numbered list તરીકે લખો, consolidation પરની Tribunal ની શરત સાથે, અને અંતે હંમેશાં thirty days માં Form SH-7 માં section 64 નું filing લખો.
- Buy-back ના theory પ્રશ્નોમાં પહેલાં ત્રણ સ્રોત આપો અને પછી section 70 ના પ્રતિબંધો — બે અલગ lists તરીકે. પ્રશ્ન સામાન્ય રીતે "which funds" અને "in what circumstances is it prohibited" એ રીતે પુછાય છે.

TQ 10.1 • PYQ 2019-May [3] (a) • 5M • Pg 155

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

CSQ 10.7 • RTP 2020-Nov [4] • Pg 167

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

CSQ 10.14 • PYQ 2024-May [3] (a) • 5M • Pg 176

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 13 પ્રશ્નો

- ટકાવારીની ગણતરી જવાબમાં જ કરો: Board resolution કે special resolution એ નક્કી કરવા paid-up equity capital વતી free reserves ની ten per cent, અને ceiling માટે twenty five per cent.
- Bonus ની problem માં જરૂરી રકમ અને permitted reserves નો pool અલગ અલગ ગણો, પછી સરખાવો. revaluation reserve ને સ્પષ્ટ રીતે બહાર રાખો અને કારણ પણ લખો.

CSQ 10.2 • PYQ 2018-Nov [1] (b) {C} • 2M • Pg 160	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 10.8 • PYQ 2021-Jan [5] (a) (i) • 3M • Pg 168	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 10.9 • PYQ 2021-Jan [5] (a) (ii) • 2M • Pg 169	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 10.10 • PYQ 2021-Dec [1] (a) (ii) {C} • 3M • Pg 170	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 10.3 • PYQ 2019-Nov [5] (a) • 5M • Pg 161	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 10.11 • PYQ 2022-May [3] (a) • 5M • Pg 172	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 10.13 • PYQ 2023-May [5] (Or) (a) • 5M • Pg 175	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 10.15 • PYQ 2025-Jan [2] (a) • 5M • Pg 177	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 10.17 • PYQ 2025-Sep [3] (b) • 5M • Pg 181	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 10.2 • MTP 2019-Oct [4] (a) • 4M • Pg 157	LEVEL II Application	અઘરું
TQ 10.3 • PYQ 2021-Jul [4] (a) (i) • 3M • Pg 158	LEVEL II Application	અઘરું
CSQ 10.5 • MTP 2020-Oct [1] (a) {C} • 6M • Pg 164	LEVEL II Application	અઘરું
CSQ 10.12 • PYQ 2022-Nov [4] (a) • 6M • Pg 174	LEVEL II Application	અઘરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- Buy-back ની problem માં સામાન્ય રીતે એકથી વધુ શરત તૂટે છે. articles, resolution, ટકાવારી, છેલ્લા offer પછીનો સમય અને funds નો સ્રોત — એક પછી એક તપાસો, અને દરેક વિશે લખો કે તે બરાબર છે કે નહીં; માર્ક એ બધામાં વહેંચાયેલા હોય છે.
- Section 67 ની problem માં પહેલાં section 2(71) હેઠળ લોન આપનાર company નો દરજ્જો તપાસો, પછી section 2(51) હેઠળ લેનારનો દરજ્જો, પછી રકમ, પછી shares fully paid છે કે નહીં. એકેય ચૂક ઘાતક છે, પણ બધી ગણાવો.

CSQ 10.1 • PYQ 2018-May [5] (a) (2) • 3M • Pg 158

LEVEL II
Analysis

સરળ

CSQ 10.4 • PYQ 2019-Nov [5] (Or) (a) • 5M • Pg 162

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 10.16 • PYQ 2025-Sep [1] (b) {C} • 5M • Pg 179

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 11: Debenture (Section 71)

L2P2-2A-C4-T11

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 4, Debenture વાંચો — section 71 સાથે Companies (Share Capital and Debentures) Rules, 2014 નો Rule 18.

નોંધ

Section 71(1) — convertibility માટે members જોઈએ: a company may issue debentures with an option to convert such debentures into shares, either wholly or partly, at the time of redemption, અને the issue of debentures with such an option shall be approved by a special resolution passed at a general meeting. એટલે convertible હોવું એ Board ની બાબત નથી; એ members પાસે જાય છે.

દરેક debenture issue પાછળ ઊભી રહેતી borrowing limit — section 180(1)(c): issue પહેલાં Board એ obtain the approval of the shareholders by a special resolution if the borrowings by issuing debentures, together with the amount already borrowed, exceed the aggregate of the company's paid-up share capital, free reserves and securities premium account કરવું પડે.

Temporary loans obtained from the company's bankers in the ordinary course of business are not included in the borrowings — એટલે stock અને receivables ના hypothecation પર લીધેલી, માગણી થતાં ચૂકવવાની short-term cash credit facility ગણતરીની બહાર રહે છે. Headroom કાઢવા paid-up share capital, free reserves અને securities premium નો સરવાળો કરો, પછી પહેલેથી લીધેલું દેવું બાદ કરો, જેમાં આ temporary bank loans ન ગણો. **Watch what goes into the aggregate:** છાપેલી ગણતરીમાં pool માં paid-up capital, securities premium, general reserve અને profit and loss account ની બાકી રકમ લેવાયાં, જ્યારે a capital reserve representing profit on the sale of fixed assets was left out, અને હાલના borrowings માં non-convertible debentures વત્તી plant and machinery માટેની term loan ગણાઈ, જ્યારે stock અને receivables ના hypothecation પરની short-term cash credit temporary bank loan તરીકે બાકાત રહી. **Within the headroom so computed no special resolution is needed; only an issue that takes the borrowing past it requires one.** પણ where the debentures carry an option to convert, the special resolution under section 71(1) is required irrespective of the amount raised.

Section 71(5) — debenture trustee ક્યારે નીમવો પડે: no company shall issue a prospectus or make an offer or invitation to the public or to its members exceeding five hundred for the subscription

of its debentures, unless the company has, before such issue or offer, appointed one or more debenture trustees, અને તે Rule 18 of the Companies (Share Capital and Debentures) Rules, 2014 માં આપેલી શરતો પ્રમાણે. Trigger ધ્યાનમાં રાખો: public offer, અથવા પાંચસોથી વધુ members ને અપાયેલો offer.

Rule 18(2) — consent, અને ત્રણ ગેરલાયકાત: before the appointment, a written consent shall be obtained from the proposed debenture trustee, and a statement to that effect shall appear in the letter of offer issued for inviting subscription. No person shall be appointed as a debenture trustee if he beneficially holds shares in the company; or is beneficially entitled to moneys which are to be paid by the company otherwise than as remuneration payable to the debenture trustee; or has furnished any guarantee in respect of the principal debts secured by the debentures or the interest thereon. The amount is immaterial — દસ હજાર રૂપિયાના shares ધરાવતો shareholder ગેરલાયક છે, અને નવસો નવ્વાણું રૂપિયા લેણા હોય એવો creditor પણ ગેરલાયક છે. નાનો આંકડો જોઈને એ વ્યક્તિને લાયક ગણી લેવાની લાલચમાં ન પડો.

Rule 18(1)(a) — secured debentures ની મુદત, અને infrastructure નો અપવાદ: secured debentures are generally required to be redeemed within ten years from the date of issue; પણ a company engaged in infrastructure projects may issue secured debentures for a period exceeding ten years, but not exceeding thirty years. એટલે highways, ports અને metro corridors માં જ કામ કરતી company માટે સોળ વર્ષની મુદત valid છે, અને સામાન્ય manufacturing company માટે invalid.

Rule 18(1)(d) — security તરીકે શું ગીરવે મુકાય: debenture trustee ની તરફેણમાં charge કે mortgage થી security ઊભી કરી શકાય — any specific movable property of the company, or of its holding company, subsidiary or associate company, or otherwise પર, અને any specific immovable property wherever situated, or any interest in such property પર. Because the Rule says "wherever situated", immovable property located outside India is valid security અને મિલકત ક્યાં આવેલી છે તેનાથી આ વ્યવસ્થા અમાન્ય થતી નથી. નવા case scenarios આ જ મુદ્દા પર ફરે છે.

Rule 18(7) — Debenture Redemption Reserve ની છૂટ: a listed company, other than the specified All India Financial Institutions and Banking Companies, is not required to create a Debenture Redemption Reserve in respect of debentures issued through private placement. Company reserve ન બનાવ્યાનો બચાવ એકસાથે ત્રણ કારણો કરે — તે listed છે, placement private અને ફક્ત qualified institutional buyers પૂરતું હતું, અને તે infrastructure company છે — ત્યાં deal with each ground separately અને નક્કી કરો કે ખરેખર છૂટ કયું કારણ આપે છે. It is the combination of listed status and issue by private placement that gives it — infrastructure company હોવાથી Rule 18(1)(a) હેઠળ લાંબી મુદત મળે છે, reserve માંથી છૂટ નહીં.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો · 1 પ્રશ્ન

- Trusteeship માટે નામ અપાયેલા દરેક ઉમેદવારનો જવાબ અલગ આપો અને લખો કે તેને કઈ ગેરલાયકાત નડે છે, સાથે સ્પષ્ટ ઉમેરો કે રકમ કેટલી છે તેનો ફરક પડતો નથી.

- Borrowing limit ની ગણતરીમાં પહેલાં paid-up capital, free reserves અને securities premium નો સરવાળો બતાવો, પછી હાલના borrowings, અને સ્પષ્ટ લખો કે તમે કઈ રકમો temporary bank loans તરીકે બાકાત રાખી છે.

CSQ 11.2 • PYQ 2022-Nov [1] (a) {C} • 6M • Pg 185

LEVEL II
Application

અધરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 2 પ્રશ્નો

- જ્યાં એક જ scenario માં tenure, security અને redemption reserve ત્રણેય આવે, ત્યાં તેમને ત્રણ અલગ issues તરીકે લો, ત્રણ અલગ નિયમ અને ત્રણ અલગ conclusions સાથે. એક ભેગો ચુકાદો મોટા ભાગના માર્ક ગુમાવે છે.

CSQ 11.1 • PYQ 2021-Dec [4] (b) • 4M • Pg 184

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 11.3 • PYQ 2026-May [2] (Or) (a) • 5M • Pg 188

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 5

Acceptance of Deposits by Companies

5 વિષય • 34 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: B

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે પેપરની પ્રોફાઇલ પ્રમાણે

Level I — સમજ અને જ્ઞાન

22.2%

32 of 144 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગ

77.8%

112 of 144 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની પ્રોફાઇલ પર જ બેસે છે — તેના 22% marks Comprehension and Knowledge ની, સામે આખા Paper 2 માં 28% પેપરના એ જ પ્રમાણમાં તૈયારી કરો: section જાણો, પછી તેને લગાડવાનો મહાવરો કરો.

વિષય 1: અમુક અગત્યના Terms ની સમજ

L2P2-2A-C5-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 5, Acceptance of Deposits by Companies વાંચો — section 2(31) અને Companies (Acceptance of Deposits) Rules, 2014 ની Rule 2(1)(c) અને Rule 2(1)(e).

નોંધ

આ chapter ના દરેક જવાબની શરૂઆત definition થી કરો. Companies Act, 2013 ની section 2(31) મુજબ 'deposit' includes any receipt of money by way of deposit or loan or in any other form by a company, પણ does not include such categories of amount as may be prescribed under Rule 2(1)(c) of the Companies (Acceptance of Deposits) Rules, 2014 in consultation with the Reserve Bank of India. એટલે દરેક જવાબનું માળખું એક જ છે: receipt એ deposit જ છે, સિવાય કે તમે તેને Rule 2(1)(c) ના કોઈ ક્રમાંકિત sub-clause માં મૂકી શકો. એ જ rules 'eligible company' ની વ્યાખ્યા Rule 2(1)(e) માં આપે છે; એ definition અને તેની સાથે જોડાયેલી limits section 76 હેઠળ આવે છે. Sub-clause નું નામ આપો. Scanner ના જવાબ હંમેશાં તે ટાંકે છે — (iii), (vii), (viii), (ix), (x), (xii), (xiii), (xvii) — અને marks એ citation પાછળ આવે છે.

Business receipts — Rule 2(1)(c)(xii). in the course of, or for the purposes of, the business of the company મળેલી રકમ deposit નથી: (a) advance for supply of goods or provision of services, to be appropriated within 365 days, acceptance ની તારીખથી — અને જ્યાં એ advance subject matter of any legal proceedings before any court of law, the 365-day limit does not apply; (b) immovable property ની consideration પેટે agreement કે arrangement હેઠળ મળેલી advance, જે agreement ની શરતો મુજબ એ property સામે adjust થવાની હોય; (c) goods ની supply કે services ની provision માટેના contract ની security deposit for the performance of a contract; (d) long term projects for supply of capital goods હેઠળની advance, item (b) માં આવતી હોય તે સિવાય; (e) લેખિત agreement મુજબ future services under a warranty or maintenance contract માટેની advance, જ્યાં service નો ગાળો સામાન્ય business practice મુજબ ચાલતા ગાળાથી or five years, whichever is less વધારે ન હોય; (f) કોઈ

પણ **sectoral regulator** દ્વારા કે Central કે State Government ની directions મુજબ મંજૂર થયેલી advance; (g) **subscription towards publication** માટેની advance, print હોય કે electronic, જે publications મળતાં adjust થવાની હોય. **The proviso, and the deeming that follows it.** જો items (a), (b) or (d) હેઠળની રકમ **refundable, with or without interest, because the company does not have the necessary permission or approval to deal in those goods, properties or services** બની જાય, તો એ રકમ **shall be deemed to be a deposit.** અને timing નક્કી છે: રકમ **deemed to be a deposit on the expiry of fifteen days from the date it became due for refund.** એટલે permission ની તકલીફ ઊભી થાય તે દિવસે exclusion જતું નથી — refund due થયાના પંદર દિવસ પછી જાય છે.

Director and relative — Rule 2(1)(c)(viii), સૌથી વધુ પુછાતું exclusion. એવી વ્યક્તિ પાસેથી મળેલા પૈસા જે **at the time of receipt was a director of the company, or a relative of a director of a private company** હોય, તે deposit નથી — પણ ફક્ત **two conditions** પર: આપનારે company ને, **at the time of giving the money,** એવું **written declaration that the amount is not being given out of funds acquired by him by borrowing or accepting loans or deposits from others** આપવું પડે, અને company એ **disclose the details in the Board's report** કરવું પડે. બંને limbs ફરજિયાત છે. Pack માં, જે private company એ director પાસેથી ₹50 lakh લીધા પણ **took no written declaration,** તેને **not compliant** ગણવામાં આવી, ભલે તેણે Board's report માં receipt disclose કરી હોય; અને director એ ખરેખર ઉધાર લીધેલા પૈસા આપ્યા હોત, તો એ રકમ **would be a deposit.** Examiner જે asymmetry વાપરે છે તે ધ્યાન રાખો: director નો **relative** ફક્ત **private company** માં જ ચાલે.

Employee security deposit — Rule 2(1)(c)(x). Employee પાસેથી contract of employment હેઠળ મળેલી, **not exceeding his annual salary** એવી રકમ, જે **in the nature of a non-interest bearing security deposit** હોય, તે deposit નથી. **The classic wrong answer is to stop at 'employee security deposit, so not a deposit'.** Pack આ trap ત્રણ વાર મૂકે છે: ₹1,50,000 ના salary વાળા employee પાસેથી ₹2,00,000, અને ₹5,00,000 ના salary વાળા employee પાસેથી ₹5,30,000 — બંનેમાં રકમ annual salary થી **exceeds** છે, એટલે **the whole amount is a deposit.** જવાબમાં બંને આંકડા સ્પષ્ટ સરખાવો; એ સરખામણી જ mark છે.

ચોક્કસ શબ્દોમાં નામ આપવા જેવાં બે સહેલાં exclusions. **Rule 2(1)(c)(iii) — loan or facility from any banking company** તરીકે મળેલી કોઈ પણ રકમ deposit નથી, એટલે bank નું term loan ગમે તે નામે હોય, deposit બની જ ન શકે. **Rule 2(1)(c)(ixa) —** લાગુ પડતા SEBI regulations મુજબ **non-convertible debentures not constituting a charge on the assets of the company and listed on a recognised stock exchange** ના issue થી ઊભા કરેલા પૈસા deposit નથી. **Both limbs of (ixa) must hold — no charge and listed — and the pack tests the failing limb as well as the passing one.** ₹1 crore અને ₹5,00,000 ના listed, charge વગરના NCDs deposits **નથી**; પણ ₹125 crore ના એવા NCDs જે **listed on a recognised stock exchange in accordance with SEBI regulations and on which the company created a charge on its assets in favour of the debenture holders will be considered a deposit,** કારણ કે charge ઊભો કરાયો હતો. ફક્ત listing issue ને બચાવી શકતું નથી.

Share application money — Rule 2(1)(c)(vii) and its Explanation. Allotment બાકી હોય ત્યાં સુધી

રાખેલા પૈસા deposit નથી, **so long as it is appropriated only against the amount due on allotment.** તે deposit ત્યારે જ બને જ્યારે securities મળ્યાની તારીખથી **cannot be allotted within sixty days** and પૈસા **is not refunded within fifteen days from the completion of those sixty days** — એટલે બહારની હદ 75 days થઈ. Explanation નું બીજું limb જ્યાં candidates marks ગુમાવે છે: **any adjustment of the amount for any other purpose shall not be treated as refund**, એટલે applicant પાસે લેણી રકમ સામેનું book adjustment repayment નથી. Pack માં જે Company Secretary એ **on the sixtieth day** આપી રકમને deposit જાહેર કરી તે ખોટા હતા — પંદર વધારાના દિવસ પૂરા થયા નહોતા.

Promoters' unsecured loan — Rule 2(1)(c)(xiii). Promoters એ **in pursuance of a stipulation of a lending financial institution or bank** લાવેલી unsecured loan deposit નથી, જો **three conditions** પૂરી થાય: loan **pursuance of the stipulation imposed by the lending institution on the promoters** માં લવાઈ હોય; loan **by the promoters themselves or by their relatives or by both** અપાઈ હોય; અને — જે limb હંમેશાં પુછાય છે — **the exemption is available only till the loans of the financial institution or bank are repaid, and not thereafter.** એટલે institutional loan ચૂકવાઈ જાય એ જ ક્ષણે promoters ના પૈસા **becomes a deposit.** Promoter ના પિતાએ લાવેલા પૈસા ગણાય, કારણ કે relatives એ sub-clause ની અંદર આવે છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- પ્રશ્ન જવાબની હદ બાંધે છે ('write any three'). **જેટલું પુછાયું છે એટલું જ આપો** અને સૌથી મજબૂત ત્રણ આપો — વધારાની items કંઈ અપાવતી નથી, ફક્ત સમય ખાય છે.
- દરેક exclusion સાથે એક condition જોડાયેલી છે. Item સાથે એ condition લખો; ખાલી heading એ exclusion નથી.

TQ 1.1 • MTP 2023-Mar [5] (b) • 4M • Pg 194

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 2 પ્રશ્નો

- Section 2(31) આખું ટાંકો — inclusive શબ્દો અને exclusion ના શબ્દો બંનેના marks છે — પછી rule પર જાઓ.
- જે રકમો deposits નથી તે 'enumerate' કરવાનું કહે ત્યારે sub-clause અને તેની સાથે જોડાયેલી condition આપો. 365 days, annual salary ની cap કે 'whichever is less' વગરની ખાલી યાદી અડધા marks અપાવે છે.

CSQ 1.11 • MTP 2024-Nov [2] (a) • 5M • Pg 206

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

CSQ 1.1 • PYQ 2019-Nov [4] (b) • 6M • Pg 196

LEVEL I
Understanding

અધરું

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 9 પ્રશ્નો

- પહેલાં Rule 2(1)(c) નું sub-clause લખો, પછી તેને આપેલા આંકડા પર apply કરો, પછી 'is / is not a deposit' એવો conclusion આપો. ફક્ત 'not a deposit' લખતો જવાબ application ના marks ગુમાવે છે.

- કોઈ fact ખૂટતી હોય — declaration અપાયું હતું કે નહીં, company regulator પાસે registered છે કે નહીં — તો conclusion પહેલાં assumption સ્પષ્ટ લખો, જેમ Scanner ના જવાબ કરે છે.

CSQ 1.4 • PYQ 2021-Jan [4] (b) (i) • 3M • Pg 200	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 1.13 • MTP 2025-Aug S2 [3] (b) (i) • 2.5M • Pg 207	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 1.2 • MTP 2020-May [4] (b) • 4M • Pg 197	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.3 • PYQ 2021-Jan [2] (a) • 4M • Pg 198	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.5 • PYQ 2021-Jul [4] (b) • 4M • Pg 201	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.7 • RTP 2022-May [3] • Pg 203	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.8 • MTP 2022-Sep [4] (b) • 4M • Pg 203	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.9 • PYQ 2023-May [4] (b) • 5M • Pg 204	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.12 • RTP 2025-May [13] • Pg 206	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટ્ટ પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- આ પ્રશ્નો લગભગ હંમેશાં ત્રણ-ચાર receipts એકસાથે આપે છે. તેમને ક્રમ આપો, એક પછી એક લો, અને દરેક માટે અલગ sub-clause નું નામ આપો; બધાને ભેગા ન કરો.
- Sub-clause માં threshold હોય ત્યાં સરખામણી આંકડામાં કાગળ પર કરો — salary સામે deposit, રાખેલા દિવસ સામે 75 days — અને conclusion એ સરખામણી પરથી જ નીકળે.

CSQ 1.6 • MTP 2021-Oct [4] (b) • 4M • Pg 202	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 1.10 • RTP 2024-May [15] (ii) • Pg 205	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 1.14 • PYQ 2026-Sep [2] (b) • 5M • Pg 208	LEVEL II Analysis	અઘરું

વિષય 2: Prohibitive Provisions અને Exempted Companies [Section 73(1)]

L2P2-2A-C5-T02

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 5, Acceptance of Deposits by Companies વાંચો — section 73(1)

અને તેનો proviso, sections 73(2) અને 76 સાથે.

નોંધ

નિયમ એક લીટીમાં: section 73(1) મુજબ, no company can accept or renew deposits from the public unless it follows the manner provided under Chapter V of the Act — એ acceptance કે renewal માટે. Chapter V એટલે આખી deposit machinery; પ્રતિબંધ એ છે કે તેની બહાર જઈને public પાસે ન જવાય.

પ્રતિબંધમાંથી બહાર નીકળવાના બે દરવાજા. જે company eligible company નથી તે section 73(2) હેઠળ from its members deposits લઈ શકે છે. જે company eligible company છે તે section 76 હેઠળ persons other than its members પાસેથી deposits લઈ શકે છે. Pack કહે છે તેમ, every company other than an eligible company can accept deposits from its members only.

Exempted companies — section 73(1) નો proviso. Public પાસેથી deposits ની acceptance કે renewal પરનો પ્રતિબંધ shall not apply, inter alia, to a housing finance company registered with the National Housing Bank established under the National Housing Bank Act, 1987. Exempted company section 73(1) ની બહાર જ છે: તે can accept and renew deposits from the public from time to time without following the prescribed manner.

Exemption નો જવાબ કેવી રીતે લખવો. પહેલાં section 73(1) નો પ્રતિબંધ લખો, પછી company ને proviso ની અંદર મૂકો, પછી conclusion આપો કે તેને એ પ્રતિબંધ લાગુ પડતો નથી. પ્રશ્નમાં સ્પષ્ટ ન લખ્યું હોય કે company National Housing Bank પાસે registered છે, ત્યાં say that you assume registration અને પછી proviso apply કરો — Scanner નો જવાબ બરાબર આ જ રીતે ઘડાયેલો છે, અને એ assumption જવાબની નબળાઈ નથી.

વિષય 3: Members પાસેથી Acceptance of Deposits અંગેની Provisions [Section 73(2), 73(3), 73(4), 73(5)]

L2P2-2A-C5-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 5, Acceptance of Deposits by Companies વાંચો — sections 73(2) થી 73(5), સાથે Companies (Acceptance of Deposits) Rules, 2014 ની Rules 3 અને 13.

નોંધ

નિયમ એક લીટીમાં: section 73(2) મુજબ company from its members deposits લઈ શકે છે, subject to the passing of a resolution in general meeting અને Reserve Bank of India સાથે ચર્ચા કરીને ઘડાયેલા rules ને આધીન, company અને તેના members વચ્ચે નક્કી થાય એવી terms and conditions — security આપવા સહિત — ને આધીન, અને clauses (a) થી (e) ની conditions ને આધીન. એ પાંચ clauses જ આ topic ના દરેક 'state the procedure' પ્રશ્નનો જવાબ છે.

પાંચ conditions, તેમના ક્રમ સાથે. (a) circular to members issue કરો, જેમાં અગાઉની deposits અંગે financial position of the company, the credit rating obtained, the total number of depositors and the amount due towards deposits બતાવતું statement હોય; (b) file a copy of the circular with the Registrar within 30 days before the date of issue of the circular; (c) on or before the 30th day of April each year, not less than twenty per cent of the amount of deposits maturing during the following financial year જમા કરો, જે scheduled bank માં deposit repayment reserve account નામના અલગ ખાતામાં રખાય; (d) certify કરો કે company એ has not committed any default in repayment of deposits or payment of interest, અને default થયો હોય ત્યાં company એ made good the default and a period of five years has lapsed since the date of making good; (e) security, if any આપો, જેમાં company ની property કે assets પર charge ઊભો કરવાનો સમાવેશ થાય. **The proviso:** જ્યાં company deposits ને secure ન કરે કે ફક્ત અમુક હદે જ કરે, ત્યાં એ deposits shall be termed 'unsecured deposits' and shall be so quoted in every circular, form, advertisement or document.

Deposit Repayment Reserve Account ring-fenced છે. Rule 13 કહે છે કે DRRA માં જમા કરેલી રકમ shall not be used by a company for any purpose other than repayment of deposits. એટલે રોકડની તંગીમાં ફસાયેલી company દબાણ કરતા short-term creditors ને ચૂકવવા તેમાંથી પૈસા લઈ શકે નહીં, ભલે ધંધાની રીતે એ ગમે તેટલું યોગ્ય લાગે. પ્રતિબંધ આખો ને આખો છે; rule માં 'temporary borrowing' જેવો કોઈ અપવાદ નથી.

જથ્થાની limit — Rule 3(3). Members પાસેથી લીધેલી deposits, together with other deposits outstanding as on the date of acceptance, not exceed 35% of the aggregate of the paid-up share capital, free reserves and securities premium account — એટલી જ રહેવી જોઈએ. **The private company relaxation:** private company પોતાના members પાસેથી not exceeding 100% of that aggregate એટલા પૈસા લઈ શકે, અને તેણે file the details of monies so accepted with the Registrar in Form DPT-3 કરવાનું રહે. એટલે જે private company નું aggregate ₹35 lakh હોય તે આખા ₹35 lakh લઈ શકે, જ્યાં public company તેના ફક્ત 35% જ લઈ શકે.

Tenure — Rule 3(1). Company cannot accept or renew deposits, whether secured or unsecured, which are repayable on demand or within a period of less than six months, અને maximum period cannot exceed thirty-six months. The exception, meeting short-term requirements of funds માટે: છ મહિના પહેલાં repayable deposits ત્યારે જ ચાલે જ્યારે they do not exceed ten per cent of the aggregate of paid-up share capital, free reserves and securities premium account and તે acceptance કે renewal ની તારીખથી repayable only on or after the expiry of three months હોય. બંને conditions, એક નહીં.

Start-up એ issue કરેલી convertible notes — Rule 2(1)(c)(xvii). જ્યાં start-up company ને કોઈ પણ વ્યક્તિ પાસેથી convertible note રૂપે ₹25 lakh or more in a single tranche મળે, ત્યાં તે deposit નથી, જો એ note issue ની તારીખથી convertible into equity shares or repayable within a period not exceeding ten years હોય. **The trap is the threshold read the wrong way:** એક જ tranche માં ₹20 lakh એ ₹25 lakh થી below છે, એટલે તે deposit છે; છ વર્ષમાં repayable ₹50 lakh threshold થી ઉપર છે અને દસ વર્ષની અંદર છે, એટલે તે deposit નથી.

Private companies ને મળતી exemptions. Points (a) to (d) of section 73(2) do not apply to a private company જે ત્રણ વર્ગમાંથી કોઈ એકમાં આવે: (A) જે accepts from its members monies not exceeding 100% of the aggregate of its paid-up share capital, free reserves and securities premium account; or (B) જે start-up, for five years from the date of its incorporation છે; or (C) જે નીચેની all શરતો પૂરી કરે — (a) તે not an associate or a subsidiary company of any other company હોય; (b) તેની borrowings from banks or financial institutions or any body corporate are less than twice its paid-up share capital or fifty crore rupees, whichever is lower; અને (c) તેણે આ section હેઠળ deposits લેતી વખતે has not defaulted in the repayment of such borrowings subsisting at the time of accepting deposits. The proviso that candidates drop: (A), (B) કે (C) માં આવતી company એ પણ નક્કી કરેલી રીતે shall still file the details of monies accepted with the Registrar. એટલે રાહત circular ને, circular ના filing ને, reserve માં જમા કરવાને અને no-default certificate ને મળે છે — it does not exempt the company from filing.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- 'State the procedure' માટે clauses (a) થી (e) ક્રમમાં, તેમના આંકડા સાથે આપો — issue પહેલાં 30 days, 30 April સુધીમાં 20%, default સુધાર્યાને પાંચ વર્ષ. આંકડા જ marks છે; વર્ણન નહીં.
- Security ન અપાય ત્યારે શું થાય તે લખો: એ deposits ને દરેક circular, form, advertisement અને document માં 'unsecured deposits' તરીકે દર્શાવવી પડે.
- પ્રશ્ન 'what exemptions are available to private companies' ઉમેરે ત્યાં તેને બીજો જવાબ ગણો: ત્રણ વર્ગ (A), (B) અને (C), અને પછી એ proviso કે સ્વીકારેલા પૈસાની વિગત Registrar પાસે તો ફાઇલ કરવી જ પડે.

TQ 3.1 · PYQ 2018-Nov [2] (b) · 6M · Pg 209

LEVEL I
Understanding

અધરું

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો · 2 પ્રશ્નો

- પહેલાં paid-up share capital, free reserves અને securities premium નું aggregate અલગ લીટીમાં ગણો, પછી તેના પર percentage લગાડો. Conclusion પહેલાં આંકડો બતાવો.
- Limit પહેલાં company નો પ્રકાર તપાસો: સામાન્ય company માટે 35%, private company માટે members પાસેથી 100%. ખોટો percentage લગાડો તો આખો જવાબ જાય.

CSQ 3.1 · MTP 2021-Mar [2] (a) · 4M · Pg 211

LEVEL II
Application

મધ્યમ

TQ 3.2 · MTP 2025-Aug S2 [3] (b) (ii) · 2.5M · Pg 211

LEVEL II
Application

અધરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટ્ટ પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 1 પ્રશ્ન

- પ્રશ્નમાં છ મહિનાથી ઓછું tenure આપ્યું હોય ત્યાં exception ના બંને limbs અલગ અલગ ચકાસો — 10% ની ટોચમર્યાદા અને ત્રણ મહિનાની નીચલી હદ — અને લખો કે company એ ખરેખરી short-term requirement of funds પણ સાબિત કરવી પડે.

CSQ 3.2 · PYQ 2025-Sep [6] (a) · 5M · Pg 212

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 4: Eligible Companies દ્વારા Public પાસેથી Acceptance of Deposits અંગેની Provisions (Section 76)

L2P2-2A-C5-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 5, Acceptance of Deposits by Companies વાંચો — section 76, સાથે Companies (Acceptance of Deposits) Rules, 2014 ની Rules 2(1)(e), 3, 6, 7 અને 15.

નોંધ

'Eligible company' કોને કહેવાય — Rule 2(1)(e) read with section 76(1). એવી public company જેની net worth of not less than ₹100 crore or turnover of not less than ₹500 crore હોય, જેણે prior consent of the company in general meeting by means of a special resolution મેળવ્યું હોય અને જેણે filed that resolution with the Registrar before making any invitation to the public હોય. The two financial limits are alternatives, not cumulative — pack માં સૌથી વધુ વાર આવતો trap આ જ છે. Net worth ₹110 crore અને turnover ₹450 crore: eligible. Net worth ₹310 crore અને turnover ₹300 crore: eligible. Net worth ₹80 crore અને turnover ₹30 crore: eligible નથી, કારણ કે એકેય limb પૂરું થતું નથી. The resolution relaxation: within the limits specified under section 180(1)(c) deposits લેતી eligible company તે by means of an ordinary resolution લઈ શકે છે.

Tenure, અને examiner જે date નું ગણિત મૂકે છે તે. Rule 3(1) હેઠળ deposits repayable on demand or in less than six months ન હોઈ શકે, અને maximum period cannot exceed thirty-six months. Pack બે વાર એવી company આપે છે જે એક તારીખે deposits લે છે અને લગભગ પાંચ વર્ષ પછી પાછી ચૂકવે છે — 1 November 2022 ની, 30 September 2027 ના રોજ repayable, અને 1 February 2024 ની, 30 September 2028 ના રોજ repayable — બંનેમાં tenure not valid છે, કારણ કે તે 36 months થી વધારે છે. Work out the gap between the two dates before you say anything else. Short-term exception અહીં પણ લાગુ પડે છે: છ મહિના પહેલાં repayment ત્યારે જ ચાલે જ્યારે deposits do not exceed 10% of the aggregate of paid-up share capital, free reserves and securities premium account હોય અને acceptance થી repayable only on or after three months હોય. Do the 10% in figures. ₹310 crore ની aggregate પર ચાર મહિનામાં repayment નું વચન આપતી company only ₹31 crore જ લઈ શકે, જરૂર ગમે તેટલી તાકીદની હોય; ₹60 crore ની aggregate પર (paid-up ₹20 crore, share premium ₹10 crore, free reserves ₹30 crore) ₹5 crore repayable in five months is within both limbs — 10% ની અંદર, અને ત્રણ મહિના પછી

repayable.

Rule 3 હેઠળની ત્રણ ceilings, અને તે સાથે કેવી રીતે લાગુ પડે છે. Eligible company માટે: members પાસેથી, બાકી રહેલી member deposits સાથે મળીને, deposit **10% of the aggregate of paid-up share capital, free reserves and securities premium account** થી વધારે ન હોવી જોઈએ; persons other than members પાસેથી, બાકી રહેલી public deposits સાથે મળીને, **25% of that same aggregate** થી વધારે નહીં.

Rule 3(5) હેઠળ Government company section 76 હેઠળ deposits લેવા કે renew કરવા eligible નથી જો કુલ રકમ 35% of that aggregate થી વધી જાય — એટલે 'Government company ની limit 25% છે' એવું વિધાન **wrong** છે. **The method:** aggregate ગણો, તેના પર percentage લગાડીને ceiling કાઢો, એ category માં પહેલેથી બાકી રહેલી deposits બાદ કરો, જે બચે તે વધુમાં વધુ નવી deposit. ₹30 crore ની base પર members પાસેથી ₹3 crore અને public પાસેથી ₹7.5 crore થાય.

Credit rating — first proviso to section 76(1) with Rule 3(8). Public deposits ઊભી કરતી eligible company એ **from a recognised credit rating agency** rating લેવી પડે, જે તેની **net worth, liquidity and ability to pay its deposits on the due date** આવરી લે; એ **rating informed to the public at the time of the invitation** હોવી જોઈએ અને **obtained every year during the tenure of the deposits** હોવી જોઈએ. **Rule 3(8) હેઠળ at least once a year** મેળવેલી rating ની નકલ **sent to the Registrar along with the Return of Deposits in Form DPT-3** કરવી પડે. Rating fixed deposits માટે **shall not be below the minimum investment grade rating**, અને એ agency Non-Banking Financial Companies Acceptance of Public Deposits (Reserve Bank) Directions, 1998 હેઠળ non-banking financial companies માટે મંજૂર થયેલી હોવી જોઈએ.

Secured deposits અને charge — second proviso to section 76(1) with Rule 6. Public પાસેથી secured deposits લેતી company: **secured deposits from the public must create a charge on its assets within thirty days of acceptance**, અને એ charge deposit holders ની તરફેણમાં **not less than the amount of deposits accepted** એટલી રકમનો હોવો જોઈએ. Rule 6 ચાર limbs ઊમેરે છે: **no charge shall be created on intangible assets; total value of the security shall not be less than the amount of deposits accepted and the interest payable thereon; market value of the assets subject to charge shall be assessed by a registered valuer; અને security shall be created in favour of a trustee for depositors on specific movable and immovable property.** **The worked trap:** 12% ના દરે 3 years માટે લીધેલી ₹100 crore ની deposits માટે **₹136 crore** ની security જોઈએ (મુદ્દલ વત્તા 36% વ્યાજ); ₹20 crore નો trademark અને ₹25 crore ની goodwill **intangible and must be excluded** છે, એટલે ફક્ત ₹100 crore ની જ eligible security બચે — ₹36 crore ની ઘટ.

Depositors માટે trustee કોણ ન બની શકે — Rule 7. Trusteeship services નો ધંધો કરતી company સહિત કોઈ પણ વ્યક્તિ trustee તરીકે નિમાય નહીં જો સૂચવાયેલો trustee **(a) director, key managerial personnel or any other officer or employee of the company or of its holding, subsidiary or associate company, or a depositor in the company** હોય; **(b) indebted to the company, or its subsidiary or its holding or associate company or a subsidiary of such holding company** હોય; **(c) ને material pecuniary relationship with the company** હોય; **(d) એ entered into any guarantee arrangement in**

respect of principal debts secured by the deposits or interest thereon કર્યું હોય; કે (e) related to any person specified in clause (a) હોય.

Premature repayment — Rule 15. Eligible company depositor ની વિનંતીથી maturity પહેલાં deposit પાછી ચૂકવી શકે, provided at least six months have elapsed from the date of deposit. પછી બે પગલાં: rate applicable for the actual period for which the deposit remained with the company શોધો, પછી deduct 1% as the penalty for premature repayment. The Explanation on rounding: વર્ષનો બાકી રહેતો ભાગ less than six months is ignored; six months or more is treated as one complete year — એટલે 2 years 8 months એ 3 years ગણાય, જેનો 3-year rate 9% લેવાય અને ઘટીને 8% થાય. The two cases where the 1% reduction does not apply: ફક્ત bring the total deposits within the limits prescribed under Rule 3 માટે કરેલું repayment; અને Constitution ની war risk or similar benefits to members of the Army, Navy or Air Force or their families during a National Emergency declared under Article 352 માટે કરેલું repayment.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 2 પ્રશ્નો

- બંને પ્રશ્નો યાદી માગે છે — trustee કોણ ન બની શકે, અને કઈ conditions અને procedure લાગુ પડે. પહેલાં ગણાવો, પછી સમજાવો.
- Facts માં net worth અને turnover આપ્યા હોય ત્યાં procedure લખતાં પહેલાં બંને limbs સામે eligibility ચકાસીને શરૂ કરો.

TQ 4.1 • MTP 2021-Oct [5] (b) • 5M • Pg 214

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

CSQ 4.1 • RTP 2019-May [5] • Pg 215

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- 'Credit rating' કે 'trustee' ના પ્રશ્નમાં જવાબ એટલે યાદી — દરેક clause આપો, કારણ કે દરેક clause એક mark છે, અને ઉપર rule number લખો.

TQ 4.2 • PYQ 2022-May [5] (b) (ii) • 2M • Pg 214

LEVEL I
Understanding

સરળ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 7 પ્રશ્નો

- પહેલાં eligibility ચકાસો અને સ્પષ્ટ લખો કે net worth અને turnover વિકલ્પ છે; પછી જ limits અને tenure પર જાઓ.
- Facts માં special resolution કે તેના filing વિશે કંઈ ન હોય ત્યાં લખો કે તે પળાયાં હતાં એમ માની લો છો, અને આગળ વધો — મૌનને નિષ્ફળતા ન ગણો.

CSQ 4.6 • PYQ 2024-May [2] (b) (ii) • 2M • Pg 222	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 4.3 • PYQ 2022-Nov [4] (b) • 4M • Pg 218	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 4.4 • RTP 2023-May [15] (b) • Pg 220	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 4.7 • RTP 2024-May [15] (i) • Pg 223	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 4.10 • MTP 2025-Jul S1 [5] (b) • 5M • Pg 228	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 4.11 • PYQ 2026-Jan [2] (b) • 5M • Pg 229	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 4.12 • PYQ 2026-May [6] (a) • 5M • Pg 231	LEVEL II Application	અઘરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 4 પ્રશ્નો

- આ પ્રશ્નો ભાગમાં આવે છે: eligibility, પછી tenure, પછી રકમ. દરેક ભાગનો જવાબ તેના પોતાના heading નીચે તેના પોતાના conclusion સાથે લખો; એક જ સળંગ ફ્લો તમે પહોંચ્યા હો તે ભાગના marks પણ ગુમાવે છે.
- Limits ના પ્રશ્નમાં Scanner બનાવે છે એવું નાનું table બનાવો — maximum limit, existing deposits, proposed deposits, still permissible — અને દરેક category માટે અલગ અલગ તેમાંથી જ conclusion વાંચો.

CSQ 4.2 • PYQ 2021-Dec [5] (b) • 5M • Pg 216	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 4.5 • PYQ 2023-Nov [4] (c) • 4M • Pg 220	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 4.8 • PYQ 2024-Sep [2] (b) • 5M • Pg 224	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 4.9 • PYQ 2025-May [2] (a) • 5M • Pg 226	LEVEL II Analysis	મધ્યમ

વિષય 5: Companies Act, 2013 ના Commencement પહેલાં સ્વીકારેલી Deposits નું Repayment (Section 74)

L2P2-2A-C5-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 5, Acceptance of Deposits by Companies વાંચો — section 74, સાથે Notification No. GSR 464(E) dated 5 June 2015, જે અમુક private companies ને section 73(2) ના clauses (a) થી (e) માંથી મુક્તિ આપે છે.

નોંધ

Exemption શું કરે છે. Notification No. GSR 464(E) dated 5 June 2015 લાયક private company માટે

clauses (a) to (e) of sub-section (2) of section 73 ની જરૂરિયાતોમાં રાહત આપે છે — **issuing the circular, filing that circular with the Registrar, depositing the specified sum in the Deposit Repayment Reserve Account, and certifying that no default has been committed.** એટલે લાયક private company પોતાના members પાસેથી **without setting aside any amount in a Deposit Repayment Reserve Account** deposits લઈ શકે છે. **On the wording:** Scanner આ જવાબમાં રાહતને clauses (a) to (e) તરીકે લખે છે અને section 73(2) વાળા જવાબમાં points (a) to (d) તરીકે; **four requirements actually named are the same in both,** એટલે lettering પર આધાર રાખવાને બદલે ચારેય requirements ના નામ આપો.

ત્રણ gateways — કોઈ પણ એક પૂરતું છે. (A) company પોતાના members પાસેથી **not exceeding one hundred per cent of the aggregate of its paid-up share capital, free reserves and securities premium account deposits લે; or (B)** company start-up, **for up to five years from the date of its incorporation હોય; or (C)** company નીચેની **all three** શરતો પૂરી કરે: તે **not an associate or a subsidiary of any other company હોય; તેની borrowings from banks, financial institutions or any body corporate are less than twice its paid-up share capital or ₹50 crore, whichever is lower હોય; અને તેણે આ section હેઠળ deposits લેતી વખતે not defaulted in repaying any outstanding borrowings at the time it accepts deposits હોય.**

Gateway (C) એ ગણિતનો પ્રશ્ન છે, અને જવાબ ત્યાં જ ખોટા પડે છે. સરખામણીનો આંકડો છે **twice the paid-up share capital or ₹50 crore, whichever is lower** — બેમાંથી નીચો લો, ઊંચો નહીં. અને **borrowings** એટલે એ બધાનો સરવાળો. Pack માં, ₹8 crore ના paid-up capital વાળી private company પાસે ₹12 crore નું term loan અને ₹5 crore ની working capital cash credit હતી: **borrowings ₹17 crore against a comparator of ₹16 crore** (₹8 crore ના બમણા, જે ₹50 crore કરતાં નીચા છે). Borrowings comparator થી ઓછી નથી, એટલે gateway (C) fails.

(C) માં નાપાસ થવાથી વાત પૂરી નથી થતી — (A) તપાસો. Company (C) માંથી પસાર ન થઈ શકે ત્યાં પણ તે પોતાના members પાસેથી **100% of the aggregate of paid-up share capital, free reserves and securities premium account** સુધી deposits લઈ શકે છે. Pack ના આંકડા પર — paid-up ₹8 crore, securities premium ₹2 crore અને general reserves ₹5 crore — cap થાય **₹15 crore.** Board સામે **Proposal 1, deposits of ₹20,00,00,000 repayable with interest at 7% per annum** અને **Proposal 2, deposits of ₹14,00,00,000 repayable with interest at 8% per annum** મુકાયા; સલાહ એ છે કે **Proposal 2** લો, કારણ કે ₹20 crore એ ₹15 crore ની cap તોડે છે અને ₹14 crore તોડતા નથી. **The rate of interest is a distraction** — સસ્તી દરખાસ્ત જ ગેરકાયદે છે, અને જવાબ ફક્ત cap પર જ ટકે છે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 1 પ્રશ્ન

- Gateways ક્રમમાં લો — (A), પછી (B), પછી (C) — અને લખો કે company કયા પર આધાર રાખે છે. એ વિકલ્પ છે; કોઈ પણ એક પૂરું થાય એટલે બસ.
- Borrowing test નું ગણિત અલગ લીટીમાં લખો: એક બાજુ કુલ borrowings, બીજી બાજુ paid-up capital ના બમણા અને ₹50 crore માંથી જે નીચું હોય તે.

CSQ 5.1 · PYQ 2025-Jan [2] (b) · 5M · Pg 233

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 6

Registration of Charges

12 વિષય • 27 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: C

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે theory-પ્રધાન

Level I — સમજ અને જ્ઞાન

42.0%

50 of 119 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગ

58.0%

69 of 119 marks

આ પ્રકરણ પેપર કરતાં વધારે Comprehension and Knowledge પર ઝૂકે છે — તેના 42% marks, સામે આખા Paper 2 માં 28%. અહીં વાંચવાનું કામ પેપરના બીજા ભાગ કરતાં વધારે છે; ફક્ત scenarios ગણીને તૈયારી ન કરો.

વિષય 1: પરિચય

L2P2-2A-C6-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — introduction, જેમાં charge ની મતલબ અને fixed અને floating charge વચ્ચેનો ફરક આપે છે.

નોંધ

Fixed charge. Fixed charge એ **borrowing company ની specific assets** પરનો charge છે. એ assets **permanent nature** ની હોય છે — land and building, machinery, office premises — અને તે **charge ની creation વખતે જ identify થઈ જાય છે**. Fixed charge સામાન્ય રીતે **mortgage થી કે title deeds ના deposit થી** બને છે. એક વાર બની ગયા પછી charge fixed જ રહે છે: company assets **વાપરી શકે, પણ charge ના સમયગાળા દરમિયાન વેચી ન શકે**, અને તે **ફક્ત charge-holder ની permission કે consent થી જ** વેચી શકાય.

Floating charge. Floating charge એવી assets કે assets ના class પર બને છે જે **fluctuating કે બદલાતી nature** ની હોય — raw material, stock-in-trade, debtors. આ charge **present અને future બંને assets** પર હોય છે. Assets બદલાતી રહે છે કારણ કે company ને **ordinary course of business** માં તે **વાપરવાની છૂટ હોય છે** — trading માટે કે વેચાણ માટે finished goods બનાવવા માટે. **Third parties માટે તેનું પરિણામ: floating charge વાળી assets ખરીદનારને તે charge વગરની મળે છે**. Floating charge સતત બદલાતી assets પર ફરતો રહે છે અને **crystallise ન થાય ત્યાં સુધી dormant રહે છે**.

Crystallisation — events ને list તરીકે યાદ રાખો. Floating charge **fixed એટલે કે crystallised** ક્યારે બને:

(i) જ્યારે **floating charge ની terms and conditions ના ભંગ પર creditor security enforce કરે**, જેમ કે interest ની ચુકવણી ન થાય કે agreement મુજબ instalments ની ચુકવણીમાં default થાય; (ii) જ્યારે company **પોતાનો business ચાલુ રાખવાનું બંધ કરે**; અને (iii) જ્યારે **borrowing company liquidation માં જાય**. Crystallise થતાં જ security — raw material, stock-in-trade વગેરે — **fixed બની જાય છે અને realisation માટે ઉપલબ્ધ થાય છે**, જેથી લીધેલા પૈસા પાછા ચૂકવાય.

આ ફરક facts પર કેવી રીતે apply થાય. જ્યાં company પોતાનું factory building અને machinery mortgage કરે, ત્યાં એ permanent અને ઓળખી શકાય એવી assets છે જે વારંવાર બદલાતી નથી, એટલે charge fixed છે અને company lender ની મંજૂરી વગર તે વેચી ન શકે; default થાય તો lender તેનો કબજો લઈ શકે. જ્યાં company stock-in-trade, raw materials અને accounts receivable pledge કરે, ત્યાં એ બદલાતી nature ની છે, એટલે charge floating છે અને company તેને business ની normal course માં વાપરી, વેચી અને ફરી ભરી શકે. Loan પાછી ચૂકવાય તો floating charge આપોઆપ પૂરો થઈ જાય. ન ચૂકવાય તો floating charge crystallise થાય — lender તેને fixed charge માં ફેરવે, company assets પરનો કાબૂ ગુમાવે, અને lender loan વસૂલવા તે જપ્ત કરીને વેચી શકે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- એક જ લીટીમાં બે પ્રશ્ન: floating charge એટલે શું, અને તે ક્યારે crystallise થાય. બંનેનો જવાબ આપો; crystallisation વાળો ભાગ જ students છોડી દે છે.
- Fixed charge સાથે સરખાવીને definition આપો — ફરક સ્પષ્ટ હોય ત્યારે definition લખવી સહેલી પડે અને marks પણ સહેલાઈથી મળે.

TQ 1.1 • MTP 2024-Mar [6] (a) • 5M • Pg 239

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- બંને ભાગનો જવાબ અલગ અલગ આપો: charge શું છે, પછી તે ક્યારે crystallise થાય. Crystallisation ની events એક numbered list છે અને દરેકની marks છે.
- Crystallisation ક્યારે થાય એટલું જ નહીં, તે શું કરે તે પણ લખો — security fixed બને છે અને realisation માટે ઉપલબ્ધ થાય છે.

TQ 1.2 • PYQ 2025-May [3] (Or) (b) • 5M • Pg 240

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટ્ટે પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- Scenario માં બે companies જુદી જુદી security સાથે આપી છે. દરેકને અલગથી classify કરો — કયો fixed અને કયો floating તે કહો, અને asset ની nature તે કેમ નક્કી કરે છે તે સમજાવો.
- છેલ્લો ભાગ પૂછે છે કે default થાય તો શું થાય. દરેક company માટે વારાફરતી જવાબ આપો: crystallisation તેમાંથી ફક્ત એકને લાગુ પડે છે.

CSQ 1.1 • MTP 2025-Mar S2 [5] (b) • 5M • Pg 241

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 2: Duty to Register Charges, Etc. (Section 77)

L2P2-2A-C6-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — sections 2(16), 77 અને 79, સાથે Companies (Registration of Charges) Rules, 2014 ની Rules 3 અને 4.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ. Section 2(16) charge ની definition આપે છે — an interest or lien created on the property or assets of a company or any of its undertakings or both as security, and includes a mortgage. Section 77(1) મુજબ charge બનાવનારી દરેક company ની ફરજ છે — India ની અંદર કે બહાર, તેની property કે assets કે કોઈ પણ undertakings પર, tangible હોય કે ન હોય, અને India માં કે India બહાર આવેલી હોય — કે તે charge ની particulars, company અને charge-holder ની સહી સાથે, અને charge બનાવનાર instrument સાથે register કરાવે, Registrar પાસે creation થી thirty days માં, Form CHG-1 માં, Companies (Registration of Charges) Rules, 2014 ની Rule 3 હેઠળ. આ ચાર limbs ગોખી લો; pack ના બે case scenarios ફક્ત આના પર જ જિતાય છે.

2 November 2018 ના રોજ કે પછી બનેલા charge માટે extension. Section 77(1) ની first proviso ની clause (b) હેઠળ, company ની application પર Registrar creation થી sixty days માં registration ની છૂટ આપી શકે, additional fees ભરવાની શરતે — એટલે કે મૂળ 30 દિવસ પછી બીજા 30 દિવસ. Second proviso ની clause (b) હેઠળ, જો એ 60 દિવસમાં પણ registration ન થાય, તો application પર Registrar બીજા sixty days, એટલે કે creation થી વધુમાં વધુ 120 days સુધીની છૂટ આપી શકે, ad valorem fees ભરવાની શરતે; additional અને ad valorem બંને fees Companies (Registration of Charges) Rules, 2014 ની Rule 12 હેઠળ prescribed છે. Rule 4 મુજબ આ application સાથે company secretary કે director ની સહી વાળું declaration હોવું જોઈએ કે મોડા filing થી બીજા કોઈ intervening creditors ના હકને નુકસાન નહીં થાય, અને company એ Registrar ને સંતોષ આપવો પડે કે મૂળ thirty days માં file ન કરવા પાછળ sufficient cause હતું. અહીં લાઇન દોરાર્થ જાય છે: જો આ વધારાના સમયગાળામાં પણ charge register ન થાય, તો તે પછી ક્યારેય register થઈ શકે નહીં, કારણ કે Central Government's power of rectification under section 87 is not available in respect of delay in registration of the creation of a charge.

2 November 2018 પહેલાં બનેલા charge માટે extension. First proviso ની clause (a) હેઠળ Registrar creation થી three hundred days માં registration ની છૂટ આપી શકે. Second proviso ની clause (a) હેઠળ, જો એ 300 દિવસમાં registration ન થયું હોય, તો shall be made within six months from 2 November 2018 — prescribed additional fees ભરવાની શરતે, અને જુદા જુદા classes of companies માટે જુદી fees prescribe થઈ શકે. પહેલાં creation ની તારીખ નક્કી કરો, પછી proviso પસંદ કરો — આખો જવાબ charge 2 November 2018 ની કઈ બાજુ પડે છે તેના પર છે.

Date નું ગણિત, જે રીતે examiner ગણે છે તે રીતે. Charge 2 February 2021 ના રોજ બન્યો, 15 March 2021 સુધી register ન થયો: 30 દિવસ 4 March ના પૂરા થયા, પણ 60-day window હજી ખુલ્લી છે, એટલે first proviso ની clause (b) હેઠળ additional fees સાથે તરત file કરો. ભૂલ છેક 27 May 2021 ના ધ્યાનમાં આવે તો: 60 દિવસ 3 April 2021 ના પૂરા થઈ ગયા, એટલે company એ second proviso વાપરીને 3 April થી બીજા

sixty days માં register કરાવવું પડે, **ad valorem fees** ભરીને. બીજા scenario માં પણ એ જ રીત: 12 March 2019 ના બનેલો charge 2 May 2019 ના રોજ હજી 60 દિવસની અંદર છે (જે 11 May સુધી ચાલે છે), પણ 12 February 2019 ના બનેલો charge નથી, કારણ કે તેના 60 દિવસ 13 April ના પૂરા થઈ ગયા, એટલે ફક્ત **second proviso** જ બાકી રહે છે, **12 June 2019** સુધી. ત્રણ તારીખ લખી નાખો — **creation, day 30, day 60 — પછી સલાહ આપો.**

શું આવરી લેવાય અને શું નહીં. Foreign establishment ની assets પરનો charge register કરાવવો પડે — section 77 India બહાર બનેલા અને India બહાર આવેલી property પરના charges ને પણ આવરી લે છે, એટલે foreign assets માટે કોઈ ફરજ નથી એવી દલીલ ચાલતી નથી. વિદેશમાં registered patents પણ register કરાવવા પડે, કારણ કે section property ને **tangible હોય કે ન હોય** એ રીતે આવરી લે છે; asset foreign પણ છે અને intangible પણ છે એવી દલીલ બંને રીતે નિષ્ફળ જાય છે. સામે પક્ષે, જ્યાં company **કોઈ director ની personal guarantee પર ad hoc overdraft** લે છે, ત્યાં **કોઈ charge ઊભો થતો નથી**, કારણ કે charge હંમેશાં company ની property કે assets પર જ બને છે, અને director ની personal guarantee એ બેમાંથી એકેય નથી.

Charge ક્યારે બને — trigger point. Register કરાવવાની ફરજ ફક્ત credit facility મંજૂર થઈ ગઈ એટલાથી ઊભી થતી નથી; તે ત્યારે ઊભી થાય છે જ્યારે company ની assets કે property ખરેખર security તરીકે ઓફર થાય અને સ્વીકારાય. જ્યાં bank એ mortgage-backed credit facility sanction કરી, documentation પૂરું કર્યું અને mortgage બનાવવા માટે અપાયેલા property papers સ્વીકાર્યા, ત્યાં charge તે જ વખતે બન્યો ગણાય, નહીં કે પછી company એ cheque આપ્યો કે પહેલી વાર facility વાપરી ત્યારે. અને આ ફરજ company ની છે. Registration lender ના ફાયદા માટે છે એટલે lender એ file કરવું જોઈતું હતું — એ દલીલ જવાબ નથી; section 78 charge-holder ને fallback હક આપે છે, company ની ફરજ બદલતું નથી.

Section 77 સાથે શું શું ચાલે — section 79 — અને default થાય તો શું. Section 79 હેઠળ section 77 ની provisions, જેટલી લાગુ પડી શકે તેટલી, (a) charge વાળી કોઈ property મેળવનારી company ને અને (b) એ section હેઠળ registered કોઈ પણ charge ની terms કે conditions માં, અથવા તેની extent કે operation માં થતા modification ને લાગુ પડે છે. Default થાય તો section 86 company ને penalty of five lakh rupees અને every officer in default ને penalty of fifty thousand rupees લગાવે છે; અને જે વ્યક્તિ section 77 હેઠળ register કરાવવાની માહિતીમાં wilfully false કે incorrect information આપે અથવા material information knowingly છુપાવે તે section 447 હેઠળ કાર્યવાહીને પાત્ર છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો · 1 પ્રશ્ન

- ત્રણ અલગ અલગ સવાલ — time limit, register ક્યાં રખાય, અને કોણ inspect કરી શકે. તેમને નંબર આપો અને દરેકનો જવાબ આપો; ત્રણેયના marks લગભગ સરખા છે.
- Time limit માં ordinary period અને extended period બંને આપો, અને extension માટે શું ભરવું પડે તે કહો.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 4 પ્રશ્નો

- શરૂઆત section 2(16) થી કરો, પછી section 77(1) ની ચાર limbs આપો — within or outside India, property or assets or undertakings, tangible or otherwise, situated in or outside India. મોટા ભાગના case scenarios નો જવાબ આ limbs માં જ આવી જાય છે.
- Time limits પુછાય ત્યારે original period અને બંને provisos આપો, અને કઈ window માં કઈ fee લાગે તે કહો: પહેલા extension માટે additional fees, બીજા માટે ad valorem fees.

CSQ 2.1 • MTP 2019-Oct [4] (b) (i) • 3M • Pg 246	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 2.2 • MTP 2020-May [5] (b) • 5M • Pg 245	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 2.2 • PYQ 2020-Nov [5] (b) • 4M • Pg 248	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 2.5 • PYQ 2023-May [5] (b) • 5M • Pg 251	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 5 પ્રશ્નો

- પહેલાં section લખો, પછી dates, પછી conclusion. Creation ની તારીખથી day 30 અને day 60 સ્પષ્ટ લખો; સાચો proviso નામ આપે પણ dates ન લખે એવો જવાબ application ના marks ગુમાવે છે.
- Form અને તેની સાથેનું declaration નામ સાથે લખો — CHG-1, અને company secretary કે director નું એ declaration કે intervening creditors ને નુકસાન થતું નથી. Procedure ના પોતાના marks છે.

CSQ 2.3 • PYQ 2021-Jan [4] (b) (ii) • 3M • Pg 249	LEVEL II Application	સરળ
TQ 2.3 • RTP 2021-Nov [4] • 5M • Pg 246	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.4 • RTP 2022-May [7] • 5M • Pg 250	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.6 • PYQ 2024-Sep [3] (b) • 5M • Pg 253	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.7 • PYQ 2025-May [3] (b) • 5M • Pg 255	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિષય 3: Deemed Notice of Charge (Section 80)

L2P2-2A-C6-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — section 80.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: Section 80 મુજબ, company ની કોઈ property કે assets કે તેના કોઈ undertakings પરનો

charge જો section 77 હેઠળ registered હોય, તો any person acquiring such property, assets, undertakings or part thereof, or any share or interest therein, shall be deemed to have notice of the charge from the date of such registration. Registration એ આખી દુનિયા માટે constructive notice છે.

Deeming જે તારીખથી ચાલે તે registration ની તારીખ છે — charge ક્યારે બન્યો તે તારીખ નહીં, અને acquirer એ ક્યારે તપાસ કરી કે તેને ક્યારે કહેવાયું તે તારીખ પણ નહીં. એટલે practical ફરજ બહારના માણસ પર આવે છે: every person proposing to deal with a company should verify whether the asset carries a charge by going through the record of charges maintained at the office of the Registrar of Companies before entering into the transaction.

Facts પર આ કેવી રીતે લાગુ પડે. જે buyer એ commercial property ખરીદવાનું નક્કી કર્યું અને registration વખતે ખબર પડી કે title ચોખ્ખું નથી, તે registered charge ની જાણકારી ધરાવતો ગણાય છે, એટલે company ની એ દલીલ કે તેને ખબર હોવી જોઈતી હતી સાચી છે. આ જ તર્ક lender ને પણ લાગુ પડે: જ્યાં company એ office building ની security પર term loan લીધી હોય અને charge creation થી twenty days માં registered થયો હોય, ત્યાં પછીથી એ જ building સામે ધીરાણ કરવા માગનાર કોઈ પણ registration ની તારીખથી charge ની notice ધરાવતો ગણાય.

સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે ખરેખર ખબર નહોતી એવી દલીલ કરવી. Section 80 એ પૂછતું નથી કે acquirer ને શું ખબર હતી. Section 77 હેઠળ registration થયું છે એટલું નક્કી થાય, પછી deeming આપોઆપ ચાલે છે અને acquirer charge સાથે જ property લે છે.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- પહેલાં એ સાબિત કરો કે charge section 77 હેઠળ registered હતો; ત્યાં સુધી deeming નું કોઈ કામ નથી. પછી registration ની તારીખ અને acquisition ની તારીખ નક્કી કરો અને એ સરખામણી પરથી જવાબ આપો.

CSQ 3.1 • MTP 2019-Oct [4] (b) (ii) • 3M • Pg 256

LEVEL II
Application

સરળ

વિષય 4: Consequences of Non Registration of Charge (Section 77 (3) and (4))

L2P2-2A-C6-T04

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — section 77(3) અને (4).

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: Section 77(3) મુજબ, company એ બનાવેલો charge shall not be taken into account by the liquidator appointed under the Companies Act, 2013 or the Insolvency and Bankruptcy

Code, 2016, or by any other creditor, unless the charge is duly registered and a certificate of registration has been issued by the Registrar. Registration જ security ને company સિવાયના બીજા બધા સામે ગણતરીમાં લાવે છે.

પરિણામ, જવાબોમાં જે રીતે લખાય છે તે રીતે: unregistered charge liquidator સામે અને company ના બીજા creditors સામે void છે. Winding up માં charge-holder ને unsecured creditor ગણવામાં આવે છે, કારણ કે liquidator કે બીજા creditors માંથી કોઈને unregistered security interest ને માન્ય રાખવાની કાયદેસર ફરજ નથી. ધ્યાન રાખો કે આ શું નથી કરતું — તે દેવું ખતમ કરતું નથી; તે ફક્ત charge-holder ની priority છીનવી લે છે અને તેને unsecured creditors ની હરોળમાં મૂકી દે છે.

Non-registration third parties સામેની priority પણ ખતમ કરે છે. Charge પછીથી મંજૂર થયેલા extended period માં registered થાય તોપણ, એ મોડું registration cannot adversely affect any right or interest already acquired in the property before the actual date of registration of the charge. એટલે મોડું filing charge ને આગળ માટે બચાવે છે, પણ વચગાળામાં જે હક ઊભા થયા તે તેનાથી આગળ જ રહે છે.

આ topic ને section 80 સાથે વાંચો. Registration deemed notice અને priority આપે છે; non-registration બેમાંથી એકેય આપતું નથી. મોડા filing નું case scenario ખરેખર આ જોડી જ ચકાસે છે — બંને બાજુ લખો.

વિષય 5: Application For Registration of Charge by Charge-Holder (Section 78)

L2P2-2A-C6-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — section 78.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: Section 78 charge બનાવનારી company જ્યારે charge register ન કરાવે ત્યારે charge-holder ને તે register કરાવવાની સત્તા આપે છે. Charge register કરાવવાની મુખ્ય જવાબદારી company ની છે; જો તે section 77(1) માં આપેલા thirty days ના સમયમાં register ન કરાવે, તો જેની તરફેણમાં charge બન્યો છે તે વ્યક્તિ charge ના instrument સાથે, prescribed time, form અને manner માં, Registrar પાસે charge ના registration માટે અરજી કરી શકે છે. એટલે જે bank નો borrower file કરવાની ના પાડે તે bank લાયક નથી — તે પોતે file કરી શકે છે.

Registrar charge-holder ની application ક્યારે નકારે. Registrar charge-holder દ્વારા registration ની છૂટ નહીં આપે જો company પોતે જ charge register કરાવી લે, અથવા જો company એવું sufficient cause બતાવે કે આ charge register ન થવો જોઈએ. જવાબમાં આ બે જ grounds છે; બંને લખો.

અહીં ફસાવાનું છે: section 78 એ fallback છે, ફરજ બદલી નાખતું નથી. Company ની એ દલીલ કે registration lender ની તરફેણમાં અને lender ના ફાયદા માટે થાય છે, એટલે lender એ file કરવું જોઈતું હતું ચાલતી નથી — section 77 હેઠળની ફરજ company પાસે જ રહે છે, અને charge-holder એ કંઈ કર્યું હોય કે ન કર્યું હોય,

company ની default પર section 86 ની penalties લાગે જ છે.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડે • 1 પ્રશ્ન

- Charge-holder શું કરી શકે તે કહેતાં પહેલાં મુખ્ય જવાબદારી કોની છે તે લખો. જે જવાબ bank ના હકથી શરૂ થાય અને company ની ફરજનો ઉલ્લેખ જ ન કરે, તે પ્રશ્નનો મુદ્દો ચૂકી જાય છે.

CSQ 5.1 • PYQ 2022-May [2] (a) (i) • 4M • Pg 257

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 6: Acquisition of Property Subject to Charge and Modification of Charge (Section 79)

L2P2-2A-C6-T06

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — section 79, section 77 સાથે વાંચીને.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: Section 79 હેઠળ, registration of charges ને લગતી section 77 ની provisions, જેટલી લાગુ પડી શકે તેટલી, (a) એ section ના અર્થમાં charge વાળી કોઈ property મેળવનારી company ને, અને (b) એ section હેઠળ registered કોઈ પણ charge ની terms કે conditions માં, અથવા તેની extent કે operation માં થતા modification ને લાગુ પડે છે. Acquisition અને modification બંનેને નવો charge હોય એ રીતે જ ગણવામાં આવે છે.

Charge વાળી property મેળવવી — section 79(a). જ્યાં જેના પર charge પહેલેથી registered છે એવી property charge-holder ની permission થી વેચાય, ત્યાં acquiring company ની ફરજ છે કે તે section 77 મુજબ charge register કરાવે, acquisition ની તારીખથી Act આપે તેટલા સમયમાં. વેચનારે પહેલાં કરાવેલું registration આ ફરજ પૂરી કરી દેતું નથી. Acquiring company એ ખાતરી કરવી પડે કે જૂનો charge બરાબર discharge થયો છે અને નવો charge તેના પોતાના નામે registered થયો છે, જે તેને હાલના owner અને debtor તરીકે બતાવે.

Modification — શું ગણાય. Charge નું modification એટલે તેની terms કે conditions માં, અથવા તેની extent કે operation માં થતો કોઈ પણ ફેરફાર — જેમાં secured amount, rate of interest, આવરી લેવાયેલી property કે charge-holder માં થતો ફેરફાર પણ આવે. એટલે sanctioned limit વધારવો એ modification છે, અને charge ની registration ને લાગુ પડતી provisions તેના modification ને પણ એ જ રીતે લાગુ પડે છે.

સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ: 'charge તો પહેલેથી બની ગયો છે અને registered પણ છે, એટલે acquiring company એ હવે કંઈ કરવાનું રહેતું નથી'. આ charge અને registration વચ્ચેની ગૂંચવણ છે. Charge ચાલુ જ રહે છે; ફરીથી કરવાનું છે filing, અને તે પણ જુદી company એ. જ્યાં પ્રશ્નમાં વધારેલી limit પણ હોય, ત્યાં બંને

મુદ્દા પર conclusion આપો — directors acquisition બાબતે ખોટા છે, અને modification પણ register કરાવવું જ પડે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 2 પ્રશ્નો

- Acquiring company ની ફરજ અને modification ને બે અલગ conclusions તરીકે લખો, ભલે facts માં બંને ભેગાં આવ્યાં હોય.
- Acquiring company એ ખરેખર શું કરવાનું છે તે લખો: હાલનો charge discharge કરાવવો અને section 77 હેઠળ પોતાના નામે charge register કરાવવો.

CSQ 6.1 · RTP 2025-Jan [13] · Pg 258

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 6.2 · PYQ 2026-Sep [3] (b) · 5M · Pg 259

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 7: Register of Charges (Section 81 and 85)

L2P2-2A-C6-T07

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — sections 81 અને 85, સાથે Companies (Registration of Charges) Rules, 2014 નો Rule 10.

નોંધ

Register ક્યાં રખાય અને તેમાં શું આવે — section 85(1). Every company shall keep a Register of Charges in the prescribed form and manner at its registered office. આ Register માં company ની કોઈ પણ property કે assets કે તેના કોઈ undertakings ને અસર કરતા બધા charges અને floating charges આવવા જોઈએ, અને દરેક માટે prescribed particulars બતાવવા જોઈએ. Section 85(1) ની proviso મુજબ, charge બનાવનાર instrument ની નકલ પણ Register of Charges સાથે registered office માં રાખવી પડે. ધ્યાન રાખો કે floating charges નું નામ સ્પષ્ટ લખેલું છે — register ફક્ત fixed charges પૂરતું નથી.

કોણ inspect કરી શકે — આ ભાગ students ભૂલી જાય છે. Register of charges અને instrument of charges business hours દરમિયાન inspection માટે ખુલ્લાં રહેશે: (a) કોઈ પણ member કે creditor માટે, કોઈ fees વગર; અથવા (b) બીજી કોઈ પણ વ્યક્તિ માટે, prescribed fees ભરવાથી — બંને કિસ્સામાં company પોતાની articles થી મૂકે એવી વાજબી restrictions ને આધીન. ત્રણ વાતના marks છે: hours, members અને creditors માટે મફત access, અને બાકી બધા માટે fees સાથેનું access — અને એ હકીકત કે register ની સાથે instrument પણ inspection માટે ખુલ્લું છે.

Company ની Register of Charges માં શું આવે. Rule 10(1) મુજબ company એ પોતાની Register of Charges માં તેની કોઈ પણ property, assets કે undertakings પર Registrar પાસે registered બધા charges ની particulars નોંધવી પડે, જેમાં charge વાળી મેળવેલી કોઈ પણ property ની વિગત અને charge

ના કોઈ પણ modification કે satisfaction ની particulars પણ આવે. Rule 10(2) મુજબ આ entries charge ની creation, modification કે satisfaction પછી તરત જ કરવી પડે.

Entry ને authenticate કોણ કરી શકે — Rule 10(3), અને તેના પર બનેલો trap. Register of Charges ની entries company ના director કે secretary એ, અથવા એ કામ માટે Board એ authorise કરેલી બીજી કોઈ વ્યક્તિએ authenticate કરવી પડે. એટલે જ્યાં company secretary રજા પર હતા અને accounts officer એ Board ની authorisation વગર entry કરી, ત્યાં એ entry કાયદેસર valid નથી — તે ત્રણમાંથી એકેય નથી. સગવડ કે ઉતાવળ જવાબ નથી; rule માં વ્યક્તિઓનાં નામ પૂરેપૂરાં આપેલાં છે.

ખામીવાળી entry પછી શું થાય — અને શું નથી થતું. Section 86(1) મુજબ, charges ને લગતી provisions પાળવામાં default કરનારી company penalty of five lakh rupees ને પાત્ર છે, અને every officer of the company who is in default is liable to a penalty of fifty thousand rupees. પણ Scanner ની alternative answer લાઈન બહુ ચોકસાઈથી દોરે છે. Section 77(2) સાથે Rule 6 મુજબ, charge register થાય ત્યારે Registrar charge ના registration નું certificate આપે છે, અને એ certificate એ conclusive proof છે કે charge registered અને valid છે. એટલે જ્યાં charge પહેલેથી registered હતો, ત્યાં અંદરની આ ક્ષતિ — Board ની authorisation ન હોવી — registration પર ભરોસો રાખનારા secured creditor ના હકને અસર કરતી નથી. હરીફ creditor ની દલીલ ફક્ત procedural non-compliance પૂરતી જ ચાલે છે; તે charge ને invalid કરી શકતી નથી કે તેની statutory priority બદલી શકતી નથી. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે ખરાબ entry ના કારણે charge જ ઊડી જાય એમ લખવું.

Registrar પાસે file થતી instrument ની નકલ કરી રીતે verify થાય. Charge ની creation કે modification બતાવતા દરેક instrument ની જે નકલ Registrar પાસે file કરવાની હોય, તે આ રીતે verify થાય છે. જ્યાં deed ફક્ત India બહાર આવેલી property ને લગતું હોય: company ની seal હોય તો તેની નીચે, અથવા company ના કોઈ director કે company secretary ના હાથે, અથવા charge holder ના authorised officer ના હાથે, અથવા company સિવાયની એવી કોઈ વ્યક્તિના હાથે જેને એ mortgage કે charge માં હિત હોય — એવું certificate આપીને. જ્યાં deed આખું કે અમુક અંશે India માં આવેલી property ને લગતું હોય: company ના કોઈ director કે company secretary ના હાથે, અથવા charge holder ના authorised officer ના હાથે અપાયેલું certificate. પ્રશ્નનો મુદ્દો આ ફરક જ છે — seal અને બહારની હિત ધરાવતી વ્યક્તિ ફક્ત આખેઆખા વિદેશી deed માટે જ મળે છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- Verification વાળા પ્રશ્નમાં બંને કિસ્સા સામસામે લખો અને દરેક માટે signatories ની આખી યાદી આપો; marks આ બે યાદી વચ્ચેના ફરકમાં જ છે.
- 'Register ક્યાં રખાય છે અને કોણ inspect કરી શકે' — આ પ્રશ્નનો જવાબ ત્રણ ભાગમાં આપો: registered office, તેની સાથે રખાતી instrument ની નકલ, અને inspector ના બે વર્ગ — members અને creditors માટે મફત, બાકી બધા માટે prescribed fees ભરીને.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- તમે જે sub-rule વાપરો છો તેનું નામ લખો — શું નોંધાય તે માટે 10(1), ક્યારે નોંધાય તે માટે 10(2), કોણ authenticate કરે તે માટે 10(3) — પછી તેને apply કરો અને છેલ્લે section 86 ની penalty આંકડા લખો.

CSQ 7.1 • PYQ 2026-Jan [3] (b) • 5M • Pg 261

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 8: Company to Report Satisfaction of Charge (Section 82)

L2P2-2A-C6-T08

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — section 82, સાથે Companies (Registration of Charges) Rules, 2014 નો Rule 8.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: Section 82 મુજબ company એ પહેલાં registered કોઈ પણ charge ની payment કે પૂરેપૂરા satisfaction ની intimation prescribed form માં Registrar ને — Form CHG-4 — એ payment કે satisfaction ની તારીખથી thirty days માં આપવી પડે.

Extension. Section 82(1) ના proviso હેઠળ Registrar, company કે charge holder ની application પર, payment કે satisfaction ની intimation એ payment કે satisfaction થી three hundred days ના સમયમાં, prescribed additional fees ભરીને કરવાની છૂટ આપી શકે છે. એટલે window આ રહી: હક તરીકે 30 દિવસ, અને application સાથે additional fees ભરીને 30 થી 300 દિવસ.

પછી Registrar શું કરે — section 82(2). Intimation મળતાં Registrar charge-holder ને notice મોકલાવે છે, જેમાં notice માં નક્કી કરેલા સમયમાં — જે fourteen days થી વધુ ન હોય — તેને કારણ બતાવવાનું કહેવાય છે કે payment કે પૂરેપૂરું satisfaction કેમ નોંધવું ન જોઈએ. જો કોઈ કારણ ન બતાવાય, તો Registrar section 81 હેઠળ રખાતાં register of charges માં memorandum of satisfaction નોંધવાનો હુકમ કરે છે અને company ને જાણ કરે છે કે તેણે એમ કર્યું છે. જો charge holder કારણ બતાવે, તો Registrar તે register of charges માં નોંધે છે અને company ને જાણ કરે છે. Intimation Form CHG-4 માં હોય અને તેના પર charge holder ની સહી હોય, ત્યાં આવી notice ની જરૂર નથી.

Certificate — Rule 8(2). જ્યાં Registrar memorandum of satisfaction of charge in full નોંધે, ત્યાં તે Form No. CHG-5 માં certificate of registration of satisfaction of charge આપશે. એ certificate જ company ની records ને આગળના lender માટે ચોખ્ખા કરી આપે છે.

ફરજ કોની છે અને ચૂકી જવાની કિંમત શું. File કરવાની ફરજ company ની છે, repayment ની તારીખથી. Section 86(1) મુજબ default થાય તો company પર ₹5,00,000 અને દરેક officer in default પર ₹50,000 ની penalty લાગે છે. જ્યાં loan ચૂકવાઈ ગઈ હોય અને charge વાળી assets વેચાઈ પણ ગઈ હોય, ત્યાં પણ file ન કરવા બદલ company જવાબદાર રહે છે.

બે વારંવાર આવતાં scenarios, અને જવાબ શું નથી. જ્યાં confirmation letter માગવા છતાં bank જવાબ જ

ન આપે, ત્યાં જવાબ એ નથી કે bank ની રાહ જોવી: Registrar ને intimation આપો, જે પોતે section 82(2) હેઠળ charge holder ને 14 days થી વધુ નહીં એવા show-cause સમય સાથે notice કાઢશે. જ્યાં due diligence માં જૂનો registered charge નવી loan ને અટકાવતો હોય, ત્યાં જવાબ એ છે કે prescribed additional fees ભરીને extended 30-to-300 day window માં Form CHG-4 file કરો અને CHG-5 certificate મેળવો. અને જ્યાં lender એ no-dues certificate આપી જ દીધું હોય, ત્યાં Scanner એક ડગલું આગળ જાય છે: Registrar bank ને કોઈ notice મોકલશે જ નહીં, અને prescribed fees ભરાયા પછી satisfaction register કરવા આગળ વધશે. આ સ્પષ્ટ લખો — પૂરા જવાબ અને section 82 ના સામાન્ય પાઠ વચ્ચેનો ફરક આ જ છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Facts એવી રીતે બનાવેલા છે કે સામાન્ય રસ્તો કામ ન કરે — bank જવાબ આપતી નથી. પહેલાં સામાન્ય intimation લખો, પછી bank ની ચુપકીદી છતાં ચાલે એવો રસ્તો લખો.
- છેલ્લે Registrar વધુમાં વધુ કેટલો સમય આપી શકે તે લખો. એ આંકડો પ્રશ્નનો છેલ્લો mark છે.

CSQ 8.1 • PYQ 2022-Nov [5] (b) • 5M • Pg 263

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Lender સહકાર ન આપે ત્યાં company પોતે શું કરી શકે અને પછી Registrar શું કરે તે લખો. Bank ની ચુપકીદીને અડચણ ગણતો જવાબ ખોટો છે.
- Satisfaction ના પ્રશ્નનો અંત practical પરિણામથી કરો: register માં નોંધાયેલું memorandum of satisfaction અને Form CHG-5 માં certificate.

CSQ 8.3 • PYQ 2026-May [2] (b) (i) • 3M • Pg 266

LEVEL II
Application

સરળ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- જ્યાં પ્રશ્ન પૂછે કે જવાબદાર કોણ છે અને સજા શું છે, ત્યાં બંનેનો જવાબ અલગ આપો: section 82(1) હેઠળ company પરની ફરજ, અને પછી section 86(1) હેઠળ company અને દરેક officer in default માટેના penalty આંકડો.

CSQ 8.2 • PYQ 2025-May [6] (a) • 5M • Pg 264

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 9: Power of Registrar to Make Entries of Satisfaction and Release in Absence of Intimation from Company (Section 83)

L2P2-2A-C6-T09

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — section 83, સાથે section

82(4) અને Companies (Registration of Charges) Rules, 2014 નો Rule 8(2).

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: Section 83 Registrar ને એવી સત્તા આપે છે કે company તરફથી કોઈ intimation ન મળી હોય તોપણ તે charges ના satisfaction અને release ની entries કરી શકે. કોઈ registered charge બાબતે તેને સંતોષ થાય એવો પુરાવો મળે કે (a) જે દેવા માટે charge અપાયો હતો તે આખું કે અમુક અંશે ચૂકવાઈ ગયું છે કે satisfy થઈ ગયું છે, અથવા (b) charge વાળી property કે undertaking નો અમુક ભાગ charge માંથી છૂટો થયો છે કે company ની property કે undertaking નો ભાગ રહ્યો નથી, તો Registrar register of charges માં આખા કે અમુક ભાગના satisfaction નું, અથવા release નું memorandum નોંધી શકે છે, ભલે તેને company તરફથી કોઈ intimation મળી ન હોય.

પછીની ફરજ: Section 81(1) હેઠળ રખાતી register of charges માં entry કર્યા પછી Registrar **thirty days માં** અસરગ્રસ્ત પક્ષોને જાણ કરશે. અને Rule 8(2) મુજબ, જ્યાં તે memorandum of satisfaction of charge in full નોંધે, ત્યાં તે Form No. CHG-5 માં certificate of registration of satisfaction of charge આપશે.

Sections 82 અને 83 સાથે સાથે ચાલે છે, સામસામે નહીં. Section 82(4) આ સ્પષ્ટ કરે છે: company એ intimation file કરવાની જે જરૂરિયાત છે તે section 83 હેઠળની Registrar ની સત્તાને મર્યાદિત કરતી નથી. એટલે Registrar પૂરતો પુરાવો હોય ત્યારે પોતાની રીતે કામ કરી શકે છે — company નો default તેને રોકતો નથી. Pack માં જ્યાં company એ loan ચૂકવી, hypothecated પશુધન વેચી નાખ્યું અને satisfaction ક્યારેય file જ ન કરી, ત્યાં Registrar તોપણ satisfaction અને release નોંધી શકે, કારણ કે section 83 ના બંને limbs પુરવાર થયા હતા: દેવું discharge થઈ ગયું હતું અને charge વાળી property છૂટી ગઈ હતી.

Section 83 ને કોણ ચાલુ કરાવી શકે. હિત ધરાવતો બહારનો માણસ પણ કરાવી શકે. જ્યાં mortgage વાળી property ની purchaser એ આખું દેવું ચૂકવી દીધું અને sub-registrar એ એ settlement નોંધ્યું, પણ company કે bank માંથી કોઈએ satisfaction of charge file ન કરી, ત્યાં purchaser Registrar પાસે જઈ શકે છે, તેને સંતોષ થાય એવો પુરાવો આપી શકે છે કે charge પતી ગયો છે, અને તેને memorandum of satisfaction નોંધવાની વિનંતી કરી શકે છે, જેમાં release નોંધાય. આને company ના બહારના માણસને મળતી રાહત તરીકે ઓળખો — એટલે જ આ topic case scenario થી પુછાય છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 2 પ્રશ્નો

- Section 83 હેઠળના પુરાવાના બે grounds અલગ limbs તરીકે આપો, પછી અસરગ્રસ્ત પક્ષોને જાણ કરવાની 30-day ફરજ અને CHG-5 certificate લખો.

TQ 9.1 • MTP 2019-Mar [5] (b) • 5M • Pg 267

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

CSQ 9.1 • MTP 2020-Oct [2] (b) • 4M • Pg 268

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- લખો કે company એ intimation ન આપી તે કોઈ અડચણ નથી, અને તેના માટે section 82(4) ટાંકો — એ એક વાક્ય જ 'કદાચ' ને ચોખ્ખા conclusion માં ફેરવે છે.
- રાહત કોણ માગે છે અને કયા પુરાવા પર માગે છે તે નક્કી કરો. Applicant નો ઉપાય Registrar ને સંતોષ આપવાનો છે, company કે bank ને ફરજ પાડવાનો નહીં.

CSQ 9.2 • PYQ 2026-May [2] (b) (ii) • 2M • Pg 269

LEVEL II
Application

સરળ

વિષય 10: Intimation of Appointment of Receiver or Manager (Section 84)

L2P2-2A-C6-T10

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — section 84, અને દરેક intimation માટે કેટલા દિવસ મળે છે તે ચોક્કસ આંકડો Study Material માંથી નોંધી લો.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: કોઈ instrument હેઠળ company ની property ના receiver કે manager તરીકે નિમાયેલી વ્યક્તિએ પોતાની appointment ની notice company ને અને Registrar ને, instrument સાથે, appointment ની તારીખથી Act આપે તેટલા સમયમાં આપવી પડે. દિવસોનો આંકડો Study Material માંથી લઈને લખો — Scanner માં છપાયેલા જવાબમાં તે નથી, અને જેનો આધાર ન આપી શકાય એવો સમયગાળો લખવો એ ન લખવા કરતાં ખરાબ છે.

બીજો limb, જે students ભૂલી જાય છે: કામ કરવાનું બંધ કરે ત્યારે, એ વ્યક્તિએ જે તારીખે appointment પૂરી થાય તે તારીખથી એટલા જ સમયમાં company ને અને Registrar ને notice આપવી પડે. બંને પ્રસંગની જાણ કરવી પડે; ફક્ત appointment ની વાત કરતો જવાબ અડધો જ જવાબ છે.

ફરજ નિમાયેલી વ્યક્તિ પર છે, જેણે નિમણૂક કરી તે bank પર નહીં. જ્યાં bank એ પોતાની security enforce કરી, receiver નીમ્યો, company ને એક મહિના કરતાં વધુ સમય પછી જાણ કરી અને Registrar પાસે તેનાથી પણ મોડું file કર્યું, ત્યાં સવાલ એ નથી કે bank એ પાલન કર્યું કે નહીં, પણ એ છે કે receiver એ કર્યું કે નહીં. આ સ્પષ્ટ લખો અને પછી દરેક intimation ને તેના પોતાના મંજૂર સમયગાળા સામે ચકાસો.

Default થાય તો Act જે penalty આપે છે તે default કરનારી વ્યક્તિ પર લાગે છે. જ્યાં receiver એ કામ કરવાનું બંધ કર્યું અને cessation ની કોઈ notice file ન થઈ, ત્યાં એ appointment ની intimation માં થયેલા વિલંબથી અલગ default છે. બંને limbs પર અલગ અલગ conclusion આપો અને કોણે શું કરવાનું હતું તે ચોક્કસ લખો.

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- Scenario માં તારીખોની સાંકળ આપી છે — appointment, intimation, filing, cessation. તારીખો લખી નાખો અને દરેક પ્રસંગને તેના પોતાના સમયગાળા સામે ચકાસો, પછી જ numbered questions ના જવાબ આપો.

- Cessation વાળો limb appointment વાળા limb થી અલગ default છે. એ લખો; બંનેને ભેગા કરતો એક જ જવાબ એક mark ગુમાવે છે.

CSQ 10.1 · PYQ 2026-Sep [6] (b) · 5M · Pg 270

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 11: Punishment for Contravention (Section 86)

L2P2-2A-C6-T11

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — section 86, section 447 સાથે વાંચીને.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: Section 86 મુજબ, જો કોઈ company in default in complying with any of the provisions of this Chapter હોય, તો company shall be liable to a penalty of five lakh rupees અને every officer of the company who is in default shall be liable to a penalty of fifty thousand rupees. બંને આંકડા યાદ રાખો; pack માં ત્રણ જુદા જુદા જવાબોમાં તે ટાંકેલા છે.

Fraud વાળો limb. જો કોઈ વ્યક્તિ wilfully furnishes any false or incorrect information, or knowingly suppresses any material information, which is required to be registered under section 77, તો તે section 447 હેઠળ કાર્યવાહીને પાત્ર છે — fraud માટેની સજા. ફરક ધ્યાનમાં રાખો: penalty વાળો limb default ને પકડે છે, section 447 વાળો limb જાણીજોઈને બોલાયેલું જૂઠું કે જાણીબૂજીને છુપાવેલી માહિતી ને પકડે છે.

'any of the provisions of this Chapter' શબ્દો બહુ પહોળા છે. Pack માં આ જ penalty section 77 હેઠળ charge register ન કરાવવા પર, section 82 હેઠળ charge ના satisfaction ની intimation ન આપવા પર, અને Rule 10(3) માગે છે એ રીતે authenticate ન થયેલી Register of Charges ની entry પર લગાવાઈ છે. એટલે આ chapter માં ક્યાંય પણ default મળે, ત્યાં section 86 વાપરી શકાય.

જવાબમાં penalty ક્યાં લખવી. તે છેલ્લો ફકરો છે, પહેલો નહીં. પહેલાં default લખો, પછી કઈ provision નો ભંગ થયો તે નામ સાથે લખો, પછી બંને આંકડા સાથે section 86 apply કરો — company અને દરેક officer in default. જે જવાબ penalty થી શરૂ થાય અને કઈ provision તૂટી તે કહે જ નહીં, તેની penalty ને લટકાવવા માટે કંઈ બચતું નથી.

વિષય 12: Rectification by Central Government in Register of Charges (Section 87)

L2P2-2A-C6-T12

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 6, Registration of Charges વાંચો — section 87, સાથે Companies

(Registration of Charges) Rules, 2014 નો Rule 12.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ: Section 87 સાથે Rule 12 વાંચતાં Central Government ને Register of Charges ની rectification નો હુકમ કરવાની સત્તા મળે છે, બે પ્રકારના default માં: (i) જ્યાં charge ના payment કે satisfaction બાબતે નક્કી કરેલા સમયમાં Registrar ને intimation આપવામાં ચૂક થઈ હોય; અને (ii) જ્યાં Registrar પાસે પહેલાં કરેલા કોઈ filing માં કોઈ particulars ની ચૂક કે ખોટી રજૂઆત થઈ હોય — ભલે એ filing કોઈ charge ને લગતું હોય, charge ના કોઈ modification ને લગતું હોય, કે section 82 કે section 83 હેઠળ કરાયેલા memorandum of satisfaction કે બીજી કોઈ entry ને લગતું હોય.

Central Government ને પગલું લેતાં પહેલાં શેની ખાતરી થવી જોઈએ. Payment કે satisfaction ની intimation આપવાનો સમય લંબાવવાનો, અથવા ચૂક કે ખોટી રજૂઆત સુધારવાનો હુકમ કરતાં પહેલાં Central Government ને ખાતરી થવી જોઈએ કે default accidental હતો, કે inadvertence ના કારણે હતો, કે બીજા કોઈ sufficient cause ના કારણે હતો, અથવા કે તેનાથી creditors કે shareholders ની સ્થિતિને નુકસાન થયું નથી. આ alternatives છે — તેમાંથી કોઈ એક પુરવાર થાય એટલું બસ.

Procedure. Application Form No. CHG-8 માં થાય છે, અને તે company કે કોઈ પણ interested person કરી શકે છે — એટલે company ન કરે ત્યાં charge-holder bank પોતે section 87 હેઠળ આગળ વધી શકે છે. Rectification નો order Central Government જે terms and conditions વાજબી અને યોગ્ય લાગે તેના પર કરે છે.

ઉકેલેલો case, અને section 87 ની હદ. Bank ની તરફેણમાં બનેલો charge બરાબર registered હતો; પછી bank એ facility ₹20 crore વધારી અને due to inadvertence, મૂળ charge નું આ modification register ન થયું. સલાહ એ છે કે section 87 હેઠળ Central Government ને Form No. CHG-8 માં Register of Charges ની rectification ની application તરત file કરો, કારણ કે 'inadvertence' સ્પષ્ટપણે એક ground છે. પણ section ને જરૂર કરતાં વધારે ખેંચશો નહીં. તે satisfaction ની intimation આપવામાં થયેલી ચૂક અને પહેલાં કરેલા filing માં particulars ની ચૂક કે ખોટી રજૂઆત સુધી પહોંચે છે — Central Government's power of rectification is not available in respect of delay in registration of the creation of a charge. Creation માટે section 77(1) ના provisos ની windows બંધ થઈ ગયા પછી, charge ક્યારેય register થઈ શકે નહીં, અને section 87 તેને બચાવી શકે નહીં.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- ફક્ત કાયદો નહીં, શું કરવું તેની સલાહ આપો: section 87 હેઠળ Central Government ને Form CHG-8 file કરો, અને કોણ file કરી શકે અને facts કયા ground પર બેસે છે તે લખો.
- જ્યાં facts કહે કે ચૂક inadvertent હતી, ત્યાં section માંથી 'inadvertence' શબ્દ ટાંકો — તમે એ જ ground પર ઊભા છો.

Application

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 7

Management and Administration

13 વિષય • 71 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: B

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે પેપરની પ્રોફાઇલ પ્રમાણે

Level I — સમજ અને જ્ઞાન

22.3%

67 of 301 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગ

77.7%

234 of 301 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની પ્રોફાઇલ પર જ બેસે છે — તેના 22% marks Comprehension and Knowledge ના, સામે આખા Paper 2 માં 28%. પેપરના એ જ પ્રમાણમાં તૈયારી કરો: section જાણો, પછી તેને લગાડવાનો મહાવરો કરો.

વિષય 1: Registers (Section 88 to 91 and 95)

L2P2-2A-C7-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Registers વાંચો — sections 88 to 91 અને 95, સાથે Companies (Management and Administration) Rules, 2014 નો Rule 7 અને Companies (Significant Beneficial Owners) Rules, 2018.

નોંધ

Foreign register — section 88(4). Company India બહારના કોઈ પણ દેશમાં register of members નો એક ભાગ રાખી શકે છે, જેને foreign register કહે છે, અને તેમાં India બહાર રહેતા members, debenture-holders, other security holders કે beneficial owners ના નામ અને વિગતો હોય છે. એ register નો જ ભાગ છે, અલગ register નથી.

પછી શું file કરવાનું છે. Companies (Management and Administration) Rules, 2014 નો Rule 7 કહે છે કે company એ Registrar પાસે, કોઈ પણ foreign register ખૂલે તે તારીખથી 30 days માં, એ register જ્યાં રખાય છે તે office ના સ્થળની notice fee સાથે file કરવી પડે. 30 days foreign register ખૂલ્યાની તારીખથી ગણાય છે, તેમાં પહેલી entry થયાની તારીખથી નહીં — આ પ્રશ્નમાં આખું ગણિત આટલું જ છે.

Significant beneficial owner — section 90(1). દરેક individual, એકલો કામ કરે કે બીજા સાથે મળીને, અથવા એક કે વધુ persons કે trusts (trust સહિત) મારફતે, અને India માં રહેતો હોય કે India બહાર, જે company ના shares માં twenty-five per cent થી ઓછું નહીં એટલું beneficial interest કે એવી બીજી prescribed ટકાવારી ધરાવે છે, અથવા જેને section 2(27) મુજબ company પર significant influence કે control વાપરવાનો હક છે અથવા જે ખરેખર વાપરે છે, તે significant beneficial owner છે. તેણે company ને declaration આપવું પડે, જેમાં તેના interest નું સ્વરૂપ અને બીજી prescribed વિગતો હોય; beneficial interest કે હક મળ્યાની, અથવા તેમાં ફેરફાર થયાની તારીખથી prescribed રીતે અને prescribed મુદતમાં આપવું પડે.

ખરો threshold Rules માં છે, section માં નહીં. Companies (Significant Beneficial Owners) Rules, 2018

નો Rule 2(1)(h) કહે છે કે SBO એટલે એવો individual જે એકલો, બીજા સાથે મળીને કે એક કે વધુ persons કે trusts મારફતે આમાંની કોઈ એક કે વધુ શરત પૂરી કરે: (a) reporting company ના shares માંથી indirectly, અથવા કોઈ direct holdings સાથે મળીને, ten per cent થી ઓછા નહીં એટલા ધરાવે; (b) shares માંના voting rights માંથી ten per cent થી ઓછા નહીં એટલા indirectly કે direct holdings સાથે મળીને ધરાવે; (c) indirect holdings એકલા કે direct holdings સાથે મળીને, financial year માં total distributable dividend ના ten per cent થી ઓછું નહીં એટલું કે બીજું કોઈ distribution મેળવવાનો કે તેમાં ભાગ લેવાનો હક ધરાવે; અથવા (d) ફક્ત direct holdings સિવાયની બીજી કોઈ પણ રીતે significant influence કે control વાપરવાનો હક ધરાવે કે ખરેખર વાપરે. શરતો alternative છે — એક પૂરી થાય એટલે બસ.

ten per cent કેવી રીતે કઢાય. direct holding અને beneficial (indirect) interest બંને ઉમેરો, પછી સંબંધિત share capital ના ten per cent સાથે સરખાવો. છપાયેલા જવાબમાં એક member પોતાના નામે `6,50,000 ના shares અને `3,00,000 નું beneficial interest ધરાવતી હતી; કુલ `9,50,000 સામે threshold `12,00,000, એટલે કે `100 ના 1,20,000 equity shares ના 10%. threshold થી નીચે હોવાથી તેણે declaration file કરવાની જરૂર ન હતી. ધ્યાન રાખો કે threshold equity share capital પર કઢાયો છે અને preference capital ગણતરીમાં લેવાયું નથી.

SBO Rules ક્યાં લાગુ પડતા નથી — Rule 8. SBO Rules reporting company ના shares જેટલા અંશે નીચેનાના હાથમાં હોય તેટલા અંશે લાગુ પડશે નહીં: (a) section 125(5) હેઠળ રચાયેલી Investor Education and Protection Fund Authority; (b) holding reporting company, જો એ holding reporting company ની વિગતો Form No. BEN-2 માં disclose કરી હોય; (c) Central Government, કોઈ પણ State Government કે કોઈ local authority; (d) એવી reporting company, body corporate કે entity જે Central Government અને/અથવા State Government(s) દ્વારા આખી કે અંશતઃ controlled હોય; (e) SEBI માં registered અને તેના દ્વારા regulated થતાં investment vehicles, જેમ કે mutual funds, Alternative Investment Funds (AIFs), Real Estate Investment Trusts (REITs) અને Infrastructure Investment Trusts (InVITs); અને (f) Reserve Bank of India, IRDAI કે PFRDA દ્વારા regulated investment vehicles. 'to the extent' શબ્દો ધ્યાનમાં રાખો — exemption એટલા shares પૂરતું છે, આખી company પૂરતું નહીં.

સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે section 90(1) નો twenty-five per cent જ કસોટી ગણીને ત્યાં અટકી જવું. Section 90(1) તો enabling provision છે; કેસ નક્કી કરતી ટકાવારી Rule 2(1)(h) નો ten per cent છે, અને એ direct વત્તલ indirect holdings બંને પર સાથે તપાસાય છે, ફક્ત indirect holding પર નહીં.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો · 2 પ્રશ્નો

- Foreign register ના પ્રશ્નમાં register ખૂલ્યાની તારીખ નક્કી કરો, તેમાં 30 days ઉમેરો, અને filing જણાવો (office ના સ્થળની notice, fee સાથે) — બીજું કશું પુછાયું નથી.
- SBO ના પ્રશ્નમાં ત્રણ આંકડા આ ક્રમમાં કાઢો: direct holding, indirect holding, અને share capital ના ten per cent. ગણતરી લખીને બતાવો; conclusion તેમાંથી જ નીકળે છે.

CSQ 1.1 • RTP 2023-Nov [11] • Pg 279

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 1.2 • PYQ 2025-Sep [5] (a) • 5M • Pg 280

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 2: Annual Return (Section 92 and 94)

L2P2-2A-C7-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Annual Return અને registers ક્યાં રાખવા તે વાંચો — sections 92 અને 94, સાથે સંબંધિત Rules ની Rules 11 અને 12.

નોંધ

Annual return માં શું હોય — section 92. Financial year પૂરું થયું તે દિવસે જે સ્થિતિ હોય તે મુજબ return માં આટલું હોવું જોઈએ: (a) registered office, મુખ્ય business activities, holding, subsidiary અને associate companies ની વિગતો; (b) shares, debentures, બીજી securities અને shareholding pattern; (c) members અને debenture-holders, સાથે આગલું financial year પૂરું થયા પછીના ફેરફારો; (d) promoters, directors અને key managerial personnel, સાથે આગલું financial year પૂરું થયા પછીના ફેરફારો; (e) members ની કે તેમના કોઈ class ની, Board ની અને તેની committees ની meetings, હાજરીની વિગતો સાથે; (f) directors અને key managerial personnel નું remuneration; (g) company, તેના directors કે officers પર લાદેલી penalty કે punishment, offences ની compounding ની વિગતો અને એ penalty કે punishment સામેની appeals; (h) compliances ની certification અને prescribed disclosures ને લગતી બાબતો; (i) Foreign Institutional Investors દ્વારા કે તેમના વતી રખાયેલા shares ની prescribed વિગતો; અને (j) prescribed થાય એવી બીજી બાબતો. Form છે MGT-7.

સમયમર્યાદા — section 92(4), અને તેમાં છુપાયેલી જાળ. Annual return ની નકલ Registrar પાસે AGM ભરાય તે તારીખથી sixty days માં file કરવી પડે; અને કોઈ વર્ષે AGM ભરાયું જ ન હોય તો, જે તારીખે AGM ભરાવું જોઈતું હતું તે તારીખથી sixty days માં, AGM કેમ ન ભરાયું તેનાં કારણો જણાવતા statement સાથે, Companies (Registration Offices and Fees) Rules, 2014 ની Rule 12 હેઠળના fees કે additional fees સાથે file કરવી પડે. **સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ —** છુપાયેલા જવાબોમાં બે વાર ચર્ચાઓ છે, એક વાર quorum ના અભાવે AGM પડી ભાંગ્યું ત્યાં અને એક વાર પૂરના કારણે — એ છે કે AGM ન ભરાયું એટલે sixty days ની વાત જ નહીં. એ ખોટું છે: sixty days તો AGM જે તારીખે ભરાવું જોઈતું હતું ત્યાંથી ગણાય છે, અને કારણો જણાવતું statement એ AGM ન ભરવાની કિંમત છે.

Penalty — section 92(5). નક્કી કરેલી મુદતમાં file ન થાય તો company અને દરેક officer in default ને ten thousand rupees ની penalty લાગે, અને failure ચાલુ રહે તો પહેલા દિવસ પછી જેટલા દિવસ એ ચાલુ રહે તે દરેક દિવસના one hundred rupees ની વધારાની penalty લાગે, વધુમાં વધુ company માટે two lakh rupees અને officer in default માટે fifty thousand rupees ની મર્યાદામાં.

Registers ક્યાં રાખવા — section 94(1). Section 88 હેઠળ રખાતી registers અને section 92 હેઠળ file થયેલા annual return ની નકલો registered office માં રાખવી પડે. Proviso: એ India માં એવી બીજી કોઈ

જગ્યાએ પણ રાખી શકાય જ્યાં register of members માં નોંધાયેલા કુલ members માંથી એક-દશાંશ કરતાં વધારે members રહેતા હોય, જો general meeting માં special resolution પસાર કરીને મંજૂરી લેવાઈ હોય. બંને શરતો પૂરી થવી જોઈએ — છપાયેલા જવાબોમાં members ને ફક્ત ઇચ્છા હોય ત્યાં ફેરફારની ના પડાઈ છે, અને જ્યાં સૂચવેલી જગ્યાએ કુલ members ના 15% રહેતા હોય ત્યાં special resolution પર મંજૂરી અપાઈ છે.

Inspection — section 94(2). Act હેઠળ બંધ રખાયા હોય તે સમય સિવાય, registers, તેમના indices અને બધા returns ની નકલો કોઈ પણ member, debenture-holder, other security holder કે beneficial owner માટે business hours દરમિયાન કોઈ fees ચૂકવ્યા વગર inspection માટે ખુલ્લા હોય છે, અને બીજી કોઈ પણ વ્યક્તિ માટે prescribed fees ચૂકવ્યેથી. 500 shares, જેની કિંમત `5,000 છે, એટલું બસ છે — section કોઈ ઓછામાં ઓછું holding નક્કી કરતું નથી.

જે director shareholder નથી તે. Section 94(2) ની યાદીમાં director નથી, એટલે આ section હેઠળ director register ની inspection કરી શકે નહીં. પણ જે director shares પણ ધરાવતો હોય તે કરી શકે, કારણ કે shares ધરાવતા directors ને member ના હકો મળે છે — **Oriental Metal Pressing Works Pvt. Ltd. v. B.K. Thakur.** જવાબ બે પગલાંમાં લખો: પહેલાં capacity, પછી હક.

OPC અને small company માટે abridged return. Central Government એક One Person Company, small company અને prescribed થાય એવા બીજા વર્ગની companies માટે annual return નું abridged form prescribe કરી શકે છે; **Rule 11(1)** મુજબ OPC અને small company financial year 2020-21 થી આગળ **Form MGT-7A** માં annual return file કરે છે. તેમના કિસ્સામાં return પર company secretary સહી કરે, અને company secretary ન હોય ત્યાં company નો director સહી કરે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Section 92 ની દસ contents સીધો list નો પ્રશ્ન છે — તેને (a) થી (j) અક્ષર પ્રમાણે લખો, ફકરા સ્વરૂપે નહીં.

TQ 2.2 • MTP 2024-Jul [6] (Or) (a) (i) (ii) • 5M • Pg 283

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- sixty-day rule ના બંને ભાગ સાથે લખો; જે ફક્ત 'AGM held' વાળો ભાગ લખે તે અડધું section જ લખે છે.

TQ 2.1 • PYQ 2018-May [2] (b) • 6M • Pg 282

LEVEL I
Understanding

અધરું

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 3 પ્રશ્નો

- AGM ભરાયું ન હોય ત્યાં એ વાત ચોખ્ખી લખો, પછી બીજો ભાગ લગાવો અને કારણો જણાવતું statement ઉમેરો, પછી section 92(5) ની penalty આંકડા સાથે લખો.
- Registers બીજે ખસેડવાના પ્રશ્નમાં એક-દશાંશ રહેઠાણની શરત અને special resolution અલગ અલગ તપાસો, અને facts કઈ શરત પૂરી કરે છે તે જણાવો.

CSQ 2.3 • PYQ 2018-Nov [5] (c) • 3M • Pg 286	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 2.4 • MTP 2019-Mar [4] (b) (ii) • 3M • Pg 287	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 2.1 • PYQ 2018-May [4] (a) • 4M • Pg 284	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- આ દરેક scenario માં બે-ત્રણ અલગ પ્રશ્નો પુછાયા છે. પ્રશ્નના પોતાના numbering પ્રમાણે જ જવાબ આપો, અને છેલ્લે એક જ ચુકાદો આપવાને બદલે દરેકનું conclusion અલગ લખો.
- Registers બીજી જગ્યાએ રાખવાનો પ્રશ્ન હોય ત્યાં શરતો ક્રમમાં તપાસો — resolution, members નું પ્રમાણ, અને filing — અને facts તેમાંથી કઈ પૂરી કરે છે તે જણાવો.
- જે director member નથી તે inspection કરવા માંગે ત્યાં, હક કઈ capacity માં માંગ્યો છે તે તપાસો. જવાબ એના પર ટકે છે, register પર નહીં.

CSQ 2.2 • PYQ 2018-May [5] (b) • 5M • Pg 285	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 2.5 • PYQ 2023-Nov [4] (d) • 5M • Pg 287	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 2.6 • MTP 2025-Dec S2 [4] (b) • 5M • Pg 290	LEVEL II Analysis	મધ્યમ

વિષય 3: Meeting ની Pre-Requisites (Section 101 to 104)

L2P2-2A-C7-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Pre-requisites of a meeting વાંચો — sections 101 to 104, સાથે Companies (Management and Administration) Rules, 2014 ની Rules 18 અને 20.

નોંધ

Notice ની મુદત — section 101(1). General meeting clear twenty-one days' notice થી ઓછી નહીં એટલી notice આપીને બોલાવી શકાય, લખાણમાં કે electronic mode થી. Clear એટલે notice બજાવાય તે દિવસ અને meeting નો દિવસ બંને બાદ. Notice post થી જાય ત્યાં Companies (Incorporation) Rules, 2014 નો Rule 35(6) service ને **પત્ર post કર્યાના forty-eight hours પૂરા થયે** થયેલી ગણે છે — એટલે twenty-one clear days માં **48 hours** ઉમેરવા પડે. Pack ના બંને worked answers (7 November ની meeting માટે 16 October એ post; 7 September ની meeting માટે 16 August એ post) **બે દિવસ ઓછા** પડે છે. અને ધ્યાન રાખો કે **Companies Act, 2013 general meeting ની notice માં થયેલા delay ના condonation ની કોઈ provision આપતો નથી**: notice ટૂંકી હોય તો જવાબ ક્યારેય એ નથી કે delay માફ થઈ શકે, પણ એ છે કે shorter-notice consent લેવાયું ન હોય તો meeting valid રીતે બોલાવાઈ જ નથી.

Shorter notice — proviso, અને પરીક્ષક વારંવાર પૂછે છે તે ભેદ. Annual general meeting માટે shorter

notice ત્યારે શક્ય છે જ્યારે meeting માં **vote આપવાનો હક ધરાવતા members માંથી ninety-five per cent થી ઓછા નહીં** એટલા લખાણમાં કે electronic mode થી consent આપે — ગણતરી members ની થાય છે, એટલે મોટા shareholder નું વધારે વજન નથી. **AGM સિવાયની general meeting માટે consent vote આપવાનો હક ધરાવતા members ની સંખ્યાની બહુમતી પાસેથી આવવો જોઈએ, જે સાથે મળીને voting rights વાળી paid-up share capital ના 95% થી ઓછી નહીં એટલી ધરાવતા હોય**, અથવા company પાસે share capital ન હોય તો **કુલ voting power ના 95% થી ઓછી નહીં એટલી ધરાવતા members પાસેથી**. જે member ફક્ત અમુક resolutions પર vote આપી શકે તેની ગણતરી એ resolutions પૂરતી જ થાય. 90% members નું consent AGM ને short notice પર બચાવી શકતું નથી.

Notice માં શું હોય — sections 101(2) and 102. Valid notice માં meeting નો **day, date, time and place** હોય અને જે **business કરવાનું છે તેનું statement** હોય, અને એ Board ની authority હેઠળ authorised official ના નામે નીકળે. જ્યાં **special business** કરવાનું હોય ત્યાં notice સાથે **Explanatory Statement annex** કરવું પડે, જેમાં **દરેક director, manager, key managerial personnel અને તેમના relatives ના concern કે interest નું સ્વરૂપ** હોય, અને **બધી સંબંધિત માહિતી અને facts** હોય જેથી members એ item નો અર્થ, વ્યાપ અને અસર સમજીને નિર્ણય લઈ શકે. Authorised capital વધારવાની દરખાસ્ત કરતી notice **વધારાની રકમ લખ્યા વગર**, કે auditor નું remuneration નક્કી કરવાની notice **રકમ લખ્યા વગર, valid notice નથી**. Notice કોને મળવી જોઈએ — **section 101(3): company ના દરેક member, મરણ પામેલા કોઈ પણ member ના legal representative અને નાદાર member ના assignee; auditor કે auditors; અને company ના દરેક director.**

Quorum — section 103(1). Articles મોટી સંખ્યા ન આપે ત્યાં સુધી: **public company — meeting ની તારીખે members not more than one thousand હોય તો five members personally present; more than one thousand but up to five thousand હોય તો fifteen; સંખ્યા exceeds five thousand હોય તો thirty.**

Private company — two members personally present. Articles મોટી સંખ્યા નક્કી કરે ત્યાં મોટો આંકડો ચાલે — 870 members ની company માં articles 7 માંગે તો quorum **seven થાય, five નહીં**.

Quorum માં કોણ ગણાય. ફક્ત એ members ગણાય જે **agenda પરના resolutions પર vote આપવાનો હક ધરાવતા હોય —** એટલે જ્યાં business managing director ની appointment હતું અને preference shareholders ના હકોને સીધી અસર થતી નહોતી ત્યાં તેમને બાદ કરાયા. **ફક્ત જાતે હાજર રહેલા members ગણાય; proxies બાદ થાય**, પછી ભલે proxy પોતે member હોય કે ન હોય. Section 113 હેઠળ body corporate ના resolution થી authorised થયેલી વ્યક્તિ **member present in person ગણાય છે અને quorum માં ગણાય છે**; અને જ્યાં **એક જ વ્યક્તિ બે companies નું પ્રતિનિધિત્વ કરે ત્યાં દરેક company અલગ ગણાય —** એક છપાયેલા જવાબમાં આ એક જ મુદ્દાએ 14 માથાંને 15 નું quorum બનાવી દીધું. Section 112 હેઠળ **President of India કે Governor દ્વારા નિમાયેલી વ્યક્તિ પણ એ જ રીતે member personally present ગણાય છે.**

Quorum ના અભાવે adjournment — section 103(2). નક્કી કરેલા સમયથી **અડધા કલાકમાં quorum હાજર ન થાય તો, (a) meeting પછીના અઠવાડિયે એ જ દિવસે, એ જ સમયે અને એ જ જગ્યાએ adjourn થયેલી ગણાય**, અથવા Board નક્કી કરે તે બીજી તારીખ, સમય અને જગ્યાએ; **(b) section 100 હેઠળ requisitionists એ બોલાવેલી meeting રદ થઈ જાય. Proviso:** આવા adjournment માં કે દિવસ, સમય કે જગ્યા બદલાય ત્યારે company એ members ને **three days' notice થી ઓછી નહીં એટલી notice આપવી પડે**, કાં તો દરેકને અલગ

અથવા newspapers માં જાહેરખબર આપીને — એક English માં અને એક vernacular ભાષામાં — જે registered office જ્યાં હોય ત્યાં ફરતાં હોય. Adjourned meeting માં પણ અડધા કલાકમાં quorum હાજર ન થાય તો હાજર રહેલા members જ quorum ગણાય — એ facts પર બે members પૂરતા હતા. પણ જાળ આ છે: એ રાહત ફક્ત ત્યાં જ મળે જ્યાં મૂળ meeting quorum ના અભાવે adjourn થઈ હોય. જ્યાં chairman એ બરાબર રચાયેલી meeting બીજા કોઈ કારણે adjourn કરી હોય — બે છપાયેલા જવાબોમાં members ના તોફાની વર્તનના કારણે — ત્યાં adjourned meeting માં આખું quorum હજી પણ જોઈએ, અને હાજર ત્રણ members થી એ પૂરું થતું નથી; meeting ફરી adjourn થયેલી ગણાય. અને chairman કોઈ એક ચોક્કસ member ની ગેરહાજરીના કારણે adjourn કરી શકે નહીં: meeting ચલાવવી અશક્ય હોય ત્યાં એ adjourn કરી શકે, પણ કોઈ અગત્યના member ની ગેરહાજરી valid અને proper કારણ નથી.

Nidhi company માટેનો ફેરફાર. Section 136(1) Nidhi ને આ ફેરફાર સાથે લાગુ પડે છે: જે members એકલા કે સંયુક્ત રીતે face value માં one thousand rupees કરતાં વધારે કે કુલ paid-up share capital ના one per cent કરતાં વધારે, બેમાંથી જે ઓછું હોય તેટલા shares ધરાવતા ન હોય તેમના માટે એટલું compliance બસ છે કે registered office ના જિલ્લામાં ફરતી newspaper માં public notice થી intimation મોકલાય, જેમાં AGM ની તારીખ, સમય અને સ્થળ લખ્યું હોય, financial statement અને તેની સાથેના કાગળો registered office માં જોઈ શકાય એમ લખ્યું હોય, એ statement અને કાગળો company ના notice board પર લગાવેલા હોય, અને member જાતે કે proxy મારફતે vote આપી શકે એમ લખ્યું હોય.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- સીધી યાદી. કોઈ પણ શરત ઉમેરતાં પહેલાં notice મેળવવાનો હક ધરાવતા દરેક વર્ગનું નામ લખો, જે students ભૂલી જાય છે તે પણ — auditor અને directors.
- શરૂઆતમાં જ section લખો. Section વગરની યાદી અટકળ જેવી લાગે છે.

TQ 3.2 • MTP 2024-Jul [6] (a) • 5M • Pg 291

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 3 પ્રશ્નો

- Quorum જવાબોમાં વપરાય છે તે ત્રણ હરોળના table સ્વરૂપે લખો — members ની સંખ્યા સામે members personally present — પછી private company નો બે નો આંકડો ઉમેરો.

TQ 3.1 • MTP 2024-Mar [2] (a) • 5M • Pg 291

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

CSQ 3.1 • PYQ 2018-Nov [4] (a) • 4M • Pg 294

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

CSQ 3.8 • MTP 2026-Apr [5] (a) • 5M • Pg 302

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 10 પ્રશ્નો

- Notice ની મુદતના પ્રશ્નમાં ત્રણ તારીખ એક લીટીમાં લખો: post કર્યાની તારીખ, તેમાં 48 hours ઉમેરો, meeting ની તારીખ; વચ્ચેના clear days ગણો અને કેટલા દિવસ ઓછા પડે છે તે લખો.
- Quorum ના પ્રશ્નમાં હાજર વ્યક્તિઓ એક પછી એક લો અને દરેક માટે લખો કે એ ગણાય કે નહીં અને કેમ; marks દરેક અલગ ચુકાદામાં છે, કુલ સરવાળામાં નહીં.
- 'members present shall be the quorum' નો rule લગાવતાં પહેલાં હંમેશાં પૂછો કે meeting કેમ adjourn થઈ હતી — quorum ના અભાવે કે બીજા કોઈ કારણે.

CSQ 3.14 • PYQ 2026-May [3] (b) (i) • 2M • Pg 311	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 3.3 • PYQ 2019-Nov [2] (a) • 4M • Pg 297	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.4 • PYQ 2020-Nov [2] (b) • 4M • Pg 298	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.5 • MTP 2021-Oct [2] (a) • 4M • Pg 299	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.6 • PYQ 2021-Dec [5] (Or) (b) • 5M • Pg 300	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.9 • RTP 2023-May [14] • Pg 303	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.11 • PYQ 2024-May [6] (a) • 5M • Pg 305	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.12 • MTP 2025-Mar S2 [2] (a) • 5M • Pg 307	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.13 • PYQ 2025-Sep [2] (a) • 5M • Pg 308	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.2 • PYQ 2019-May [4] (b) • 6M • Pg 296	LEVEL II Application	અઘરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- જ્યાં facts માં AGM અને AGM સિવાયની meeting બંનેનો shorter-notice નો મુદ્દો હોય, ત્યાં members ના 95% ની કસોટી અને paid-up capital ના 95% ની કસોટી અલગ રાખો; બંનેને ભેળવી દેવી એ સામાન્ય ભૂલ છે.

TQ 3.3 • RTP 2025-Sep [12] • Pg 292	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 3.10 • PYQ 2024-May [3] (b) • 5M • Pg 304	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 3.7 • MTP 2022-Sep [2] (a) • 6M • Pg 301	LEVEL II Analysis	અઘરું

વિષય 4: Proxies (Section 105)

L2P2-2A-C7-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Proxies વાંચો — section 105.

નોંધ

Proxy એટલે શું. Proxy એટલે an instrument in writing executed by a shareholder authorising another person to attend a meeting and to vote thereat on his behalf and in his absence. Section 105(1) મુજબ, meeting માં હાજર રહેવાનો અને vote આપવાનો હક ધરાવતો કોઈ પણ member **પોતાના વતી meeting માં હાજર રહેવા અને vote આપવા બીજી વ્યક્તિને proxy તરીકે નીમી શકે છે.** એ statutory right છે — articles એ છીનવી શકે નહીં.

Forty-eight hour નો rule — section 105(4). Meeting ના 48 hours પહેલાં મળેલો proxy valid છે, પછી ભલે articles વધારે લાંબી મુદત આપતા હોય. Articles ની જે પણ provision instrument of proxy meeting ના 48 hours કરતાં વધારે પહેલાં lodge કરવાનું માંગે તે જાણે તેમાં 48 hours લખ્યા હોય તેમ જ અસર કરે છે. એટલે 60 hours માંગતો article ઘટીને 48 વંચાય છે, અને meeting ના 54 hours પહેલાં lodge થયેલો proxy સ્વીકારવો જ પડે — proxy holder company ને એ સ્વીકારવા ફરજ પાડી શકે છે.

એક જ member તરફથી બે proxies. કયો ચાલે તે deposit નો સમય નક્કી કરે છે. છપાયેલા જવાબમાં એક member એ 15 April ના રોજ 3.00 p.m. ની meeting માટે બે વ્યક્તિઓને અલગ અલગ proxies આપ્યા: 12 April એ deposit થયેલો valid હતો, 14 April એ deposit થયેલો meeting ના ફક્ત 24 hours પહેલાં હતો એટલે સ્વીકારાયો ન હતો. કોઈ પણ deposit થયેલા form પર ચુકાદો આપતાં પહેલાં meeting નો ચોક્કસ કલાક નક્કી કરો અને 48 hours પાછળ ગણો.

Proxies અને quorum. Proxy હાજર રહે છે અને vote આપે છે, પણ section 103 હેઠળ proxy quorum માં ગણાતો નથી — ફક્ત જાતે હાજર રહેલા members ગણાય. બે પ્રશ્નો અલગ રાખો: proxy સ્વીકારાય કે નહીં, અને એ quorum વધારે કે નહીં.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- દરેક proxy form અલગ લો, deposit નો કલાક meeting ના કલાક સામે લખો, અને દરેક પર ચુકાદો આપો — એક ભેગું conclusion દરેક proxy ના marks ગુમાવે છે.

CSQ 4.1 • PYQ 2021-Jan [1] (b) (ii) {C} • 3M • Pg 312

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 4.2 • PYQ 2023-May [2] (a) • 4M • Pg 313

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 5: Voting (Section 106 to 109)

L2P2-2A-C7-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Voting વાંચો — sections 106 to 110, સાથે Companies (Management and Administration) Rules, 2014 ની Rules 20, 21 અને 22.

નોંધ

Voting rights પરનું નિયંત્રણ — section 106(1). Articles એવી provision કરી શકે કે પોતાના નામે registered એવા shares, જેના પર તેણે ચૂકવવાની થતી calls કે બીજી રકમો ચૂકવાઈ ન હોય, તેના સંબંધમાં કોઈ member voting right વાપરી શકે નહીં, અથવા જેના પર company એ right of lien વાપર્યો હોય તેના સંબંધમાં. એને enabling provision તરીકે વાંચો: articles એવી provision ન કરે તો chairman ને vote નકારવાનો કોઈ હક નથી. Articles ચૂપ હોય ત્યાં partly-paid shareholder નો vote નકારવો invalid છે.

Joint holders. Joint shareholders એ voting માં સહમત થવું પડે, સિવાય કે articles ઊલટું કહે; તેમની વચ્ચે મતભેદ હોય ત્યાં voting order of seniority પ્રમાણે થાય, જે register of members માં તેમનાં નામ જે ક્રમે આવે તેનાથી નક્કી થાય (Regulation 52 of Table F). Joint holders તેમનાં નામ કયા ક્રમમાં આવવાં જોઈએ તે company ને જણાવી શકે છે. Rule 21 મુજબ scrutinizers polling paper પહેલા નામવાળા holder ને આપે, અને એ હાજર ન હોય તો meeting માં હાજર રહેલા joint holder ને આપે, જે folio માં chronological order પ્રમાણે હોય. એટલે બે joint holders ના મત જુદા પડે ત્યાં જવાબ આ છે: register માં જેનું નામ પહેલું હોય તેનો vote ચાલે.

E-voting ક્યારે ફરજિયાત — Rule 20. જે company એ પોતાના equity shares recognised stock exchange પર list કરાવ્યા હોય તે દરેક અને જે company ના members one thousand થી ઓછા ન હોય તે દરેક company એ general meeting માં વિચારનારા resolutions પર members ને electronic means થી vote આપવાની સગવડ આપવી પડે. આ શરતો alternative છે, cumulative નહીં — 1,000 થી ઓછા members વાળી listed company પણ બંધાયેલી છે, અને ઊલટી દલીલ ખોટી છે. **સમયગાળો: remote e-voting ની સગવડ three days થી ઓછી નહીં એટલી ખુલ્લી રહેવી જોઈએ અને general meeting ની તારીખના આગલા દિવસે 5.00 p.m. એ બંધ થવી જોઈએ.** Pack ની પોતાના facts પર: 7.9.2020 ની AGM માટે remote e-voting 4.9.2020 એ ખૂલે અને 6.9.2020 એ 5.00 p.m. એ બંધ થાય.

Meeting માં ફરી vote આપવો — બરાબર સમજવા જેવો ભેદ. Rule 20(4)(iii)(C) મુજબ notice માં લખવું પડે કે જે members એ remote e-voting થી પોતાનો vote આપી દીધો હોય તે meeting માં હાજર રહી શકે પણ ફરી vote આપવાનો હક તેમને નથી — એવો member પોતાનો vote બદલી શકે નહીં અને proxy નીમી શકે નહીં. પણ Rule 20(4)(iii)(B) and (4)(xi) મુજબ meeting માં ballot કે polling paper કે electronic voting system થી vote આપવાની સગવડ આપવી જ પડે, અને Chairman એ ચર્ચા પૂરી થયા પછી meeting માં હાજર એવા બધા members માટે, જેમણે remote e-voting થી પોતાના voting rights વાપર્યા નથી, voting ચાલુ કરવું પડે. એટલે જે member એ e-voting પસંદ કર્યું હોય પણ ખરેખર vote આપી શક્યો ન હોય તે રૂબરૂ vote આપવાનો હકદાર છે, અને chairman તેને ના પાડી શકે નહીં.

Poll ની માંગણી — section 109. કોઈ પણ resolution પર show of hands થી થયેલા voting નું પરિણામ

જાહેર થાય તે પહેલાં કે તે વખતે, Chairman પોતાની મેળે poll નો હુકમ કરી શકે છે, અને માંગણી થાય તો હુકમ કરવો જ પડે: (1) share capital વાળી company માં, જાતે હાજર કે, જ્યાં છૂટ હોય ત્યાં, proxy મારફતે હાજર એવા members જે કુલ voting power ના એક-દશાંશ થી ઓછી નહીં એટલી ધરાવતા હોય અથવા એવા shares ધરાવતા હોય જેના પર five lakh rupees થી ઓછી નહીં એટલી કુલ રકમ, કે એથી વધારે prescribed રકમ, paid up હોય; (2) બીજી કોઈ પણ company માં, જાતે હાજર કે, જ્યાં છૂટ હોય ત્યાં, proxy મારફતે હાજર એવા members જે કુલ voting power ના એક-દશાંશ થી ઓછી નહીં એટલી ધરાવતા હોય. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે ફક્ત જાતે હાજર રહેલા members જ poll માંગી શકે — section કહે છે જાતે કે proxy મારફતે, એટલે એ કારણે માંગણી નકારતો chairman ખોટો છે.

Postal ballot ની પ્રક્રિયા — Rule 22 read with section 110. (1) બધા shareholders ને notice મોકલો, સાથે કારણો સમજાવતું draft resolution, અને પત્ર post કર્યાની તારીખથી thirty days માં સંમતિ માંગો. (2) એ registered post કે speed post થી, registered e-mail address જેવા electronic means થી, કે courier થી મોકલો. (3) ballot papers મોકલી દીધા છે તે અંગે જાહેરખબર આપો — registered office ના જિલ્લાની મુખ્ય vernacular ભાષાના, ત્યાં ફરતી newspaper માં ઓછામાં ઓછી એક વાર, અને એ જિલ્લામાં વ્યાપક રીતે ફરતા English newspaper માં ઓછામાં ઓછી એક વાર. (4) Notice મોકલાયા પછી તરત જ એને company ની website પર મૂકો, અને એ postal ballots મળવાની છેલ્લી તારીખ સુધી ત્યાં રહે. (5) Board એક scrutinizer નીમે, જે company ની નોકરીમાં ન હોય અને Board ના મતે આ પ્રક્રિયા નિષ્પક્ષ અને પારદર્શક રીતે ચલાવી શકે. (6) Scrutinizer નિમણૂક સ્વીકારવા તૈયાર અને ઉપલબ્ધ હોવો જોઈએ, જેથી જરૂરી બહુમતી નક્કી કરી શકાય. (7) પાછા આવેલા ballots scrutinizer ની safe custody માં રખાય છે, અને લખાણમાં સંમતિ કે અસંમતિ મળ્યા પછી કોઈ પણ વ્યક્તિ ballot paper બગાડી કે નષ્ટ કરી શકે નહીં, કે shareholder ની ઓળખ જાહેર કરી શકે નહીં. (8) Scrutinizer postal ballots મળવાની છેલ્લી તારીખ પછી બને તેટલો જલદી, પણ તેનાથી seven days કરતાં મોડો નહીં, પોતાનો report રજૂ કરે. (9) એ હાથે કે electronically એક register રાખે, જેમાં મળેલી સંમતિ અને અસંમતિ નોંધે, સાથે shareholder નું નામ, સરનામું, folio number કે client ID, ધરાવેલા shares ની સંખ્યા, nominal value, shares માં differential voting rights છે કે નહીં, અને બગડેલા કે ફાટેલા મળેલા ballots અને invalid ballot forms ની વિગતો નોંધે. (10) Postal ballot અને બીજા બધા કાગળો, electronic means થી થયેલા voting સહિત, chairman minutes વિચારે, મંજૂર કરે અને સહી કરે ત્યાં સુધી scrutinizer ની safe custody માં રહે; પછી scrutinizer એ company ને પાછા આપે, અને company તેને સાચવીને રાખે. (11) Notice નીકળ્યાની તારીખથી thirty days પછી મળેલી સંમતિ કે અસંમતિ એવી ગણાય જાણે member તરફથી કોઈ જવાબ મળ્યો જ ન હોય. (12) પરિણામ scrutinizer ના report સાથે company ની website પર મૂકીને જાહેર કરવું પડે. (13) Electronic means થી voting અંગેનો Rule 20 આ rule હેઠળના electronic means થી voting ને mutatis mutandis, જ્યાં લાગુ પડે ત્યાં, લાગુ પડે છે.

ફક્ત postal ballot થી જ થઈ શકે એવું business — section 110(1)(a) with Rule 22(16). Section 110(1)(a) મુજબ company એ એવી items postal ballot થી જ કરવી પડે જે Central Government ફક્ત એ જ રીતે કરવાનું notify કરે; section 110(1)(b) મુજબ company ordinary business સિવાયની કોઈ પણ item, અને એવું business જેમાં meeting માં directors કે auditors ને સાંભળવાનો હક હોય તે સિવાયનું business postal ballot થી કરી શકે છે. Notify થયેલી items આ છે: (a) memorandum ના objects clause માં ફેરફાર (અને Act શરૂ થયો તેની તરત પહેલાં અસ્તિત્વમાં હોય એવી company માટે main objects માં ફેરફાર); (b) private company રચવા માટે section 2(68) હેઠળ જરૂરી provisions દાખલ કરવા કે કાઢવા અંગે articles માં ફેરફાર;

(c) section 12(5) હેઠળ શહેર, નગર કે ગામની local limits ની બહાર registered office બદલવું; (d) section 13(8) હેઠળ, જ્યાં કોઈ રકમ વપરાયા વગરની પડી હોય ત્યાં, prospectus થી public પાસેથી જે objects માટે નાણાં ઉઘરાવ્યાં હતાં તેમાં ફેરફાર; (e) section 43(a)(ii) હેઠળ voting કે dividend કે બીજી બાબતે differential rights વાળા shares નો issue; (f) section 48 હેઠળ shares કે debentures ના કોઈ class ને, કે બીજી securities ને, જોડાયેલા હકોમાં ફેરફાર; (g) section 68(1) હેઠળ shares નો buy-back; (h) section 151 હેઠળ director ની election; (i) section 180(1)(a) હેઠળ આખા કે લગભગ આખા undertaking નું વેચાણ; (j) section 186(3) ની મર્યાદાથી વધારે loans, guarantees કે security આપવી. યાદી સાથે બે provisos લખવા જ પડે: આમાંની કોઈ પણ item એને બદલે general meeting માં થઈ શકે, જો company ને section 108 હેઠળ e-voting આપવું ફરજિયાત હોય, અને એ section માં જણાવેલી રીતે; અને One Person Companies અને two hundred સુધીના members વાળી બીજી companies ને કોઈ પણ business postal ballot થી કરવાનું ફરજિયાત નથી. લાગુ પાડીએ: section 151 હેઠળ director ની election — small shareholders' director — એ item (h) છે, એટલે એવી appointment ફક્ત postal ballot થી voting કરીને જ થઈ શકે એવી સલાહ valid છે; અને section 2(65) 'postal ballot' ને post થી કે કોઈ પણ electronic mode થી voting તરીકે define કરે છે, એટલે postal ballot નો રસ્તો ફક્ત કાગળ પૂરતો નથી.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 3 પ્રશ્નો

- Rule 20 ના બે triggers લખો અને સાથે 'alternative and not cumulative' શબ્દો ઉમેરો; એ શબ્દોના જ એક mark છે.

TQ 5.3 • PYQ 2025-Jan [3] (b) (ii) • 2M • Pg 318	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 5.2 • PYQ 2021-Dec [2] (a) • 4M • Pg 317	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 5.1 • PYQ 2016-Nov [6] (a) • 8M • Pg 314	LEVEL I Understanding	અધરું

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 6 પ્રશ્નો

- E-voting ના સમયના પ્રશ્નમાં બંને તારીખ ચોખ્ખી લખો — ખૂલવાની તારીખ અને 5.00 p.m. ના cut-off સાથે બંધ થવાની તારીખ — ફક્ત rule નહીં.
- Vote નકારવાના પ્રશ્નમાં પહેલાં હંમેશાં તપાસો કે articles માં section 106(1) નું નિયંત્રણ છે કે નહીં; articles ચૂપ હોય તો એથી વધારે કશું જોયા વગર જ નકાર ટકતો નથી.
- Facts માં business ની કોઈ ચોક્કસ item નામ સાથે આવે ત્યાં, એ notify થયેલી postal ballot items માંની છે કે નહીં તે લખો અને પછી બે provisos તપાસો — e-voting વાળી company, અને OPC કે two hundred સુધીના members વાળી company.

CSQ 5.3 • PYQ 2024-May [2] (b) (i) • 3M • Pg 320	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 5.6 • PYQ 2026-May [3] (b) (2) • 1M • Pg 324	LEVEL II Application	સરળ

CSQ 5.1 • PYQ 2018-Nov [4] (b) • 4M • Pg 319	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 5.2 • RTP 2022-Nov [4] • Pg 319	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 5.4 • MTP 2024-Nov [6] (a) • 5M • Pg 321	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 5.5 • PYQ 2025-Sep [3] (a) • 5M • Pg 322	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિષય 6: Circulation of Members' Resolution (Section 111)

L2P2-2A-C7-T06

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Circulation of members' resolution વાંચો — section 111, સાથે section 100(2).

નોંધ

હક — section 111. Company ની members ને general meetings માં વિચારણા માટે **resolutions મૂકવાનો statutory right** છે, અને એ resolutions ની notice circulate કરાવવાનો પણ.

કેટલા members જોઈએ — section 111(1). Resolution મૂકવા માટે requisition કરવા જેટલા members જોઈએ તે **section 100(2) હેઠળ general meeting ની requisition કરવા જેટલા જ છે:** share capital વાળી company માં, **voting નો હક આપતી paid-up share capital ના એક-દશાંશ થી ઓછી નહીં એટલી ધરાવતા members.** `1 crore ની paid-up capital પર એટલે voting rights વાળા `10 lakh ની shares.

બીજી શરતો, અને એ બધી examinable છે. (a) requisition ની બે કે વધુ નકલો માં બધા requisitionists ની સહીઓ હોવી જોઈએ; (b) requisition company ની **registered office માં deposit** કરવી પડે; (c) જ્યાં requisition માં **resolution ની notice** માંગી હોય ત્યાં એ **meeting ના six weeks થી ઓછા નહીં એટલા સમય પહેલાં deposit** કરવી પડે; (d) **બીજી કોઈ પણ resolution ના કિસ્સામાં meeting ના two weeks થી ઓછા નહીં એટલા સમય પહેલાં;** (e) દરખાસ્તનો અમલ કરવામાં company ને જે ખર્ચ થાય તે પહોંચી વળે એટલી વાજબી રીતે પૂરતી રકમ requisition સાથે deposit કરવી પડે.

બે deadlines માં જ marks છે. Resolution ની notice જોઈતી હોય ત્યાં **Six weeks**, બીજી કોઈ પણ requisition માટે **two weeks** — બંને લખો, અને facts પર કઈ લાગુ પડે તે જણાવો.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- બે ભાગ: requisition કરવા જોઈતું **minimum shareholding**, અને **બીજી શરતો**. Threshold બંને સ્વરૂપે લખો (capital અને voting power) — પ્રશ્નમાં paid-up capital નો આંકડો એટલા માટે જ અપાયો છે કે તમે તેમાંથી એક લગાવી શકો.
- 'other requirements' વાળો ભાગ એક યાદી છે — deposit, સમય અને form. એને ક્રમમાં ગણાવો.

વિષય 7: જે Companies ના Member હોય તેની Meetings માં President & Governors નું Representation (Section 112)

L2P2-2A-C7-T07

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Representation of the President and Governors at meetings વાંચો — section 112; અને આ વિષય પરના છપાયેલા પ્રશ્નો પ્રમાણે, motions, resolutions અને section 115 હેઠળનું special notice, સાથે Companies (Management and Administration) Rules, 2014 નો Rule 23.

નોંધ

Section 112 — President કે Governor નું representation. જ્યાં President of India કે કોઈ State ના Governor company ના member હોય ત્યાં તે company ની કોઈ પણ meeting માં પોતાના representative તરીકે કામ કરવા યોગ્ય લાગે તે વ્યક્તિને નીમી શકે છે. એ રીતે નિમાયેલી વ્યક્તિ એ company ની member ગણાય છે અને એટલે quorum માટે member personally present ગણાય છે અને meeting માં vote આપવાની હકદાર છે. Pack ના quorum ના પ્રશ્નોમાં Governor નો representative ગણાયો; હાજર proxies ન ગણાયા.

Motion અને resolution — ભેદ. મોટા ભાગની બાબતો meeting સામે motion સ્વરૂપે આવે છે, જેમાં ભલામણ હોય કે meeting મંજૂરી કે નામંજૂરી જણાવે, અમુક પગલું લે, કે કંઈક કરવાનો હુકમ કરે. Motion એટલે દરખાસ્ત; resolution એટલે બરાબર મુકાયેલી અને ટેકો મળેલી motion ને વિધિસર સ્વીકારવી તે. દરેક motion પછી resolution આવે જ એવું નથી — દા.ત. meeting ના adjournment ની motion માંથી કોઈ resolution નીકળતું નથી. Motion ચર્ચા બંધ કરવાની હોય કે adjournment ની, એ ordinary resolution થી પસાર થઈ શકે છે, સિવાય કે articles ની કોઈ ચોક્કસ provision બીજું માંગે.

Special notice — section 115. જ્યાં Act ની કે articles ની કોઈ provision resolution પસાર કરવા માટે special notice માંગે ત્યાં, એવું resolution મૂકવાના ઇરાદા ની notice company ને કુલ voting power ના one per cent થી ઓછી નહીં એટલી ધરાવતા એટલા members એ આપવી પડે, અથવા એવા shares ધરાવતા members એ, જેના પર prescribed થાય એવી, five lakh rupees થી વધારે નહીં એટલી કુલ રકમ paid up હોય. પછી company એ prescribed રીતે પોતાના members ને એ resolution ની notice આપવી પડે.

Rule 23 ની બે સમયમર્યાદા — જવાબ અહીં જ જિતાય છે. Members તરફથી company ને: જે meeting માં resolution મૂકવાનું હોય તેની તારીખના three months કરતાં વહેલી નહીં પણ ઓછામાં ઓછા fourteen days પહેલાં notice મોકલવી પડે, અને notice અપાય તે દિવસ અને meeting નો દિવસ બાદ કરીને. Company તરફથી તેના members ને: notice મળ્યા પછી તરત જ company એ પોતાના members ને resolution ની notice meeting ના ઓછામાં ઓછા seven days પહેલાં, મોકલ્યાનો દિવસ અને meeting નો દિવસ બાદ કરીને, એ જ રીતે આપવી પડે જે રીતે એ કોઈ પણ general meeting ની notice આપે છે.

Company circulate કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો. Special notice પોતે valid હોય તોપણ, meeting ના ઓછામાં ઓછા seven clear days પહેલાં members ને જાણ ન કરવી એ Rule 23 નો ભંગ છે. તેનાં પરિણામોમાં

resolution નું invalidation અને Companies Act, 2013 હેઠળની regulatory penalties આવી શકે. જવાબ જે મુદ્દો ચોખ્ખો કહે છે તે ધ્યાનમાં રાખો: section 115 પોતે non-circulation માટે કોઈ ચોક્કસ penalty આપતું નથી — જોખમ procedural invalidity અને litigation risk નું છે.

Prescribed રીતે notice આપવી શક્ય ન હોય ત્યાં — Rule 23. Company એ notice એક English newspaper માં અને એક vernacular newspaper માં છાપવી પડે, અને બંને registered office જે State માં હોય ત્યાં વ્યાપક રીતે ફરતાં હોવાં જોઈએ, અને company ની website હોય તો તેના પર પણ મૂકવી પડે. Rule 23(5) મુજબ આ પ્રકાશન meeting ના ઓછામાં ઓછા seven days પહેલાં થવું જોઈએ, પ્રકાશનનો દિવસ અને meeting નો દિવસ બાદ કરીને. Pack નો alternate answer આના પર જ ટકે છે: જ્યાં facts માં એમ ન લખ્યું હોય કે company એ બંને newspapers માં notice છાપી કે website પર મૂકી, ત્યાં notice invalid ગણાઈ શકે. પ્રશ્ન company ની circulation વિશે ચૂપ હોય તો લખો કે તેની પાસે કયો રસ્તો ખુલ્લો હતો અને આપેલા facts પર બેમાંથી એકેય અપનાવ્યાનું દેખાતું નથી.

Section facts પર કેવી રીતે લગાવવું. બે કસોટી આ ક્રમમાં ચલાવો. પહેલી, holding: કુલ voting power ના 1.2% ધરાવતા members 1% ની શરત કરતાં વધારે ધરાવે છે, એટલે આ શરત પૂરી થાય છે. બીજી, સમય: 25 August ની AGM માટે 1 August એ મળેલી special notice meeting ના ઓછામાં ઓછા fourteen days પહેલાંની છે, એટલે આ શરત પણ પૂરી થાય છે. નિષ્કર્ષ લખો કે special notice valid છે — અને company એ પછી circulate ન કર્યું તેને અલગ default તરીકે રાખો, members ની notice ને invalid કરતી બાબત તરીકે નહીં.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- Special notice ના પ્રશ્નમાં shareholding અને સમય — બંનેને અલગ ક્રમાંકિત તારણ તરીકે તપાસો, પછી નિષ્કર્ષ લખો. Members ની compliance ને company ની non-compliance સાથે ભેળવો નહીં.

TQ 7.2 • PYQ 2026-Jan [6] (a) (Or) (ii) • 2M • Pg 327

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 7.1 • PYQ 2026-Jan [6] (a) (Or) (i) • 3M • Pg 328

LEVEL II
Application

સરળ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- Company circulate કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ હોય ત્યાં શું થાય અને શું ન થાય તે લખો: resolution invalid થવાનું જોખમ છે, પણ section 115 non-circulation માટે પોતાની કોઈ penalty આપતું નથી.

TQ 7.1 • PYQ 2026-Jan [6] (a) (ii) • 2M • Pg 327

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 8: Companies અને Creditors ની Meetings માં Corporations નું Representation (Section 113)

L2P2-2A-C7-T08

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Representation of corporations at meetings of companies

and creditors વાંચો — section 113, સાથે sections 103 અને 112.

નોંધ

Rule — section 113. જ્યાં એક company બીજી company ની member હોય ત્યાં એ resolution થી કોઈ વ્યક્તિને એ બીજી company ની meeting માં પોતાના representative તરીકે કામ કરવા authorise કરી શકે છે; એવી વ્યક્તિ member present in person ગણાય છે અને quorum માટે ગણાય છે. Body corporate જાતે હાજર રહી શકતું નથી, એટલે Act તેને એવો representative આપે છે જે member ની જગ્યાએ ઊભો રહે, proxy ની જગ્યાએ નહીં.

બે companies, એક representative. જ્યાં બીજી company ની member હોય એવી બે કે વધુ companies એક જ વ્યક્તિને પોતાના representative તરીકે નીમે ત્યાં, એ બીજી company ની meeting ના quorum માટે દરેક company અલગ ગણાય છે. એટલે ઓરડામાં એક જ શરીર ગણતરીમાં બે માથાં બની શકે — એક છપાયેલા જવાબમાં 14 વ્યક્તિઓએ 15 નું quorum પૂરું કર્યું તે આ જ મુદ્દા પર.

એને section 112 સાથે વાંચો. Section 112 હેઠળ President of India કે કોઈ State ના Governor દ્વારા નિમાયેલી વ્યક્તિ પણ એ જ રીતે member ગણાય છે અને personally present ગણાય છે. એટલે 30 members વાળી public company માં, જ્યાં બે members bodies corporate હોય અને એક President of India હોય, ત્યાં quorum five members personally present છે, અને bodies corporate ના અને President ના representatives તેમાં ગણાય છે અને meeting માં vote આપવાના હકદાર છે.

Representative ને proxy સાથે ભેળવો નહીં. Quorum માટે ફક્ત જાતે હાજર રહેલા members ગણાય અને proxies બાદ થાય છે, પછી ભલે તે પોતે members હોય કે ન હોય; section 113 નો representative proxy નથી અને એ ગણાય છે. આ ભેદ જ આખા વિષયનો મુદ્દો છે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- પહેલાં section 103 પરથી quorum નો આંકડો નક્કી કરો, પછી વ્યક્તિ-વ્યક્તિ નક્કી કરો કે કોણ ગણાય, દરેક માટે section લખીને; quorum નો નિષ્કર્ષ છેલ્લે આવે.

TQ 8.1 • PYQ 2019-May [5] (b) (i) • 3M • Pg 330

LEVEL II
Application

સરળ

વિષય 9: Resolutions (Sections 114 to 117)

L2P2-2A-C7-T09

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Resolutions વાંચો — sections 114 to 117.

નોંધ

Ordinary resolution — section 114(1). Resolution ત્યારે ordinary resolution છે જ્યારે Act હેઠળ જરૂરી

notice બરાબર અપાઈ હોય અને resolution ની તરફેણમાં પડેલા votes — show of hands થી હોય, electronically હોય કે poll પર હોય — જેમાં Chairman નો casting vote, જો હોય તો, પણ ગણાય, અને જે હકદાર members જાતે, કે જ્યાં proxies ની છૂટ હોય ત્યાં proxy મારફતે કે postal ballot થી આપે છે, તે એવા જ હકદાર members એ વિરુદ્ધમાં આપેલા votes, જો હોય તો, તેનાથી વધારે હોય. સાદી ભાષામાં: તરફેણના votes વિરુદ્ધના votes કરતાં વધારે હોવા જોઈએ.

Special resolution — section 114(2). ત્રણ શરતો, અને ત્રણેય જોઈએ: (a) general meeting બોલાવતી notice માં કે members ને અપાયેલી બીજી જાણમાં resolution ને special resolution તરીકે મૂકવાનો ઇરાદો બરાબર જણાવેલો હોય; (b) આ Act હેઠળ જરૂરી notice બરાબર અપાઈ હોય; અને (c) હકદાર members જાતે, proxy મારફતે કે postal ballot થી, show of hands, electronically કે poll પર જે તરફેણમાં votes આપે તે, એવા જ હકદાર members એ વિરુદ્ધમાં આપેલા votes, જો હોય તો, તેની સંખ્યાના ત્રણ ગણા થી ઓછા ન હોય.

શું ગણવું અને શું છોડી દેવું. તરફેણમાં પડેલા votes ની સરખામણી ફક્ત વિરુદ્ધમાં પડેલા votes સાથે જ થાય. Abstentions અને invalid votes ગણતરીમાં લેવાના નથી, અને meeting માંથી walked out થયેલા members પણ નહીં. કોઈ પણ ગણતરી કરતાં પહેલાં આ બરાબર કરો — આ પ્રશ્નોના મોટા ભાગના marks બાદબાકીમાં છે, ગુણાકારમાં નહીં.

ગણતરી, છપાયેલા જવાબોમાંથી. (i) 40 members હાજર, 20 તરફેણમાં, 5 વિરુદ્ધમાં, 5 invalid, 10 abstained: 20 એ 5 ના ત્રણ ગણા કરતાં વધારે છે, એટલે chairman ની declaration in order છે. (ii) 30 હાજર, 15 તરફેણમાં, 6 વિરુદ્ધમાં, 5 invalid, 4 abstained: 15 એ 6 ના ત્રણ ગણા જેટલા નથી, એટલે declaration in order નથી. (iii) 70 હાજર, 10 walked out, બાકી 60, 15 વિરુદ્ધમાં, એટલે 45 તરફેણમાં: 15 ના ત્રણ ગણા 45 થાય, અને શરત છે 'not less than' ત્રણ ગણા — બરાબર હોય તોય ચાલે, એટલે declaration valid છે. ત્રીજો કિસ્સો જ જાળ છે; જે કસોટીને 'more than three times' તરીકે વાંચે તે ખોટો પડે.

અનેક resolutions સાથે મૂકવાં. ગૂંચવાડો ટાળવા resolutions સામાન્ય રીતે અલગ અલગ મુકાય છે, પણ Chairman બે કે વધુ resolutions સાથે મૂકવા ઇચ્છે તેમાં કશું ગેરકાયદે નથી, સિવાય કે કોઈ member માંગે કે દરેક resolution અલગથી vote માટે મુકાય, અથવા સિવાય કે તેમાંના કોઈ પર poll માંગવામાં આવે. અપવાદ: directors ની appointment ના કિસ્સામાં એક જ resolution થી બે કે વધુ directors ની appointment થઈ શકે નહીં. એટલે જ્યાં નવ items ના agenda માં બે વ્યક્તિઓને directors તરીકે નીમવાનું હતું અને chairman એ નવેય સાથે મૂક્યાં, ત્યાં એ resolutions valid નહોતાં.

Cross-reference. Section 122(3) One Person Company ને meeting ભર્યા વગર ordinary કે special resolution થી કામ કરવા દે છે — One Person Company નો વિષય જુઓ.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો - 1 પ્રશ્ન

- આ distinguish નો પ્રશ્ન છે, એટલે જવાબ table માં કે જોડી-જોડીમાં લખો — દરેક હરોળની બંને બાજુ સરખામણીનો એક જ મુદ્દો.
- બહુમતી, દરેક માટે અનામત રખાયેલી બાબતો, અને filing નું પરિણામ — ત્રણેય આવરો. જે લક્ષણોની યાદી જોડીમાં ન ગોઠવાય તે distinction જેવી નહીં લાગે.

TQ 9.1 • PYQ 2019-May [5] (Or) (a) • 5M • Pg 331

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 5 પ્રશ્નો

- આંકડાનું નાનું table બનાવો — present, walked out, invalid, abstained, તરફેણ, વિરુદ્ધ — જે ન ગણાય તે છેકી નાખો, પછી ત્રણ ગણાની કસોટી લગાવો અને નિષ્કર્ષ લખો.
- જવાબમાં 'not less than three times' શબ્દો લખો; 'equal to three times' પણ section પૂરું કરે છે, અને પરીક્ષક બરાબર એ જ લીટી પર facts ગોઠવે છે.

CSQ 9.4 • PYQ 2026-Jan [6] (a) (i) • 3M • Pg 335

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 9.5 • PYQ 2026-May [3] (b) (iii) • 2M • Pg 336

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 9.1 • PYQ 2018-May [4] (b) • 4M • Pg 332

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 9.2 • MTP 2019-Oct [2] (b) • 4M • Pg 333

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 9.3 • MTP 2025-Dec S2 [5] (a) • 5M • Pg 334

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 10: Minutes (Sections 118)

L2P2-2A-C7-T10

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Minutes વાંચો — section 118, સાથે Companies (Management and Administration) Rules, 2014 નો Rule 25.

નોંધ

ફરજ — section 118. દરેક company એ દરેક general meeting, જેમાં requisitionists એ બોલાવેલી meeting પણ આવે, shareholders કે creditors ના કોઈ પણ class ની meeting ની બધી કાર્યવાહી, Board of Directors કે Board ની કોઈ committee, અને postal ballot થી પસાર થયેલાં resolutions — એ બધાની કાર્યવાહીની minutes તૈયાર કરવી, સહી કરવી અને સાચવવી પડે, દરેક એવી meeting પૂરી થયાના thirty days માં. સાચવેલી minutes એ meeting માં નોંધાયેલી કાર્યવાહીનો પુરાવો ગણાય છે.

સહી — Rule 25. એવી દરેક book ના દરેક પાના પર આધાક્ષર કે સહી કરવી પડે, અને દરેક meeting ની કાર્યવાહીની કે દરેક report ની નોંધના છેલ્લા પાના પર તારીખ અને સહી કરવી પડે — minutes general meeting ની હોય તો એ જ meeting ના chairman એ, ઉપર જણાવેલા thirty days ની મુદતમાં.

જેના પર પરીક્ષા લેવાશે તે અપવાદ. એ મુદતમાં જ એ chairman મરણ પામે કે અસમર્થ થઈ જાય તો minutes પર Board એ આ કામ માટે બરાબર authorise કરેલા director એ તારીખ અને સહી કરવાની હોય છે.

એટલે જ્યાં chairman સહી કર્યા વગર દેશ છોડી ગયો અને મળી શકે એમ નહોતો, ત્યાં minutes પર **Board એ authorise કરેલો કોઈ પણ director** સહી કરી શકે — company secretary નહીં, અને પોતાની મેળે કામ કરતો કોઈ director પણ નહીં.

Postal ballot ની entries — section 118 with Rule 25. Postal ballot થી પસાર થયેલા દરેક resolution માટે general meetings ની minutes book માં કરાયેલા postal ballot નો ટૂંકો report, જેમાં મુકાયેલું resolution પણ આવે, તેના પરના voting નું પરિણામ, scrutinizer ના report નો સાર, અને એ entry ની તારીખ હોવાં જોઈએ, અને entry resolution પસાર થયાની તારીખથી thirty days માં કરવી પડે. ધ્યાન રાખો કે કોઈ meeting ભરાઈ ન હોવા છતાં entry general meetings ની minutes book માં જ જાય છે.

બે અલગ thirty-day મુદત. Meeting ની minutes તૈયાર કરવા અને સહી કરવા માટે meeting પૂરી થયા થી thirty days; postal ballot નું resolution નોંધવા માટે resolution પસાર થયાની તારીખ થી thirty days. Facts જે માંગે તે લખો અને કઈ ઘટનાથી ઘડિયાળ ચાલુ થાય તે જણાવો.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Facts માં chairman જ નથી, એટલે જવાબ **fallback** છે, સામાન્ય rule નહીં. સામાન્ય rule એક લીટીમાં લખો, પછી fallback અને એ કોણ વાપરી શકે તે લખો.
- Minutes કેટલી મુદતમાં સહી થવી જોઈએ તે લખો. પ્રશ્ન 'કેવી રીતે' પૂછે છે, અને એ 'કેવી રીતે' માં 'ક્યારે' પણ આવી જાય છે.

CSQ 10.1 • PYQ 2021-Jan [5] (b) • 5M • Pg 337

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- સહીના પ્રશ્નમાં આ ક્રમે લખો: સહી કરવાનો હકદાર કોણ, thirty-day ની મુદત, અને પછી Board એ authorise કરેલા director વાળો વૈકલ્પિક રસ્તો.
- Postal ballot ના પ્રશ્નમાં નોંધવાની ચાર items અને thirty-day ની મર્યાદા અલગ અલગ મુદ્દા તરીકે લખો; marks item પ્રમાણે અપાય છે.

CSQ 10.2 • MTP 2025-Jul S1 [2] (a) • 5M • Pg 338

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 11: General Meetings ની Minutes-Books ની Inspection (Section 119)

L2P2-2A-C7-T11

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Inspection of minutes-books of general meetings વાંચો — section 119.

નોંધ

Inspection — section 119(1)(b). Company ની કોઈ પણ general meeting ની કાર્યવાહીની minutes ધરાવતી books business hours દરમિયાન કોઈ પણ member માટે વિના મૂલ્યે inspection માટે ખુલ્લી હોવી જોઈએ, company પોતાના articles થી કે general meeting માં જે વાજબી નિયંત્રણો મૂકે તેને આધીન. મફત inspection એ rule છે; નિયંત્રણો વાજબી હોવાં જોઈએ અને articles માંથી કે general meeting માંથી આવવાં જોઈએ.

નકલો — section 119(2). કોઈ પણ member, તેણે company ને એ અંગે વિનંતી કર્યા પછી seven working days માં, કોઈ પણ general meeting ની કોઈ પણ minutes ની નકલ મેળવવાનો હકદાર છે, company ના articles માં જણાવેલી રકમ ચૂકવ્યેથી, પણ એ રકમ દરેક પાના કે પાનાના ભાગ દીઠ ten rupees થી વધારે નહીં. એટલે inspection મફત છે, પણ નકલના પૈસા પડે — બંનેને ભેગાં કરી દેતા નહીં.

ફક્ત member, અને ફક્ત જાતે. Section 119 હેઠળનો હક member નો છે. Member સિવાયની વ્યક્તિ, ભલે member વતી બરાબર authorise થઈ હોય, minutes ની inspection કરી શકે નહીં — જે member પોતાના મિત્રની તરફેણમાં power of authority પર સહી કરે તે પોતાનો inspection નો હક બીજાને આપી શકતો નથી. Facts માં મિત્ર કે agent આવે ત્યારે પરીક્ષક આ જ મુદ્દો ચકાસે છે.

રાબેતા મુજબના બે ભાગના પ્રશ્નનો જવાબ. ભાગ એક: હા, business hours દરમિયાન વિના મૂલ્યે inspection, અને seven working days માં નકલ, prescribed રકમ ચૂકવ્યેથી, જે પાના કે પાનાના ભાગ દીઠ ten rupees થી વધારે નહીં. ભાગ બે: ના, મિત્ર inspection કરી શકે નહીં, authority ગમે તે રીતે લખાઈ હોય.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડી · 1 પ્રશ્ન

- Facts માં ત્રીજી વ્યક્તિ ઉમેરાય ત્યાં પહેલાં member ના પોતાના હકનો જવાબ આપો અને પછી જ ત્રીજી વ્યક્તિ પર ચુકાદો આપો; નકારની પાછળ એ કારણ જોઈએ કે હક member ને અંગત છે.

TQ 11.1 · PYQ 2022-May [5] (b) (i) · 3M · Pg 339

LEVEL II
Application

સરળ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટ્ટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 1 પ્રશ્ન

- બે અલગ હકો માંગ્યા છે — inspection અને copies — અને બંને પર એક જ કાયદો લાગુ પડતો નથી. બંનેના જવાબ અલગ આપો, અને દરેકનો ખર્ચ પણ લખો.
- બીજો ભાગ એ વિશે છે કે આ હક agent મારફતે વાપરી શકાય કે નહીં. જવાબ આપતાં પહેલાં એ હકનું સ્વરૂપ શું છે તે સમજાવો.

CSQ 11.1 · PYQ 2021-Jul [5] (Or) (b) · 5M · Pg 339

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 12: General Meetings (Section 96 to 100 and 121)

L2P2-2A-C7-T12

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, General meetings વાંચો — sections 96 to 100 અને 121, સાથે Companies (Management and Administration) Rules, 2014 નો Rule 17.

નોંધ

AGM ની ફરજ અને સમય — section 96. One Person Company સિવાયની દરેક company એ દર વર્ષે બીજી કોઈ પણ meetings ઉપરાંત એક general meeting પોતાની annual general meeting તરીકે ભરવી પડે. પહેલી AGM પહેલું financial year પૂરું થયાના nine months માં ભરવી પડે; એમ ભરાય તો incorporation ના વર્ષમાં કોઈ AGM ભરવાની જરૂર નથી. પછીની (બીજી અને આગળની) AGMs financial year પૂરું થયાના six months માં ભરવી પડે, અને બે AGMs વચ્ચે વધુમાં વધુ fifteen months નું અંતર ચાલે. Pack નું worked example: incorporation 1.4.2017, પહેલું financial year 1.4.2017 થી 31.3.2018, એટલે પહેલી AGM 31.12.2018 કે તે પહેલાં ભરવાની થતી હતી. મુદત વધારો: Registrar કોઈ ખાસ કારણસર, પહેલી AGM સિવાયની કોઈ પણ AGM ભરવાની મુદત three months થી વધારે નહીં એટલી લંબાવી શકે છે — પહેલી AGM ની મુદત લંબાવવાની Registrar પાસે કોઈ સત્તા નથી, કારણ ગમે તે હોય. Default — section 99: company અને દરેક officer in default one lakh rupees સુધીની fine ને પાત્ર છે, અને default ચાલુ રહે તો એ ચાલુ રહે તેટલા દરેક દિવસ માટે five thousand rupees સુધીની વધારાની fine પણ.

AGM નો સમય અને સ્થળ — section 96(2). દરેક AGM business hours દરમિયાન, એટલે કે 9 a.m. અને 6 p.m. ની વચ્ચે, National Holiday ન હોય એવા કોઈ પણ દિવસે બોલાવવી પડે, અને કાં તો registered office માં કાં તો registered office જે શહેર, નગર કે ગામમાં હોય તેની અંદરની બીજી કોઈ જગ્યાએ ભરવી પડે. Proviso: unlisted company ની AGM India માં ગમે તે જગ્યાએ ભરી શકાય, જો બધા જ members એ અગાઉથી લખાણમાં કે electronic mode થી consent આપ્યું હોય. Explanation: 'National Holiday' એટલે Central Government એ National Holiday જાહેર કરેલો દિવસ — State Government એ જાહેર કરેલી રજા એમાં આવતી નથી, એટલે State Government એ રજા જાહેર કરેલી હોય એવા Raksha Bandhan ના દિવસે ભરાયેલી AGM તદ્દન valid છે. યાદ રાખવા જેવી બે applications: 40 માંથી 38 members નું consent એ બધાનું consent નથી, એટલે બહારના રાજ્યનું સ્થળ ટક્કું નહીં; જ્યારે બધા જ members નું consent અગાઉથી e-mail પર મળ્યું ત્યાં Kolkata ની company ની Goa ની AGM valid ઠરી; અને section એટલું જ માંગે છે કે meeting business hours દરમિયાન બોલાવાઈ હોય, એટલે 3.00 p.m. એ શરૂ થઈને 8.00 p.m. એ પૂરી થયેલી meeting valid છે. Listed company ને proviso નો લાભ મળતો નથી અને તેણે registered office ના શહેરની અંદર જ રહેવું પડે.

Section 8 companies. દરેક AGM નાં time, date અને place Board એ અગાઉથી નક્કી કરવાં પડે, અને તેમાં company એ general meeting માં આપેલી directions ધ્યાનમાં લેવી પડે (section 96(2) નો બીજો proviso, અને Notification G.S.R. 466(E) dated 5 June 2015) — એટલે Board ને સ્થળ અંગે members ની directions ધ્યાનમાં લેવાની ફરજ છે, જોકે pack નો alternate answer નોંધે છે કે ફક્ત સૂચન એ direction નથી અને બંધનકર્તા નથી. એ જ notification મુજબ section 8 company twenty-one ને બદલે fourteen days' notice પર general meeting ભરી શકે છે, એટલે fifteen days' notice valid છે. પણ section 8 company

જેની પાસે 1,000 કે વધુ members હોય તેણે section 108 સાથે Rule 20 હેઠળ e-voting આપવું જ પડે — ફક્ત physical voting ની છૂટ આપવાનો નિર્ણય valid નથી.

EGM — section 100 અને એ ક્યાં ભરાય. The Board may, whenever it deems fit, call an extraordinary general meeting. Proviso: an EGM of a company, other than of the wholly owned subsidiary of a company incorporated outside India, shall be held at a place within India. એટલે India માં incorporate થયેલી company પોતાની EGM વિદેશમાં ભરી શકે નહીં, અને જે foreign subsidiary માં Indian parent ફક્ત 80% ધરાવે તે wholly owned subsidiary નથી અને એ પણ પોતાની EGM વિદેશમાં ભરી શકે નહીં. Exemption સાંકડું છે — તેનો દરેક શબ્દ વાંચો.

Requisition પર EGM — section 100(2) to (6). Share capital વાળી company માં Board એ એટલા members ની requisition પર EGM બોલાવવી પડે, જે requisition મળ્યાની તારીખે voting નો હક આપતી paid-up share capital નો ઓછામાં ઓછો એક-દશાંશ ધરાવતા હોય. Requisition માં વિચારણા માટેની બાબતો લખેલી હોવી જોઈએ, તેના પર requisitionists ની સહી હોવી જોઈએ અને એ registered office પર મોકલવી જોઈએ. Board એ valid requisition મળ્યાના twenty-one days માં meeting બોલાવવાની કાર્યવાહી કરવી પડે, અને એ meeting મળ્યાની તારીખથી forty-five days થી મોડી નહીં એવા દિવસે રાખવી પડે. એમ ન થાય તો requisitionists પોતે requisition ની તારીખથી three months માં meeting બોલાવીને ભરી શકે છે [section 100(4)], એ જ રીતે જે રીતે Board meeting બોલાવે અને ભરે છે [section 100(5)], અને તેમને થયેલો કોઈ પણ વાજબી ખર્ચ company એ ભરપાઈ કરવો પડે [section 100(6)]. Capital ગણો, માથાં નહીં: paid-up capital નો એક-દશાંશ ધરાવતો એક જ shareholder પોતાની મેળે requisition કરી શકે (5,00,000 shares માંથી 50,000); `10 ના 10,000 shares માંથી દરેક 1,500 shares ધરાવતા બે members — `1,00,000 માંથી `30,000 — એક-દશાંશ પૂરો કરે છે; અને 40,000 માંથી 5,000 shares ધરાવતા joint holders 12.5% ધરાવે છે અને valid રીતે requisition કરે છે, એટલે joint holders requisition ન કરી શકે એ કારણે અપાયેલો નકાર valid નથી.

Requisitionists ની notice પરના ત્રણ મુદ્દા. (a) Rule 17(4) મુજબ requisitionists એ કાઢેલી notice પર બધા requisitionists ની સહી હોવી જોઈએ, અથવા બીજાઓએ લખાણમાં બરાબર authorise કરેલા એક requisitionist ની, અથવા એ બરાબર સહી થયેલી requisition ની scanned copy જોડીને electronic request તરીકે મોકલાવી જોઈએ — એટલે જ્યાં shares સંયુક્ત રીતે ધરાવાતા હોય ત્યાં joint holder એ પણ સહી કરવી પડે, અને એની સહી ન હોય એવી requisition Board નકારી શકે. (b) Rule 17(5) મુજબ requisitionists એ બોલાવેલી EGM ની notice સાથે section 102 હેઠળનું explanatory statement જોડવાની જરૂર નથી; તે લોકો પોતે જે resolutions મૂકવાના હોય તેનાં કારણો જણાવી શકે છે — એટલે explanatory statement નહોતું આપ્યું એ કારણે Board નકારી શકે નહીં. (c) section 103(2)(b) મુજબ, requisitionists એ બોલાવેલી meeting માં અડધા કલાકમાં quorum હાજર ન થાય તો meeting રદ થાય છે, adjourn થતી નથી — એને adjourn કરનાર Board એ ખોટું કર્યું ગણાય. (d) Rule 17(6) મુજબ meeting ની notice એ members ને આપવી જોઈએ જેમનાં નામ, requisitionists company પાસે valid requisition deposit કરે તે તારીખથી three days માં, Register of Members માં હોય — એટલે જે વ્યક્તિ requisition ની તારીખ પછી member બની હોય તેને notice ન પહોંચી તેની ફરિયાદ કરવાનો હક નથી.

AGM પરનો report — section 121. દરેક listed public company એ દરેક annual general meeting પર

એક report તૈયાર કરવો પડે, જેમાં meeting Act અને rules ની provisions મુજબ બોલાવાઈ, ભરાઈ અને ચલાવાઈ હતી તેની confirmation પણ હોય. તેની નકલ Registrar પાસે Form MGT-15 માં, AGM પૂરી થયાના thirty days માં, prescribed fee સાથે file કરવાની હોય છે. એ મુદતમાં file ન થાય તો company અને default કરનાર officers prescribed penalties ને પાત્ર છે. આ ફરજ ફક્ત listed public companies ને લાગુ પડે છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 2 પ્રશ્નો

- Registrar ની મુદત લંબાવવાની સત્તા વિશે પુછાય ત્યારે સત્તા લખો અને એ જ શ્વાસે પહેલી AGM ને બાદ રખાઈ છે તે લખો; એ બાદબાકી જ જવાબ છે.

TQ 12.3 • RTP 2019-Nov [4] • Pg 342

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

TQ 12.5 • MTP 2024-Mar [6] (Or) (a) • 5M • Pg 344

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 10 પ્રશ્નો

- સ્થળના પ્રશ્નમાં પહેલાં નક્કી કરો કે company listed છે કે unlisted, પછી section 96(2) અને તેનો proviso લગાવો; 'all the members' એટલે બધા જ, એથી ઓછા હોય તો proviso લાગુ પડતો નથી.
- Requisition ના પ્રશ્નમાં બીજું કશું કહેતાં પહેલાં requisitionists નું holding paid-up voting capital ની ટકાવારીમાં ફેરવો અને એક-દશાંશ સાથે સરખાવો.
- Board EGM બોલાવવાની ના પાડે ત્યાં નકારનું દરેક કારણ અલગ લો અને દરેક પર તેના Rule સાથે ચુકાદો આપો — marks કારણો વચ્ચે વહેંચાયેલા છે.

CSQ 12.1 • RTP 2019-Nov [7] • Pg 345

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.2 • MTP 2021-Mar [5] (b) • 5M • Pg 346

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.3 • RTP 2021-May [6] • Pg 346

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.5 • PYQ 2022-May [4] (b) • 4M • Pg 348

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.6 • PYQ 2022-Nov [2] (a) • 4M • Pg 349

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.7 • PYQ 2023-Nov [3] (d) • 4M • Pg 350

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.8 • MTP 2024-Jul [3] (b) • 5M • Pg 351

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.11 • RTP 2025-Jan [15] • Pg 355

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 12.13 • MTP 2025-Jul S1 [3] (b) • 5M • Pg 357

LEVEL II
Application

મધ્યમ

TQ 12.1 • MTP 2019-Mar [4] (b) (i) • 3M • Pg 341

LEVEL II
Application

અધરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 6 પ્રશ્નો

- જ્યાં Indian parent અને foreign subsidiary બંને વિદેશમાં EGMs ભરવાનું વિચારે ત્યાં દરેક company ને section 100 ની proviso સામે અલગ તપાસો અને લખો કે 80% વાળી subsidiary 'wholly owned' ની કસોટીમાં કેમ નાપાસ થાય છે.

CSQ 12.4 • PYQ 2021-Jul [2] (a) • 4M • Pg 347

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 12.9 • PYQ 2024-Sep [6] (a) • 5M • Pg 352

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 12.10 • PYQ 2024-Sep [6] (Or) (a) • 5M • Pg 353

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 12.12 • PYQ 2025-Jan [6] (a) • 5M • Pg 355

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

TQ 12.2 • RTP 2019-May [8] • Pg 341

LEVEL II
Analysis

અધરું

TQ 12.4 • PYQ 2021-Dec [2] (b) • 6M • Pg 343

LEVEL II
Analysis

અધરું

વિષય 13: આ Chapter ની One Person Company ને Applicability (Section 122)

L2P2-2A-C7-T13

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 7, Applicability of this Chapter to a One Person Company વાંચો — section 122, સાથે sections 96(1), 92 અને 118.

નોંધ

One Person Company માટે કોઈ AGM નહીં. Section 96(1) One Person Company સિવાયની દરેક company પાસે દર વર્ષે annual general meeting ભરાવે છે. એટલે OPC AGM ની જરૂરિયાતની બહાર જ છે — 'આ OPC એ AGM ભરવી પડે?' નો જવાબ ના છે, અને પછી તેણે એને બદલે શું કરવાનું છે તે લખો.

General meeting ની જગ્યાએ શું — section 122(3). One Person Company ના કિસ્સામાં, annual general meeting કે બીજી general meeting માં ordinary કે special resolution થી કરવાનું થતું કોઈ પણ business બરાબર થયેલું ગણાશે, જો એ resolution member એ company ને જણાવ્યું હોય અને section 118 હેઠળ રાખવાની થતી minutes-book માં નોંધાયું હોય, અને member એ તેના પર સહી અને તારીખ કરી હોય. આ Act ના બધા હેતુ માટે એ તારીખ જ meeting ની તારીખ ગણાશે.

Board meeting ની જગ્યાએ શું — section 122(4). જ્યાં One Person Company ના Board પર ફક્ત એક

જ director હોય ત્યાં Board meeting માં કરવાનું થતું કોઈ પણ business બરાબર થયેલું ગણાશે, જો એ director નું resolution section 118 હેઠળ રખાતી minutes-book માં નોંધાયું હોય અને એ director એ તેના પર સહી અને તારીખ કરી હોય; આ Act ના બધા હેતુ માટે એ તારીખ જ Board meeting ની તારીખ ગણાશે.

આખી વ્યવસ્થા minutes-book પર ટકે છે. બંને sub-sections એક જ રીતે કામ કરે છે: resolution જણાવો કે નોંધો, તેને section 118 વાળી minutes-book માં નોંધો, સહી અને તારીખ કરો, અને સહીની તારીખ જ meeting ની deemed તારીખ બની જાય છે. Minutes-book માંની entry લખવાનું છોડી દો તો તમે section લખ્યું જ નથી.

Annual filing તો લાગુ પડે જ છે. OPC ને meeting માંથી છૂટ છે, return માંથી નહીં. એ પોતાનું annual return abridged Form MGT-7A માં file કરે છે (financial year 2020-21 થી આગળ), અને એ return પર company secretary સહી કરે, અને company secretary ન હોય ત્યાં company નો director સહી કરે.

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 8

Declaration and Payment of Dividend

7 વિષય • 33 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: C

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે scenario-આધારિત

Level I — સમજ અને જ્ઞાન

6.2%

9 of 145 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગન

93.8%

136 of 145 marks

આ પ્રકરણ આખા પેપર કરતાં વધારે application થી પુછાય છે — તેના ફક્ત 6% marks Comprehension and Knowledge ના છે, સામે આખા Paper 2 માં 28%. અહીં section જાણી લેવું પૂરતું નથી; marks તેને facts પર લઈ જવામાં છે.

વિષય 1: Dividend એટલે શું

L2P2-2A-C8-T01

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 8, Meaning of Dividend વાંચો — sections 2(35) અને 2(43), section 123 સાથે વાંચો.

નોંધ

Section 2(35) dividend ની definition આપે છે — **any distribution of profits by a company to its shareholders, whether in cash or in kind, out of free reserves available for the purpose.** Marks બે limbs માં છે: તે **distribution of profits** છે, અને તે **in cash or in kind** હોઈ શકે છે. બીજું કંઈ પણ કરતાં પહેલાં આ definition લખો.

Dividend મેળવવાનો absolute right હોતો નથી. Shareholder ને તે મેળવવાનો કોઈ inherent કે guaranteed right નથી. Declare કરવાનો નિર્ણય **Board of Directors** નો છે, જે shareholder ની approval અને Act ની provisions ને આધીન છે. Board ને લાગે કે distribution company ના હિતમાં નથી — દા.ત. તેને expansion માટે નફો પાછો રોકવો છે — તો **company નફામાં હોય તોપણ** તે declare કરવાની ના પાડી શકે છે. Board જે dividend ની ભલામણ કરે તે shareholders AGM માં મંજૂર કરી શકે, પણ **તેઓ વધારે dividend માગી શકતા નથી** અને declaration ની ફરજ પાડી શકતા નથી. Dividend એ **discretionary benefit છે, absolute right નથી**; facts માં shareholder હક તરીકે dividend માગતો હોય ત્યારે આ જ વાક્ય conclusion છે.

Dividend ના sources ની યાદી બંધ છે. Company ફક્ત આમાંથી જ dividend declare કરી શકે: (a) **current year's profits after providing for depreciation**; (b) **previous years' profits transferred to reserves**; અથવા (c) **money provided by the Government**, જ્યાં તે dividend ની guarantee આપતી હોય. Declare કરતાં પહેલાં, જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં company એ નફાની અમુક ટકાવારી reserves માં અલગ રાખવી પડે.

Free reserves — section 2(43): એવી reserves જે, **as per the latest audited balance sheet, available**

for distribution as dividend હોય. Proviso બે વસ્તુ બહાર કાઢે છે: **any amount representing unrealised gains, notional gains or revaluation of assets** — reserve તરીકે બતાવી હોય કે ન હોય; અને **any change in the carrying amount of an asset or of a liability recognised in equity**, જેમાં asset કે liability ને fair value પર માપતી profit and loss account માં આવતો surplus પણ આવે. જેની કિંમત વધી હોય એવી property નો revaluation surplus એ પાકી trap છે — તે free reserve નથી અને તેમાંથી dividend આપી શકાય નહીં.

Declaration નફાને જવાબદારીમાં ફેરવી નાખે છે. એક વાર declare થયા પછી એ પૈસા company ના વાપરવાના રહેતા નથી: **30 days** સુધી unpaid રહેલો dividend અલગ **Unpaid Dividend Account** માં ખસેડવો પડે. એટલે જ પછીની sections — Unpaid Dividend Account માટે 124, IEPF માટે 125, punishment માટે 127 — બધી કડક સમયમર્યાદા વાળી ફરજ તરીકે લખાઈ છે.

વિષય 2: Dividend ના પ્રકાર

L2P2-2A-C8-T02

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 8, Types of Dividends વાંચો — sections 123(2) અને 123(3) હેઠળનો interim અને final dividend, Table F, Schedule I ના Clauses 80 અને 81 સાથે વાંચો.

નોંધ

ભાગલા કોણ declare કરે છે અને ક્યારે, તેના પરથી પડે છે. final dividend Board ની ભલામણ પર the company in general meeting declare કરે છે. interim dividend section 123(3) હેઠળ the Board itself declare કરે છે — કોઈ પણ financial year દરમિયાન, અથવા from the closure of the financial year till the holding of the annual general meeting સુધીના કોઈ પણ સમયે.

Final dividend — Board નો આંકડો ઉપલી મર્યાદા છે. Company in general meeting dividends declare કરી શકે, પણ **no dividend shall exceed the amount recommended by the Board** [Clause 80 of Table F, Schedule I]. Members તેને સ્વીકારી શકે કે ઘટાડી શકે; **they cannot increase** — વધારી શકતા નથી. સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે members કંપનીના માલિક છે એટલે general meeting rate વધારી શકે — ના, વધારી શકે નહીં, અને એવું કહેનાર company secretary સાચો છે.

Interim dividend — Board ની પોતાની સત્તા. Section 123 ને આધીન રહીને, the Board may from time to time pay to the members such interim dividends as appear to it to be justified by the profits of the company [Clause 81 of Table F]. Section 123(3) pool નક્કી કરે છે: **surplus in the profit and loss account**, અથવા **profits of the financial year for which the interim dividend is sought to be declared**, અથવા **profits generated in the financial year till the quarter preceding the date of declaration**.

Dividend માં interim dividend આવી જ જાય — એટલે dividend ના દરેક નિયમ તેને લાગુ પડે. તેથી

section 123(2) મુજબ interim dividend declare કરતાં પહેલાં depreciation **for the whole of the year and not proportionately for any fraction of the year** આપવું પડે. Depreciation ની provision એ કોઈ પણ dividend ની declaration કે payment માટે **condition precedent** છે. જે company એ આખા વર્ષનું depreciation આપ્યું અને પહેલા અર્ધવર્ષના નફા પર બરાબર declare કર્યું, તેણે પછીના quarters માં આખું વર્ષ loss માં ગયું એટલા માત્રથી Act નો ભંગ કર્યો ગણાય નહીં.

Preference અને equity અલગ રીતે વર્તે છે. preference shares dividend is always paid at a fixed rate — આ પાકી વાત છે. Equity પર જે કાયદેસર declare થાય તે મળે, અને એક class ની shares **not equally paid up** હોય ત્યાં Board — **only if the articles so authorise, section 51** હેઠળ — **in proportion to the amount paid up on each share** dividend આપી શકે. Articles ચૂપ હોય તો dividend **equally on all shares of the same class** ચૂકવવો પડે.

ચૂકવાયેલો interim dividend final dividend માટે કોઈ લઘુત્તમ મર્યાદા બાંધતો નથી. Interim તરીકે 10% ચૂકવાયો એટલે final ઓછામાં ઓછો 20% હોવો જ જોઈએ, અથવા ભૂતકાળના 15%, 20% અને 25% ની rates Board ને એ જ આપવા બાંધે છે — આવી દલીલ કરનારા members બંને બાબતે ખોટા છે. Final dividend એટલે Board જે ભલામણ કરે તે, અને meeting તેને વધારી શકે નહીં.

Cumulative preference shares — dividend ખતમ થતો નથી. Cumulative preference share એટલે એવો share જેમાં dividend gets accumulated, અને any arrears of such dividend arising due to insufficiency of profits during the current year is payable from the profits earned in the later years. Until and unless dividend on cumulative preference shares is paid in full, including arrears, no dividend is payable on equity shares. એટલે કોઈ વર્ષે company ને નફો ન થાય તોપણ preference dividend માંથી છૂટકારો મળતો નથી: તે carries the dividend for that year forward as arrears, જે પછીના financial year કે વર્ષોના નફામાંથી ચૂકવવાનો રહે. એવો જવાબ ન લખો કે preference shareholders એ વર્ષ ગુમાવી દે છે.

વિષય 3: Declaration and Payment of Dividend ની provisions

L2P2-2A-C8-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 8, Provisions regarding Declaration and Payment of Dividend વાંચો — section 123, Companies (Declaration and Payment of Dividend) Rules, 2014 ની Rule 3 સાથે, અને sections 8(1), 51 અને 2(43).

નોંધ

Sources નો નિયમ — section 123(1)(a). કોઈ પણ financial year માટે company dividend declare કે pay કરી શકે નહીં, સિવાય કે (a) out of the profits of the company for that year arrived at after providing for depreciation in accordance with Schedule II, અથવા (b) out of the profits of the company for any previous financial year or years arrived at after providing for depreciation and remaining undistributed, અથવા (c) out of both. આગળ એમ પણ કહ્યું છે કે no dividend shall be declared or

paid by a company from its reserves other than free reserves. પહેલાં facts માં નફો પૂરતો છે કે નહીં તે જુઓ: depreciation પછીનો current year નો નફો સૂચિત payout ને આરામથી આવરી લેતો હોય, તો **the proviso about declaring out of reserves is not attracted at all**, અને company current profits માંથી, accumulated retained earnings અને free reserves માંથી, કે બંનેમાંથી ચૂકવી શકે. પૂરતો નફો હોય એવી company પર Rule 3 ચલાવવો એટલે જવાબ બગાડવો.

Reserves માં transfer મરજિયાત છે; જૂનાં losses નું set-off નથી. કોઈ પણ dividend ના declaration પહેલાં company **such percentage of its profits for that financial year as it may consider appropriate** reserves માં transfer કરી શકે. રકમ પૂરેપૂરી Board પર છોડી છે — **no prescribed minimum, and the company may transfer nothing at all**, છતાં declare કરી શકાય. તેની સામે **third proviso to section 123(1)** mandatory છે: **no dividend shall be declared unless carried-over previous losses and depreciation are set off against the profits of the current year.**

નફો પૂરતો ન હોય કે હોય જ નહીં — section 123(1) નો second proviso અને Rule 3. કોઈ વર્ષે નફો ન હોય કે પૂરતો ન હોય, તો company **the accumulated profits of previous years transferred by it to the free reserves** માંથી dividend declare કરી શકે, પણ ચાર conditions સાથે જ. **Condition 1:** declare થતી dividend નો rate **shall not exceed the average of the rates at which dividend was declared in the three years immediately preceding that year** — પણ આ **does not apply to a company which has not declared any dividend in each of the three preceding financial years.** **Condition 2:** એવા accumulated profits માંથી કાઢેલી કુલ રકમ **shall not exceed 10% of the sum of its paid-up share capital and free reserves as appearing in the latest audited financial statement.** **Condition 3:** કાઢેલી રકમ **shall first be utilised to set off the losses incurred in the financial year in which dividend is declared**, અને પછી જ equity dividend declare થઈ શકે. **Condition 4:** એ ઉપાડ પછી reserves માં બાકી રહેતી રકમ **shall not fall below 15% of its paid-up share capital as appearing in the latest audited financial statement.**

Rule 3 નો દાખલો આ જ ક્રમમાં કરો અને દરેક step બતાવો. પહેલાં accumulated profits માંથી કેટલી રકમ કાઢવાની છે તે નક્કી કરો — સૂચિત dividend બાદ current year નો નફો. પછી Condition 1, અને ત્રણેય આગલાં વર્ષોમાં dividend declare થયો ન હોય તો તે લાગુ પડતી નથી એમ સ્પષ્ટ લખો. પછી **10% of (paid-up capital + free reserves)** ની મર્યાદા — general reserve free reserve માં ગણાય. પછી કાઢેલી રકમમાંથી current year નું loss બાદ કરો. પછી reserves માં જે બચે તેના પર **15% of paid-up capital** ની નીચલી મર્યાદા ચકાસો.

Conditions જે સૌથી નાનો આંકડો આપે તે જ મંજૂર dividend — **lowest figure the conditions allow:** capital 100 lakh, general reserve 150 lakh, loss 20 lakh હોય તો 250 ના 10% = 25 lakh, તેમાંથી 20 lakh loss બાદ = 5 lakh, અને reserves 145 lakh બચે જે 15 lakh ની મર્યાદા સામે બરાબર છે. Company એ **has made a profit in the year of declaration** હોય ત્યાં Condition 3 તો **met — there is no loss to set off:** 16 lakh ના current profits સામે 50 lakh નો dividend હોય તો કાઢેલી રકમ **34 lakh**, (680 + 170) ના 10% = **85 lakh** ની મર્યાદા તૂટતી નથી, reserves 170 માંથી ઘટીને **136 lakh** થાય જે 680 ના 15% = **102 lakh** સામે ઠીક છે, અને ચારેય conditions પૂરી થતાં dividend **valid** છે.

Company loss માં હોય ત્યારે interim dividend — section 123(3) નો proviso. Company એ has

incurred loss during the current financial year up to the end of the quarter immediately preceding the date of declaration હોય, ત્યાં interim dividend shall not be declared at a rate higher than the average dividends declared by the company during the immediately preceding three financial years. એટલે loss interim dividend ને રોકતું નથી; તે ફક્ત rate પર મર્યાદા મૂકે છે. Question ગમે તેટલાં વર્ષોના rates છાપે, લેવાનાં **immediately preceding three years only**: 2019 થી 2023 ના 20%, 15%, 15%, 15% અને 30% rates ની average $(15 + 15 + 30)/3 = 20\%$ થાય, એટલે 30% interim dividend invalid છે. 12%, 15% અને 18% ની average 15% થાય, એટલે 15% interim dividend બરાબર મર્યાદા પર છે અને valid છે; 7%, 11% અને 12% ની average 10% થાય, એટલે 12% interim dividend ટકે નહીં અને વધુમાં વધુ 10% જ મળે.

પૈસા કોને મળે, અને rate કોણ નક્કી કરે. Section 123(5) — dividend payable only to the registered shareholder of the share, or to his order, or to his banker. હકદારી date of declaration પર ચકાસાય છે, financial year ના છેલ્લા દિવસે નહીં: 18 June એ registered થયેલો transferee 24 October ની AGM માં declare થયેલો dividend લે છે, અને 31 March એ shares ધરાવતા transferor ને કંઈ મળતું નથી. Rate બાબતે general meeting Board ની ભલામણથી વધી શકે નહીં [Clause 80, Table F].

પ્રતિબંધો અને pro rata નો નિયમ. Section 123(6) — જે company section 73 (prohibition of acceptance of deposits from the public) કે section 74 (repayment of deposits accepted before the commencement of the Act) પાળે નહીં, તે **shall not, so long as such failure continues, declare any dividend on its equity shares**; એટલે public deposits માં default વાળી company 20% કે બીજો કોઈ rate declare કરી શકે નહીં. Section 8(1) — section 8 હેઠળ licence મેળવેલી company **prohibited from paying any dividend to its members** છે, કારણ કે તેનો નફો ફક્ત તેના objects આગળ વધારવામાં જ વપરાય. Section 51 — shares સરખા paid up ન હોય ત્યાં company, **if so authorised by its articles, in proportion to the amount paid up on each share** dividend આપી શકે: ₹10 ના પૂરા ભરેલા 1,000 shares પર 10% લેખે ₹1,000 મળે, જ્યારે ₹5 ભરેલા 1,000 shares પર ₹500 મળે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Facts માં loss વાળું વર્ષ અને reserve ના આંકડા આપેલા છે. **પહેલાં reserves માંથી dividend declare કરવાનો નિયમ લખો**, પછી તેની conditions એક પછી એક આંકડા પર apply કરો.
- કઈ reserves ગણાય અને કઈ નહીં તે સ્પષ્ટ લખો. આ facts માં debenture redemption reserve બાકાત રાખવા માટે જ મૂકી છે.

CSQ 3.7 • PYQ 2020-Nov [4] (b) • 4M • Pg 369

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Section 123(1)(a) ને તેના ત્રણ clauses માં લખો અને પછી free reserves વાળો પ્રતિબંધ; examiners દરેક limb ના marks અલગ આપે છે.

- ફક્ત 'free reserves' ની definition પૂછી હોય ત્યારે section 2(43) અને તેના proviso ના બંને exclusions લખો — unrealised કે notional gains અને revaluation, અને equity માં recognised fair value changes.

CSQ 3.13 • MTP 2024-Nov [2] (b) • 5M • Pg 378

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ****ઉપયોગન (Application)** section ને facts પર લગાડો • 14 પ્રશ્નો

- પહેલાં નક્કી કરો કે નફો પૂરતો હતો કે નહીં. પૂરતો હોય તો લખો કે Rule 3 વાળો proviso લાગુ પડતો નથી અને ત્યાં જ અટકો; પૂરતો ન હોય તો Rule 3 ની ચાર conditions ક્રમમાં લો અને તેમને Condition 1 થી Condition 4 નામ આપો.
- ગણતરી વાક્યમાં નહીં, working તરીકે બતાવો: paid-up capital વત્તા free reserves, તેના 10%, તેમાંથી current year નું loss બાદ, પછી 15% ની નીચલી મર્યાદાની ચકાસણી. પછી મંજૂર રકમ અને તે કેટલા rate ની થાય તે લખો.
- Interim dividend માટે ફક્ત તરત આગળનાં ત્રણ વર્ષોની average લો, ભાગાકાર લખીને બતાવો, અને conclusion પહેલાં Board એ સૂચવેલા rate સાથે સરખાવો.

CSQ 3.2 • PYQ 2018-May [2] (a) (ii) • 2M • Pg 363

LEVEL II
Application**સરળ**

CSQ 3.3 • PYQ 2018-Nov [1] (c) (i) {C} • 3M • Pg 364

LEVEL II
Application**સરળ**

CSQ 3.1 • PYQ 2018-May [2] (a) (i) • 4M • Pg 362

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.5 • PYQ 2019-Nov [3] (b) • 5M • Pg 366

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.6 • PYQ 2020-Nov [3] (c) • 4M • Pg 367

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.8 • RTP 2022-May [8] • Pg 370

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.11 • PYQ 2024-May [4] (a) • 5M • Pg 375

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.12 • PYQ 2024-Sep [4] (a) • 5M • Pg 377

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.14 • MTP 2025-Mar S2 [1] (b) • 5M • Pg 378

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.15 • MTP 2025-Jul S1 [1] (b) • 5M • Pg 380

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.16 • MTP 2025-Mar S2 [5] (a) • 5M • Pg 381

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.17 • PYQ 2026-Jan [1] (a) {C} • 5M • Pg 383

LEVEL II
Application**મધ્યમ**

CSQ 3.9 • PYQ 2022-Nov [2] (b) • 6M • Pg 371

LEVEL II
Application**અધરું**

CSQ 3.10 • PYQ 2023-May [1] (b) {C} • 6M • Pg 373

LEVEL II
Application**અધરું**

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 1 પ્રશ્ન

- એક જ facts પર question ની ઘણા ભાગ હોય — interim rate, final rate, section 8 નો દરજ્જો, penal consequences — તો દરેકને અલગ નંબરવાળા head તરીકે લખો, દરેકની પોતાની provision અને conclusion સાથે.
- એક જ dividend માટે બે shareholders કે બે તારીખ સામસામે હોય, તો પહેલાં date of declaration નક્કી કરો અને પછી જુઓ કે તે તારીખે register પર કોણ હતું.

CSQ 3.4 · PYQ 2019-May [3] (b) · 5M · Pg 365

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 4: Unpaid Dividend Account (UDA)

L2P2-2A-C8-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 8, Unpaid Dividend Account વાંચો — section 124, section 125 અને Investor Education and Protection Fund Authority (Accounting, Audit, Transfer and Refund) Rules, 2016 સાથે વાંચો.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ — section 124(1). Dividend declare થયો હોય પણ તેના હકદાર કોઈ shareholder ને has not been paid or claimed within thirty days from the date of the declaration, તો company એ within seven days from the date of expiry of the said period of thirty days કુલ unpaid કે unclaimed રકમ any scheduled bank માં ખોલેલા ખાસ account માં transfer કરવી પડે, જેનું નામ **Unpaid Dividend Account**. ચૂકવવા માટે ત્રીસ દિવસ, transfer માટે વધુ સાત.

દિવસ ગણવાની રીત section 9 of the General Clauses Act, 1897 પ્રમાણે જ રાખો: શ્રેણીમાં 'from' શબ્દ excludes the first day અને 'to' includes the last. એટલે 27 September 2018 ની AGM માં declare થયેલો dividend between 28 September 2018 and 27 October 2018, both days inclusive ચૂકવવો પડે, અને જે unpaid રહે તે પછીના સાત દિવસમાં Unpaid Dividend Account માં જાય, એટલે કે between 28 October 2018 and 3 November 2018, both days inclusive. AGM ની તારીખ બાકાત રહે છે તે સ્પષ્ટ લખો અને બંને windows range તરીકે આપો — દરેકના marks છે.

મોડો transfer interest લગાડે છે. Company સાત દિવસની મુદત પછી Unpaid Dividend Account માં transfer કરે — 30 September 2017 ની declaration માટે transfer 6 November 2017 સુધીમાં જરૂરી હતો અને company એ 10 November એ કર્યો — તો company **liable to pay interest at 12% per annum for the delayed period** છે. એ interest ચૂકવવાય તો requirement પૂરી થઈ ગઈ શકાય.

Website પરનું statement અલગ ફરજ છે, અને કંપનીઓ અહીં જ પકડાય છે. Unpaid Dividend Account માં ninety days of making any transfer ની અંદર company એ એવું statement તૈયાર કરવું પડે જેમાં the names, their last known addresses and the unpaid dividend to be paid to each person હોય, અને તે on the website of the company, if any, and also on any other website approved by the Central Government મૂકવું પડે. જે company પૈસા transfer કરી દે પણ statement કદી પ્રગટ ન કરે તે, પૈસા સલામત

રાખ્યા હોવા છતાં, **in default under section 124** છે — shareholders નો આરોપ ચૂકવવાની ના પર નહીં, આ મુદ્દા પર ટકે છે.

સાત વર્ષ, અને પછી તે company માંથી નીકળી જાય. Unpaid Dividend Account માં **seven years from the date of transfer** સુધી unpaid કે unclaimed પડી રહેલી કોઈ પણ રકમ **together with the accrued interest, section 125** હેઠળ સ્થપાયેલા **Investor Education and Protection Fund** માં transfer કરવી પડે, અને નક્કી કરેલી વિગતો IEPF Authority ને આપવી પડે. **section 124(6)** હેઠળ **all shares in respect of which dividend has remained unpaid or unclaimed for seven consecutive years or more** પણ statement સાથે IEPF માં transfer કરવા પડે. **અપવાદ:** એ સાત સળંગ વર્ષોમાં holder એ **claimed or received the dividend even for one year** હોય, તો **shares cannot be transferred**. Shares જવા જ પડે એવું conclusion લખતાં પહેલાં દરેક વર્ષ એક પછી એક તપાસો.

ઉપાય Fund સામે છે, company સામે નહીં. Unpaid Dividend Account માં transfer થયેલી રકમ પર હક હોવાનો દાવો કરનાર વ્યક્તિ payment માટે **apply to the company** કરી શકે. પણ પૈસા અને shares IEPF માં ગયા પછી claimant એ **section 125(3) read with Rule 7 of the IEPF Authority (Accounting, Audit, Transfer and Refund) Rules, 2016** હેઠળ IEPF Authority ને, નક્કી કરેલા દસ્તાવેજો સાથે **online Form IEPF-5** માં અરજી કરવી પડે, અને **both the dividend and the shares** પાછા મળે. એટલે દસ વર્ષ જૂનો dividend સીધો ચૂકવવાની ના પાડતી company **right** છે; company ને ચૂકવવાનો હુકમ કરતો જવાબ marks ગુમાવે છે.

Section 124 ના ભંગની penalty: company ને **one lakh rupees** ની penalty, અને failure ચાલુ રહે તો પહેલા દિવસ પછીના દરેક દિવસ માટે **five hundred rupees for each day** ની વધારાની penalty, **subject to a maximum of ten lakh rupees**; અને default માં હોય તે company નો દરેક officer **twenty-five thousand rupees** ની penalty ને પાત્ર, અને failure ચાલુ રહે તો પહેલા દિવસ પછી **one hundred rupees per day**, **subject to a maximum of two lakh rupees**.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 3 પ્રશ્નો

- Question માં date of declaration આપી હોય, તો section 9 of the General Clauses Act વાપરીને બંને windows જવાબમાં જ ગણો, અને બંને છેલ્લી તારીખ લખો.
- Shareholder એ સાત કે વધુ વર્ષ રાહ જોઈ હોય, તો conclusion લખો કે company ને transfer કરવું જ પડે એમ હતું, તેની ના પાડવી વાજબી છે, અને પછી Form IEPF-5 નો રસ્તો લખો — એ ઉપાયના પોતાના marks છે.

CSQ 4.2 • RTP 2019-May [6] • Pg 386

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.3 • PYQ 2021-Jan [3] (b) • 5M • Pg 387

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.4 • PYQ 2025-Jan [6] (b) • 5M • Pg 388

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 1 પ્રશ્ન

- આમાં **તારીખ** પુછાય છે, અને તારીખ બે statutes સાથે મળીને આપે છે — મુદત માટે Companies Act અને મુદત કેવી રીતે ગણવી તે માટે General Clauses Act.
- ગણતરી બતાવો: trigger date લખો, પહેલો દિવસ બાકાત રહે છે કે નહીં તે કહો, અને છેલ્લી તારીખ આપો. ફક્ત દિવસોની સંખ્યા લખતો જવાબ question નો જવાબ નથી.

CSQ 4.1 · PYQ 2018-Nov [1] (e) [C] · 4M · Pg 385

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 5: Investor Education and Protection Fund (IEPF)

L2P2-2A-C8-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 8, Investor Education and Protection Fund વાંચો — section 125, sections 124(5) અને 124(6) સાથે વાંચો.

નોંધ

તે શું છે. Investor Education and Protection Fund એ Central Government under section 125 of the Companies Act, 2013 દ્વારા સ્થાપેલું fund છે. તેનો હેતુ **unclaimed or unpaid amounts related to investments** — dividends, matured deposits અને debentures — ભેગા કરીને વાપરવાનો અને **promote investor awareness and protection** કરવાનો છે. તેની જાળવણી અને વહીવટ Central Government કરે છે.

Amounts credited to the Fund માં આવે છે: **unpaid dividends that remain unclaimed for seven years; matured deposits and debentures unclaimed for seven years; mergers કે bonus issues પર ઊભા થતા proceeds from fractional shares; application money received for securities that were never allotted** અને unclaimed રહ્યા હોય તે; **interest accrued on unclaimed deposits and debentures; અને donations, grants and income from investments of the Fund.** આ યાદી ગોખી લો — 'what amounts are credited' સીધા recall ના ભાગ તરીકે પુછાય છે.

પૈસા ત્યાં પહોંચે છે કેવી રીતે. section 124(5) હેઠળ, Unpaid Dividend Account માં **seven years from the date of transfer** સુધી unclaimed પડી રહેલી કોઈ પણ રકમ **with the interest accrued** IEPF માં જાય. section 124(6) હેઠળ, જેના પર dividend **seven consecutive years or more** સુધી unpaid કે unclaimed રહ્યો હોય તે **shares** પણ નક્કી કરેલા form માં statement સાથે તેની ભેગા જાય.

Fund વપરાય છે કેવી રીતે. તે **safeguards investor interests by holding unclaimed dividends, matured deposits and debentures; તે allows investors to reclaim their money after proper verification; તે investor education, awareness programmes and legal reimbursements for class action suits માટે પૈસા આપે છે; અને unclaimed funds ને સાચા માલિકો માટે ખુલ્લા રાખીને તે prevents companies from misusing unclaimed funds.**

પાછું મેળવવું — examiner ને step by step જોઈતી procedure. Claimant IEPF portal પર જાય અને Form

IEPF-5 download કરે; જરૂરી વિગતો ભરીને submit કરે; પછી **company verifies the claim and forwards it to the IEPF Authority**; verification સફળ થતાં **Authority processes the refund** અને claimant ને unclaimed dividend મળે, અને shares transfer થયા હોય તો shares પણ પાછા મળે. કાયદાનો આધાર છે **section 125(3) read with Rule 7 of the IEPF Authority (Accounting, Audit, Transfer and Refund) Rules, 2016.**

વારંવાર આવતું conclusion. સાત સળંગ વર્ષ સાબિત થઈ ગયા પછી, company ને shares transfer કરવાની સત્તા જ નહોતી એવી ફરિયાદ કરતો shareholder ખોટો છે — એ transfer **legally mandatory, not discretionary** છે. લખો કે company નું પગલું valid છે, પછી તેને IEPF-5 નો ઉપાય આપો. પૈસા કદી જપ્ત થતા નથી; ફક્ત હાથ બદલે છે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Question સામાન્ય રીતે જે ત્રણ ભાગમાં વહેંચાય છે તે જ ક્રમમાં લખો: Fund શું છે અને તેમાં શું જમા થાય, તે કેવી રીતે વપરાય, અને shareholder એ હવે શું કરવું.
- સ્પષ્ટ લખો કે company ને transfer કરવું જ પડે એમ હતું અને તેનો કોઈ વાંક નથી, પછી ઉપાય તરીકે Form IEPF-5 ની procedure આપો.

CSQ 5.2 • PYQ 2026-May [5] (a) • 5M • Pg 391

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- ત્રણ નંબરવાળા ભાગ — **define and list what is credited, how the fund is used, અને what the shareholder must do to reclaim.** ત્રણેયના જવાબ અલગ headings નીચે લખો.
- Reclaim વાળો ભાગ procedure નો છે. Form અને authority નું નામ લખો; shareholder અરજી કરી શકે એવું સામાન્ય વાક્ય પૂરતું નથી.

CSQ 5.1 • MTP 2025-Mar S2 [6] (b) • 5M • Pg 390

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 6: Right of dividend, rights shares and bonus shares to be held in abeyance pending registration of transfer of shares

L2P2-2A-C8-T06

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 8 માંથી the right of dividend, rights shares and bonus shares to be held in abeyance pending registration of transfer of shares વાંચો — સાથે section 123(5) પણ વાંચો.

નોંધ

શરૂઆત આનાથી કરો: company કોને ચૂકવવા બંધાયેલી છે. section 123(5) હેઠળ dividend payable only to the registered shareholder of the share, or to his order, or to his banker. હકદારી register of members પ્રમાણે ચાલે, અને તે નક્કી કરતી તારીખ એટલે **date of declaration** — financial year નો છેલ્લો દિવસ નહીં અને transfer deed ની તારીખ પણ નહીં.

પૂરો થઈ ગયેલા transfer પર તેનો ઉપયોગ. 31 March નો holder પોતાના shares transfer કરે અને transferee નું નામ **registered on 18 June** થાય, અને dividend **24 October** ની annual general meeting માં declare થાય, ત્યાં transferee dividend લે છે, કારણ કે તે **before the declaration** registered shareholder બની ગયો હતો. Date of registration નક્કી કરો, date of declaration નક્કી કરો, અને સરખામણી જ જવાબ આપશે.

Transfer lodge થયો હોય પણ હજી registered ન થયો હોય ત્યાં dividend નો, અને વચ્ચે ઊભા થતા કોઈ પણ rights shares કે bonus shares નો હક, transfer registered થાય ત્યાં સુધી **held in abeyance** રહે છે — આ આખા topic નો વિષય એ જ છે. **આ limb પર Scanner માં કોઈ question કે answer છપાયો નથી**, એટલે section number અને રકમ અલગ account માં રાખવાની જરૂરિયાત સહિતની વિગત Study Material ના લખાણમાંથી જ લો. Exam માં તેને યાદશક્તિથી ઊભી ન કરો, અને તેને section 123(5) ને ન ચોંટાડો — એ તો ફક્ત registered holder ની વાત કરે છે.

વિષય 7: 30 દિવસમાં Dividends ન વહેંચવા બદલ Punishment

L2P2-2A-C8-T07

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 8, Punishment for failure to distribute dividends within thirty days વાંચો — section 127 અને તેનો proviso, section 124 સાથે વાંચો.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ — section 127. Company એ dividend declare કર્યો હોય પણ તેના હકદાર કોઈ shareholder ને **has not been paid, or the warrant in respect thereof has not been posted, within thirty days from the date of declaration**, તો **every director of the company shall, if he is knowingly a party to the default, be punishable with imprisonment which may extend to two years and with fine which shall not be less than one thousand rupees for every day during which such default continues**; અને the company shall be liable to pay simple interest at the rate of **eighteen percent per annum during the period for which such default continues**. બે limbs, બે અલગ કસોટી: director ની liability માટે **knowledge** જોઈએ, company ની interest liability માટે નહીં.

અઢાર ટકા, shareholder જે માગે તે નહીં. 20% per annum લેખે interest માટે દાવો કરતો shareholder **will not succeed** — section 127 એ નક્કી કરેલો rate **18% p.a.** છે અને આ મુદ્દે તેને એટલું જ મળે. Default ના સમય પર દિવસ પ્રમાણે ગણો: ₹800 નો dividend 25 August એ declare થયો અને 23 October એ ચૂકવાયો,

જ્યારે તે 24 September સુધીમાં ચૂકવવાનો હતો, તો interest ₹800 × 18% × 29/365 થાય, એટલે લગભગ ₹11.

કામ posting નું છે, receipt નું નહીં. Dividend warrant થી ચૂકવાય ત્યાં warrant **posted to the registered address within the thirty days** હોવો જોઈએ. એક વાર સમયસર post થઈ ગયો પછી **it is immaterial whether the shareholder receives it within thirty days or not.** 31 December એ declare થયેલા dividend નો warrant 22 January એ post થયો હોય તો તે સમયસર છે, અને ટપાલ મોડી થવાથી 5 February એ મળ્યો હોય તે shareholder ને **no action** મળે. આ મુદ્દો લગભગ દરેક attempt માં આવે છે.

Proviso — ક્યાં કોઈ offence થયો ગણાતો નથી. છપાયેલા જવાબોમાં ત્રણ limbs આવે છે. પહેલું, જ્યાં dividend **could not be paid by reason of operation of law** — વારસાના ઝઘડામાં payment રોકતો Court order એ સામાન્ય દાખલો છે, અને ત્યાં company કે તેના directors કોઈ liable નથી. બીજું, જ્યાં shareholder એ **had given directions to the company regarding the payment of the dividend and those directions could not be complied with and the same was communicated to him** — અહીં ડંખ ધ્યાનમાં રાખો: અટક મેળ ન ખાવાથી bank એ remittance પાછી મોકલી અને company એ shareholder ને **did not inform**, તો રક્ષણ જતું રહે છે અને **the penal provisions of section 127 apply.** ત્રીજું, clause (d), જ્યાં dividend **has been lawfully adjusted by the company against any sum due to it from the shareholder.**

Adjustment clause ને દાખલામાં ઉતારો. Calls ના arrears હોય કે member પાસેથી બીજી કોઈ રકમ લેવાની નીકળતી હોય, ત્યાં dividend તેની સામે કાયદેસર set off થઈ શકે. ₹100 ના 5,000 shares પર ₹10 નો final call ભરેલો ન હોય એટલે ₹50,000 લેવાના નીકળે; એ shares પર 10% dividend પણ ₹50,000 જ થાય; આખો dividend adjust થઈ જાય, shareholder **receives nothing**, અને કોઈ offence થતો નથી. Dividend ₹1.20 lakh હોય અને call money ₹1 lakh લેવાનું નીકળતું હોય, તો ₹1 lakh adjust કરો અને બાકીના **₹20,000** રોકડમાં, cheque થી કે કોઈ પણ electronic mode માં ચૂકવો. હંમેશાં net આંકડા સાથે પૂરું કરો — marks એના જ છે.

Nidhi companies ને છૂટ મળે છે. Notification No. GSR 465(E) dated 05-06-2015 મુજબ section 127 Nidhis ને આ ફેરફાર સાથે લાગુ પડે છે: જ્યાં **dividend payable to a member is ₹100 or less** હોય, ત્યાં dividend નું declaration **announced in the local language in one local newspaper of wide circulation** થાય અને એ જાહેરાત **displayed on the notice board of the Nidhi for at least three months** પણ થાય, તો તે **sufficient compliance** ગણાય. ત્રણ મહિના ગણી કાઢો: 04.09.2022 નું declaration એટલે notice board પરની જાહેરાત **till 04.12.2022** ચાલુ રહેવી જોઈએ. આ compliances થયાં હોય તો **no punishment can be imposed**; ન થયાં હોય તો Nidhi liable છે. Facts માં company ના નામમાં 'Nidhi' શબ્દ શોધો; examiner તેને જાણીજોઈને મૂકે છે. એ જ case-scenario માં **cumulative preference shares** પર એક limb આવે છે — એ dividend **accumulates as arrears and is payable out of later years' profits**, અને તે પૂરો ચૂકવાય નહીં ત્યાં સુધી **no dividend is payable on equity shares.**

Section 124 અને section 127 સાથે ચાલે છે — બંનેનો જવાબ લખો. Directors declare થયેલો dividend short-term investments માં વાળી દે અને members ને **45 days** પછી જ ચૂકવણી થાય, ત્યાં બે વાત આવે. એક, section 124 હેઠળ company એ **transfer the unpaid amount to the Unpaid Dividend Account within seven days of the expiry of the thirty days** કરવું પડે. બે, Board એ **violated section 127** છે, એટલે જાણીજોઈને સામેલ દરેક director ને બે વર્ષ સુધીની imprisonment અને default ના દરેક દિવસ માટે ઓછામાં

ઓછો ₹1,000 નો fine લાગે, અને company એ 18% p.a. લેખે simple interest ચૂકવવું પડે. બે માંથી એક જ section લખતો જવાબ અડધા marks ગુમાવે છે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 8 પ્રશ્નો

- Date of declaration નક્કી કરો, તેમાં ત્રીસ દિવસ ઉમેરો, અને consequences વિશે કંઈ કહેતાં પહેલાં default ક્યા દિવસથી શરૂ થયો તે ચોક્કસ તારીખ કાઢો.
- Member પાસેથી કોઈ રકમ લેવાની નીકળતી હોય, તો set-off ની ગણતરી કરો અને તેને ખરેખર કેટલા મળે તે લખો; proviso નો કોઈ અપવાદ લાગુ પડતો હોય, તો એ limb નું નામ લખો અને conclusion આપો કે કોઈ offence થયો ગણાતો નથી.
- Facts માં એકથી વધારે company કે shareholder હોય, તો એક પછી એક લો — એક અપવાદમાં આવતો હોય અને બીજો ન પણ આવે.

CSQ 7.1 • PYQ 2018-Nov [1] (c) (ii) {C} • 3M • Pg 393	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 7.4 • PYQ 2021-Jul [1] (b) (ii) {C} • 3M • Pg 396	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 7.5 • MTP 2021-Oct [1] (b) {C} • 3M • Pg 397	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 7.6 • PYQ 2021-Dec [1] (b) (iii) {C} • 2M • Pg 397	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 7.7 • PYQ 2022-May [2] (a) (ii) • 2M • Pg 399	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 7.3 • MTP 2019-Oct [3] (b) • 5M • Pg 395	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 7.9 • MTP 2024-Nov [4] (a) • 5M • Pg 402	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 7.10 • MTP 2026-Apr S2 [1] (b) • 5M • Pg 402	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 2 પ્રશ્નો

- આ scenarios માં ઘણા shareholders હોય છે અને દરેકની સ્થિતિ અલગ હોય છે. દરેકને અલગ લો અને પૂછો કે ચૂકવણી ન થવી એ proviso ની અંદર આવે છે કે નહીં, કારણ કે જવાબ વ્યક્તિએ વ્યક્તિએ બદલાય છે.
- Bank એ payment પાછી મોકલી હોય અને company કંઈ બોલી ન હોય, તો company ની પોતાની ચૂક પર ભાર મૂકો — એ જ કારણ કેસને proviso ની બહાર કાઢે છે.
- Shares cumulative preference shares હોય અને નફો થયો ન હોય, ત્યાં dividend મોડો ચૂકવાયો કે નહીં તેના બદલે dividend નું શું થાય તે લખો.

CSQ 7.8 • RTP 2023-Nov [13] • Pg 399	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
--------------------------------------	----------------------	-------

CSQ 7.2 · MTP 2019-Oct [1] (b) {C} · 6M · Pg 394

LEVEL II
Analysis**અધ્યક્ષ**

Accounts of Companies

11 વિષય • 63 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: A

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે **scenario-આધારિત**

Level I — સમજ અને જ્ઞાન **19.4%** 52 of 268 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગન **80.6%** 216 of 268 marks

આ પ્રકરણ આખા પેપર કરતાં વધારે application થી પુછાય છે — તેના ફક્ત 19% marks Comprehension and Knowledge ના છે, સામે આખા Paper 2 માં 28%. અહીં section જાણી લેવું પૂરતું નથી; marks તેને facts પર લઈ જવામાં છે.

વિષય 1: Books of Accounts etc, to be Kept by Company (Section 128)

L2P2-2A-C9-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Books of Account etc. to be kept by company વાંચો — section 128 સાથે sections 2(13) અને 2(40), અને Companies (Accounts) Rules, 2014 ના Rules 2A, 3 અને 4.

નોંધ

Section 128(1) — પાયાની obligation. દરેક company એ **books of account and other relevant books and papers and financial statement for every financial year** તૈયાર કરવાં પડશે, જે **give a true and fair view of the state of the affairs of the company, including that of its branch office or offices** અને registered office તેમજ branches બંને જગ્યાએ થયેલા transactions સમજાવે; અને એ **books shall be kept on accrual basis and according to the double entry system of accounting. No exception is given to any class of company**, એટલે single entry પર books રાખતી company માટે પણ **single entry system is not permitted** એ જ જવાબ છે — trading company હોય, private company હોય કે પહેલા વર્ષની company હોય, જવાબ એક જ.

Books ક્યાં રાખવાં, અને સાત દિવસમાં filing. Books registered office પર રાખવાનાં હોય છે. Proviso મુજબ તેમાંથી બધા કે કોઈ પણ books **at such other place in India as the Board of Directors may decide** રાખી શકાય; પણ આવો નિર્ણય લેવાય ત્યારે company એ **within seven days thereof file with the Registrar a notice in writing giving the full address of that other place — Rule 2A of the Companies (Accounts) Rules, 2014, in Form AOC-5** હેઠળ. જાણીતો ખોટો જવાબ Board ના નિર્ણય પર જ અટકી જાય છે. ફક્ત નિર્ણય એ compliance નથી; **the filing is**, અને નિર્ણય લઈને સમયસર file ન કરનારી company default માં છે.

Electronic mode માં books — Rule 3. Electronic mode માં રાખેલા books **shall remain accessible in India at all times so as to be usable for subsequent reference**, એટલે company **cannot keep its books of account in electronic mode accessible only outside India. proviso to Rule 3(1)** તેમાં audit trail ની શરત ઉમેરે છે: **for the financial year commencing on or after 1 April 2023** થી, books રાખવા

માટે accounting software વાપરતી દરેક company એ **only such software as has a feature of recording an audit trail of each and every transaction, creating an edit log of each change made with the date of the change, and ensuring that the audit trail cannot be disabled** જ વાપરવું પડશે. જે software માં edit log વગર entries બદલી શકાતી હોય, કે અમુક modules માટે trail બંધ કરી શકાતો હોય, તે compliance માં નથી.

Storage અને back-up. Rule 3(5) મુજબ electronic records ની **storage, retrieval, display or printout** માટે યોગ્ય system જોઈએ — જેવી **Audit Committee, if any, or the Board** યોગ્ય ગણે; અને એ records **shall not be disposed of or rendered unusable unless permitted by law.** તેની proviso મુજબ **back-up of the books of account and other books and papers maintained in electronic mode, including at a place outside India, shall be kept in servers physically located in India on a daily basis.** બંને શબ્દો ધ્યાનમાં રાખો — **daily**, અને **in India.**

Branch offices — deemed compliance. Company ને in or outside India branch office હોય ત્યાં section 128(1) નું પાલન થયું ગણાય, જો **proper books of account relating to the transactions effected at the branch office are kept at that office** અને **proper summarised returns are sent periodically by the branch to the company at its registered office or other place.** Rule 4(1) મુજબ outside India રખાયેલા books ની summarised returns registered office ને **at quarterly intervals** મોકલવાના હોય છે, અને registered office પર **open to the directors for inspection** રાખવાના હોય છે. એટલે quarterly returns મોકલતી overseas branch compliance માં છે, અને 'monthly મોકલવા જોઈએ' એવો વાંધો **invalid** છે.

Inspection by directors — section 128(3), અને power of attorney નો trap. India માં રખાયેલા books અને બીજા books and papers **open for inspection at the registered office or such other place in India by any director during business hours** રહેશે; અને financial information દેશ બહાર રખાતી હોય ત્યાં તેની copies, Rule 4 ની શરતોને આધીન, **shall be maintained and produced for inspection by any director.** પણ **the financial information shall be sought for by the director himself and not by or through his power of attorney holder or agent or representative.** એટલે બીજા શહેરમાં રહેતી director **cannot authorise a friend, even a practising chartered accountant, to inspect on her behalf —** હક તેનો છે અને તે અંગત છે.

કોણ જવાબદાર, અને કેટલા સમય સુધી. section 128(6) મુજબ compliance માટે બધાં વાજબી પગલાં લેવાની જવાબદારી **Managing Director, Whole-Time Director in charge of finance, Chief Financial Officer** અને **any other person of a company charged by the Board with the duty of complying with section 128** ની છે. Preservation અંગે, books અને vouchers Act માં એટલા સમય સુધી સારી હાલતમાં રાખવાં પડે; અને જ્યાં **Central Government has issued a direction under the proviso to section 128(5)** હેઠળ books **for a period longer than eight years** રાખવાનું કહ્યું હોય, ત્યાં એટલા લાંબા સમય સુધી. ફક્ત પાંચ વર્ષ records રાખવા પૂરતું નથી.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • ૩ પ્રશ્નો

- section 2(13) — books of account — ને તેની ચાર items તરીકે અને section 128(6) ને તેના ચાર persons તરીકે યાદ રાખો. બંને સીધા recall માં પુછાય છે.

TQ 1.3 • MTP 2021-Mar [2] (b) (ii) • 3M • Pg 408	LEVEL I Remembering	સરળ
TQ 1.4 • MTP 2024-Jul [2] (b) • 5M • Pg 409	LEVEL I Remembering	મધ્યમ
CSQ 1.5 • RTP 2024-Sep [15] • Pg 413	LEVEL I Remembering	મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Books electronic mode માં રાખી શકાય કે નહીં એવું પુછાય ત્યારે accessibility નો rule, audit trail નો proviso અને daily back-up ની શરત — ત્રણેય અલગ points તરીકે લખો.

TQ 1.2 • MTP 2020-Oct [2] (a) (ii) • 3M • Pg 407	LEVEL I Understanding	સરળ
--	---------------------------------	------------

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 5 પ્રશ્નો

- Facts માં જેટલા alleged defaults હોય તે દરેકને અલગ head તરીકે લો, provision લખો, અને આગળ વધતાં પહેલાં એ head પર conclusion આપો. આ questions limb by limb ચકાસાય છે.
- જ્યાં Board નો નિર્ણય સામેલ હોય ત્યાં પૂછો કે તેની પાછળનું Registrar પાસેનું filing થયું કે નહીં — company મોટે ભાગે ત્યાં જ ચૂકે છે.

TQ 1.1 • PYQ 2018-Nov [4] (c) • 4M • Pg 407	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.2 • MTP 2021-Mar [3] (c) • 4M • Pg 410	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.4 • PYQ 2024-Sep [5] (a) • 5M • Pg 412	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.7 • MTP 2025-Aug S2 [6] (a) • 5M • Pg 416	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.1 • PYQ 2019-Nov [2] (b) • 6M • Pg 409	LEVEL II Application	અઘરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • ૩ પ્રશ્નો

- એક જ facts પર બે objections ઊભા થાય ત્યારે એક સાચો અને બીજો ખોટો હોઈ શકે; બંનેને સાથે માન્ય કે નામંજૂર કરવાને બદલે એ સ્પષ્ટ લખો.

CSQ 1.8 • PYQ 2026-Sep [4] (a) (i) • 2M • Pg 416	LEVEL II Analysis	સરળ
--	-----------------------------	------------

CSQ 1.3 • PYQ 2024-May [1] (b) {C} • 5M • Pg 411

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 1.6 • PYQ 2025-May [4] (a) • 5M • Pg 414

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 2: Financial Statements (Section 129)

L2P2-2A-C9-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Financial Statements વાંચો — section 129 સાથે section 2(40) અને Companies (Accounts) Rules, 2014 ની Rules 5 અને 6.

નોંધ

Financial statement એટલે શું — section 2(40). તેમાં આવે છે: the balance sheet; the profit and loss account, or in the case of a company carrying on activity not for profit, an income and expenditure account; the cash flow statement; the statement of changes in equity, if applicable; અને any explanatory note annexed to or forming part of the financial statement. પાંચેય items લખો; દરેકના અલગ marks છે.

Cash flow statement કોણ છોડી શકે. proviso to section 2(40) મુજબ One Person Company, small company, dormant company અને a private company which is a start-up company ની financial statement વિશે કહ્યું છે કે તે may not include the cash flow statement. ચારેય યાદ રાખો; ચોથું જ students ભૂલે છે.

Consolidated financial statements — section 129(3). જ્યાં company ને one or more subsidiaries or associate companies હોય ત્યાં તેણે in addition to its own financial statements એક consolidated financial statement of the company and of all the subsidiaries, associate companies and joint ventures તૈયાર કરવું પડશે — same form and manner as that of its own અને લાગુ પડતા accounting standards મુજબ; અને એ CFS પણ laid before the annual general meeting along with its own financial statement થશે. Rule 5 હેઠળ company એ separate statement containing the salient features of the financial statement of its subsidiaries and associate companies in Form AOC-1 પણ જોડવું પડશે, અને Rule 6 હેઠળ Central Government consolidation ની રીત નક્કી કરી શકે છે. Consolidation એ holding company's કામ છે, એટલે subsidiaries પોતે તો સામાન્ય રીતે પોતાનાં financial statements જ તૈયાર કરે.

Consolidated financial statements તૈયાર કરવામાંથી exemption. Company એ CFS તૈયાર કરવું ન પડે જો all three શરતો પૂરી થાય: (a) તે wholly owned subsidiary હોય, અથવા partially owned subsidiary of another company and all its other members, including those not otherwise entitled to vote, having been intimated in writing and the proof of delivery of that intimation being available with the company, do not object — એટલે CFS રજૂ ન કરવા સામે વાંધો ન લે; (b) તેની securities are not listed and are not in the process of being listed on any stock exchange, whether in or outside India; અને (c) તેની ultimate or any intermediate holding company files consolidated financial statements

with the Registrar, જે લાગુ પડતા accounting standards મુજબ હોય. એટલે 90% owned unlisted subsidiary ત્યારે જ લાયક બને જ્યારે તે **writes to the remaining 10% and keeps proof of delivery** — એ પગલું જ marks છે. **If the company's securities were listed, or in the process of listing, limb (b) fails and the exemption is lost**, holding company ગમે તે file કરે.

Accounting standards નું non-compliance છુપાવવાનું નહીં, disclose કરવાનું. જ્યાં financial statements accounting standards મુજબ ન હોય ત્યાં company એ **the deviation, the reasons for it and the financial effect** disclose કરવું પડે. ચૂપચાપ non-compliance એ standard ન પાળવા ઉપરાંતનો **breach in its own right** છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- Exemption પહેલાં consolidate કરવાની general obligation લખો; exemption થી શરૂ થતો જવાબ એવું વંચાય કે consolidation મરજિયાત છે.

CSQ 2.1 · RTP 2025-May [14] · Pg 418

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

વિષય 3: Periodical Financial Results (Section 129 A)

L2P2-2A-C9-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Periodical Financial Results વાંચો — section 129A.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ — section 129A. Central Government may require such class or classes of unlisted companies as may be prescribed — અને એ ત્રણ કામ કરવાનું કહી શકે: **to prepare the financial results of the company on such periodical basis and in such form as may be prescribed; to obtain the approval of the Board of Directors and complete audit or limited review of such periodical financial results in such manner as may be prescribed; અને to file a copy with the Registrar within a period of thirty days of completion of the relevant period**, નક્કી થયેલી fees સાથે.

આ section unlisted companies માટે જ છે — એટલે unlisted હોવું એ બચાવ નથી. જ્યાં Central Government periodical financial results અને તેનું audit કે limited review માંગે, ત્યાં **on the ground that the company is unlisted and therefore need not prepare them** વાંધો લેતું Board **not correct** છે. Section 129A તો નક્કી થયેલા unlisted companies ના વર્ગો પર જ લાગુ પડે છે, અને એવી company એ પાલન કરવું જ પડે.

બે details જે marks આપે છે. શરત **audit or limited review** ની છે — આખું audit જ જરૂરી નથી, એટલે ફક્ત 'audit' ન લખો. અને filing નો સમય **from the completion of the relevant period** થી ગણાય છે,

Board ની મંજૂરીથી નહીં: **thirty days.**

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- Section લખો, પછી સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કહો કે Board નો વાંધો સાચો નથી અને શા માટે, પછી conclusion આપો કે company એ Central Government ની માંગણીનું પાલન કરવું જ પડશે.

CSQ 3.1 • PYQ 2021-Dec [4] (a) (i) • 3M • Pg 420

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 3.2 • PYQ 2022-May [2] (b) • 4M • Pg 421

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટ્ટે પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- ચકાસવાની વસ્તુ Board નો વાંધો છે. **State the rule on who may be directed to prepare periodical results,** પછી કહો કે unlisted હોવું એ direction નો જવાબ બને છે કે નહીં.
- છેલ્લે લખો કે company એ ખરેખર શું કરવાનું છે — preparation અને limited review બે અલગ obligations છે, એક નહીં.

CSQ 3.3 • MTP 2024-Jul [5] (b) • 5M • Pg 421

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 4: Re Opening of Accounts on Court's or Tribunal's Orders (Section 130)

L2P2-2A-C9-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Re-opening of accounts on court's or Tribunal's orders વાંચો — section 130, સાથે proviso to section 128(5).

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ — section 130(1). Company shall not re-open its books of account and shall not recast its financial statements — સિવાય કે બે વાત સાથે બને. પહેલી, application થાય — the Central Government, the Income-tax authorities, the Securities and Exchange Board, any other statutory regulatory body or authority કે any person concerned તરફથી. બીજી, order is made by a court of competent jurisdiction or the Tribunal — એવો કે the relevant earlier accounts were prepared in a fraudulent manner, અથવા the affairs of the company were mismanaged during the relevant period, casting a doubt on the reliability of the financial statements. Applicant અને ground બંને section ની અંદર હોવાં જોઈએ.

આઠ વર્ષની window. No order shall be made under section 130(1) in respect of re-opening of books of account relating to a period earlier than eight financial years immediately preceding

the current financial year. એક જ અપવાદ: જ્યાં Central Government has issued a direction under the proviso to section 128(5) હેઠળ books of account for a period longer than eight years રાખવાનું કહ્યું હોય, ત્યાં within such longer period સુધીના books re-open કરવાનો order થઈ શકે.

આ questions ખરેખર કેવી રીતે નક્કી થાય છે. Applicant લગભગ ક્યારેય પ્રશ્ન નથી હોતો — Income-tax authorities, SEBI અને બીજી competent authorities section માં નામ લઈને લખેલી છે, એટલે the application itself is valid. આખો સવાલ eight-year window નો છે, એટલે range લખી નાખો. Current financial year 2019-20 હોય: 2008-09 નો order આગળનાં આઠ વર્ષની બહાર છે, એટલે application બરાબર થઈ હોય તોપણ re-opening ની ભલામણ invalid છે. Current financial year 2021-22 હોય: તેની તરત આગળનાં આઠ financial years એટલે 2013-14 to 2020-21, એટલે 2015-16 falls inside અને application valid છે. પાના પર ગણો અને range બતાવો; range વગરનું conclusion અટકળ જેવું લાગે છે.

Section 130 અને section 131 ને અલગ રાખો. Section 130 એટલે compulsory re-opening and recasting, on the order of a court or the Tribunal, at the instance of an outside authority, on grounds of fraud or mismanagement. Section 131 એટલે voluntary revision by the directors themselves, with the approval of the Tribunal, because the statements or the Board's report do not comply with section 129 or section 134. Questions વારંવાર બંને એક સાથે પૂછે છે; દરેક જવાબ પર તેનું પોતાનું section લખો.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- Facts માંથી current financial year ઓળખો, આઠ financial years પાછળ ગણો, range લખો, અને પછી જ કહો કે સવાલનું વર્ષ તેની અંદર આવે છે કે નહીં.
- Application ની validity અને માંગેલા period ની validity અલગ રાખો. Application બરાબર હોય તોપણ relief સમયમર્યાદાથી બહાર હોઈ શકે.

CSQ 4.1 • PYQ 2019-May [2] (b) (i) • 3M • Pg 422

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 4.2 • PYQ 2023-May [2] (b) (i) • 3M • Pg 423

LEVEL II
Application

સરળ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- ત્રણ નંબરવાળા limbs, દરેક જુદા section પર. Answer them in order and keep the two routes apart — order થી reopening, અને Board દ્વારા voluntary revision.
- કોણ apply કરી શકે, કોની પાસે, અને કોને સાંભળવા પડે એ લખો. Notice આપવાના persons ની યાદીમાં જ marks છે.
- છેલ્લું limb આગળનાં વર્ષોની સંખ્યા પૂછે છે. તે આંકડામાં લખો.

CSQ 4.3 • PYQ 2024-May [6] (Or) (a) • 5M • Pg 424

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 5: Voluntary Revision of Financial Statements or Board's Report (Section 131)

L2P2-2A-C9-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Voluntary revision of financial statements or Board's report વાંચો — section 131 સાથે National Company Law Tribunal Rules, 2016 નો Rule 77.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ — section 131. Company ની directors ને એવું લાગે કે **the financial statement of the company does not comply with the provisions of section 129**, અથવા **the report of the Board does not comply with the provisions of section 134**, તો તેઓ **any of the three preceding financial years** માંથી કોઈ પણ વર્ષ માટે **revised financial statement or a revised Board's report** તૈયાર કરી શકે છે. એટલે ground એ section 129 કે section 134 નું non-compliance છે — છૂટી ગયેલી contingent liability, જે true and fair view બગાડે, એ સારું ground છે.

Tribunal ની મંજૂરી મરજિયાત નથી. Revision cannot be made merely by passing a Board resolution. Company એ **apply to the National Company Law Tribunal in Form NCLT-1 within fourteen days of the date on which the Board decides to seek the revision કરવાનું છે**, અને revision only after obtaining the approval of the Tribunal જ થઈ શકે. **certified copy of the Tribunal's order must be filed with the Registrar within thirty days of the date of receipt of the certified copy.** અને such revision is allowed only once in a financial year.

ત્રણ વર્ષ કેવી રીતે ગણવાં. Revised statements ફક્ત **any of the three immediately preceding financial years** ના જ હોઈ શકે. 2021-22 ના financial statements 2024-25 માં revise થઈ શકે, કારણ કે એ વર્ષ આગળનાં ત્રણ financial years માં આવે છે. જે Board **four** જૂનાં વર્ષો revise કરવા માંગે **and to do it without approaching the Tribunal**, તે **fails on both counts** — બંને ભૂલો અલગ લખો, કારણ કે તેના marks અલગ છે.

Application માં શું હોવું જોઈએ — Rule 77(3) of the NCLT Rules, 2016. Voluntary revision માંગતી application માં આ હોવું જોઈએ: (a) **the financial year or accounting period for which the financial statements or the Board's report are proposed to be revised;** (b) **the names and contact details of the managing director, the chief financial officer, the directors, the company secretary and any other officer responsible for preparing and maintaining the books of account and the financial statements;** (c) **details of the auditor, including the name and contact information of the present or former auditor who audited the financial statements concerned;** (d) **a copy of the Board resolution approving the proposal to seek revision;** અને (e) **the reasons or grounds for seeking revision of the financial statements or the Board's report.** Rule 77(2) એક વાત વધુ ઉમેરે છે: જ્યાં **the majority of the directors, or the auditor, has changed immediately before the Board decided to apply under section 131**, ત્યાં company એ Tribunal સમક્ષની application માં **specifically disclose that fact in the application કરવું પડે.**

Examiners આ topic સાથે જોડતો allied point. જ્યાં financial statements accounting standards મુજબ ન હોય ત્યાં company એ **disclose the deviation, the reasons for it and the financial effect** કરવું પડે; **non-disclosure is a breach in its own right**, અને ઘણી વાર એ જ ખામી revision જરૂરી બનાવે છે. Disclosure ની ભૂલ અને revision ની procedure — બંનેને અલગ heads તરીકે લો.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Facts ને અડતાં પહેલાં revision કયા grounds પર મળે એ લખો. અહીંનાં facts એક જ ground પર બંધબેસતાં બનાવેલાં હોય છે; એનું નામ લખવું એ જ mark છે.
- કઈ approval જોઈએ અને કેટલા સમયમાં revision થઈ શકે એ લખો.

CSQ 5.2 • PYQ 2026-May [1] (b) {C} • 5M • Pg 428

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- Current financial year પરથી કયાં વર્ષો પહોંચ્યાં છે એ કાઢો, પછી કહો કે company જે વર્ષ revise કરવા માંગે છે તે અંદર છે કે બહાર.
- જ્યાં directors પોતાની મેળે જ કરવા માંગતા હોય, ત્યાં બીજી કોઈ ચર્ચા પહેલાં સાફ લખો કે Tribunal ની prior approval mandatory છે.

CSQ 5.1 • PYQ 2024-Sep [1] (b) (i) {C} • 3M • Pg 428

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 5.3 • PYQ 2026-Sep [4] (a) (ii) • 3M • Pg 431

LEVEL II
Application

સરળ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- Scenario બે financial years અને એકથી વધુ ખામી પર ફેલાયેલું છે. **Sort the facts by year first**, પછી દરેક માટે પૂછો કે revision મળે છે કે નહીં.
- એક financial year માટે revision કેટલી વાર થઈ શકે એ સ્પષ્ટ લખો. એ મર્યાદા જ મોટે ભાગે question નો મુદ્દો હોય છે.

TQ 5.1 • RTP 2025-Sep [14] • Pg 426

LEVEL II
Analysis

અધરું

વિષય 6: Constitution of National Financial Reporting Authority (Section 132)

L2P2-2A-C9-T06

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Constitution of the National Financial Reporting Authority વાંચો — section 132 સાથે National Financial Reporting Authority Rules, 2018.

નોંધ

Constitution. Central Government may, by notification, constitute a National Financial Reporting Authority — Act હેઠળ accounting standards and auditing standards ને લગતી બાબતો માટે. **section 132(1A)** મુજબ Authority shall discharge its functions through such divisions as may be prescribed. તેની office New Delhi માં છે. તેના books of account અને બીજા books and papers Central Government in consultation with the Comptroller and Auditor General નક્કી કરે તે રીતે રખાય છે, તેના accounts audited by the CAG થાય છે, અને audited accounts અને audit report દર વર્ષે Central Government ને મોકલાય છે, જે lays the annual report and the audit report before Parliament.

Functions and duties — section 132(2) with Rules 4 and 6 to 9 of the NFRA Rules, 2018. Authority એ companies કે bodies corporate સાથે જોડાયેલા safeguard the public interest and the interests of investors, creditors and other stakeholders કરવાના છે — establishing high-quality standards of accounting and auditing થી, અને companies કરે છે એ accounting functions અને auditors કરે છે એ auditing functions પર exercising effective oversight થી. ખાસ કરીને તે: maintain records and particulars of auditors appointed in the companies and bodies corporate governed by it; recommend accounting standards and auditing standards to the Central Government for approval; monitor and enforce compliance with those standards; oversee the quality of service of the professions associated with ensuring compliance and suggest measures for improvement; promote awareness relating to compliance; co-operate with national and international organisations of independent audit regulators; અને જરૂર પડે એવાં બીજાં incidental functions કરે. જ્યાં question 'any three functions' માંગે ત્યાં આમાંથી ત્રણ આખાં વાક્યોમાં લખો, headings તરીકે નહીં.

Investigation ની powers. NFRA investigate, either suo motu or on a reference made by the Central Government કરી શકે છે — professional or other misconduct committed by any member or firm of chartered accountants registered under the Chartered Accountants Act, 1949 ની બાબતોમાં. આવી investigation માટે Authority પાસે the same powers as a civil court છે.

જ્યાં misconduct સાબિત થાય ત્યાં શું થાય — section 132(4)(c). Authority penalty લગાવી શકે: in the case of individuals, not less than one lakh rupees, which may extend to five times the fees received; in the case of firms, not less than five lakh rupees, which may extend to ten times the fees received. તે એવો order પણ કરી શકે જે debaring the member or the firm from being appointed as an auditor or internal auditor, or from undertaking any audit in respect of financial statements or internal audit of the functions and activities of any company or body corporate કરે; અથવા prohibiting the member or firm from performing any valuation as provided under section 247 — બંને કિસ્સામાં for a minimum period of six months, or such higher period not exceeding ten years, as the Authority may determine. Penalty ની range અને debarment ની range બંને લખો — ફક્ત દંડ લખતો જવાબ અધૂરો છે.

Appeal. Authority ના order થી નારાજ કોઈ પણ વ્યક્તિ appeal to the National Company Law Appellate Tribunal કરી શકે છે. જવાબ remedy થી પૂરો કરો; એની અલગ mark છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- કોઈ પણ NFRA જવાબ constitution, functions and duties, powers, penal consequences, appeal — એ ક્રમમાં ગોઠવો. આ section પર પુછાતા લગભગ દરેક question ને એ ક્રમ બંધબેસે છે.

TQ 6.1 • PYQ 2020-Nov [3] (a) (i) • 3M • Pg 432

LEVEL I
Understanding

સરળ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Facts માં audit firm investigation હેઠળ હોય ત્યાં પહેલાં કહો કે NFRA નું કયું function લાગુ પડે છે, પછી તેની investigative power લખો, પછી firm પર — individual partners થી અલગ — કઈ ચોક્કસ penalties લગાવી શકાય તે લખો.

CSQ 6.1 • PYQ 2025-Sep [5] (Or) (a) • 5M • Pg 433

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 7: Financial Statement, Board's Report Etc. (Section 134)

L2P2-2A-C9-T07

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Financial statement and Board's report વાંચો — section 134 સાથે Companies (Accounts) Rules, 2014 નો Rule 8(5).

નોંધ

Financial statement સાથે શું જોડવું પડે. section 134(2) મુજબ auditors' report; અને section 134(3) મુજબ Board's report, જેમાં web address, if any, where the annual return referred to in section 92(3) has been placed, number of meetings of the Board અને Directors' Responsibility Statement હોવાં જ જોઈએ.

Financial statements ની signing — section 134(1). Financial statement, અને consolidated financial statement હોય તો તે પણ, shall be approved by the Board of Directors before it is signed, અને પછી Board વતી સહી થશે — the chairperson of the company where he is authorised by the Board, or by two directors out of which one shall be the managing director, if any, and by the Chief Executive Officer, the Chief Financial Officer and the company secretary of the company, wherever they are appointed; in the case of a One Person Company, by one director only — આ બધું submission to the auditor for his report thereon માટે.

એ section કેવી રીતે apply થાય — રોજની ભૂલ યાદ રાખો. જ્યાં બે સામાન્ય directors સહી કરે અને company ને managing director હોય, ત્યાં authentication not valid છે: the managing director must be one of the two signing directors. જ્યાં company ને whole-time company secretary હોય, કે CEO કે CFO હોય, ત્યાં each of them must also sign. જ્યાં Board એ નીતિ તરીકે has not authorised the chairperson, ત્યાં તેની સહી કામ ન લાગે અને તે સહી કરવા not eligible છે. અને approval by the Board

comes first — જ્યાં accounts manager ફક્ત સહીઓ ભેગી કરે અને **no approval in a Board meeting** હોય, ત્યાં ગમે તેટલા સાચા માણસોએ સહી કરી હોય તોપણ signing invalid છે. એક જ director વાળી One Person Company માટે **authentication by that one director is in order.**

Board's report ની signing — section 134(6). Board's report અને section 134(3) હેઠળની તેની annexures પર સહી કરશે **the chairperson of the company if he is authorised by the Board;** અને **where he is not so authorised, by at least two directors, one of whom shall be a managing director, or by the director where there is one director.** ધ્યાન રાખો કે Board's report નો નિયમ અને financial statements નો નિયમ **not identical** છે — CEO, CFO અને secretary section 134(6) માં આવતા નથી.

Directors' Responsibility Statement — section 134(5), ૭ limbs. તેમાં જણાવવાનું કે: **in the preparation of the annual accounts, the applicable accounting standards had been followed, with proper explanation relating to material departures; the directors had selected such accounting policies and applied them consistently and made judgements and estimates that are reasonable and prudent so as to give a true and fair view of the state of affairs at the end of the financial year and of the profit and loss for that period; the directors had taken proper and sufficient care for the maintenance of adequate accounting records in accordance with the Act for safeguarding the assets and for preventing and detecting fraud and other irregularities; the directors had prepared the annual accounts on a going concern basis; in the case of a listed company, the directors had laid down internal financial controls to be followed and that such controls are adequate and were operating effectively; અને the directors had devised proper systems to ensure compliance with the provisions of all applicable laws and that such systems were adequate and operating effectively.** જ્યાં question 'any three' કે 'any four' માંગે ત્યાં આખાં limbs લખો, ટુકડા નહીં — અને internal financial controls વાળું limb **only for listed companies** છે.

Board's report માં Rule 8(5) ની disclosures (applicable from May 2027). Board's report માં statement that the company has complied with the provisions relating to the constitution of the Internal Complaints Committee under the Sexual Harassment of Women at Workplace (Prevention, Prohibition and Redressal) Act, 2013 હોવું જોઈએ, સાથે **the number of complaints of sexual harassment received in the year, the number of complaints disposed of during the year અને the number of cases pending for more than ninety days;** અને **statement with respect to compliance with the provisions relating to the Maternity Benefit Act, 1961 પણ.** ફક્ત એક લીટીનું compliance નું statement **not adequate** છે — આંકડા અને maternity benefit નું statement બંને આવવાં જ જોઈએ. **Rule 8 does not apply to a One Person Company or a small company; Rule 8A applies to them instead.**

આ topic હેઠળ fraud reporting પણ છપાય છે — section 143(12) with Rule 13 of the Companies (Audit and Auditors) Rules, 2014. જ્યાં auditor ને એમ માનવાનું કારણ હોય કે company ના officers કે employees એ company સામે **involving or expected to involve an amount of one crore rupees or more** એવો fraud નો ગુનો કર્યો છે કે કરી રહ્યા છે, ત્યાં તેણે **Central Government** ને report કરવું પડે.

Procedure: Board or the Audit Committee immediately but not later than two days from the date

of gaining knowledge of the fraud ને report કરે અને તેમની પાસે **reply or observations within forty-five days** માંગે; જવાબ મળે એટલે, તે મળ્યાની તારીખથી, report સાથે તેમનો જવાબ અને પોતાની comments **Central Government within fifteen days** મોકલે; અને જ્યાં **no reply is received within forty-five days**, ત્યાં પહેલાં મોકલેલા report ની વિગત આપતી નોંધ સાથે report Central Government ને મોકલે. Report **electronically in Form ADT-4** થાય છે. **Below the threshold the route is different — and it is the Board's report. proviso to section 143(12) read with Rule 13(1)** મુજબ, જ્યાં fraud ની રકમ **less than the prescribed limit** હોય, ત્યાં auditor **Audit Committee constituted under section 177, or to the Board** ને **within two days of his knowledge of the fraud** report કરે. જ્યાં આવા frauds Audit Committee કે Board ને report થયા હોય પણ **not to the Central Government**, ત્યાં company એ **Board's report** માં આ disclose કરવું પડે: **the nature of the fraud with a brief description; the approximate amount involved; the parties involved, where no remedial action has been taken; અને the remedial actions taken.** **Rule 13(4)** મુજબ financial year દરમિયાન report થયેલા આવા બધા frauds આમ disclose કરવા પડે. એટલે **one crore or more** નો fraud Central Government ને report કરવાને બદલે Directors' report માં મૂકી દેવાની માંગણી **no answer to the statutory duty** છે — Board's report નો રસ્તો નાના fraud નો છે, મોટાનો નહીં.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Directors' Responsibility Statement ને છ limbs તરીકે અને section 134(1) ને signatories ની યાદી તરીકે યાદ રાખો. બંને સીધા recall માં પુછાય છે.

TQ 7.3 • MQ • 4M • Pg 438

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 2 પ્રશ્નો

- જવાબમાં section 134(1) અને section 134(6) ને અલગ રાખો; 'who shall sign the Board's report' એવા question નો જવાબ financial statements નો નિયમ નથી.

TQ 7.2 • MTP 2023-Mar [2] (b) (i) • 3M • Pg 437

LEVEL I
Understanding

સરળ

TQ 7.1 • PYQ 2018-May [4] (c) • 4M • Pg 436

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 6 પ્રશ્નો

- Facts માં જે office-holders આપ્યા હોય તે લખો — directors, managing director, chairperson, CEO, CFO, company secretary — પછી કોણે સહી કરવાની હતી અને ખરેખર કોણે કરી તે લખો, અને એ તફાવત પર conclusion આપો.
- હંમેશાં તપાસો કે Board એ chairperson ને authorise કર્યો હતો કે નહીં, અને સહી પહેલાં Board એ statements મંજૂર કર્યા હતાં કે નહીં; એ બે facts જાણીજોઈને મૂકેલાં હોય છે.

- One Person Company વાળો rider એક લીટીમાં અલગ લખો — તેની પોતાની mark છે.

CSQ 7.3 · PYQ 2021-Jan [2] (b) (i) · 3M · Pg 440	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 7.4 · MTP 2025-Jul S1 [5] (a) (i) · 2.5M · Pg 441	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 7.6 · MTP 2025-Dec S2 [1] (b) (ii) · 2.5M · Pg 444	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 7.5 · PYQ 2025-Sep [4] (a) · 5M · Pg 442	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 7.7 · PYQ 2026-Jan [4] (a) · 5M · Pg 445	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 7.8 · MQ · 4M · Pg 446	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 2 પ્રશ્નો

- આ scenarios **who must sign** ચકાસે છે. Section માંગે છે એ signatories લખો, પછી facts ને એ યાદી સામે નામવાર ચકાસો.
- દરેક question એક variant ઉમેરે છે — chairperson authorise ન થયો હોય એવી company, કે One Person Company. Variant નો જવાબ અલગ આપો અને શું બદલાય તે લખો.

CSQ 7.1 · RTP 2019-Nov [8] · 6M · Pg 438	LEVEL II Analysis	અઘરું
CSQ 7.2 · MTP 2020-May [2] (a) · 6M · Pg 439	LEVEL II Analysis	અઘરું

વિષય 8: Corporate Social Responsibility (Section 135)

L2P2-2A-C9-T08

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Corporate Social Responsibility વાંચો — section 135 સાથે section 2(57) અને section 198, અને Companies (CSR Policy) Rules, 2014.

નોંધ

Applicability — section 135(1). net worth of five hundred crore rupees or more, or turnover of one thousand crore rupees or more, or a net profit of five crore rupees or more — during the immediately preceding financial year — ધરાવતી દરેક company એ Corporate Social Responsibility Committee of the Board consisting of three or more directors, out of which at least one shall be an independent director બનાવવી પડે. **Provided that** where a company is not required to appoint an independent director under section 149(4), it shall have two or more directors in its CSR Committee. ત્રણેય criteria **alternative — satisfying any one attracts section 135** છે. Rule 3(1) of the

Companies (CSR Policy) Rules, 2014 મુજબ આ every company, including a holding or subsidiary company, and a foreign company within section 2(42) having a branch office or project office in India સુધી પહોંચે છે, જે criteria પૂરાં કરે. ત્રણમાંથી none પૂરું ન કરતી company CSR ની બહાર જ છે.

Net worth એ ગણવું પડે એવું criterion છે — section 2(57). એટલે audited balance sheet મુજબનું aggregate value of the paid-up share capital and all reserves created out of the profits, the securities premium account and the debit or credit balance of the profit and loss account, after deducting the aggregate value of accumulated losses, deferred expenditure and miscellaneous expenditure not written off; પણ તેમાં does not include reserves created out of revaluation of assets, write-back of depreciation and amalgamation. ગણતરી: paid-up capital 200 + profits માંથી બનેલા free reserves 200 + securities premium 70 + profit and loss ની credit balance 60 – માંડી ન વળાયેલો miscellaneous expenditure 20 = ₹510 crore, અને ₹25 crore નું revaluation reserve ignored — મર્યાદાથી ઉપર, એટલે CSR લાગુ. બીજી બાજુ: net profit 3 + securities premium 300 – accumulated loss 50 = ₹253 crore, જે ₹500 crore થી નીચે; turnover ₹100 crore અને net profit ₹3 crore પણ પોતપોતાની મર્યાદાથી નીચે, એટલે **no CSR Committee is required**. સરવાળો અને બાદબાકી table માં બતાવો.

કેટલો ખર્ચ કરવો પડે — section 135(5). Board એ જોવાનું કે company દર financial year માં at least two per cent of the average net profits of the company made during the three immediately preceding financial years ખર્ચ, અથવા where the company has not completed three financial years since its incorporation, during such immediately preceding financial years. Average net profit section 198 મુજબ ગણાય. ગણતરી: ફક્ત બે પૂરાં થયેલાં વર્ષોના ₹5 crore અને ₹7 crore નફાની average ₹6 crore થાય, અને તેના 2% એટલે ₹12,00,000. ધ્યાન રાખો કે છપાયેલા જવાબો section 135(1) ની કસોટી માટે અને average માટે — બંને માટે net profit before tax નો આંકડો લે છે.

ક્યારે Committee ની જરૂર નથી — section 135(9). જ્યાં section 135(5) હેઠળ ખર્ચવાની રકમ does not exceed fifty lakh rupees, ત્યાં CSR Committee બનાવવાની શરત shall not apply, અને the functions of the CSR Committee shall be discharged by the Board of Directors. એટલે company CSR ની અંદર હોય તોપણ 'Committee ની જરૂર નથી' એમ કહેવું સાચું હોઈ શકે — એ limb નો જવાબ આપતાં પહેલાં 2% નો આંકડો કાઢો. Foreign branch વાળા facts પર ગણતરી: turnover ₹85 crore પર 20% net profit margin એટલે આગલા વર્ષે net profit ₹17 crore, એટલે turnover ₹1,000 crore થી ઓછું હોવા છતાં section 135 applies on the net profit limb; ખર્ચ એટલે $(75 + 65 + 85)/3$ ના 20% ના 2%, એટલે ₹15 crore ના 2% = ₹30 lakh; અને not more than ₹50 lakh હોવાથી **no CSR Committee is required and the Board discharges its functions**.

Committee ની duties, અને ખરેખર CSR માં શું ગણાય. section 135(3) મુજબ Committee એ formulate and recommend to the Board a CSR Policy indicating the activities to be undertaken in the areas or subjects specified in Schedule VII, recommend the amount of expenditure to be incurred on those activities, અને monitor the CSR Policy from time to time. Composition ની ભૂલો કડક રીતે તપાસાય છે: no independent director વાળી Committee compliance માં નથી, અને not a director હોય એવા officer ને — જેમ કે Chief Compliance Officer — તેમાં લેવો not permitted છે. Activities માં contribution to the PM CARES Fund અને promotion of child and women education ચાલે, જ્યારે CSR

spending on the company's own employees and their families અને contribution to a political party do not.

Impact assessment — Rule 8(3) of the Companies (CSR Policy) Rules, 2014. એ એવી પ્રક્રિયા છે જે CSR project ની social, economic and environmental effects ચકાસે અને social, economic and environmental return on investment માપે. તે not required of every company છે: ફક્ત જે company ની average CSR obligation of ten crore rupees or more in the three immediately preceding financial years હોય તેણે જ કરવાનું, અને તે પણ ફક્ત CSR projects with outlays of one crore rupees or more which have been completed not less than one year before the impact study માટે. તે by an independent agency કરાવવું પડે.

Zero coupon zero principal instruments (applicable from May 2027). item (xiii) of Schedule VII મુજબ subscription to zero coupon zero principal instruments on a Social Stock Exchange એ eligible CSR activity છે. Rule 4A(1) મુજબ company ZCZP instrument દ્વારા CSR કરી શકે provided the expenditure on it does not exceed 10% of the total CSR expenditure for that financial year — એટલે ₹6 crore ની obligation સામે ₹90 lakh એ 15% થાય અને તેને ઘટાડીને ₹60 lakh કરવા પડે. Rule 4A(2) મુજબ ZCZP instrument માં subscribe કરતી company exempt from impact assessment of any project funded by that instrument છે. Instrument બહાર પાડનાર Not-for-Profit Organisation એ undertake a project of not more than three succeeding financial years from the issue, અને listing બંધ થાય ત્યારે transfer the unspent amount to a fund in Schedule VII and report compliance to SEBI કરવું પડે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 2 પ્રશ્નો

- ગણતરી પહેલાં net worth ની આખી definition લખો; exclusions ની marks પણ inclusions જેટલા જ છે.

TQ 8.1 • PYQ 2020-Nov [3] (a) (ii) • 3M • Pg 447

LEVEL I
Understanding

સરળ

TQ 8.2 • MQ • 4M • Pg 448

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 5 પ્રશ્નો

- Net worth ની ગણતરી inclusions અને deductions ની table તરીકે લખો, અને facts માં revaluation reserve આપ્યું હોય તોપણ સ્પષ્ટ કહો કે તે બાકાત છે.
- ત્રણેય criteria facts સામે ચકાસો અને દરેક પર conclusion આપો, પછી લખો કે કોઈ એક પૂરું થાય એટલે બસ.
- Question Committee વિશે પૂછે ત્યાં પહેલાં 2% ની obligation ગણો — તે ₹50 lakh કે ઓછી હોય તો Board જ functions સંભાળે છે અને Committee ની જરૂર નથી.

CSQ 8.2 • PYQ 2021-Jul [1] (b) (i) {C} • 3M • Pg 451

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 8.3 • PYQ 2022-May [1] (b) (i) {C} • 3M • Pg 452

LEVEL II

સરળ

	Application	
CSQ 8.7 • PYQ 2025-Sep [1] (a) {C} • 5M • Pg 459	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 8.8 • MQ • 5M • Pg 461	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 8.4 • PYQ 2023-May [3] (a) • 6M • Pg 452	LEVEL II Application	અધરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- જ્યાં proposed activities ની યાદી આપી હોય ત્યાં એક એક લો અને દરેક માટે કહો કે તે Schedule VII માં આવે છે કે નહીં અને શા માટે.

CSQ 8.6 • PYQ 2025-Jan [5] (a) • 5M • Pg 458	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 8.1 • PYQ 2018-May [1] (b) • 6M • Pg 449	LEVEL II Analysis	અધરું
CSQ 8.5 • PYQ 2023-Nov [1] (b) {C} • 6M • Pg 455	LEVEL II Analysis	અધરું

વિષય 9: Right of Members to Audited Financial Statement (Section 136)

L2P2-2A-C9-T09

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Right of members to copies of audited financial statement વાંચો — section 136, સાથે section 137.

નોંધ

Section 136 શું કરે છે, અને pack તેને કેવી રીતે લે છે. Section 136 એ **right of members to be sent, and to be given, a copy of the audited financial statement** ને લગતું છે — consolidated financial statement સહિત, અને તેની સાથે જોડવાનાં documents સહિત. Scanner માં છપાયેલા જવાબો **section 136(1) and section 137(1) together** લે છે, કારણ કે એ જ documents members ને મોકલાય છે અને Registrar પાસે file પણ થાય છે.

Pack માં જે એક જ limb આવે છે — જે foreign subsidiaries ના accounts audit થતા નથી. જ્યાં company ને એવી subsidiary incorporated outside India which is not required to get its financial statement audited under the law of the country of its incorporation, and does not get it audited હોય, ત્યાં Indian holding company **sections 136(1) and 137(1)** નું પાલન કરવા **place or file such unaudited accounts** કરી શકે, સાથે **a declaration to that effect**, અને statement English સિવાયની ભાષામાં હોય તો **a translated copy in English**. આ **General Circular No. 11/2015 dated 21 July 2015**

થી સ્પષ્ટ કરાવું. Format બને ત્યાં સુધી Companies Act, 2013 ની જરૂરિયાતો મુજબ રાખવો, અને જ્યાં ન રાખી શકાય ત્યાં accounts સાથે a statement giving the reasons for the deviation મૂકવું કે file કરવું.

Pack જ્યાં ખૂટે છે — આટલું Study Material માંથી વાંચો. The Scanner prints no question and no answer on section 136 itself. Meeting પહેલાં statements મોકલવાના સમયગાળા, listed companies ને મળતું abridged financial statement, statements company ની website પર મૂકવાનું, website પર subsidiaries ના accounts ની સ્થિતિ, અને section 8 companies અને Nidhis ને મળતી છૂટછાટો — એ બધું **not supported by any printed answer** છે. એ સમયમર્યાદાઓ અને શરતો Study Material ના લખાણમાંથી લો, exam માં યાદ પરથી ઊભી ન કરો — અહીં ખોટો આંકડો છોડી દેવા કરતાં વધારે મોંઘો પડે છે.

વિષય 10: Copy of Financial Statement to be Filed with Registrar (Section 137)

L2P2-2A-C9-T10

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Copy of financial statement to be filed with the Registrar વાંચો — section 137 સાથે section 403, અને Companies (Filing of Documents and Forms in Extensible Business Reporting Language) Rules, 2015 નો Rule 3.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ — section 137(1). Financial statement ની copy, including the consolidated financial statement if any, તેની સાથે જોડવાનાં બધાં documents સહિત, **duly adopted at the annual general meeting.** Registrar within thirty days of the date of the annual general meeting file કરવાની હોય છે — section 403 માં નક્કી થયેલા સમયમાં, નક્કી થયેલી fees કે additional fees સાથે.

બે provisos, અને તે જે trap ગોઠવે છે. First proviso: જ્યાં financial statements annual general meeting માં કે adjourned annual general meeting માં **not adopted** હોય, ત્યાં **the unadopted financial statements along with the required documents shall be filed with the Registrar within thirty days of the date of the annual general meeting,** અને the Registrar shall take them in his records as provisional — જ્યાં સુધી adopted statements file ન થાય. **Second proviso:** financial statements adopted at the adjourned annual general meeting shall be filed within thirty days of the date of that adjourned meeting. એટલે adjournment **two filings, not one** ઊભાં કરે છે.

વારંવાર આવતું fact pattern — conclusion ના બંને ભાગ લખો. Government company **Comptroller and Auditor General's comments** ની રાહ જોઈને AGM adjourn કરે છે, adjourned meeting માં accounts adopt કરે છે અને તેના ત્રીસ દિવસમાં file કરે છે. જવાબ બે ભાગમાં છે: **adopted** statements અંગે company એ **has complied**, કારણ કે તે adjourned meeting ના ત્રીસ દિવસમાં file થયાં; પણ **unadopted** statements અંગે company એ **has not complied** — એ તો મૂળ annual general meeting ના ત્રીસ દિવસમાં file કરવાનાં હતાં, જેથી Registrar તેમને provisional તરીકે રાખે. CAG ના બાકી comments adjournment સમજાવે છે, પણ **not a ground for not filing** છે. ફક્ત 'complied' કે ફક્ત 'did not comply' લખતો જવાબ અડધા marks

ગુમાવે છે.

જ્યાં annual general meeting થઈ જ ન હોય — section 137(2). Financial statements, તેની સાથે જોડવાનાં documents સહિત, **duly signed, along with the statement of facts and reasons for not holding the annual general meeting, within thirty days of the last date before which the annual general meeting should have been held** Registrar પાસે file કરવાનાં — નક્કી થયેલી fees કે additional fees સાથે.

Foreign subsidiaries — fourth proviso to section 137(1). Company એ Registrar પાસે file થતાં financial statements સાથે **the accounts of its subsidiaries which have been incorporated outside India and which have not established their place of business in India** જોડવાના છે. જ્યાં આવી foreign subsidiary is not required to get its financial statement audited under the law of the country of its incorporation and does not get it audited, ત્યાં શરત પૂરી થાય જો Indian holding company **files that unaudited financial statement along with a declaration to that effect** કરે, અને તે English સિવાયની ભાષામાં હોય તો **a translated copy in English** પણ આપે. Consolidation માટે parent એ subsidiary ના statements પોતાની accounting policies સાથે મેળવવાના પણ છે, અને જ્યાં format Act મુજબ ન રાખી શકાય ત્યાં **give the reasons for the deviation.**

XBRL filing — Rule 3 of the XBRL Rules, 2015. આમણે **e-form AOC-4 XBRL** માં file કરવું પડે: **all companies listed with any stock exchange in India and their Indian subsidiaries; all companies having paid-up capital of five crore rupees or above; all companies having turnover of one hundred crore rupees or above; અને all companies required to prepare their financial statements in accordance with the Companies (Indian Accounting Standards) Rules, 2015. Exempt: non-banking financial companies, housing finance companies and companies engaged in the business of banking and insurance —** એટલે ₹11 crore capital અને ₹145 crore turnover વાળી housing finance company સામાન્ય form માં જ file કરે. એક વાર આ rules હેઠળ file કર્યા પછી company **must continue to file in XBRL in succeeding years even if it no longer falls within the class. ₹6 crore paid-up capital** વાળી unlisted company turnover ₹90 crore હોવાથી turnover limb થી બહાર હોવા છતાં capital limb માં પકડાય છે, અને સામાન્ય AOC-4 માં file કરવું એ **non-compliance** છે.

Overseas group માટે જુદો financial year. જ્યાં અરજી એવી company કે body corporate કરે જે **holding, subsidiary or associate company of a company incorporated outside India** હોય અને **required to follow a different financial year for consolidation of its accounts outside India** હોય, ત્યાં **Central Government may, on such application made in the prescribed form and manner, allow any period as its financial year, whether or not that period is a year.** રસ્તો Central Government ને અરજી કરવાનો છે, Board ના નિર્ણયનો નહીં.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો - 1 પ્રશ્ન

- બંને proviso પહેલાં section 137(1) નો મુખ્ય નિયમ લખો, જેથી adjournment ની સ્થિતિ અપવાદ તરીકે જ વંચાય.

TQ 10.1 • MTP 2023-Mar [2] (b) (ii) • 3M • Pg 462

LEVEL I
Understanding

સરળ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 6 પ્રશ્નો

- Meeting adjourn થઈ હોય ત્યાં ત્રણ તારીખ નક્કી કરો: મૂળ AGM, adjourned AGM, અને filing ની તારીખ. પછી filing ને દરેક proviso સામે અલગ ચકાસો અને બે ભાગમાં conclusion આપો.
- XBRL માટે ચારેય limbs આંકડા સામે ચલાવો અને conclusion પહેલાં exemption list તપાસો; એક limb ઓળંગાય એટલે બસ.

TQ 10.2 • MTP 2025-Dec S2 [6] (a) (i) • 2.5M • Pg 463

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 10.1 • PYQ 2018-Nov [3] (b) (i) • 3M • Pg 463

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 10.2 • PYQ 2019-May [1] (c) {C} • 4M • Pg 465

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 10.4 • PYQ 2022-Nov [3] (b) • 5M • Pg 468

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 10.7 • PYQ 2026-Sep [6] (a) • 5M • Pg 472

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 10.3 • RTP 2022-Nov [5] • 6M • Pg 466

LEVEL II
Application

અઘરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 2 પ્રશ્નો

- નિયમ કરતાં તારીખો વધારે અગત્યની છે. **Fix the date of the AGM, the date of the adjourned AGM, and the date of adoption**, પછી filing નો સમય સાચી તારીખથી ગણો.
- જ્યાં સવાલ XBRL નો હોય ત્યાં એ form માં file કરવા બંધાયેલા classes લખો અને પછી company ને દરેક class સામે વારાફરતી ચકાસો.

CSQ 10.5 • MTP 2025-Aug S2 [5] (a) • 5M • Pg 469

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 10.6 • PYQ 2026-Jan [6] (b) • 5M • Pg 471

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 11: Internal Audit (Section 138)

L2P2-2A-C9-T11

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 9, Internal audit વાંચો — section 138 સાથે Companies (Accounts) Rules, 2014 નો Rule 13.

નોંધ

Internal auditor કોણે નીમવો પડે — section 138 with Rule 13. Every listed company. Every unlisted public company જેને paid-up share capital of fifty crore rupees or more during the preceding financial year હોય, કે turnover of two hundred crore rupees or more during the preceding financial year હોય, કે outstanding loans or borrowings from banks or public financial institutions exceeding one hundred crore rupees at any point of time during the preceding financial year હોય, કે outstanding deposits of twenty-five crore rupees or more at any point of time during the preceding financial year હોય. Every private company જેને turnover of two hundred crore rupees or more during the preceding financial year હોય, કે outstanding loans or borrowings from banks or public financial institutions exceeding one hundred crore rupees at any point of time during the preceding financial year હોય. Any one limb is enough.

Private company ની યાદી ટૂંકી છે — public company ની યાદી ત્યાં ઉતારી ન નાખો. Private company ફક્ત turnover અને borrowings પર જ ચકાસાય છે: ત્યાં no paid-up capital limb and no deposits limb. એટલે ₹45 crore paid-up capital અને ₹250 crore turnover વાળી private company on turnover પકડાય, અને ₹150 crore turnover વાળી જેની public financial institution પાસેથીની borrowings ₹110 crore ને અડી હોય તે on borrowings પકડાય.

Listed company તેના કદની પરવા વગર પકડાય છે. Capital અને turnover ની મર્યાદાઓ unlisted public companies માટે છે. જે company secretary listed company ને ₹25 crore paid-up capital અને ₹100 crore turnover જોઈને 'મર્યાદાથી નીચે છો' એવી સલાહ આપે તે wrong છે — listed company એ irrespective of its paid-up share capital or turnover internal auditor નીમવો જ પડે. આ કાયમી trap છે અને વારંવાર આવે છે.

'At any point of time' એ જ શબ્દ આમાંના મોટા ભાગના questions નક્કી કરે છે. loans, borrowings and deposits માટે કસોટી at any point of time during the preceding financial year ની સ્થિતિની છે, closing balance ની નહીં. જે company ની bank loan વર્ષ દરમિયાન ₹105 crore હતી અને ચુકવણી પછી વર્ષના અંતે ₹90 crore રહી તે caught છે; અને એ જ રીતે જેની loan 30 September એ ₹100.59 crore ને અડી હોય તે પણ, ભલે 31 March એ ₹75.10 crore હતી. Amounts repaid during the year still count towards the test. Facts માંથી વર્ષનો સૌથી ઊંચો આંકડો શોધો, balance sheet નો આંકડો નહીં.

કોને નીમી શકાય — section 138(1). Internal auditor may be a chartered accountant, or a cost accountant, or such other professional as may be decided by the Board — company ની functions અને activities નું internal audit કરવા માટે; અને નિમાયેલી વ્યક્તિ an individual, a partnership firm or a body corporate હોઈ શકે. Explanation to Rule 13(1), the internal auditor may or may not be an employee of the company, અને chartered accountant need not be in practice.

એટલે જવાબો બહુ પહોળું મેદાન આપે છે. જે chief financial officer who is already key managerial personnel છે તેને internal auditor ની વધારાની ફરજ આપી શકાય. company secretary ને પણ professional who is neither a chartered accountant nor an employee ને પણ, કારણ કે Board એવા બીજા professional પર નિર્ણય લઈ શકે છે. ex-employee who is a qualified chartered accountant ને પણ, જોકે Board એ તેની independence તોળવી જોઈએ. એટલે only a firm of chartered accountants or

a company secretary જ નિમાય, અને practice માં ન હોય એવો individual chartered accountant નહીં — એવી દલીલ **wrong on both limbs** છે.

તમે કયા financial year માટે જવાબ આપો છો તે લખો. મર્યાદાઓ **preceding financial year** સામે ચકાસાય છે, એટલે 31 March 2025 ના રોજ પૂરા થયેલા વર્ષના આંકડા **2025-26** માટે નિમણૂક ફરજિયાત છે કે નહીં તે નક્કી કરે, અને 2019-20 ના આંકડા 2020-21 ની સ્થિતિ નક્કી કરે. Conclusion માં વર્ષ લખો — છપાયેલા જવાબો હંમેશાં લખે છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Unlisted public companies માટે ચાર thresholds, private companies માટે બે, અને 'every listed company' માટે એકેય નહીં. ત્રણ અલગ યાદી તરીકે યાદ રાખો.

CSQ 11.1 • PYQ 2017-May [1] (a) {C} • 4M • Pg 473

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 4 પ્રશ્નો

- Facts નો દરેક આંકડો તેની પોતાની threshold ની બાજુમાં મૂકો અને પૂરી થઈ કે નહીં લખો, પછી conclusion આપો કે એક limb બસ છે.
- Facts માં દટાયેલો peak આંકડો શોધો — March માં ₹105 crore ની loan સામે વર્ષના અંતે ₹90 crore, એ જાણીજોઈને મૂકેલું છે.
- Eligibility વાળા limb નો જવાબ અલગ આપો: લખો કે Board કોઈ પણ professional પર નિર્ણય લઈ શકે છે, કે auditor employee હોય પણ ખરો અને ન પણ હોય, અને પછી facts માંની વ્યક્તિનું નામ લઈને કહો કે તેની નિમણૂક થઈ શકે કે નહીં.

CSQ 11.2 • PYQ 2021-Jan [2] (b) (ii) • 3M • Pg 475

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 11.7 • MTP 2026-Mar S1 [4] (b) • 5M • Pg 481

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 11.8 • PYQ 2026-Sep [6] (Or) (a) • 5M • Pg 481

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 11.4 • RTP 2021-Nov [3] • 6M • Pg 477

LEVEL II
Application

અધારું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- આમાંનો દરેક question capital, turnover અને loan ના આંકડા આપે છે. **Test each threshold separately and say whether it is crossed** — એક threshold ઓળંગાય એટલે બસ, એટલે પહેલી નિષ્ફળ થાય ત્યાં અટકી ન જાઓ.
- Loans ની કસોટી **at any point during the financial year** ની outstanding રકમ પર છે, closing balance પર નહીં. Facts હંમેશાં આ જ કારણસર અગાઉનો, ઊંચો આંકડો આપે છે.

- જ્યાં બીજું limb પૂછે કે કોને નીમી શકાય કે કોણ delegate કરી શકે, ત્યાં applicability ની conclusion પછી તેનો જવાબ અલગ આપો.

CSQ 11.3 • PYQ 2021-Jul [2] (b) (i) • 3M • Pg 476	LEVEL II Analysis	સરળ
CSQ 11.6 • PYQ 2025-Sep [6] (b) • 5M • Pg 479	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 11.5 • PYQ 2023-Nov [2] (b) • 6M • Pg 477	LEVEL II Analysis	અઘરું

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 10

Audit and Auditors

11 વિષય • 53 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: A

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે પેપરની પ્રોફાઇલ પ્રમાણે

Level I — સમજ અને જ્ઞાન

24.3%

53 of 218 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગ

75.7%

166 of 218 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની પ્રોફાઇલ પર જ બેસે છે — તેના 24% marks Comprehension and Knowledge ની, સામે આખા Paper 2 માં 28% પેપરના એ જ પ્રમાણમાં તૈયારી કરો: section જાણો, પછી તેને લગાડવાનો મહાવરો કરો.

વિષય 1: Appointment of Auditors (Section 139)

L2P2-2A-C10-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Appointment of auditors વાંચો — section 139 સાથે sections 2(45) અને 177, અને Companies (Audit and Auditors) Rules, 2014 ની Rules 3, 4 અને 6.

નોંધ

First auditor — બે routes, section 139(6) અને section 139(7). Government company સિવાયની company [s.139(6)]: Board of Directors, company ની date of registration થી 30 days માં first auditor ને appoint કરે; Board ચૂકે તો તે members ને જાણ કરે, અને members extraordinary general meeting માં 90 days માં first auditor ને appoint કરે. Government company, અથવા એવી કોઈ પણ company જેની માલિકી કે control સીધી કે આડકતરી રીતે Central Government પાસે, કે કોઈ State Government કે Governments પાસે, કે ભાગે Central Government અને ભાગે એક કે વધુ State Governments પાસે હોય [s.139(7)]: Comptroller and Auditor General of India, date of registration થી 60 days માં appoint કરે; CAG ન કરે તો Board પછીના 30 days માં appoint કરે; Board પણ ચૂકે તો તે members ને જાણ કરે, અને members EGM માં 60 days માં appoint કરે. બંને routes માં first auditor first AGM ની conclusion સુધી office ધરાવે છે. યાદ રાખો — non-Government company માટે 30 / 90 અને Government company માટે 60 / 30 / 60. બે traps વારંવાર આવે છે. Managing Director પોતે first auditor ને appoint કરી શકે નહીં — ફક્ત MD એ કરેલી appointment section 139(6) નો ભંગ કરે છે, જે આ power Board ને આપે છે. અને કોઈ પણ route માં members પહેલો વિકલ્પ નથી; તેમની ઉપરના સ્તરે ચૂક થાય ત્યારે જ તેઓ આવે છે.

Subsequent auditors — non-Government company માટે section 139(1), Government company માટે section 139(5). Section 139(1) મુજબ company first AGM માં individual કે firm ને auditor તરીકે appoint કરે છે, જે એ meeting ની conclusion થી છઠ્ઠી AGM ની conclusion સુધી office ધરાવે, અને પછી દર છઠ્ઠી meeting ની conclusion સુધી — આ appointment ordinary resolution થી થાય છે, અને Act ની કોઈ પણ provision તેના માટે special resolution માગતી નથી. Appointment પહેલાં auditor નું written

consent અને તેની કે firm ની certificate મેળવવી પડે, અને company એ auditor ને તેની appointment ની જાણ કરવી પડે અને meeting ના 15 days માં Registrar પાસે તેની notice file કરવી પડે (Form ADT-1). Section 139(5) મુજબ Government company માટે CAG, financial year ના commencement થી 180 days માં auditor ને appoint કરે છે, અને એ auditor AGM ના conclusion સુધી office ધરાવે છે. પૂરાં પાંચ વર્ષ ન હોય એવો term ખોટો છે: first AGM ના conclusion થી ફક્ત પાંચમી AGM ના conclusion સુધીની appointment, એટલે ચાર વર્ષ, valid નથી. એ certificate માં શું હોવું જોઈએ — Rule 4: કે he or the firm is eligible for appointment and is not disqualified under the Act, the Chartered Accountants Act, 1949 and the rules or regulations made thereunder; કે the proposed appointment is as per the term provided under the Act; કે it is within the limits laid down by or under the authority of the Act; અને કે the list of proceedings against the auditor, the audit firm or any partner of the firm pending with respect to professional matters of conduct, as disclosed in the certificate, is true and correct. Casual vacancy ભરવાની appointment હોય ત્યાં Scanner નો જવાબ આ list માં written consent to act અને communication with the resigning auditor પણ ઉમેરે છે.

આ company Government company છે કે નહીં? બીજું બધું પછી, પહેલાં આ નક્કી કરો. Section 2(45) એ જ test છે, અને Scanner ના fact patterns એમાં જ થાપ ખવડાવવા બનેલા છે. કોઈ nationalised bank subscribed capital ના 18% ધરાવે તેથી company Government company બની જતી નથી. Bank of Baroda 12% વત્તા કોઈ general insurance company 10% વત્તા કોઈ public financial institution 8%, કુલ 30%, તોપણ નહીં. State Government subscribed capital નો ચોથો ભાગ ધરાવે તેથી પણ નહીં. પણ જ્યાં અડધાથી વધારે paid-up capital એવી companies પાસે હોય જે પોતે Central અને State Governments ની subsidiaries હોય, ત્યાં company Government company છે અને CAG appoint કરે છે. જવાબ આપતાં પહેલાં અલગ અલગ holdings નો સરવાળો કરો — holdings એક પછી એક એટલા માટે જ આપેલા હોય છે કે બેદરકાર વિદ્યાર્થી દરેકને નાનું ગણીને ત્યાં જ અટકી જાય.

Rotation — section 139(2) સાથે Rule 6. Listed companies and such other class or classes of companies as may be prescribed (except one person companies and small companies) shall not appoint or re-appoint an individual as auditor for more than one term of five consecutive years, or an audit firm as auditor for more than two terms of five consecutive years. Term પૂરો થયા પછી cooling off પાંચ વર્ષનું છે, individual અને firm બંને માટે. Act ના commencement પહેલાં individual કે firm એ જેટલો સમય office ધરાવ્યું હોય તે પણ ગણાય છે — પાંચ consecutive years (individual) કે દસ consecutive years (firm) માં. એટલે 1.4.2018 ના રોજ સાત વર્ષથી office માં હોય એવી firm ફક્ત ત્રણ વર્ષ વધુ ચાલુ રહી શકે. ગણતરી કરીએ: 30.09.2017 ની AGM માં appoint થયેલી firm 2022 ની AGM સુધી ચાલે, અને વધુ એક term માટે 2027 સુધી re-appoint થઈ શકે.

Common partner નો bar — section 139(2) નો બીજો proviso અને Rule 6(3). As on the date of appointment, no audit firm having a common partner or partners to the other audit firm whose tenure has expired in a company immediately preceding the financial year shall be appointed as auditor of the same company for a period of five years. Rule 6(3) આમાં individual વાળું limb ઉમેરે છે: કોઈ partner જે audit firm નો in-charge હોય અને company ના financial statements પણ certify કરતો હોય, તે એ firm છોડીને chartered accountants ની બીજી firm માં જોડાય, તો એ બીજી firm પણ

પાંચ વર્ષ માટે ineligible છે. એટલે જ્યાં જૂની firm નો partner-in-charge નવી firm માં જાય, ત્યાં નવી firm ની appointment invalid છે; અને જ્યાં બે firms વચ્ચે ફક્ત એક partner સહિયારો હોય, ત્યાં પાંચ વર્ષનો cooling period પૂરો ન થાય ત્યાં સુધી બંને બહાર રહે છે — જે firm ના બે terms 2017 થી 2027 ચાલ્યા તે અને તેની sister firm 2032 પછી જ appoint થઈ શકે.

Casual vacancy — section 139(8), section 139(11) સાથે વાંચો. Casual vacancy એટલે term પૂરી થવા સિવાયના કોઈ પણ કારણે ઊભી થતી vacancy, અને મૃત્યુ, resignation કે certificate of practice પાછું સોંપવું — આ બધાં એ ઊભી કરે છે. **Non-Government company: Board 30 days માં તે ભરી શકે; પણ vacancy auditor ના resignation થી ઊભી થઈ હોય તો એ appointment ને, Board ની recommendation થી ત્રણ મહિનામાં બોલાવેલી general meeting માં, company ની મંજૂરી પણ લેવી પડે.** **Government company: CAG 30 days માં તે ભરે, અને CAG ન ભરે તો Board પછીના 30 days માં ભરે.** દરેક કિસ્સામાં casual vacancy માં appoint થયેલો auditor ફક્ત આવતી AGM ના conclusion સુધી જ office ધરાવે છે — classic ખોટો જવાબ એ છે કે તે છઠ્ઠી AGM સુધી ચાલે. **Section 139(11)** મુજબ, જ્યાં company ને section 177 હેઠળ Audit Committee રાખવી પડે ત્યાં દરેક appointment, casual vacancy ભરવાનું પણ, એ committee ની recommendations ધ્યાનમાં લઈને જ થાય છે. Resignation થાય ત્યારે જતો auditor 30 days માં company અને Registrar પાસે Form ADT-3 પણ file કરે છે, અને company meeting ના પંદર દિવસમાં Form ADT-1 file કરે છે.

કોણ recommend કરે, અને Board અસંમત થાય તો શું — Rule 3(1). જ્યાં company એ section 177 હેઠળ Audit Committee બનાવવી પડે ત્યાં Audit Committee નામ Board ને recommend કરે છે; જ્યાં Audit Committee જરૂરી ન હોય ત્યાં Board members ને recommend કરે છે. Recommend કરતાં પહેલાં સક્ષમ authority જુએ છે કે સૂચવેલા auditor ની qualifications અને experience company ના size, nature અને requirements ને અનુરૂપ છે કે નહીં, અને તેની સામે professional misconduct નો કોઈ disciplinary order કે proceeding ICAI, કોઈ સક્ષમ authority કે કોઈ court દ્વારા pending છે કે પસાર થયો છે કે નહીં, અને વધુ માહિતી મગાવી શકે છે. Board, Audit Committee થી અસંમત હોય તો તે પોતાનાં કારણો જણાવીને recommendation committee ને પાછી મોકલે છે; committee પોતાની recommendation ન બદલે તો Board પોતાની અસંમતિનાં કારણો નોંધે છે અને પોતાની recommendation members ને મોકલે છે, અને AGM માં members નક્કી કરે છે. Board ન તો પોતાની પસંદ લાદી શકે, ન committee ની સીધી નકારી શકે — તેણે બંને લઈને members પાસે જવું જ પડે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 2 પ્રશ્નો

- ચાર appointment routes ને ચાર અલગ chains તરીકે યાદ રાખો — first auditor non-Government, first auditor Government, subsequent non-Government, subsequent Government — દરેકના પોતાના days સાથે. 30/90 વાળી chain ને 60/30/60 વાળી chain સાથે ભેળવી દો તો આખો જવાબ જાય.

TQ 1.3 • MTP 2021-Mar [2] (b) (i) • 3M • Pg 488

LEVEL I
Remembering

સરળ

CSQ 1.2 • PYQ 2018-May [3] (b) (ii) • 3M • Pg 489

LEVEL I
Remembering

સરળ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 7 પ્રશ્નો

- ફક્ત 'section 139' નહીં, sub-section નો નંબર પણ લખો. Examiner એ જ ચકાસે છે કે તમે 139(1) ને 139(5) થી, 139(6) ને 139(7) થી અને 139(8) ને બંનેથી અલગ પાડી શકો છો કે નહીં.

TQ 1.2 • MTP 2019-Mar [2] (b) (ii) • 3M • Pg 487	LEVEL I Understanding	સરળ
CSQ 1.1 • PYQ 2018-May [3] (b) (i) • 3M • Pg 488	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 1.1 • RTP 2018-May [10] (i) • Pg 487	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 1.7 • MTP 2021-Oct [3] (b) • 5M • Pg 494	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 1.11 • MTP 2024-Nov [5] (b) • 5M • Pg 498	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 1.12 • PYQ 2025-Jan [1] (b) {C} • 5M • Pg 499	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 1.15 • MTP 2025-Dec S2 [3] (b) • 5M • Pg 502	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 9 પ્રશ્નો

- જવાબ હંમેશાં બે તબક્કામાં આપો: પહેલાં company ને classify કરો (Government કે નહીં, listed કે નહીં), પછી તેને લાગુ પડતો route apply કરો. આ વિષયનું લગભગ દરેક case scenario classification પર ફરે છે, appointment ની rule પર નહીં.
- Facts માં અનેક shareholdings આપી હોય ત્યાં જવાબમાં તેનો સરવાળો કરીને total બતાવો. Marks સરવાળામાં અને તેમાંથી નીકળતા conclusion માં છે.
- Rotation અને common-partner ની questions માં dates નક્કી કરો: term ક્યારે શરૂ થયો, ક્યારે પૂરો થયો, અને એ expiry થી પાંચ વર્ષ ક્યાં પહોંચે. Company ફરી ક્યારે appoint કરી શકે તે વર્ષ લખો.

CSQ 1.4 • MTP 2019-Oct [2] (a) (ii) • 3M • Pg 491	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 1.5 • MTP 2020-Oct [2] (a) (i) • 3M • Pg 492	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 1.8 • PYQ 2021-Dec [1] (b) (ii) {C} • 2M • Pg 495	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 1.10 • PYQ 2024-Sep [1] (b) (ii) {C} • 2M • Pg 497	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 1.3 • PYQ 2018-Nov [2] (a) (i) • 4M • Pg 490	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.13 • RTP 2025-May [16] • Pg 500	LEVEL II Application	મધ્યમ

CSQ 1.16 • MTP 2026-Mar S1 [1] (b) • 5M • Pg 503	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.17 • PYQ 2026-May [4] (a) (2 + 3 = 5 Marks) • 5M • Pg 504	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.18 • PYQ 2026-Sep [1] (a) {C} • 5M • Pg 506	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- Question માં અનેક appointments (1), (2), (3) તરીકે આપી હોય ત્યાં એક એક લો, દરેકને પોતાનું section અને પોતાનું conclusion આપો, અને એકનું તારણ બીજામાં ઢસડાઈ ન જાય તેનું ધ્યાન રાખો.

CSQ 1.9 • PYQ 2021-Dec [3] (b) • 5M • Pg 495	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 1.14 • PYQ 2025-May [1] (b) {C} • 5M • Pg 501	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 1.6 • PYQ 2020-Nov [1] (b) • 6M • Pg 492	LEVEL II Analysis	અધરું

વિષય 2: Removal, Resignation of Auditors and Giving of Special Notice (Section 140)

L2P2-2A-C10-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Removal and resignation of auditor and giving of special notice વાંચો — section 140 સાથે section 115, Companies (Audit and Auditors) Rules, 2014 ની Rule 7 અને Rule 8, અને Companies (Management and Administration) Rules, 2014 નો Rule 23.

નોંધ

Term પૂરી થયા પહેલાં removal — section 140(1). Auditor ને તેની term પૂરી થયા પહેલાં ફક્ત company ની special resolution થી જ દૂર કરી શકાય, તે પણ નિયત authority ની previous approval મેળવ્યા પછી, અને Rule 7 માં નિયત કરેલી રીતે. આ વિષયમાં ક્રમ જ સૌથી મહત્વનો છે: approval પહેલાં આવે અને special resolution પછી. જે company પહેલાં special resolution પસાર કરે અને પછી approval માટે અરજી કરે, તેણે auditor ને અમાન્ય રીતે દૂર કર્યો ગણાય, તેનાં કારણો ગમે તેટલાં સાચાં હોય તોપણ. ધ્યાન રાખો કે Scanner નો જવાબ rule જણાવતી વખતે approving authority તરીકે the Regional Director નું નામ આપે છે અને લાગુ કરતી વખતે the Central Government નો ઉલ્લેખ કરે છે; તમે જે નામ વાપરો, mark તો 'previous' શબ્દ માટે જ છે.

Rule 7 — પ્રક્રિયા અને બે windows. Application Form ADT-2 માં થાય છે, Companies (Registration Offices and Fees) Rules, 2014 મુજબની fee સાથે. તે Board એ પસાર કરેલા resolution ના ત્રીસ દિવસમાં કરવી પડે. Approval મળ્યાના સાઠ દિવસમાં company એ special resolution પસાર કરવા general meeting બોલાવવી પડે. અને section 140(1) હેઠળ કોઈ પણ પગલું લેતાં પહેલાં auditor ને સાંભળવાની

વાજબી તક આપવી પડે — natural justice વાળું limb અલગ mark છે, એટલે તે લખો જ.

Resignation — section 140(2) અને (3) સાથે Rule 8. Resign કરનાર auditor Form ADT-3 માં statement file કરે, company પાસે અને Registrar પાસે, resignation ના 30 days માં, જેમાં કારણો અને બીજી સંબંધિત હકીકતો આપે. આને removal ની પ્રક્રિયા સાથે ભેળવશો નહીં: resignation માટે ન approval જોઈએ, ન special resolution, પણ તેનાથી section 139(8) હેઠળ casual vacancy ઊભી થાય છે, અને resignation ને કારણે હોય તો નવી appointment ને general meeting માં મંજૂરી પણ લેવી પડે.

Retiring auditor સિવાયના કોઈને appoint કરવા માટે special notice — section 140(4). Special notice is required for a resolution at an annual general meeting appointing as auditor a person other than a retiring auditor, or providing expressly that a retiring auditor shall not be re-appointed. કોણ આપી શકે તે section 115 સાથે Rule 23 માંથી આવે છે: total voting power ના 1% થી ઓછું ન ધરાવતા members, અથવા એવા shares ધરાવતા members જેના પર કુલ પાંચ લાખ રૂપિયાથી વધારે સ્કમ paid up ન હોય. અહીં pack ધ્યાનથી વાંચો: જવાબોમાં section 115 ના શબ્દો 'not exceeding five lakh rupees' તરીકે અને Rule 23(1) ના શબ્દો 'not less than ₹5,00,000' તરીકે આપ્યા છે, અને પછી rule ને ₹5,00,000 ની નીચલી હદ તરીકે લાગુ કર્યો છે. Total voting power ના 1% થી ઓછું ધરાવતા members લાયક નથી; ₹1,50,000 વત્તા ₹1,00,000 વત્તા ₹2,50,000, એટલે બરાબર ₹5,00,000, ધરાવતા ત્રણ members લાયક છે; અને કુલ ₹7 lakh ધરાવતા 60 members, કે ₹1 crore ની capital માંથી ₹6 lakh ધરાવતા 50 members પણ લાયક છે — એમાંનું બીજું ઉદાહરણ voting power ના 1% ને પણ વટાવે છે, અને જવાબ કહે છે કે ત્યાં બંને limbs સંતોષાય છે.

Special notice નો સમય, અને company પોતે આપે તે notice. The notice shall be sent by the members to the company not earlier than three months but at least fourteen days before the date of the meeting at which the resolution is to be moved, exclusive of the day on which the notice is given and the day of the meeting. લાગુ કરીએ: 28.09.2024 ની AGM માટે members ની special notice ની છેલ્લી તારીખ 13 September 2024 છે; અને 2 July 2022 ના રોજ આપેલી notice, 21 August 2022 ની AGM માટે, સમયસર છે. સામે પક્ષે company shall give its members notice of the resolution at least seven days before the meeting, exclusive of the day of despatch and the day of the meeting, in the same manner as notice of any general meeting.

Retiring auditor નું representation — section 140(4) નો બીજો ભાગ. Retiring auditor વાજબી લંબાઈનું લેખિત representation company ને આપે અને members ને તેની notification કરવાનું કહે ત્યાં company, તેને એ કરવા માટે representation બહુ મોડું મળ્યું હોય તે સિવાય, members ને અપાતી resolution ની notice માં representation થયાની હકીકત જણાવે અને meeting ની notice જેને જેને મોકલાય તે દરેક member ને representation ની નકલ મોકલે, પછી ભલે તે representation મળ્યા પહેલાં મોકલાય કે પછી. મોડું મળ્યાને કારણે કે company ની ચૂકને કારણે નકલ ન મોકલાય તો auditor, મૌખિક રીતે સાંભળવાના તેના હક ને બાધ આવ્યા વગર, meeting માં representation વાંચી સંભળાવવાનું કહી શકે છે, અને એક નકલ Registrar પાસે file કરવી પડે. એટલે meeting ના ત્રણ દિવસ પહેલાં મળેલું representation ફેરવવું જરૂરી નથી — પણ company છૂટી જતી નથી: તેણે auditor ને સાંભળવો પડે, તે કહે તો representation વાંચી સંભળાવવું પડે અને Registrar પાસે file કરવું પડે.

જ્યાં Board અને Audit Committee વચ્ચે મતભેદ પડે. Removal અને special notice ની questions ઘણી વાર appointment ની પ્રક્રિયા સાથે જોડીને પુછાય છે. દરેક listed public company માં section 177 હેઠળ Audit Committee બનાવવી ફરજિયાત છે. જ્યાં તે હોય ત્યાં committee નામ Board ને recommend કરે છે; Board અસંમત હોય તો કારણો સાથે recommendation પાછી મોકલે છે; committee મક્કમ રહે તો Board પોતાની અસંમતિનાં કારણો નોંધીને AGM માં members ને પોતાની recommendation મોકલે છે, અને members નક્કી કરે છે. Casual vacancy માટે section 139(11) બરાબર આ જ સ્થિતિ રાખે છે — section 139(8) હેઠળની Board ની power પણ committee ની recommendation ધ્યાનમાં લીધા પછી જ વપરાય છે. જ્યાં Audit Committee જરૂરી ન હોય ત્યાં Board પોતે સૂચવેલા auditor ની qualifications અને experience જોઈને members ને recommend કરે છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Section 140(4) અને section 115 બંને સાથે લખો. Special notice ની threshold આપી હોય પણ તે કઈ provision માંથી આવે છે તે ન કહ્યું હોય, તો અડધા marks જાય.

CSQ 2.5 • PYQ 2024-May [5] (a) • 5M • Pg 514

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 3 પ્રશ્નો

- Removal ની scenario માં ઘટનાઓ એક લીટીમાં ગોઠવો — Board resolution, application, approval, general meeting — અને ક્રમ ચકાસો. આ પ્રકરણમાં લગભગ દરેક removal એટલા માટે જ invalid છે કે approval છેલ્લે આવ્યું.
- Special notice ની scenario માં ક્રમથી ત્રણ વસ્તુ ચકાસો: members લાયક છે કે નહીં (voting power ના 1% કે ₹5,00,000 ની paid-up રકમ), notice ત્રણ મહિનાથી ચૌદ દિવસ વાળી window માં છે કે નહીં, અને representation સમયસર મળ્યું કે નહીં. દરેકનો જવાબ અલગ આપો.

CSQ 2.1 • PYQ 2018-Nov [3] (b) (ii) • 3M • Pg 508

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 2.6 • PYQ 2025-Jan [3] (b) (i) • 3M • Pg 515

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 2.2 • PYQ 2021-Jul [3] (b) • 5M • Pg 509

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- જ્યાં pack ના પોતાના જવાબો જુદા પડે — જેમ કે 2% ધરાવતા members company ને special notice કઢાવવા મજબૂર કરી શકે કે નહીં તે મુદ્દે — ત્યાં કહો કે બંને મત એક જ વાત પર ફરે છે: Rule 23 members ને હક આપે છે કે ફક્ત વિનંતી કરવાની ક્ષમતા. પછી કારણ સાથે conclusion આપો. કોરું વિધાન કારણ સાથેના જવાબ કરતાં ઓછા marks લાવે છે.

CSQ 2.3 • RTP 2022-May [2] • Pg 510

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 2.4 • PYQ 2023-May [3] (b) • 4M • Pg 512

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 2.7 • PYQ 2025-Jan [6] (Or) (a) • 5M • Pg 517

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 3: Eligibility, Qualifications and Disqualifications of Auditors (Section 141)

L2P2-2A-C10-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Eligibility, qualifications and disqualifications of auditors
વાંચો — section 141 સાથે Companies (Audit and Auditors) Rules, 2014 નો Rule 10.

નોંધ

કોણ appoint થઈ શકે. Company ના auditor તરીકે ફક્ત chartered accountant in practice જ appoint થઈ શકે. જ્યાં firm appoint થઈ હોય ત્યાં firm વતી કામ કરવાની અને સહી કરવાની સત્તા એ authorised partners ને છે જે પોતે chartered accountants હોય — એટલે એક partner audit team ને દોરે અને બીજો partner, જે CA છે, firm વતી report પર સહી કરે, તો સહી બરાબર છે. Corporate બાજુએ: Limited Liability Partnership Act, 2008 હેઠળ registered થયેલી limited liability partnership સિવાયનું body corporate appointment માટે લાયક નથી (section 141(3) સાથે Rule 10). એટલે practising chartered accountants ની LLP appoint થઈ શકે, અને અહીં કાયમી trap એ છે કે તેને body corporate ગણીને disqualify કરી દેવી.

Securities અને interest — section 141(3)(d)(i) સાથે Rule 10. જે વ્યક્તિ, કે જેનો relative કે partner, company ની, કે તેની subsidiary ની, કે તેની holding કે associate company ની, કે એવી holding company ની subsidiary ની કોઈ security કે તેમાં interest ધરાવતો હોય, તેને auditor તરીકે appoint ન કરાય. Auditor પોતાના માટે આ bar પૂરેપૂરો છે — ગમે તેટલું નાનું holding હોય, તે disqualify કરે છે.

₹50,000 nominal value ના shares ધરાવવાથી પણ disqualification આવે; ₹1,000 ની security ધરાવવાથી પણ. Proviso ફક્ત relative માટે છૂટ આપે છે, જે ₹1,00,000 થી વધારે ન હોય એટલી face value ની securities કે interest ધરાવી શકે. હદ face value પર છે, market value પર નહીં — આ પ્રકરણની સૌથી વધુ વાર પુછાતી trap એ જ છે. ₹95,000 face value સામે ₹1,20,000 market value હદમાં છે; ₹70,000 face value સામે ₹1,10,000 market value હદમાં છે; ₹85,000 face value સામે ₹75,000 market value હદમાં છે; ₹1,00,000 face value હદમાં છે; ₹1,50,000 face value સામે ₹95,000 market value હદમાં નથી.

Relative appointment પછી હદ વટાવે ત્યાં auditor એ acquisition ના 60 days માં holding ને ₹1,00,000 ની હદમાં લાવવાનું corrective action લેવું પડે, નહીં તો office છોડવું પડે.

Indebtedness અને guarantee — section 141(3)(d)(ii) અને (iii). વ્યક્તિ disqualified થાય છે જો તે કે તેનો relative કે partner company ને, કે તેની subsidiary ને, કે તેની holding કે associate company ને, કે એવી holding company ની subsidiary ને ₹5 lakh થી વધારે દેવાદાર હોય. એટલે ₹6 lakh કે ₹7 lakh નું દેવું disqualify કરે, અને ₹2 lakh નું નહીં. રકમો auditor, તેના partners અને તેના relatives ની ભેગી ગણાય છે, અને group ની companies ની પણ ભેગી ગણાય છે: subsidiary ને ₹4 lakh દેવા વાળો partner વત્તલ associate ને ₹2 lakh દેવા વાળો relative એટલે કુલ ₹6 lakh, અને auditor disqualified છે. Clause (iii) હેઠળ, તે કે તેનો relative કે partner એ જ companies ને કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિના દેવા સંબંધે guarantee આપે કે

કોઈ security પૂરી પાડે ₹1 lakh થી વધારે, તો પણ disqualified થાય — આંકડો અલગ છે અને ઘણો નીચો છે એ ધ્યાનમાં રાખો: ત્રીજી વ્યક્તિની loan માટે પત્નીએ આપેલી ₹1,50,000 ની guarantee firm ને disqualify કરે છે.

Office માં relatives — section 141(3)(f). એ વ્યક્તિ disqualified છે whose relative is a director or is in the employment of the company as a director or key managerial personnel. Test સંબંધ કેટલો નજીકનો છે તેના પર નહીં, post પર ચલાવો. Company ના store keeper એવા પતિ કે પત્ની director કે KMP નથી, એટલે auditor disqualified નથી. CFO એવી બહેન KMP છે, એટલે auditor disqualified છે. Company માં કામ કરતા દરેક relative ને આ clause પકડતું નથી — ફક્ત director કે KMP ને.

Officers, employees અને તેમના partners — section 141(3)(c), અને section 141(4) નો vacation નો નિયમ. Company નો officer કે employee હોય તે વ્યક્તિ disqualified છે, અને company ના officer કે employee નો partner હોય કે તેની નોકરીમાં હોય તે વ્યક્તિ પણ. Marks section 141(4) માં છે: appointment પછી auditor section 141(3) ની કોઈ પણ disqualification માં આવી જાય તો તેણે પોતાનું office છોડી દીધું ગણાય. એટલે September માં valid રીતે appoint થયેલો auditor January માં એવી consultancy firm માં partner તરીકે જોડાય જેમાં company નો finance executive પણ partner હોય, તો clause (3)(c) લાગુ પડે છે અને તેણે office છોડી દીધું ગણાય — તે ફક્ત removable બનતો નથી, અને વર્ષના અંત સુધી ચાલુ પણ રહેતો નથી.

Business relationship — section 141(3) સાથે Rule 10, અને તેના બે અપવાદ. જે વ્યક્તિ કે firm, સીધી કે આડકતરી રીતે, company સાથે, કે તેની subsidiary સાથે, કે તેની holding કે associate company સાથે, કે એવી holding company કે associate company ની subsidiary સાથે business relationship ધરાવતી હોય, તે appointment માટે લાયક નથી. Business relationship એટલે commercial હેતુથી કરેલો કોઈ પણ transaction, સિવાય કે Act અને Chartered Accountants Act, 1949 હેઠળ auditor કે audit firm ને કરવા દેવાયેલી professional services ના સ્વરૂપના commercial transactions, અને company ના ordinary course of business માં arm's length price એ થતા commercial transactions — જેમ કે telecommunications, airlines, hospitals, hotels અને એવા જ બીજા ધંધામાં રોકાયેલી companies દ્વારા auditor ને customer તરીકે, ordinary course of business માં, products કે services નું વેચાણ. એટલે જે hotel company પોતાની prospective auditor ને બીજા customers ને લે છે એ જ ભાવે services આપે, ત્યાં transaction arm's length છે અને તે તેને appoint કરી શકે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- દર વખતે જોડાયેલી companies ની આખી list લખો — the company, its subsidiary, its holding or associate company, અને a subsidiary of such holding company. List પોતે marks લાવે છે, અને scenarios એની બહારની ધાર પર જ બનેલા હોય છે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 9 પ્રશ્નો

- નિર્ણય આપતાં પહેલાં clause નું નામ આપો: 141(3)(c), (3)(d)(i), (3)(d)(ii), (3)(d)(iii) કે (3)(f). Clause વગર ફક્ત 'disqualified under section 141' લખતો જવાબ provision નો mark ગુમાવે છે.
- Facts માં face value અને market value બંને આપી હોય ત્યાં સ્પષ્ટ લખો કે proviso face value પર ચાલે છે, પછી સરખામણી કરો. Market value ફક્ત તેને બાજુ પર મૂકવા માટે લખો.
- Appointment પછી disqualification આવે ત્યાં ફક્ત 'he is disqualified' લખીને અટકશો નહીં. Section 141(4) અને 'deemed to have vacated his office' શબ્દો પણ ઉમેરો.

CSQ 3.1 • PYQ 2018-Nov [2] (a) (ii) • 2M • Pg 519	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 3.5 • PYQ 2021-Jan [1] (b) (i) {C} • 3M • Pg 523	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 3.6 • PYQ 2021-Dec [1] (b) (i) {C} • 2M • Pg 524	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 3.7 • MTP 2022-Mar [1] (b) (i) {C} • 3M • Pg 524	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 3.8 • MTP 2022-Mar [1] (b) (ii) {C} • 3M • Pg 525	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 3.14 • MTP 2025-Jul S1 [5] (a) (ii) • 2.5M • Pg 531	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 3.2 • RTP 2018-Nov [8] • Pg 520	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.3 • MTP 2019-Mar [3] (b) • 5M • Pg 521	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.4 • PYQ 2019-Nov [1] (b) {C} • 6M • Pg 522	LEVEL II Application	અઘરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 4 પ્રશ્નો

- અનેક વ્યક્તિઓ કે અનેક દેવાં આપ્યાં હોય ત્યાં તેનો સરવાળો કરો અને લખો પણ ખરા. Partner નું દેવું અને relative નું દેવું, subsidiary અને associate બંનેમાં, ભેગાં ગણવાં એ જ question નો મુદ્દો છે.

CSQ 3.9 • MTP 2022-Sep [3] (b) • 5M • Pg 526	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 3.12 • MTP 2024-Jul [4] (a) • 5M • Pg 529	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 3.10 • PYQ 2022-Nov [1] (b) {C} • 6M • Pg 526	LEVEL II Analysis	અઘરું
CSQ 3.11 • PYQ 2023-Nov [5] (b) • 6M • Pg 528	LEVEL II Analysis	અઘરું

વિષય 4: Remuneration of Auditors (Section 142)

L2P2-2A-C10-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Remuneration of auditors વાંચો — section 142.

નોંધ

નિયમ એક લીટીમાં — section 142(1). The remuneration of the auditors of a company shall be fixed by the company in general meeting or in such manner as the company in general meeting may determine. આ સત્તા members પાસે છે, Board પાસે નહીં અને management પાસે નહીં. **એક જ અપવાદ first auditor નો છે, જેની remuneration Board નક્કી કરી શકે,** કારણ કે તેને Board એ જ appoint કર્યો છે.

Remuneration માં શું આવે અને શું નહીં — section 142(2). Remuneration માં auditor ને ચૂકવવાની fee ઉપરાંત, company ના audit સંબંધે auditor ને થયેલા ખર્ચ, જો હોય તો, અને તેને અપાયેલી કોઈ પણ સગવડ પણ આવે, પણ company ની વિનંતીથી તેણે આપેલી બીજી કોઈ service માટે ચૂકવાયેલી remuneration તેમાં આવતી નથી. બંને ભાગ પુછાય છે: out-of-pocket expenses અને facilities અંદર, બીજી services ની fee બહાર.

લાગુ કરીએ — Scanner વારંવાર મૂકે છે એ બે scenarios. જ્યાં engagement letter માં ફક્ત એટલું લખ્યું હોય કે fee 'to be mutually decided' છે અને કોઈ fee નક્કી થઈ ન હોય, ત્યાં એ clause section 142 ને હટાવી શકે નહીં: remuneration તો general meeting એ, કે તેણે નક્કી કરેલી રીતે જ, fix થવી જોઈએ. જ્યાં Board auditor ને કહે કે fee તે એકલો જ નક્કી કરશે, અને auditor first auditor ન હોય, ત્યાં એ જ કારણે Board ની દલીલ valid નથી. બંને કિસ્સામાં સાચી સલાહ એટલે section 142(1) ની એક લીટી facts પર લગાવવી.

Delegation ચાલે છે; delegate થાય છે fix કરવાનું કામ, સત્તા નહીં. Shareholders, general meeting માં resolution કરીને, auditor ની remuneration નક્કી કરવાની authority Managing Director ને કે બીજી કોઈ વ્યક્તિને સોંપી શકે છે, કારણ કે section 142(1) પોતે જ remuneration 'in such manner as the general meeting may determine' નક્કી થાય એવું ધારે છે. એટલે જે company general meeting માં ઠરાવ કરીને આંકડો પોતાના Managing Director પર છોડે, તેણે **પાલન કર્યું છે —** ખામી તો Board એ એવી authority વગર fee નક્કી કરે તેમાં છે, delegation માં નહીં.

આ વિષય સાથે ચાલતા બે મુદ્દા. Companies Act, 2013 હેઠળ shareholders દર AGM માં auditors ની appointment ratify કરે એવી કોઈ જરૂર નથી — પાંચ consecutive years ના term માટે appoint થયેલો auditor દર વર્ષે ratification વગર ચાલુ રહે છે. અને જ્યાં audit firm નું બંધારણ બદલાય, દાખલા તરીકે proprietorship માંથી partnership થાય, ત્યાં company એ તેને નવા auditor ની appointment ગણવી પડે અને એ વર્ષની આવનારી AGM ના conclusion પછી તે મુજબ Form ADT-1 file કરવી પડે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 3 પ્રશ્નો

- પહેલાં નક્કી કરો કે auditor first auditor છે કે નહીં. હોય તો Board fee નક્કી કરી શકે અને જવાબ ટૂંકો; ન હોય તો general meeting એ જ નક્કી કરવી પડે.

- Question ન પૂછે તોપણ inclusion અને exclusion બંને limbs લખો — expenses અને facilities અંદર, બીજી services ની fees બહાર. જે પાંચ marks ની question માં બાકી એક જ rule હોય, ત્યાં આ સહેલા marks છે.

CSQ 4.1 · PYQ 2022-May [5] (a) · 5M · Pg 532

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.2 · RTP 2023-Nov [14] · Pg 533

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 4.3 · RTP 2025-Jan [16] · Pg 533

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 1 પ્રશ્ન

- Scenario માં બે કે વધુ lettered questions હોય છે. Question ની જ lettering માં જવાબ આપો, અને દરેકનું પોતાનું conclusion આપો.
- Facts જે બે મુદ્દા ભેગા કરી દે છે તેને અલગ પાડો: remuneration કોણ નક્કી કરે, અને firm નું બંધારણ બદલાય તો શું થાય. બંને પર જુદી provisions લાગુ પડે છે.

CSQ 4.4 · MTP 2025-Jul S1 [4] (a) · 5M · Pg 534

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 5: Powers and Duties of Auditors and Auditing Standards (Section 143)

L2P2-2A-C10-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Powers and duties of auditors and auditing standards વાંચો — section 143, ખાસ કરીને section 143(12) સાથે Companies (Audit and Auditors) Rules, 2014 નો Rule 13.

નોંધ

Central Government ને fraud નો report — section 143(12) સાથે Rule 13. Where the auditor has reason to believe that an offence of fraud involving individually an amount of ₹1 crore or above is being or has been committed against the company by its officers or employees, the auditor shall report the matter to the Central Government. આ ફરજ ઊભી થવા માટે બે વસ્તુ જોઈએ અને બંને લખવી પડે: માન્યતા એવી હોવી જોઈએ કે company સામે તેના officers કે employees એ fraud કર્યું છે, અને રકમ individually ₹1 crore કે તેથી વધારે હોવી જોઈએ. ₹2.40 crore નું fraud આમાં સીધું જ આવે છે.

રીત અને ત્રણ time limits. પહેલું, fraud ની જાણ થયાના તરત, પણ 2 days થી મોડું નહીં, Board ને કે Audit Committee ને, જે લાગુ પડે તેને, વાત જણાવો અને 45 days માં તેમનો જવાબ કે observations માગો. બીજું, જવાબ કે observations મળે એટલે પોતાનો report, એ જવાબ કે observations અને પોતાના comments મળ્યાના 15 days માં Central Government ને મોકલો. ત્રીજું, નક્કી કરેલા 45 days માં કોઈ જવાબ કે observations ન મળે તો, Board કે Audit Committee ને અગાઉ મોકલેલા report ની વિગતો વાળી note સાથે, report Central Government ને મોકલો. યાદ રાખો — 2 days — 45 days — 15 days, અને એ 15

days જવાબ મળ્યાથી ગણાય છે, fraud થી નહીં.

File કરવાની રીત બદલાઈ ગઈ છે, અને એ જ પુછાય છે. Report electronically Form ADT-4 માં file થવો જોઈએ — Rule 13(2)(d), 14-07-2025 થી લાગુ પડે એ રીતે બદલાયેલો. જૂનાં clauses (e) અને (f) — sealed cover માં Registered Post કે Speed Post થી મોકલવું અને e-mail થી confirmation, અને auditor ના letter-head પર seal અને membership number સાથેનો report — રદ થઈ ગયાં છે, Companies (Audit and Auditors) Amendment Rules, 2025, G.S.R. 359(E) થી. જે auditor જૂની રીત પ્રમાણે ચાલે તેની timelines સાચી અને mode ખોટો છે; જવાબ એ કે તેણે ફક્ત report electronically Form ADT-4 માં file કરવાનો છે.

Scenario ના marks કેમ પડે છે. Examiner જવાબને ભાગમાં વહેંચે છે. પહેલાં કહો કે threshold વટાઈ ગઈ છે અને Central Government ને report કરવો બને છે; પછી timelines લો અને તેને ક્રમમાં બરાબર ઠરાવો; પછી મોકલવાની mode લો અને તેને જૂની ઠરાવો, amendment નું નામ આપીને. જે જવાબ આખી પ્રક્રિયાને ખોટી ઠરાવે, કે આખીને સાચી ઠરાવે, તે question જે ભાગલા પર બન્યો છે તે જ ચૂકી જાય છે.

ઉપયોગ (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- પહેલાં રકમ ચકાસો, પછી ત્રણેય time limits એક પછી એક, પછી file કરવાની mode. આખી પ્રક્રિયા પર એક જ ચુકાદો આપવાને બદલે દરેક limb પર અલગ conclusion આપો.
- Facts માં letter-head, seal, sealed cover અને Registered Post ગણાવ્યા હોય ત્યાં એ amendment જ પુછાય છે. બદલાયેલા Rule 13(2)(d) નું નામ આપો અને લખો કે સાચી mode Form ADT-4 માં electronic filing છે.

CSQ 5.1 • MQ • 5M • Pg 535

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 6: Auditors not to Render Certain Services (Section 144)

L2P2-2A-C10-T06

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Auditor not to render certain services વાંચો — section 144, section 147 સાથે.

નોંધ

નિયમ એક લીટીમાં — section 144. An auditor appointed under the Act shall provide to the company only such other services as are approved by the Board of Directors or the audit committee, as the case may be. મંજૂરી એ permitted services નો દરવાજો છે; પણ કેટલીક services પર સીધી જ મનાઈ છે, અને કોઈ મંજૂરી તેને ચલાવી શકે નહીં.

મનાઈવાળી list, અને મનાઈ ક્યાં સુધી પહોંચે છે. મનાઈવાળી services છે accounting and book keeping services; internal audit; design and implementation of any financial information system; actuarial services; investment advisory services; investment banking services; rendering of

outsourced financial services; management services; અને નિયત થાય એવી બીજી કોઈ પણ પ્રકારની services. આ મનાઈ services સીધી અપાઈ હોય કે આડકતરી રીતે, બંનેને લાગુ પડે છે, અને ફક્ત company ને જ નહીં, તેની holding company અને તેની subsidiary company ને પણ. પુછાય ત્યારે આખી list લખો — question ઘણી વાર 'list any seven' તરીકે મુકાય છે, અને દરેક item નો એક mark છે.

Examiner વારંવાર જે પસંદ કરે છે તે. Design and implementation of a financial information system એ જ service scenario પછી scenario માં auditor સામે મુકાય છે — નબળી internal control mechanism માં મદદના રૂપમાં, અને આકર્ષક fee સાથે. હેતુ અને fee બંને અહીં અપ્રસ્તુત છે. સલાહ એ કે આ દરખાસ્ત સ્વીકારવી નહીં, કારણ કે section 144 એ service ને સ્પષ્ટ રીતે બહાર રાખી છે.

સ્વીકારવાનું પરિણામ — section 147. મનાઈવાળી service લેનાર auditor ને section 147 ની penal provisions લાગુ પડે છે. Audit firm audit કરતી હોય ત્યાં section 147(5) કહે છે કે જો સાબિત થાય કે audit firm ની partner કે partners fraudulent રીતે વર્ત્યા છે કે company ના, કે તેના directors કે officers ના, કોઈ fraud માં મદદગારી કરી છે કે સામેલ થયા છે, તો civil કે criminal liability સંબંધિત partner કે partners ની અને firm ની, jointly and severally, રહેશે, અને તેઓ section 447 હેઠળ પણ જવાબદાર થશે. Proviso: audit firm ની criminal liability માં, fine સિવાયની liability બાબતે, ફક્ત જે partner કે partners એ fraud કર્યું, મદદગારી કરી કે સામેલ થયા તે જ જવાબદાર થશે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 3 પ્રશ્નો

- જવાબ ત્રણ પગલાંમાં આપો: આ service section 144 ની list પર છે, એટલે Board ગમે તે મંજૂર કરે તોપણ સ્વીકારી શકાય નહીં; પછી section 147 નું પરિણામ લખો; પછી auditor ને ના પાડવાની સલાહ આપો.

CSQ 6.1 • PYQ 2019-May [2] (b) (ii) • 3M • Pg 538

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 6.2 • PYQ 2023-May [2] (b) (ii) • 3M • Pg 538

LEVEL II
Application

સરળ

TQ 6.1 • MTP 2025-Mar S1 [5] (b) • 5M • Pg 537

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 7: Auditors to Sign Audit Reports (Section 145)

L2P2-2A-C10-T07

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Auditor to sign audit reports etc. વાંચો — section 145.

નોંધ

નિયમ એક લીટીમાં — section 145. The person appointed as auditor of the company shall sign the

auditor's report, or sign or certify any other document of the company. સહી કરવાનું કામ appoint થયેલી વ્યક્તિનું પોતાનું છે; એ કોઈ ઔપચારિકતા નથી કે company ના officers તેના વતી ગોઠવી દે.

જ્યાં firm appoint થઈ હોય. LLP સહિતની firm ના કિસ્સામાં, firm વતી કામ કરવાની અને સહી કરવાની સત્તા ફક્ત એ partners ને છે જે chartered accountants હોય. એટલે જ્યાં firm statutory auditor હોય ત્યાં audit team બીજા partner એ દોરી હોય તોપણ, chartered accountant એવો partner firm વતી audit report પર સહી કરી શકે છે — સહી valid છે. જે partner chartered accountant ન હોય તે સહી કરી શકે નહીં.

Qualifications અને adverse remarks વાંચી સંભળાવવાં પડે. The qualifications, observations or comments on financial transactions or matters which have any adverse effect on the functioning of the company, mentioned in the auditor's report, shall be read before the company in general meeting and shall be open to inspection by any member of the company. આમાંથી બે પરિણામ નીકળે છે અને બંનેના marks છે: adverse વાત report માં દબાવી શકાય નહીં, અને કોઈ પણ member તેનું inspection કરી શકે છે.

Scanner વિશે નોંધ. Pack માં આ topic ના મથાળા હેઠળ એક પણ question છપાયો નથી. તોપણ આ provision પુછાય છે — પછીના topic નીચે છપાયેલા જવાબનો સાર એ જ છે — એટલે section 145 ને ત્રણ limbs તરીકે શીખો: કોણ સહી કરે, firm વતી કોણ સહી કરી શકે, અને general meeting માં શું વાંચી સંભળાવવું પડે.

વિષય 8: Auditors to Attend General Meetings (Section 146)

L2P2-2A-C10-T08

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Auditor to attend general meeting વાંચો — section 146, section 145 સાથે.

નોંધ

આ topic નીચે છપાયેલો જવાબ ખરેખર શું આપે છે. Scanner નો અહીંનો question પૂછે છે કે proprietorship concern કે auditors ની firm ના કિસ્સામાં audit report પર કોણ સહી કરે, અને audit report ની qualifications ને auditor annual general meeting માં કઈ રીતે રજૂ કરે — અને જવાબ section 145 હેઠળ અપાયો છે. ત્યાંથી બે limbs લો: auditor તરીકે appoint થયેલી વ્યક્તિ auditor's report પર સહી કરે, કે company નો બીજો કોઈ document સહી કરે કે certify કરે, અને LLP સહિતની firm ના કિસ્સામાં firm વતી કામ કરવાની અને સહી કરવાની સત્તા ફક્ત chartered accountants એવા partners ને છે.

General meeting વાળું limb. The qualifications, observations or comments on financial transactions or matters which have any adverse effect on the functioning of the company, mentioned in the auditor's report, shall be read before the company in general meeting and shall be open to inspection by any member of the company. Audit report અને members વચ્ચેનો

સંપર્કબિંદુ આ જ છે: **adverse વાત meeting માં જ બહાર આવે છે**, અને તેની સાથે સાથે member નો **inspection નો હક** ચાલે છે.

Scanner વિશે નોંધ. Pack માં section 146 હેઠળ ફક્ત આ એક જ question છપાયો છે, અને તેનો જવાબ section 145 પર ગોઠવાયેલો છે. Auditor ના general meeting માં હાજર રહેવાના હક વિશે કે auditor ને general meetings ની notice વિશે છપાયેલા જવાબોમાં બીજું કશું નથી, એટલે section 146 નું બાકીનું Study Material માંથી કરો અને તેને એવા આંકડા કે હકો ન ચોંટાડો જેનો આધાર તમે વાંચ્યો ન હોય.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Question સામાન્ય રીતે બે ભાગમાં પુછાય છે — signing અને general meeting. જવાબ પણ બે ભાગમાં, વચ્ચે લીટી છોડીને આપો, જેથી marker ને બંને ભાગ દેખાય.

TQ 8.1 • PYQ 2024-May [6] (b) (i) • 3M • Pg 540

LEVEL I
Understanding

સરળ

વિષય 9: Punishment for Contravention (Section 147)

L2P2-2A-C10-T09

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Punishment for contravention વાંચો — section 147, section 447 સાથે.

નોંધ

Audit firm કરતી હોય ત્યાં liability — section 147(5). Where, in the case of audit of a company being conducted by an audit firm, it is proved that the partner or partners of the audit firm has or have acted in a fraudulent manner or abetted or colluded in any fraud by, or in relation to or by, the company or its directors or officers, the liability, whether civil or criminal as provided in the Companies Act, 2013 or in any other law for the time being in force, for such act shall be of the partner or partners concerned of the audit firm and of the firm jointly and severally, અને તેઓ section 447 હેઠળ પણ જવાબદાર થશે.

Proviso — અને આખી મુશ્કેલી એમાં જ છે. In the case of criminal liability of an audit firm, in respect of liability other than fine, the concerned partner or partners who acted in a fraudulent manner or abetted or, as the case may be, colluded in any fraud shall only be liable. એટલે ભાગલા liability ના પ્રકાર પર પડે છે: fine માટે દોષિત partner અને firm બંને jointly and severally જવાબદાર છે; fine સિવાયની criminal liability માટે ફક્ત દોષિત partner જ જવાબદાર છે અને firm નહીં. Classic ખોટો જવાબ firm ને બધા માટે જવાબદાર ઠરાવે છે, અથવા partner ને બધા માટે.

તેને કઈ રીતે લગાડવું. Section જે ક્રમમાં વાત લે છે એ જ ક્રમમાં facts લો. **Audit firm કરે છે? અને સાબિત થયું છે કે partner એ fraudulent રીતે વર્તન કર્યું, કે fraud માં મદદગારી કરી કે સામેલ થયો? હા હોય તો fine માટે**

partner અને firm ને jointly and severally જવાબદાર ગણાવો, અને પછી fine સિવાયની criminal liability ફક્ત partner પર જ મૂકો. બે વાક્ય, બે conclusions.

Section 147 એ section 144 ને પણ ટેકો આપે છે. Section 144 એ મનાઈ કરેલી service આપનાર auditor ને section 147 ની penal provisions લાગુ પડે છે — એટલે જે scenario માં auditor મનાઈવાળું કામ સ્વીકારે, ત્યાં પરિણામ તરીકે section 147 જ લખવાનું છે.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- વ્યક્તિઓનાં નામ લખો. લખો કે 'A, the partner concerned, and the firm ABC & Co. are jointly and severally liable for the fine; for criminal liability other than fine, only A is liable'. Firms અને partners વિશેનાં સામાન્ય વિધાનો application નાં marks લાવતાં નથી.

CSQ 9.1 • PYQ 2022-May [5] (Or) (a) • 5M • Pg 540

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 10: Central Government to Specify Audit of Items of Cost in Respect of Certain Companies (Section 148)

L2P2-2A-C10-T10

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, Central Government to specify audit of items of cost in respect of certain companies વાંચો — section 148.

નોંધ

Section 148 શા માટે છે. આ section એટલે Central Government to specify audit of items of cost in respect of certain companies ની power — section 143 હેઠળના financial audit થી અલગ અને તેના ઉપરાંતનું cost audit. તે Chapter X ના છેડે બેસે છે.

Scanner વિશે નોંધ, અને આ topic ને કઈ રીતે વાપરવો. Pack માં આ મથાળા હેઠળ એક question છપાયો છે, અને તે section 148 પર છે જ નહીં — તે functions and duties of the National Financial Reporting Authority પૂછે છે, અને તેનો જવાબ પછીના NFRA topic નીચે આપેલો છે. Pack ના એક પણ છપાયેલા જવાબમાં section 148 નો સાર નથી: ન તો કઈ classes ની companies આવરી લેવાય તે, ન cost auditor ની લાયકાત, ન time limits, ન penalties. Section 148 ICAI Study Material માંથી કરો, અને ત્યાં વાંચી ન હોય એવી કોઈ threshold, form number કે મુદત જવાબમાં ન લખો — યાદ પરથી લખેલો cost audit નો આંકડો પાંચ marks નો જવાબ ગુમાવવાનો સૌથી ઝડપી રસ્તો છે.

Mixed question માં section 148 આવે તો સલામત રીતે શું લખી શકાય. પ્રકરણના પોતાના છપાયેલા જવાબો જેટલું જ લખો: Chapter X ની audit provisions અને તેની હેઠળના rules company ના audit ને લાગુ પડે છે, auditor ની remuneration section 142 થી ચાલે છે, અને audit provisions નો ભંગ section 147 હેઠળ

સજાપાત્ર છે. Cost records અને cost audit ને લગતું ચોક્કસ કશું પણ Study Material માંથી જ આવવું જોઈએ.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Question માં cost audit ને તમે જાણો છો એ sections સાથે ભેળવ્યું હોય તો જેનો આધાર છે એ ભાગ પૂરો લખો, અને section 148 વાળું limb લાંબું અને ખોટું લખવાને બદલે ટૂંકું અને સાચું લખો.

TQ 10.1 • PYQ 2025-May [5] (a) • 5M • Pg 541

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

વિષય 11: NFRA and Auditor

L2P2-2A-C10-T11

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 10, National Financial Reporting Authority વાંચો — section 132 સાથે National Financial Reporting Authority Rules, 2018 ની Rules 4 અને 6 થી 9.

નોંધ

રચના અને હેતુ. Section 132(1A) કહે છે કે NFRA પોતાનાં કામ નિયત થાય એવી divisions દ્વારા કરશે. તેનો મુખ્ય હેતુ public interest ને અને companies કે bodies corporate સાથે જોડાયેલા investors, creditors અને બીજાઓના હિતોને રક્ષવાનો છે, અને તે આ કામ accounting અને auditing ના ઊંચી ગુણવત્તાના standards ઊભા કરીને, અને companies કરે છે એ accounting functions તથા auditors કરે છે એ auditing functions પર અસરકારક દેખરેખ રાખીને કરે છે. NFRA પરની question ની શરૂઆત હેતુથી કરો — પછી આવતી દરેક function ને એ જ ચોક્કસ આપે છે.

Functions ક્યાંથી આવે છે. Section 132(2), National Financial Reporting Authority Rules, 2018 ની Rules 4 અને 6 થી 9 સાથે વાંચતાં, functions અને duties આપે છે. Section અને Rules બંનેનો ઉલ્લેખ કરો; જવાબ statutory list તરીકે તપાસાય છે, વર્ણન તરીકે નહીં.

Functions — સાતની list તરીકે યાદ રાખો. ઉપરની વાતની વ્યાપકતાને બાધ આવ્યા વગર, Authority ખાસ કરીને: (a) NFRA ના કાર્યક્ષેત્રની companies અને bodies corporate માં appoint થયેલા auditors ની વિગતો રાખશે; (b) Central Government ની મંજૂરી માટે accounting standards અને auditing standards ની ભલામણ કરશે; (c) એ accounting standards અને auditing standards ના પાલન પર દેખરેખ રાખશે અને તેનો અમલ કરાવશે; (d) એવા standards ના પાલન સાથે જોડાયેલા professions ની service ની ગુણવત્તા પર દેખરેખ રાખશે અને ગુણવત્તા સુધારવાનાં પગલાં સૂચવશે; (e) accounting standards અને auditing standards ના પાલન વિશે જાગૃતિ ફેલાવશે; (f) accounting standards અને auditing standards નું પાલન ઊભું કરવા અને તેની દેખરેખ રાખવા માટે independent audit regulators ની રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ સાથે સહકાર કરશે; અને (g) ઉપરની બાબતો માટે જરૂરી કે તેની સાથે સંકળાયેલી બીજી functions

અને duties બજાવશે.

યાદ રાખવા જેવા ભેદ. NFRA standards ની ભલામણ કરે છે; Central Government તેને મંજૂરી આપે છે. પછી NFRA મંજૂર થયેલા standards ના પાલન પર દેખરેખ રાખે છે અને અમલ કરાવે છે. અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર ફક્ત standards સુધી નહીં, professions ની service ની ગુણવત્તા સુધી પણ પહોંચે છે — આ limb જ છૂટી જાય છે. એ પણ નોંધો કે તે જે register રાખે છે તે NFRA ના કાર્યક્ષેત્રની companies અને bodies corporate માં appoint થયેલા auditors નું છે, બધા auditors નું નહીં.

Scanner વિશે નોંધ. આ topic ના મથાળા હેઠળ એક પણ question છપાયો નથી, પણ pack માં functions and duties of the NFRA પરનો છપાયેલો જવાબ આગળના topic નીચે બેસે છે અને ઉપરની બધી વાતનો સ્ત્રોત એ જ છે. NFRA ની તપાસની powers, તેની સજાઓ કે તેના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતી companies ના વર્ગો વિશે pack માં કશું નથી, એટલે એ બધું Study Material માંથી લો, યાદ પરથી નહીં.

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 11

Companies Incorporated Outside India

17 વિષય • 18 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: C

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે પેપરની પ્રોફાઇલ પ્રમાણે

Level I — સમજ અને જ્ઞાન 34.6% 28 of 81 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગ 65.4% 53 of 81 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની પ્રોફાઇલ પર જ બેસે છે — તેના 35% marks Comprehension and Knowledge ની, સામે આખા Paper 2 માં 28%. પેપરના એ જ પ્રમાણમાં તૈયારી કરો: section જાણો, પછી તેને લગાડવાનો મહાવરો કરો.

વિષય 1: Application of Act to Foreign Companies (Section 379)

L2P2-2A-C11-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Application of the Act to foreign companies વાંચો — section 379 સાથે section 2(42) અને Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014 નો Rule 2(1)(c).

નોંધ

Definition — section 2(42), અને આ two-limb test છે. 'Foreign company' means any company or body corporate incorporated outside India which (a) has a place of business in India, whether by itself or through an agent, physically or through electronic mode; and (b) conducts any business activity in India in any other manner. બંને limbs દર વખતે quote કરો. India બહાર incorporation થવું એ ફક્ત entry condition છે — વિદેશમાં incorporate થયેલી company, જ્યાં સુધી તેની India માં place of business ન હોય અને અહીં business activity ન કરતી હોય, ત્યાં સુધી Act હેઠળ foreign company નથી.

Electronic mode — આખો topic આના પર જ ફરે છે. Rules હેઠળ, 'electronic mode' means carrying out electronically based transactions, whether the main server is installed in India or not, જેમાં આટલું આવે, પણ ફક્ત આટલું જ નહીં: business to business and business to consumer transactions, data interchange and other digital supply transactions; offering to accept deposits or inviting or accepting deposits or subscriptions in securities, in India or from citizens of India; financial settlements, web-based marketing, advisory and transactional services, database services and products, supply chain management; online services such as telemarketing, telecommuting, telemedicine, education and information research; અને all related data communication services whether conducted by e-mail, mobile devices, social media, cloud computing, document management, voice or data transmission or otherwise. Server ક્યાં છે તે irrelevant છે — આ વાત ચોખ્ખી લખો, કારણ કે facts માં server હંમેશાં વિદેશમાં મૂકેલો હોય છે, જેથી તમે બીજી બાજુ ખેંચાઓ.

છાપેલા answers fact patterns ને ખરેખર કઈ રીતે નક્કી કરે છે. New York ની એક company, જેની India

માં કોઈ established place of business નથી પણ જે India માં data interchange થી online business કરે છે, તે foreign company છે — electronic mode વાળું limb જ place of business પૂરું પાડે છે. Singapore ની જે company India માં online telemarketing કરે છે અને જેનું main server India બહાર છે, તે foreign company છે. Singapore ની જે company એ Mumbai ની hospital માટે patient database બનાવ્યું અને server Singapore માં છે, તે foreign company છે. સામે પક્ષે: UAE ની જે company ની India માં place of business નથી અને જે ફક્ત India માં agents રાખે છે, તે નથી, કારણ કે તેની પાસે place of business નથી; Cape Town ની જે company ફક્ત Leh માં Board meetings ભરે છે, તે નથી, કારણ કે meetings ભરવી એ India માં business activity કરવી નથી; અને German company જેમાં 49% હિસ્સો Indian company પાસે છે, પણ તે India માં business કરે છે એવું કંઈ દેખાતું નથી, તે નથી — ફક્ત shareholding થી કોઈ company foreign company બની જતી નથી.

એક IFSC carve-out. Electronic based offering of securities, subscription thereof or listing of securities in the International Financial Services Centres set up under section 18 of the Special Economic Zones Act, 2005 shall not be construed as electronic mode — section 2(42) ના હેતુ માટે; આ Companies (Specification of Definitions Details) Third Amendment Rules, 2021 થી ઉમેરાયું છે. આ definition નું explanation છે, એટલે જ્યાં facts માં IFSC આવે ત્યાં એક લીટી લખવા જેવી છે.

Section 379(2) — deeming provision અને તેનો threshold. Where not less than fifty per cent of the paid-up share capital, whether equity or preference or partly equity and partly preference, of a foreign company incorporated outside India is held by one or more citizens of India, or by one or more companies or bodies corporate incorporated in India, or by one or more citizens of India and one or more companies or bodies corporate incorporated in India, whether singly or in the aggregate, such company shall comply with the provisions of Chapter XXII and such other provisions as may be prescribed with regard to the business carried on by it in India, as if it were a company incorporated in India. Threshold 'not less than fifty per cent' છે, એટલે બરાબર 50% પણ પકડાય છે અને 49% નથી પકડાતું. Holdings ભેગાં ગણવાનાં છે: એક Indian citizen પાસે 10%, બીજા Indian citizen પાસે 20% અને એક Indian company પાસે 20% — કુલ 50% થાય અને તે company તેના Indian business પૂરતી Indian ગણાય; એકલી Indian company પાસે 50% હોય તો પણ પકડાય; Indian company પાસે 49% હોય તો નથી પકડાતું, અને તે company ફક્ત foreign company જ રહે છે.

કઈ provisions કઈ company ને લાગુ પડે — બે વર્તુળ અલગ રાખો. Sections 380 to 386 and sections 392 and 393 apply to all foreign companies — એટલે કે section 2(42) માં આવતી દરેક company ને. Section 379(2) આનાથી કંઈક વધારે કરે છે: જ્યાં Indian shareholding threshold વટાવે, ત્યાં company એ Chapter XXII and such other provisions as may be prescribed, as if it were a company incorporated in India પ્રમાણે ચાલવું પડે, પણ ફક્ત with regard to the business carried on by it in India. સૌથી સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે section 379(2) company ને બધા હેતુ માટે Indian company બનાવી દે છે. એવું નથી — deeming ફક્ત તેના Indian business પૂરતું છે.

Branch office કે liaison office એ place of business છે. Branch offices of a company incorporated outside India are considered as a place of business for conducting business activity in India, કારણ કે તે parent company ની office નું જ પ્રતિબિંબ છે, so the company must follow the provisions of

Chapter XXII અને Act માં બીજે જણાવેલી એવી બીજી provisions. એ જ રીતે **liaison office પણ India માં place of business છે.** એટલે Chennai માં branch વાળી Korean company, Kolkata કે Mumbai માં branch વાળી Singapore company, અને India માં liaison office વાળી German company — આ બધી shareholding નો સવાલ આવે તે પહેલાં જ **foreign companies છે.**

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 3 પ્રશ્નો

- ચોખ્ખું લખો કે definition cumulative છે — place of business અને business activity બંને — અને server India માં હોય કે ન હોય, electronic mode પણ place of business ગણાય છે.

CSQ 1.2 • PYQ 2024-Sep [6] (b) • 5M • Pg 548	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 1.3 • RTP 2024-Sep [12] • Pg 550	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 1.1 • PYQ 2018-Nov [5] (a) • 6M • Pg 547	LEVEL I Understanding	અધરું

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- Section 2(42) નાં બંને limbs એક પછી એક facts સામે તપાસો, foreign-company status પર conclusion આપો, અને પછી જ section 379(2) પર જાઓ. સીધા shareholding પર ફૂદી જવાથી definition ની marks જાય છે.
- જ્યાં facts માં Indian holdings અલગ અલગ આપ્યાં હોય, ત્યાં તેમને ઉમેરો અને fifty per cent સાથે સરખાવતાં પહેલાં total બતાવો. આ અલગ પાડવું જાણીજોઈને છે.
- જ્યાં પ્રશ્નમાં ચાર-પાંચ companies નું table આપ્યું હોય, ત્યાં દરેકનો જવાબ પોતાના ટૂંકા ફકરામાં પોતાના conclusion સાથે લખો, અને જે કારણો નક્કી થાય તે કારણ આપો — place of business નથી, business activity નથી, કે shareholding threshold થી નીચે છે.

CSQ 1.5 • PYQ 2025-May [6] (b) • 5M • Pg 552	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 1.6 • PYQ 2026-Sep [5] (a) • 5M • Pg 553	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- તમે conclusion આપો કે section 379(2) લાગુ પડે છે, ત્યારે મર્યાદા બાંધતા શબ્દો 'with regard to the business carried on by it in India' પણ ઉમેરો. આ qualification જ સાચા જવાબ અને વધારે પડતા જવાબ વચ્ચેનો ફરક છે.

CSQ 1.4 • PYQ 2025-Jan [4] (a) • 5M • Pg 551	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
--	-----------------------------	--------------

વિષય 2: Documents, Etc., to be Delivered to Registrar by Foreign Companies (Section 380)

L2P2-2A-C11-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Documents etc. to be delivered to the Registrar by foreign companies વાંચો — section 380 સાથે Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014.

નોંધ

Section શું માગે છે. Section 380 મુજબ, જે foreign company India માં place of business સ્થાપે તેણે **deliver the prescribed documents to the Registrar for registration કરવાનું છે, within the period the Act allows from the establishment of its place of business in India.** Pack ના છાપેલા answers એ મુદત કે documents ની યાદી ખોલીને લખતા નથી, એટલે **બંને Study Material માંથી લો** અને જેનો આધાર ન હોય એવો આંકડો ન લખો.

Alterations — section 380(3), અને ખરેખર આ જ પુછાય છે. Where any alteration is made or occurs in the documents delivered to the Registrar under section 380, the foreign company shall, within 30 days of such alteration, deliver to the Registrar for registration a return containing the particulars of the alteration in the prescribed form, સાથે Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014 હેઠળની prescribed fees પણ. જે પહેલેથી file થયું છે તેમાં કોઈ પણ alteration થાય એ જ trigger છે, અને આ obligation ચાલુ જ રહે છે — વર્ષો પહેલાં બધું બરાબર file કરી દીધું હોય એવી company પણ section 380 માંથી છૂટી નથી.

Applied. Tokyo માં registered એક company 2009 થી India માં કામ કરે છે અને તેણે બધા documents સમયસર file કર્યા છે. હવે તે **shifts its principal office in Tokyo.** પહેલેથી આપેલી particulars માં આ alteration છે, એટલે company એ **must deliver to the Registrar the new address of the principal office within 30 days of the change.** Fact pattern શું કરે છે તે ધ્યાન રાખો: ફેરફાર વિદેશમાં થયો છે, India માં નહીં, અને છતાં જવાબ હા જ છે. જવાબદારી file થયેલી particulars સાથે જોડાયેલી છે, ફેરફાર ભલે ગમે ત્યાં થયો હોય.

Penalty વાળું limb, જો પ્રશ્નમાં consequences પુછાયા હોય. Section 392 supplies the penalty for non-filing of documents with the Registrar as required by section 380 and for contravention of any other provision of Chapter XXII — આંકડો અહીં ઉપજાવવાને બદલે section 392 ના topic માંથી લખો.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- Section 380 ના પ્રશ્નોમાં sub-section નું નામ આપીને જવાબ લખો. Section 380(3) એ alteration નું return છે; alteration ના પ્રશ્નનો જવાબ સામાન્ય filing obligation થી ન આપો.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Alteration ની તારીખ નક્કી કરો, તેમાં thirty days ઉમેરો અને deadline જણાવો. પછી લખો કે શું deliver કરવાનું છે — alteration ની particulars વાળું return, prescribed form માં અને fees સાથે.

CSQ 2.1 • PYQ 2026-Jan [5] (a) • 5M • Pg 555

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 3: Accounts of Foreign Companies (Section 381)

L2P2-2A-C11-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Accounts of foreign companies વાંચો — section 381 સાથે Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014, અને section 393.

નોંધ

જવાબદારી — section 381(1). Every foreign company shall, in every calendar year, (a) make out a balance sheet and profit and loss account in such form, containing such particulars and including or having attached or annexed thereto such documents as may be prescribed, and (b) deliver a copy of those documents to the Registrar. Rules હેઠળ, every foreign company shall prepare a financial statement of its Indian business operations in accordance with Schedule III or as near thereto as possible for each financial year, સાથે the documents required to be annexed in accordance with Chapter IX (Accounts of Companies) અને copies of the latest consolidated financial statements of the parent foreign company as submitted by it to the prescribed authority in the country of its incorporation under the applicable laws there.

જે ત્રણ statements જોડવાનાં જ છે. Financial statements સાથે foreign company એ (a) a statement of related party transactions; (b) a statement of repatriation of profits; and (c) a statement of transfer of funds, including dividends, if any જોડવાનાં છે, જેમાં Rules જે વધુ particulars માગે તે પણ આવે. Nil હોવું એ બહાનું નથી. 'એવા કોઈ transactions થયા જ નથી' એમ કહીને જે company આ statements છોડી દે તે ખોટી છે — even where no such transactions exist, Nil statements are to be submitted.

Places of business ની યાદી, અને ભાષાનો નિયમ. Every foreign company shall send to the Registrar, along with the documents required to be delivered to him, a copy of a list in the prescribed form of all places of business established by it in India as at the date with reference to which the balance sheet is made — આ in Form FC-3 prescribed fee સાથે file થાય છે. અને section 381(2) હેઠળ, if any of the specified documents are not in the English language, a certified translation in English shall be annexed.

સમયમર્યાદા, અને એક જ extension જે મળી શકે. The documents shall be delivered to the Registrar within six months from the close of the financial year of the foreign company to which they relate. Proviso: the Registrar may, for any special reason and on an application made in writing

by the foreign company, extend that period by a period not exceeding three months. Applied: financial year 31 March 2025 ના રોજ પૂરું થાય તો due date 30 September 2025 થાય, અને extension મંજૂર થાય તો વધુમાં વધુ 31 December 2025 સુધી જાય. જે company after ten months file કરે તે વધુમાં વધુ extended period થી પણ બહાર છે.

Indian accounts નું audit. Rules હેઠળ, every foreign company shall get its accounts pertaining to its Indian business operations, prepared in accordance with section 381(1) and the Rules, audited by a practising Chartered Accountant in India, or by a firm or limited liability partnership of practising chartered accountants. આગળ, the provisions of Chapter X — Audit and Auditors — and the rules made thereunder shall apply, as far as applicable, mutatis mutandis to the foreign company.

Central Government ની રાહત — section 381(1) proviso. The Central Government may, by notification, direct that in the case of any foreign company or class of foreign companies the requirements of clause (a) of section 381(1) shall not apply, or shall apply subject to such exceptions and modifications as may be specified. આ section પર pack માં છાપેલી એક જ રાહત આ છે, અને પૂરી લંબાઈના જવાબમાં તેની એક લીટી લખવા જેવી છે.

Default શું કરે અને શું ન કરે — section 393. Failure to comply does not affect the validity of any contract, dealing or transaction entered into by the company, or its liability to be sued in respect thereof. But until the company has complied with the provisions applicable to it, it cannot bring any suit, claim any set-off, make any counter-claim or institute any legal proceeding in respect of such contract, dealing or transaction. એટલે default કરનારી foreign company એમ કહે કે non-compliance થી તેને કશું નડતું નથી, તો તે only partly correct છે: contracts ટકે છે, પણ તેને enforce કરવાનો હક ટકતો નથી.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો - 1 પ્રશ્ન

- Indian business operations નાં financial statements અને parent નાં consolidated financial statements — બંને વચ્ચેનો ફરક પાડો. બંને file થાય છે, અને ફક્ત એકનો ઉલ્લેખ કરતો જવાબ અધૂરો છે.

TQ 3.2 • MTP 2024-Nov [6] (b) • 5M • Pg 558

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગ (Application) section ને facts પર લગાડો - 3 પ્રશ્નો

- તારીખો ગણો: financial year પૂરું થયાની તારીખ, વત્તા છ મહિના, વત્તા વધુમાં વધુ ત્રણ મહિનાનું extension. પછી કહો કે company એ ખરેખર જ્યારે file કર્યું તે દરેકની સામે ક્યાં પડે છે.
- જ્યાં company એવું કહે કે report કરવા જેવું કંઈ હતું જ નહીં, ત્યાં સામાન્ય નિયમ ફરી લખવાને બદલે સીધો જવાબ આપો — Nil statements તોપણ જરૂરી છે.

TQ 3.1 • MTP 2024-Mar [6] (b) • 5M • Pg 556	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.1 • PYQ 2026-May [6] (b) • 5M • Pg 559	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 3.3 • MTP 2026-Apr S2 [6] (a) • 5M • Pg 558	LEVEL II Application	અધરું

વિષય 4: Display of Name, Etc., of Foreign Company (Section 382)

L2P2-2A-C11-T04

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Display of name etc. of a foreign company વાંચો — section 382.

નોંધ

Section 382 નું આવરી લે છે. Section 382 એ **display of the name and other particulars of a foreign company** વિશે છે — company નું નામ અને તેના incorporation નો દેશ, અને એ ક્યાં exhibit કરવાં ને ક્યાં લખવાં. **Pack માં આ section પર કોઈ question કે answer છાપ્યો નથી**, એટલે તેની particulars ICAI Study Material માંથી શીખો અને યાદશક્તિ પરથી યાદી ન લખો.

શેનો આધાર મળે છે, અને એ લખવા જેવું છે. Sections 380 to 386, and sections 392 and 393, apply to **all foreign companies** — એટલે section 382 એ section 2(42) ની definition માં આવતી **દરેક** company ને બાંધે છે, ફક્ત મોટા Indian shareholding વાળી companies ને નહીં. અને **section 379(2)** હેઠળ, જે foreign company ના paid-up capital નો નક્કી કરેલો હિસ્સો Indian citizens કે Indian bodies corporate પાસે હોય તેણે **Chapter XXII and such other provisions as may be prescribed, with regard to the business carried on by it in India, as if it were a company incorporated in India** પ્રમાણે ચાલવું પડે.

Default નું પરિણામ. Contravention of any provision of Chapter XXII, which comprises sections 379 to 393, is punishable under section 392, અને section 393 bars the company from suing, claiming set-off, making a counter-claim or instituting any legal proceeding on its contracts until it has complied. Chapter નું કયું section તૂટ્યું છે તે ગમે તે હોય, આ બે પરિણામ એકસરખાં જ રહે છે, એટલે આ section સુધી પહોંચતા કોઈ પણ જવાબમાં તે ભારપૂર્વક લખી શકાય.

Scanner અંગે નોંધ. No question has been printed on section 382 in the papers covered by this pack. તેને Study Material માંથી યાદ કરવાનો topic ગણો, અને section 12 હેઠળ Indian company ને લાગુ પડતી display requirements ને section 382 ના જવાબમાં ખેંચી ન લાવો.

વિષય 5: Service on Foreign Company (Section 383)

L2P2-2A-C11-T05

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Service on a foreign company વાંચો — section 383.

નોંધ

Section શું આવરી લે છે. Section 383 એ **service of documents on a foreign company** વિશે છે — India બહાર incorporate થયેલી અને India માં place of business ધરાવતી company પર process, notice કે બીજો કોઈ document કઈ રીતે valid રીતે serve થાય. **Pack માં આ section પર કોઈ question કે answer છાપ્યો નથી**, એટલે service ની રીત અને સરનામું ICAI Study Material માંથી લેવાં.

શેનો આધાર મળે છે. Sections 380 to 386, and sections 392 and 393, apply to all foreign companies. એટલે section 383 એ **section 2(42)** માં આવતી દરેક company ને લાગુ પડે છે, અને **section 379(2)** હેઠળ, Indian shareholding નો threshold વટાવતી foreign company **Chapter XXII as if it were a company incorporated in India, with regard to the business carried on by it in India** પ્રમાણે ચાલે છે.

તમે જે જાણો છો તેની સાથે આ ક્યાં જોડાય છે. Service નું મહત્ત્વ **section 393** ને કારણે છે: chapter નું non-compliance **does not affect the validity of a contract, dealing or transaction, or the company's liability to be sued in respect thereof** — default માં હોય તોપણ foreign company suable રહે છે, અને તેની સામે દાવો કરવાનું શક્ય **section 383** જ બનાવે છે. **Default કરનારી company જે ગુમાવે છે તે દાવો કરવાનો હક છે, સામે દાવો થવાની જવાબદારી નહીં.**

Scanner અંગે નોંધ. No question has been printed on section 383 in the papers covered by this pack. Service ની provision Study Material માંથી શીખો; section 20 હેઠળ Indian company ને લાગુ પડતા service ના નિયમો અહીં એમના એમ લાગુ પડે એવું ધારી ન લો.

વિષય 6: Debentures, Annual Returns, Registration of Charges, Books of Account and their Inspection (Section 384)

L2P2-2A-C11-T06

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Debentures, annual return, registration of charges, books of account and their inspection વાંચો — section 384.

નોંધ

Section શું આવરી લે છે. Section 384 મુજબ, rules થી તત્ત્વ exceptions, modifications અને adaptations સાથે, Act ની debentures, annual return, registration of charges, and books of account and their inspection વિશેની provisions foreign companies ને લાગુ પડે છે. Indian companies માટે લખાયેલી Act ની provisions foreign company ની Indian business સુધી જે પુલથી પહોંચે છે તે આ section છે. **Pack માં આ section પર કોઈ question કે answer છાપ્યો નથી,** એટલે તે કયાં sub-sections ઉછીનાં લે છે તે ICAI Study Material માંથી લેવું.

શેનો આધાર મળે છે. Sections 380 to 386, and sections 392 and 393, apply to all foreign companies, એટલે section 384 એ section 2(42) માં આવતી દરેક company ને બાંધે છે. અને section 379(2) હેઠળ, જ્યાં not less than fifty per cent of the paid-up share capital, whether equity or preference or partly equity and partly preference, is held by one or more citizens of India or by one or more companies or bodies corporate incorporated in India, whether singly or in the aggregate, ત્યાં company એ Chapter XXII and such other provisions as may be prescribed, with regard to the business carried on by it in India, as if it were a company incorporated in India પ્રમાણે ચાલવું પડે — Indian company ની જવાબદારીઓ વધારે પ્રમાણમાં અહીંથી જ ઉછીની આવે છે.

Accounts ને લગતી જે જવાબદારીઓ તમે ભારપૂર્વક લખી શકો. Section 384 ની સાથે, section 381 requires the foreign company to prepare a financial statement of its Indian business operations in accordance with Schedule III or as near thereto as possible અને get those accounts audited by a practising Chartered Accountant in India, or a firm or LLP of practising chartered accountants, the provisions of Chapter X applying mutatis mutandis. પ્રશ્નમાં books of account સાથે accounts અને audit ભેળવ્યાં હોય ત્યાં જવાબનો આધારવાળો ભાગ આ જ છે.

Scanner અંગે નોંધ. No question has been printed on section 384 in the papers covered by this pack. Chapter V, Chapter VI, Chapter VII કે Chapter IX ની કઈ provisions લાગુ પડે છે, અને કયા modifications સાથે, તે Study Material માં વાંચ્યું ન હોય તો ન લખો.

વિષય 7: Fee for Registration of Documents

L2P2-2A-C11-T07

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Fee for registration of documents by a foreign company વાંચો — section 385 સાથે Companies (Registration Offices and Fees) Rules, 2014.

નોંધ

આ topic શું આવરી લે છે. Chapter XXII હેઠળ foreign company Registrar ને જે documents આપે તેના fee

payable for the registration of documents ની આ વાત છે. Pack માં fee ની provision ખોલીને લખતો કોઈ question કે answer છાપ્યો નથી, એટલે રકમ અને ચૂકવણીની રીત ICAI Study Material માંથી લેવાં.

શેનો આધાર મળે છે — fee હંમેશાં filing સાથે જ જોડાયેલી હોય છે. આ chapter ની દરેક filing જવાબદારી પોતાની fee સાથે લઈને આવે છે. The return of particulars of an alteration under section 380(3) shall be filed along with the prescribed fees — Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014 હેઠળ. The list of all places of business established in India is filed in Form FC-3 with such fee as provided under the Companies (Registration Offices and Fees) Rules, 2014. The financial statements under section 381 are filed with the Registrar read with Rule 4 of the Companies (Registration Offices and Fees) Rules, 2014. એટલે જવાબમાં document, form, સમયમર્યાદા અને પછી fee નો rule લખો — છાપેલા answers આ જ ક્રમ વાપરે છે.

Chapter માં આ ક્યાં બેસે છે. Sections 380 to 386, and sections 392 and 393, apply to all foreign companies, એટલે fee ની provision section 2(42) માં આવતી દરેક company ને લાગુ પડે છે. Failure to file a document required by the chapter is a contravention punishable under section 392, અને compliance ન થાય ત્યાં સુધી section 393 bars the company from suing, claiming set-off, making a counter-claim or instituting any legal proceeding — તેના contracts પર.

Scanner અંગે નોંધ. No question has been printed on this topic in the papers covered by this pack. Registration fee નો રૂપિયામાં આંકડો ન લખો — pack ના કોઈ છાપેલા answer માં એવો આંકડો છે જ નહીં.

વિષય 8: Interpretation (Section 386)

L2P2-2A-C11-T08

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Interpretation વાંચો — section 386.

નોંધ

Section શું કરે છે. Section 386 એ interpretation section for Chapter XXII છે — sections 379 to 393 માં વપરાયેલા શબ્દોની તે વ્યાખ્યા આપે છે, જેમાં place of business એટલે શું, India માં place of business ની date of establishment એટલે શું, અને આ chapter ના હેતુ માટે director કોણ ને secretary કોણ, એ બધું આવે. Pack માં આ section પર કોઈ question કે answer છાપ્યો નથી, એટલે definitions પોતે ICAI Study Material માંથી લેવી.

શેનો આધાર મળે છે, અને વ્યવહારમાં interpretation નું કામ આ જ કરે છે. આ chapter ના પ્રશ્નો ખરેખર જે definition પરથી નક્કી થાય છે તે section 2(42) છે: any company or body corporate incorporated outside India which (a) has a place of business in India, whether by itself or through an agent, physically or through electronic mode; and (b) conducts any business activity in India in any

other manner. છાપેલા answers તેને સીધી લાગુ પાડે છે: branch office એ place of business છે, liaison office એ place of business છે, electronic mode થી business કરવું એ place of business છે, main server India માં હોય કે ન હોય, પણ place of business વગર India માં agents રાખવા એ નથી, અને ફક્ત India માં Board meetings ભરવી એ business activity કરવી નથી.

Chapter માં આ ક્યાં બેસે છે. Sections 380 to 386, and sections 392 and 393, apply to all foreign companies; Chapter XXII comprises sections 379 to 393; અને contravention of any provision of the chapter is punishable under section 392, અને section 393 disability compliance થાય ત્યાં સુધી ચાલુ રહે છે.

Scanner અંગે નોંધ. No question has been printed on section 386 in the papers covered by this pack. જવાબમાં section 2(42) ની definition ને પ્રાધાન્ય આપો, જેના પર છાપેલા answers આધાર રાખે છે, અને section 386 નો ઉલ્લેખ ફક્ત એવી definition માટે કરો જે તમે ખરેખર Study Material માં વાંચી હોય.

વિષય 9: Dating of Prospectus and Particulars to be Contained Therein (Section 387)

L2P2-2A-C11-T09

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Dating of prospectus and particulars to be contained therein વાંચો — section 387 સાથે section 26.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ — section 387. India બહાર incorporate થયેલી company ની securities India માં subscription માટે offer કરતું prospectus **must be dated and signed before it is circulated or distributed in India.** Document માં જે લખ્યું છે તેની **authenticity and accountability** આ તારીખ અને સહી જ નક્કી કરે છે.

Prospectus માં કઈ particulars હોવી જ જોઈએ. તેમાં લખવું પડે: (a) the instrument constituting or defining the constitution of the company; (b) the enactments, or provisions, under which the incorporation of the company was effected; (c) an address in India where the instrument, enactments or provisions, or certified translations of them in English where they are not in English, can be inspected; (d) the date on which and the country in which the company was incorporated; અને (e) whether the company has established a place of business in India and, if so, the address of its principal office in India. આ પાંચ items તરીકે યાદ રાખો — જવાબ item પ્રમાણે તપાસાય છે.

Section 26 એની ઉપર બેસે છે. The prospectus must also comply with the matters specified under section 26 of the Companies Act, 2013, જેમાં company, તેની management, તેની capital structure અને offering ની શરતો વિશેની જરૂરી વિગતો આવે છે. એટલે foreign company ના Indian prospectus એ **section 387 and section 26 together** સંતોષવાં પડે; ફક્ત section 387 ની યાદી આપતો જવાબ અધૂરો છે.

અપવાદ, અને marks આ જ મુદ્દા પર છે. The requirements to state the instrument of constitution, the enactments or provisions under which incorporation was effected, and the address in India for inspection — items (a), (b) and (c) — do not apply where the prospectus is issued more than two years after the date on which the company is entitled to commence its business. અપવાદ શેને અડતો નથી તે ધ્યાન રાખો: incorporation ની તારીખ અને દેશ, India ના place of business ની વિગતો, અને dating અને signing ની requirement — આ બધું દરેક કિસ્સામાં રહે જ છે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 1 પ્રશ્ન

- Facts માંથી ખબર પડે કે company ક્યારે business commence કરવા entitled થઈ, તો ગણો કે prospectus તેના બે વર્ષથી વધારે પછી issue થયું છે કે નહીં, અને items (a), (b) અને (c) પર અપવાદ ચોખ્ખો લાગુ પાડો.

TQ 9.1 · MQ · Pg 561

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 10: Provisions as to Expert's Consent and Allotment (Section 388)

L2P2-2A-C11-T10

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Provisions as to expert's consent and allotment વાંચો — section 388 સાથે sections 33 અને 40.

નોંધ

પ્રતિબંધ, અને તે કેટલો પહોળો છે — section 388(1). No person shall issue, circulate or distribute in India any prospectus offering for subscription in securities of a company incorporated or to be incorporated outside India, whether the company has or has not been established, or when formed will or will not establish, a place of business in India, જો નીચેની બે શરતોમાંથી કોઈ એક પણ પૂરી ન થઈ હોય. **પહોંચ ધ્યાનમાં રાખો:** આ section whether or not the company has a place of business in India અને whether or not it has yet been incorporated — બંને સ્થિતિમાં લાગુ પડે છે; તે ફક્ત section 2(42) માં આવતી foreign companies પૂરતું નથી.

Expert ની consent વાજું limb — clause (a). Prospectus issue ન થઈ શકે if, where the prospectus includes a statement purporting to be made by an expert, he has not given, or has before delivery of the prospectus for registration withdrawn, his written consent to the issue of the prospectus with the statement included in the form and context in which it is included, or there does not appear in the prospectus a statement that he has given and has not withdrawn his consent as aforesaid. બે વસ્તુ જોઈએ અને બંને પુછાય છે: written consent પોતે, અને prospectus માં એ નોંધતું statement કે consent અપાઈ છે અને પાછી ખેંચાઈ નથી. સમય પણ મહત્વનો છે — prospectus registration માટે delivery થાય તે પહેલાં consent પાછી ખેંચાય તો consent ખતમ.

Allotment વાજું limb — clause (b). Prospectus issue ન થઈ શકે if it does not have the effect, where

an application is made in pursuance of it, of rendering all persons concerned bound by all the provisions of sections 33 and 40, so far as applicable. Section 388 એ sections ફરીથી લખતું નથી; તે તેમને import કરે છે, જેથી foreign company ની Indian prospectus પર application કરનાર ત્યાં જ ઊભો રહે જ્યાં Indian prospectus પર application કરનાર ઊભો રહે છે.

Prospectus માં statement 'included' ક્યારે ગણાય — section 388(2). A statement shall be deemed to be included in a prospectus if it is contained in any report or memorandum appearing on the face thereof, or by reference incorporated therein, or issued therewith. આ deeming જ સૌથી સહેલી છટકબારી બંધ કરે છે: expert નું statement સાથે આપેલા report માં મૂકી દેવાથી કે reference થી incorporate કરી દેવાથી consent ની requirement માંથી છટકતું નથી.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- 'whether the company has or has not established, or when formed will or will not establish, a place of business in India' — આ શબ્દો quote કરો. તે બતાવે છે કે આ section ફક્ત registered foreign companies પૂરતું નથી, અને એ જ મુદ્દો તપાસાય છે.

TQ 10.1 • PYQ 2024-May [6] (b) (ii) • 2M • Pg 562

LEVEL I
Understanding

સરળ

વિષય 11: Registration of Prospectus (Section 389)

L2P2-2A-C11-T11

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Registration of prospectus વાંચો — section 389 સાથે section 388 અને તે હેઠળ બનેલા rules.

નોંધ

એક લીટીમાં નિયમ — section 389. No person shall issue, circulate or distribute in India any prospectus offering for subscription in securities of a company incorporated or to be incorporated outside India, whether the company has or has not established, or when formed will or will not establish, a place of business in India, unless before the issue, circulation or distribution of the prospectus in India, a copy certified by the chairperson of the company and two other directors of the company as having been approved by resolution of the managing body has been delivered for registration to the Registrar. Certification પાડું કરો: the chairperson and two other directors, જે approval by resolution of the managing body ની ખાતરી આપે. India માં કોઈ place of business સ્થપાયું ન હોય તોપણ આ લાગુ પડે છે.

Copy પર કે તેની સાથે જે બે વસ્તુ હોવી જોઈએ. The prospectus must state on the face of it that a copy has been so delivered, અને there must be endorsed on or attached to the copy any consent to the issue of the prospectus required by section 388, સાથે such documents as may be

prescribed પણ. Face પરનું statement અને endorsement અલગ અલગ requirements છે અને દરેકના marks અલગ મળે છે.

Registration માટે prospectus સાથે જોડવાના documents. Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014 સાથે વાંચતાં, prospectus ને આ જોડાય છે: (a) any consent to the issue of the prospectus required from any person as an expert; (b) a copy of contracts for the appointment of the managing director or manager, and, where a contract is not reduced into writing, a memorandum giving full particulars of it; (c) a copy of any other material contracts not entered into in the ordinary course of business but entered into within the preceding two years; (d) a copy of the underwriting agreement; અને (e) a copy of the power of attorney, where the prospectus is signed through a duly authorised agent of the directors. Item (c) ની બે વર્ષની બારી અને ordinary course વાળી બાદબાકી — આ જ વિગતો છૂટી જાય છે.

આ section section 388 સાથે કઈ રીતે જોડાય છે. Section 388 કહે છે કે what the prospectus must contain or be accompanied by — expert ની written consent, તે પાછી ખેંચાઈ નથી એવું statement, અને sections 33 and 40 ની binding અસર. Section 389 કહે છે કે what must be done with the prospectus before it is issued — certification, Registrar ને delivery, face પરનું statement અને annexures. India માં prospectus issue કરવા અંગેનો પૂરો જવાબ બંને ટાંકે છે.

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો · 2 પ્રશ્નો

- જ્યાં પ્રશ્ન પૂછે કે કયા documents જોડવાના છે, ત્યાં ફક્ત યાદી આપો — સામાન્ય prospectus provisions થી તેને ભરો નહીં. જ્યાં procedure પુછાય, ત્યાં certification, delivery, face પરનું statement, section 388 ની consent નું endorsement, અને પછી annexures — આ જ ક્રમમાં લખો.

CSQ 11.1 · PYQ 2021-Dec [3] (b) (i) · 4M · Pg 564

LEVEL II
Application

મધ્યમ

TQ 11.1 · MTP 2025-Dec S2 [6] (b) · 5M · Pg 563

LEVEL II
Application

અધરું

વિષય 12: Offer of Indian Depository Receipts (Section 390)

L2P2-2A-C11-T12

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Offer of Indian Depository Receipts વાંચો — section 390.

નોંધ

Section શું આવરી લે છે. Section 390 એ Central Government ને, India બહાર incorporate થયેલી

company દ્વારા **offer of Indian Depository Receipts** માટે rules બનાવવાની સત્તા આપે છે — કઈ class ની companies તે issue કરી શકે, issue નું form અને રીત, કઈ શરતોએ issue થાય, અને તેમાં કઈ રીતે કામકાજ થાય, એ બધું તેમાં આવે. **Pack માં આ section પર કોઈ question કે answer છાપ્યો નથી**, એટલે rules, companies ની classes અને શરતો ICAI Study Material માંથી લેવાં.

Chapter માં તેનું સ્થાન કયા આધારે કહી શકાય. Chapter XXII comprises sections 379 to 393. Sections 380 to 386, and sections 392 and 393, apply to all foreign companies; section 390 એ યાદીની બહાર છે અને rule બનાવવાની સત્તા તરીકે કામ કરે છે. **Contravention of any provision of Chapter XXII is punishable under section 392**, અને compliance ન થાય ત્યાં સુધી **section 393 bars the company from suing, claiming set-off, making a counter-claim or instituting any legal proceeding** — તેના contracts પર.

આધારવાળો એક definition નો મુદ્દો, જે અહીં નજીક પડે છે. electronic mode અંગેના Rules હેઠળ, offering to accept deposits or inviting or accepting deposits or subscriptions in securities, in India or from citizens of India એ section 2(42) ના હેતુ માટે electronic mode છે; પણ **electronic based offering of securities, subscription thereof or listing of securities in the International Financial Services Centres set up under section 18 of the Special Economic Zones Act, 2005 shall not be construed as electronic mode.** જ્યાં પ્રશ્નમાં IDRs સાથે foreign company status ભેળવ્યું હોય, ત્યાં જવાબનો આધારવાળો ભાગ આ carve-out જ છે.

Scanner અંગે નોંધ. No question has been printed on section 390 in the papers covered by this pack. IDRs ના આંકડા, eligibility ની શરતો કે listing requirements — જે તમે Study Material માં વાંચ્યાં ન હોય તે ન લખો.

વિષય 13: Application of Sections 34 to 36 and Chapter XX (Section 391)

L2P2-2A-C11-T13

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Application of sections 34 to 36 and Chapter XX વાંચો — section 391.

નોંધ

Section શું કરે છે. Section 391 applies sections 34 to 36 and the provisions of Chapter XX to a company incorporated outside India — sections 34 to 36 એ prospectus liability ની provisions છે અને Chapter XX એ winding up ની provisions — અને એ section જે રીતે ને જેટલા પ્રમાણમાં કહે તેટલા પૂરતું. **Pack માં આ section પર કોઈ question કે answer છાપ્યો નથી**, એટલે winding up ની provisions કઈ ચોક્કસ શરતોએ લાગુ પડે છે તે ICAI Study Material માંથી લેવું.

શેનો આધાર મળે છે, અને આ તેનો સ્વાભાવિક સાથી છે. Section 388(1)(b) પહેલેથી જ માગે છે કે India બહાર incorporate થયેલી company ની securities India માં subscription માટે offer કરતું prospectus must have the effect, where an application is made in pursuance of it, of rendering all persons concerned bound by all the provisions of sections 33 and 40, so far as applicable. Section 391 એ જ ઢબે Indian prospectus regime ને આગળ import કરે છે. જેનો આધાર છે તે માટે section 388 લખો, અને તે કયા heads લાગુ પાડે છે તે માટે section 391 — વાંચી ન હોય એવી શરતો ઉમેર્યા વગર.

Chapter માં આ ક્યાં બેસે છે. Chapter XXII comprises sections 379 to 393, contravention of any provision of the chapter is punishable under section 392, અને section 393 provides that non-compliance does not affect the validity of any contract, dealing or transaction, or the company's liability to be sued, but bars the company from bringing any suit, claiming any set-off, making any counter-claim or instituting any legal proceeding until it has complied.

Scanner અંગે નોંધ. No question has been printed on section 391 in the papers covered by this pack. Winding up વાળા limb માં ખાસ સાચવો — કઈ company wind up થઈ શકે, કે કયા આધારે, તે યાદશક્તિ પરથી ન લખો.

વિષય 14: Punishment for Contravention (Section 392)

L2P2-2A-C11-T14

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Punishment for contravention વાંચો — section 392, Chapter XXII (sections 379 to 393) ના સંદર્ભમાં.

નોંધ

Section 392 શું આવરી લે છે. Chapter XXII of the Companies Act, 2013 comprises sections 379 to 393 and lays down the governing provisions for foreign companies. The penalties for non-filing, and for contravention of any provision of this chapter — including non-filing of documents with the Registrar as required by section 380 and by the other sections in the chapter — are laid down in section 392. એટલે section 392 ફક્ત એક default માટે વપરાતું section નથી: તે આખા chapter માટેનું એક જ penal provision છે.

Company પરની penalty. If a foreign company contravenes the provisions of this chapter, the foreign company shall be punishable with a fine which shall not be less than ₹1,00,000 but which may extend to ₹3,00,000, and, in the case of a continuing offence, with an additional fine which may extend to ₹50,000 for every day after the first during which the contravention continues.

Officer પરની penalty. Every officer of the foreign company who is in default shall be punishable with fine which shall not be less than ₹25,000 but which may extend to ₹5,00,000. તેનો ઘાટ ધ્યાનમાં રાખો: officer ની મહત્તમ રકમ (₹5,00,000) company ની મહત્તમ રકમ (₹3,00,000) કરતાં વધારે છે, જ્યારે બે લઘુત્તમમાંથી company ની લઘુત્તમ રકમ વધારે છે. Students આ ઊંઘું લખી નાખે છે, એટલે ચારેય આંકડા સાથે યાદ

રાખો — ₹1,00,000 to ₹3,00,000 for the company, ₹50,000 a day continuing, ₹25,000 to ₹5,00,000 for the officer in default.

તેને લાગુ પાડવું. પ્રશ્ન સામાન્ય રીતે ટૂંકો અને હકીકતવાળો હોય છે: એક foreign company failed to deliver documents to the Registrar as required under section 380, હવે penalty શું? જવાબ ત્રણ પગલે લખો — આ default એ Chapter XXII નું contravention છે, section 392 supplies the penalty for contraventions of the chapter, company માટે અને દરેક officer in default માટે આ રહ્યા આંકડા. Continuing-offence વાળું limb પણ ઉમેરો, કારણ કે file ન કરવું એ સ્વભાવે જ ચાલુ રહેતો default છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો - 1 પ્રશ્ન

- શરૂઆત એમ કરો કે section 392 એ Chapter XXII ની કોઈ પણ provision ની contravention ને penalise કરે છે, પછી ખરેખર જે section તૂટ્યું છે તેનું નામ આપો. બે વચ્ચેની આ કડીના two-mark પ્રશ્નમાં marks મળે છે.

TQ 14.1 · PYQ 2018-Nov [6] (b) · 2M · Pg 565

LEVEL I
Understanding

સરળ

વિષય 15: Company's Failure to Comply with Provisions of this Chapter not to affect Validity of Contracts, Etc. (Section 393)

L2P2-2A-C11-T15

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Company's failure to comply with the provisions of this Chapter not to affect validity of contracts etc. વાંચો — section 393.

નોંધ

નિયમના બે ભાગ — section 393. Any failure by a company to comply with the provisions of Chapter XXII shall not affect the validity of any contract, dealing or transaction entered into by the company or its liability to be sued in respect thereof. But the company shall not be entitled to bring any suit, claim any set-off, make any counter-claim or institute any legal proceeding in respect of any such contract, dealing or transaction, until the company has complied with the provisions of the Companies Act, 2013 applicable to it. બંને ભાગ લખવા જ પડે — આ section Indian counterparty માટે ઢાલ છે અને foreign company માટે disability છે.

Disability ને ચારની યાદી તરીકે વાંચો. Default માં રહેલી foreign company એ contract બાબતે bring any suit, claim any set-off, make any counter-claim, કે institute any legal proceeding કરી શકતી નથી. ચારેય લખો; તમે જે ભૂલી જવાના છો તેની આસપાસ જ examiner fact pattern ગોઠવે છે — સામાન્ય રીતે set-off કે counter-claim.

Disability કામચલાઉ છે, અને 'until' શબ્દનો મુદ્દો એ જ છે. The bar lifts once the company has complied with the provisions applicable to it. એટલે સાચી સલાહ કદી એવી ન હોય કે foreign company

ના પૈસા ગયા — સાચી સલાહ એ છે કે તેણે પહેલાં chapter હેઠળ પોતાની સ્થિતિ regularise કરવી પડે, પછી તે enforce કરી શકે.

Applied. જેને Chapter XXII લાગુ પડે છે એવી એક foreign company એક Indian company ને machinery આપે છે, અને Indian company પૈસા ચૂકવવાની ના પાડે છે; પછી foreign company ને ખબર પડે છે કે તેણે chapter ની registration provisions પાળી નથી. **Contract valid જ રહે છે અને Indian company પૈસા ચૂકવવા બંધાયેલી જ રહે છે; પણ foreign company compliance કરે નહીં ત્યાં સુધી તેના પર દાવો કરી શકતી નથી.** આ જ મુદ્દો section 381 હેઠળના filing default સામે બચાવ તરીકે આવે ત્યારે, company નો દાવો કે non-compliance થી તેને કશું નડતું નથી તે **only partly correct** છે — contracts ટકે છે, પણ તેમને enforce કરવાનો હક ટકતો નથી.

Section 393 ને section 392 સાથે ભેળવો નહીં. Section 392 punishes the contravention; section 393 governs its effect on contracts. એક જ default થી બંને પરિણામ સાથે આવે છે: company અને તેના officers પર fine, અને compliance થાય ત્યાં સુધી enforcement પર રોક.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Section જે ક્રમમાં લખાયું છે તે જ ક્રમમાં જવાબ આપો: પહેલાં contract ની validity અને સામે દાવો થવાની liability, પછી company જે ચાર વસ્તુ કરી શકતી નથી તે, પછી 'until' શબ્દ અને રોક શેનાથી ઊઠે છે તે.
- જ્યાં પ્રશ્ન પૂછે કે company દાવો કરી શકે કે નહીં, ત્યાં ના કહો, અને પછી કહો કે દાવો કરી શકવા માટે તેણે શું કરવું પડે. ઉપાય વગરનો conclusion અધૂરો છે.

CSQ 15.1 • MTP 2024-Dec S2 [6] (b) • 5M • Pg 566

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 16: Rule 12 of Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014

L2P2-2A-C11-T16

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014 નો Rule 12 વાંચો.

નોંધ

આ topic શું છે. આ Companies (Registration of Foreign Companies) Rules, 2014 હેઠળનો એક rule છે — આ Rules Chapter XXII હેઠળ બન્યા છે. **Pack માં Rule 12 પર કોઈ question કે answer છાપ્યો નથી,** અને તેમાંનો કોઈ છાપેલો answer એ rule નું લખાણ આપતો નથી, એટલે **Rule 12 ICAI Study Material માંથી લો** અને આજુબાજુના rules પરથી તેને જોડી ન કાઢો.

Pack આ Rules માંથી શેનો આધાર લે છે — આ બધું સાથે રાખવા જેવું છે. 'Electronic mode' is defined in Rule 2(1)(c) — section 2(42) ની હેતુ માટે. The return of particulars of an alteration under section 380(3) is filed with the prescribed fees under these Rules. The financial statement of the Indian business operations is prepared in accordance with Schedule III or as near thereto as possible, with the parent's latest consolidated financial statements attached. The list of all places of business established in India is filed in Form FC-3. The accounts of the Indian business operations are audited by a practising Chartered Accountant in India, or a firm or LLP of practising chartered accountants, and Chapter X applies mutatis mutandis. The documents to be annexed to a prospectus for registration under section 389 are prescribed by these Rules.

આ ક્યાં બેસે છે. Chapter XXII comprises sections 379 to 393; sections 380 to 386 and sections 392 and 393 apply to all foreign companies; contravention of any provision of the chapter is punishable under section 392; અને section 393 bars the company from suing, claiming set-off, making a counter-claim or instituting any legal proceeding until it has complied.

Scanner અંગે નોંધ. No question has been printed on Rule 12 in the papers covered by this pack. પ્રશ્નમાં તેનું નામ આવે તો Study Material માંથી જવાબ લખો; પ્રશ્ન ફક્ત foreign company ની filings વિશે હોય તો ઉપરના rules માંથી લખો, જેનો આધાર છાપેલા answers આપે છે.

વિષય 17: Exemption under this Chapter

L2P2-2A-C11-T17

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 11, Exemptions under Chapter XXII વાંચો — section 381(1) proviso અને electronic mode ની definition માંની બાદબાકીઓ.

નોંધ

Accounts ની requirement માંથી મુક્તિ આપવાની Central Government ની સત્તા. The Central Government is empowered to direct that, in the case of any foreign company or class of foreign companies, the requirements of clause (a) of section 381(1) shall not apply, or shall apply subject to such exceptions and modifications as may be specified in a notification in that behalf. Clause (a) એટલે make out a balance sheet and profit and loss account in the prescribed form ની જવાબદારી, એટલે રાહત તૈયાર કરવાની requirement પર જ મળે છે.

Section 381 હેઠળ સમયનું extension — આ રાહત છે, exemption નહીં. The documents are to be delivered to the Registrar within six months from the close of the financial year, અને the Registrar may, for any special reason and on an application made in writing by the foreign company, extend that period by a period not exceeding three months. તેના પર બે શરતોનો દરવાજો

છે: special reason, અને લખેલી application. તે આપોઆપ મળતું નથી, અને જે company દસ મહિના પછી file કરે તે extended period ની પણ બહાર છે. શેની મુક્તિ નથી મળતી તે પણ ધ્યાન રાખો: even where there are no transactions of the kind described, Nil statements must still be filed.

'Electronic mode' માંથી IFSC નું carve-out. Electronic based offering of securities, subscription thereof or listing of securities in the International Financial Services Centres set up under section 18 of the Special Economic Zones Act, 2005 shall not be construed as electronic mode for the purpose of clause (42) of section 2 of the Act — આ Companies (Specification of Definitions Details) Third Amendment Rules, 2021 થી ઉમેરાયું છે. આ definition ના તબક્કે જ મળતી મુક્તિ છે: પ્રવૃત્તિ electronically થાય છે, પણ તેનાથી company foreign company બની જતી નથી.

Sections માં જ બાંધેલી threshold ની મુક્તિઓ. Section 379(2) applies only where not less than fifty per cent of the paid-up share capital is held by Indian citizens or Indian bodies corporate or both — તેનાથી નીચે deeming લાગુ પડતું નથી અને 49% Indian shareholding હોય તો company ફક્ત foreign company જ રહે છે. અને section 387 હેઠળ, the requirements to state the instrument of constitution, the enactments under which incorporation was effected, and the Indian address for inspection do not apply where the prospectus is issued more than two years after the date on which the company is entitled to commence its business.

Scanner અંગે નોંધ. Pack માં No question is printed under this topic heading. ઉપરનું બધું sections 379, 381 અને 387 પરના છાપેલા answers માંથી અને electronic mode ની definition માંથી લીધું છે; any further exemption, and any exemption notification, must come from the ICAI Study Material.

PART 2A • CORPORATE LAWS • પ્રકરણ 12

The Limited Liability Partnership Act, 2008

9 વિષય • 32 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: B

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે પેપરની પ્રોફાઇલ પ્રમાણે

Level I — સમજ અને જ્ઞાન

28.4%

42 of 148 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગ

71.6%

106 of 148 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની પ્રોફાઇલ પર જ બેસે છે — તેના 28% marks Comprehension and Knowledge ની, સામે આખા Paper 2 માં 28% પેપરના એ જ પ્રમાણમાં તૈયારી કરો: section જાણો, પછી તેને લગાડવાનો મહાવરો કરો.

વિષય 1: LLP- અર્થ અને Concept

L2P2-2A-C12-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 12, LLP — meaning and concept વાંચો — LLP Act, 2008 ની sections 2(1)(l), 2(1)(ta), 6 અને 26.

નોંધ

એક લીટીમાં આ hybrid: LLP એટલે an alternative corporate business form that gives the benefits of limited liability of a company and the flexibility of a partnership. બંને ભાગ અલગ અલગ લો, કારણ કે question સામાન્ય રીતે આ જ શબ્દોમાં પુછાય છે. **Limited liability — section 26:** every partner of an LLP is, for the purpose of the business of the LLP, the agent of the LLP, but not of the other partners; the liability of the partners is limited to their agreed contribution, જ્યારે the LLP itself is liable to the full extent of its assets. **Flexibility — the agreement:** LLP તેના members ને organise their internal structure as a partnership on a mutually arrived agreement કરવા દે છે, એટલે જ તે professionals, technical and scientific services, નાના enterprises અને venture capital investment ને બંધબેસતી આવે છે.

Small LLP — section 2(1)(ta). LLP ત્યારે small LLP કહેવાય જ્યારે the contribution does not exceed twenty-five lakh rupees, or such higher amount as may be prescribed not exceeding five crore rupees; and the turnover, as per the Statement of Accounts and Solvency for the immediately preceding financial year, does not exceed forty lakh rupees, or such higher amount as may be prescribed not exceeding fifty crore rupees; or જે meets such other requirements as may be prescribed and fulfils such terms and conditions as may be prescribed. બહારની prescribed ceilings — ₹5 crore અને ₹50 crore — લખો જ, કારણ કે scenario સામાન્ય રીતે એના પર જ બને છે.

Small LLP નો test લગાડવો. બંને limbs એક પછી એક ચલાવો અને કહો કે દરેક આંકડો કઈ limit સામે મપાય છે. ₹20 lakh નું contribution ₹25 lakh ની limit ની અંદર છે અને ₹35 lakh નું turnover ₹40 lakh ની limit ની અંદર છે, એટલે LLP qualifies. પછીથી turnover exceeds ₹50 crore થાય, તો LLP no longer meets the

requirements of a small LLP અને regular LLPs ને લાગુ પડતી આખી compliance requirements તેના પર આવી જાય છે. ધ્યાન રાખો કે turnover એ લેવાનું છે જે **per the Statement of Accounts and Solvency for the immediately preceding financial year** હોય, ચાલુ વર્ષનું projection નહીં.

Financial year — section 2(1)(l). LLP ના સંદર્ભમાં financial year એટલે **the period from the 1st day of April of a year to the 31st day of March of the following year.** Exception: જ્યાં LLP incorporated after the 30th day of September of a year હોય (Scanner તેને on or after the 1st day of October એમ પણ મૂકે છે), ત્યાં **the financial year may end on the 31st day of March of the year next following —** એટલે કે પહેલું વર્ષ બાર મહિનાથી લાંબું. તેથી LLP January થી December નું વર્ષ **cannot** પસંદ કરી શકે; calendar-year પ્રમાણે accounts રાખવાની સલાહ કાયદામાં ખોટી છે.

ઓછામાં ઓછા બે partners — section 6. Every LLP shall have at least two partners. કોઈ પણ સમયે સંખ્યા reduced below two થાય અને એ સ્થિતિમાં LLP carries on business for more than six months, તો the person who is the only partner during the time it so carries on business after those six months, and who has knowledge of the fact that it is carrying on business with him alone, is personally liable for the obligations of the LLP incurred during that period. ત્રણ શરતો સાથે જ ચાલે છે — more than six months, knowledge, અને liability ફક્ત for the obligations of that period. LLP આપોઆપ dissolve થતી નથી; તે ચાલુ રહે છે, ફક્ત એકલો partner પોતાનું રક્ષણ ગુમાવે છે.

Examiner જે જોડી વાપરે છે. એક જ partner વાળા scenario પછી લગભગ હંમેશાં winding up આવે છે, એટલે section 6 ને સીધું **section 64** સાથે લઈ જાઓ: Tribunal LLP ને wind up કરી શકે જ્યાં **the number of partners is reduced below two for a period of more than six months,** અને એ ઉપરાંત જ્યાં LLP પોતે Tribunal દ્વારા wound up થવાનું નક્કી કરે, જ્યાં તેણે **the interests of the sovereignty and integrity of India, the security of the State or public order** વિરુદ્ધ કામ કર્યું હોય, જ્યાં તેણે **defaulted in filing the Statement of Account and Solvency or annual return for any five consecutive financial years** હોય, અથવા જ્યાં **the Tribunal is of opinion that it is just and equitable** કે તેને wind up કરવી જોઈએ.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો · 2 પ્રશ્નો

- 'small limited liability partnership' અને 'financial year' ની definitions સીધી, પાંચ marks માટે પુછાય છે. Clause number અને આંકડા બરાબર લખો — marks ₹25 lakh/₹5 crore અને ₹40 lakh/₹50 crore પર તથા 30 September ની cut-off પર છે.

TQ 1.2 · MTP 2024-Jul [4] (b) · 5M · Pg 571

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

TQ 1.3 · MTP 2024-Nov [4] (b) · 5M · Pg 572

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 2 પ્રશ્નો

- Hybrid સ્વભાવ સમજાવવાનું પુછાય ત્યારે જવાબને બે headings માં વહેંચો — 'Limited Liability' અને 'Flexibility of a partnership'. ફક્ત liability વાળો અડધો ભાગ લખતો જવાબ અડધા marks ગુમાવે છે.

TQ 1.1 • MTP 2024-Mar [5] (a) • 5M • Pg 571

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ**

CSQ 1.1 • PYQ 2024-May [4] (b) • 5M • Pg 572

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ**

વિષય 2: Incorporation of LLP

L2P2-2A-C12-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 12, Incorporation of LLP વાંચો — LLP Act, 2008 ની sections 5, 7, 8, 13, 15, 16, 17, 23 અને 32, સાથે LLP Rules, 2009 નો Rule 21.

નોંધ

Designated partners — section 7. Every LLP shall have at least two designated partners who are individuals, and at least one of them shall be a resident in India. Examiner બે પરિણામ ચકાસે છે. પહેલું, a body corporate cannot itself be a designated partner — only individuals are eligible; જ્યાં all the partners are bodies corporate, at least two individuals must be appointed as designated partners. બીજું, ફક્ત બે non-residents ને જ designated partners બનાવવા એ is not in consonance with the Act, ભલે તેઓ ધંધાની રીતે ગમે તેટલા યોગ્ય હોય. Residency માટે Scanner નો જવાબ a resident of India as a person who has stayed in India for at least 120 days in the financial year લે છે, એટલે કાયમ માટે વિદેશ જતો રહેલો designated partner એ શરત પૂરી કરી શકશે નહીં.

Partner કોણ બની શકે — section 5, અને ત્રણ exclusions. Any individual or body corporate may be a partner in an LLP. Marks એમાં છે જે બાકાત રહી ગયું છે. A co-operative society cannot લઈ શકાય, કારણ કે LLP Act માં body corporate ની definition માં અત્યારે અમલમાં હોય એવા કોઈ કાયદા હેઠળ registered co-operative society આવતી નથી. A HUF, and its Karta, cannot — MCA General Circular No. 13/2013 dated 29 July 2013 અને MCA General Circular No. 2/16 dated 15 January 2016 થી સ્પષ્ટ થયું છે કે HUF એ Act ના હેતુ માટે body corporate નથી, એટલે HUF કે તેનો Karta partner કે designated partner બની શકે નહીં. A trust cannot, કારણ કે trust ને ભારતમાં body corporate તરીકે માન્યતા નથી. જાણીતો ખોટો જવાબ 'body corporate' ને ઢીલી રીતે વાંચીને ત્રણેયને અંદર આવવા દે છે.

Designated partners ની જવાબદારી — sections 7 અને 8. incorporation document must specify the designated partners, અથવા LLP agreement પ્રમાણે તેમની નિમણૂક થવી જોઈએ; એટલે જેની agreement ચૂપ હોય એવી LLP પણ માન્ય રીતે બનેલી ગણાય, જો incorporation document માં નામ હોય. Designated partners responsible for ensuring that the LLP complies with the Act છે, અને LLP પાલન ન કરે ત્યાં તેઓ personally liable for the penalties છે અને દંડ કે બીજાં કાનૂની પરિણામ ભોગવી શકે છે. અજાણપણું બયાવ નથી: જે designated partner કહે કે તેને regulatory requirement ની ખબર નહોતી તે cannot plead ignorance and cannot avoid the liability, અને કામ કોઈ employee ને સોંપીને પણ જવાબદારી ખસેડી શકે નહીં.

Name — sections 15, 16 અને 17. section 15 હેઠળ, no LLP shall be registered by a name which, in the opinion of the Central Government, is undesirable, or is identical with or too nearly resembles that of any other LLP or a company or a registered trade mark of any other person under the Trade Marks Act, 1999. section 16 હેઠળ, કોઈ વ્યક્તિ Registrar ને name reserve કરવા અરજી કરી શકે either as the name of a proposed LLP or as the name to which an existing LLP proposes to change its name, નક્કી કરેલા form અને રીતે, નક્કી કરેલી fee સાથે; name section 15(2) હેઠળ નકારવાપાત્ર નથી એની ખાતરી થાય તો Registrar may reserve it for a period of three months from the date of intimation by the Registrar.

Name ની rectification — section 17, અને તેમાં રહેલો trap. Sections 15 અને 16 છતાં, જો through inadvertence or otherwise કોઈ LLP, પહેલી registration વખતે કે નવા નામે registration વખતે, એવા નામે registered થઈ જાય જે identical with or too nearly resembling that of any other LLP or a company, or a registered trade mark of a proprietor under the Trade Marks Act, 1999 હોય અને ભૂલ થવાની શક્યતા હોય, તો એવી LLP, proprietor કે company ની અરજી પર the Central Government may direct the LLP to change its name within three months from the date of issue of the direction. Proviso: registered trade mark ની proprietor ની application ફક્ત LLP ની incorporation, registration કે change of name ની તારીખથી three years ની અંદર જ maintainable છે. Trap: આ section ફક્ત an LLP, a company or a registered trade mark only સાથેની સામ્યતા આવરી લે છે — Indian Partnership Act, 1932 હેઠળ registered firm એ યાદીમાં નથી, એટલે partnership firm ના નામ સાથે મળતું આવે એટલા માટે LLP એ નામ બદલવું પડે નહીં. **નામ બદલ્યા પછી:** બદલાવના 15 days માં LLP, Central Government ની order સાથે Registrar ને notice આપે છે, અને certificate of incorporation માં થતા એ ફેરફારના 30 days માં LLP agreement માં નામ બદલે છે.

Registered office અને service — section 13. Every LLP shall have a registered office to which all communications and notices may be addressed and where they shall be received. Document may be served on the LLP, or on a partner or designated partner, by post under a certificate of posting, by registered post or in any other prescribed manner, at the registered office and at any other address specifically declared by the LLP for the purpose. LLP registered office ની જગ્યા બદલી શકે છે અને બદલાવની notice Registrar પાસે file કરી શકે છે, પણ any such change takes effect only upon such filing. એટલે જે LLP ખરેખર જગ્યા બદલે પણ filing ન કરે, તેણે registered office not બદલ્યું ગણાય — જૂનું સરનામું જ registered office રહે છે અને service there is legally valid છે, ભલે ત્યાં કોઈ બેઠું ન હોય.

LLP agreement અને contribution — section 23 with Rule 21, અને section 32. LLP agreement must be in writing and filed with the Registrar નક્કી કરેલા form અને રીતે; Rule 21 of the LLP Rules, 2009 requires information relating to the agreement to be filed in Form 3 within thirty days from the date of incorporation, અને તેનો proviso કહે છે કે any change in the agreement to be filed within thirty days of the change. વીસમા દિવસે રજૂ થયેલી agreement તેથી સમયસર છે. Contribution બાબતે section 32(1) જાણીજોઈને પહોળી છે: partner નું contribution may consist of tangible or intangible property, movable or immovable, or any other benefit to the LLP, including money, promissory notes, agreements to contribute cash or property, and contracts for services performed or to be

performed — એટલે **a promise of future services for a year is a valid contribution**, અને એનો વિરોધ કરતા partners ખોટા છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Name વાળા question માં પહેલાં section 15 (શું register ન થાય), પછી section 16 (reservation અને ત્રણ મહિનાની મુદત), પછી section 17 (નામ બદલવાનો direction) લખો — examiner ત્રણેયને અલગ marks આપે છે.

CSQ 2.2 • RTP 2024-Sep [17] • Pg 574

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 4 પ્રશ્નો

- Section લખો, facts પર apply કરો, પછી પક્ષનું નામ લઈને એક લીટીનો conclusion આપો. અહીંના conclusions ટૂંકા અને સીધા છે — 'the appointment is not in consonance with the Act', 'service at the Mumbai address is legally valid' — અને એના પોતાના marks હોય છે.
- Question માં incorporation ની તારીખ અને filing ની તારીખ આપી હોય ત્યાં ગણતરી કાગળ પર જ કરો. ત્રીસ દિવસની મુદત સામે વીસ દિવસ એ compliance છે; એ જ શબ્દોમાં લખો.

CSQ 2.1 • MTP 2024-Mar [4] (b) • 5M • Pg 573

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 2.3 • MTP 2025-Mar S1 [4] (b) • 5M • Pg 575

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 2.5 • RTP 2025-May [17] • Pg 577

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 2.7 • RTP 2025-Sep [17] • Pg 579

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 4 પ્રશ્નો

- આ questions ક્રમાંકિત ભાગોમાં આવે છે — designated partner, agreement, contribution, સૂચવેલા partner ની eligibility. પુછાયેલા ક્રમમાં જ જવાબ આપો, દરેક ભાગ માટે એક section, અને બધું ભેગું કરીને એક વાર્તા ન બનાવો.
- સૂચવેલો partner co-operative society, HUF કે trust હોય ત્યારે analysis દર વખતે એક જ છે: section 5 થી શરૂ કરો, પછી બતાવો કે LLP Act ના હેતુ માટે એ entity body corporate નથી.

CSQ 2.4 • MTP 2025-Mar S2 [4] (b) • 5M • Pg 576

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 2.6 • MTP 2025-Aug S2 [4] (b) • 5M • Pg 578

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 2.8 • PYQ 2025-Sep [4] (b) • 5M • Pg 580

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 2.9 • PYQ 2025-Sep [5] (b) • 5M • Pg 581

LEVEL II

મધ્યમ

વિષય 3: Partners અને તેમના સંબંધો

L2P2-2A-C12-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 12, Partners and their relations વાંચો — LLP Act, 2008 ની sections 24, 25, 26, 27 અને 31, સાથે designated partners અંગેની sections 7 અને 8.

નોંધ

અલગ entity, limited liability — દરેક creditor scenario નો જવાબ. LLP એટલે a body corporate formed and incorporated under the LLP Act, 2008 and a legal entity separate from that of its partners. The LLP is liable to the full extent of its assets; the liability of the partners is limited to their agreed contribution. એટલે the creditors of an LLP are creditors of the LLP alone and cannot claim from the partners. તેથી જ્યાં claim ₹10,00,000 નો હોય અને assets માંથી ₹7,00,000 ઊપજે, ત્યાં the shortfall of ₹3,00,000 cannot be demanded from the partners. 'limited liability' ના સામાન્ય ઉલ્લેખથી આ જવાબ પાતળો ન કરો — પહેલાં separate legal entity નું નામ લો, પછી partners ની limit, પછી conclusion.

Whistleblowers — section 31. Sub-section (1): the Court or Tribunal may reduce or waive any penalty leviable against any partner or employee of an LLP જો તેને ખાતરી થાય કે (a) such partner or employee has provided useful information during the investigation of the LLP, અથવા (b) any information given by him, whether or not during an investigation, leads to the LLP or any partner or employee being convicted under this Act or any other Act. **Sub-section (2):** no partner or employee may be discharged, demoted, suspended, threatened, harassed or in any other manner discriminated against in the terms and conditions of his LLP or employment merely because of his providing information, or causing information to be provided, under sub-section (1). બંને limbs બે જુદા સવાલોના જવાબ આપે છે — પહેલો એ કે penalty જઈ શકે કે નહીં, બીજો એ કે LLP વેર વાળી શકે કે નહીં — અને scenario સામાન્ય રીતે બંને પૂછે છે.

ભૂતપૂર્વ partners — section 24(3). કોઈ વ્યક્તિ partner મટી ગઈ હોય ત્યાં, the former partner is still to be regarded, in relation to any person dealing with the LLP, as being a partner of the LLP, સિવાય કે (a) that person has notice that the former partner has ceased to be a partner, અથવા (b) notice that he has ceased to be a partner has been delivered to the Registrar. બેમાંથી કોઈ પણ રસ્તો આ જોખમ પૂરું કરે છે; બેમાંથી એકેય ન બને તો જોખમ ઊભું જ રહે છે. એટલે જે partner રાજીનામું આપે અને ન તો તે કે ન તો LLP, Registrar ને જાણ કરે, તે remains liable for transactions entered into after the date of his resignation. ફક્ત રાજીનામું, ભલે minutes માં ગમે તેટલું ચોખ્ખું હોય, પૂરતું નથી.

Partners અને તેમની વિગતોમાં ફેરફાર — section 25. (1) Every partner shall inform the LLP of any change in his name or address within fifteen days of the change. **(2)** The LLP shall file a notice with the Registrar (a) within thirty days from the date a person becomes or ceases to be a partner, and (b) within thirty days of any change in the name or address of a partner. **(3)** એ

notice shall be in the prescribed form with the prescribed fees, shall be signed by a designated partner of the LLP and authenticated as prescribed, and, if it relates to an incoming partner, shall contain a statement by that partner that he consents to becoming a partner, signed by him and authenticated in the prescribed manner. ધ્યાન રાખો કે અહીં **two separate defaults** છે — partner ની પંદર દિવસ અને LLP ના ત્રીસ દિવસ — અને scenario માં ઘણી વાર બંને હોય છે. Partner દાખલ થયા પછી પિસ્તાળીસમા દિવસે filing કરવું એ section 25(2) હેઠળ non-compliance છે.

Designated partners માં ખાલી જગ્યા. દરેક LLP પાસે **at least two designated partners who are individuals, at least one of them resident in India** હોવા જ જોઈએ, અને ખાલી જગ્યા ઊભી થાય તે તારીખથી Act આપે એટલી મુદતમાં તે ભરવી પડે — **the pack does not print that number of days, so do not quote one.** સંખ્યા આ ઓછામાં ઓછી મર્યાદાથી નીચે જાય અને પૂરી ન થાય, ત્યાં **every partner of the LLP is deemed to be a designated partner for that period.** આ deeming પેલા રાબેતાના બહાનાનો જવાબ આપે છે: designated partner એ Act ના પાલન માટે જવાબદાર છે, અને **delegating the filing work to an accounts manager does not shift the responsibility.** સામાન્ય સ્થિતિમાં કોણ જવાબદાર છે એ કહો — designated partners અને LLP પોતે — અને પછી એ deeming provision ઉમેરો જે ખાલી જગ્યા દરમિયાન દરેક partner ને પકડે છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Apply કરતાં પહેલાં rule ને rule તરીકે લખો. Section 24(3) માટે એટલે કે deeming અને બંને exceptions લખો, પછી કહો કે facts પર કઈ exception ગેરહાજર છે.

TQ 3.1 • PYQ 2024-May [5] (b) (i) • 3M • Pg 583

LEVEL I
Understanding

સરળ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- Partner છૂટો થયો હોય ત્યાં આખો જવાબ notice પર ફરે છે. ક્રમમાં બે સવાલ પૂછો: LLP સાથે વ્યવહાર કરનારને notice હતી કે નહીં, અને Registrar ને notice પહોંચાડાઈ હતી કે નહીં. બંનેના જવાબ ના હોય તો ભૂતપૂર્વ partner liable છે.
- Question માં તારીખો આપી હોય ત્યાં conclusion ને એ તારીખો સાથે બાંધો — 'transactions entered into after 11 November, 2024' — અમૂર્ત રીતે નહીં.

CSQ 3.1 • RTP 2024-May [17] • Pg 583

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 3.2 • MTP 2024-Nov [5] (a) • 5M • Pg 584

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- Section 25 વાળા scenario માં સામાન્ય રીતે બે defaults છુપાયેલા હોય છે, એક partner નું અને એક LLP નું. દરેકને અલગ લો અને દરેકમાં ભંગ થયેલી sub-section નું નામ આપો.

CSQ 3.3 · PYQ 2025-Jan [4] (b) · 5M · Pg 585

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 3.4 · PYQ 2026-Jan [5] (b) · 5M · Pg 586

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 3.5 · PYQ 2026-Sep [4] (b) · 5M · Pg 587

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 4: Financial Disclosures

L2P2-2A-C12-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 12, Financial disclosures and the extent of liability વાંચો — LLP Act, 2008 ની sections 24, 27, 37 અને 38.

નોંધ

ખોટાં statements — section 37. જ્યાં any return, statement or other document required by or for the purposes of any of the provisions of the Act માં કોઈ વ્યક્તિ એવું statement કરે which is false in any material fact knowing it to be false, અથવા which omits any material fact knowing it to be material, ત્યાં તે, save as otherwise expressly provided in this Act, punishable with imprisonment for a term which may extend to two years, and shall also be liable to fine which may extend to five lakh rupees but which shall not be less than one lakh rupees છે. બે વાત marks લઈ જાય છે: સજા imprisonment and fine, not one or the other છે, અને fine ને ₹5,00,000 ની ceiling ઉપરાંત floor of ₹1,00,000 પણ છે.

Registrar ની માહિતી માગવાની સત્તા — section 38(1). Act ની provisions અમલમાં મૂકવા માટે જરૂરી લાગે એવી માહિતી મેળવવા Registrar any person, including any present or former partner or designated partner or employee of an LLP, to answer any question, make any declaration, or supply any details or particulars in writing to him within a reasonable period એમ કહી શકે છે. The word 'former' is in the section. જાણીતો ખોટો જવાબ એ છે કે LLP છોડી ચૂકેલી વ્યક્તિ Registrar ની પહોંચ બહાર છે; એવું નથી, અને તે former designated partner છે એ હકીકત આ notice નો જવાબ નથી.

Registrar પછી શું કરી શકે — section 38(2). જ્યાં વ્યક્તિ does not answer the question, make the declaration or supply the details within a reasonable time or the time given by the Registrar, or where the Registrar is not satisfied with the reply, declaration, details or particulars provided, ત્યાં Registrar પાસે has power to summon that person to appear before him, or before an inspector or any other public officer whom the Registrar may designate એવી સત્તા છે, જેથી તે question નો જવાબ આપે, declaration કરે કે વિગતો આપે. ધ્યાન રાખો કે an unsatisfactory reply is treated the same as no reply — સમયસર આપેલો અધૂરો જવાબ વાત પૂરી કરતો નથી.

Partner ના કામથી LLP ક્યારે બંધાય — section 27. An LLP is not bound by an act of a partner only if both of the following are satisfied: the partner in fact had no authority to act for the LLP in that matter; and the person dealing with him knew that he had no authority, or did not believe him

to be a partner of the LLP. બંને limbs, ભેગા. Internal restrictions in the LLP agreement bind the partners among themselves but do not protect the LLP against an outsider who does not know of them. એટલે જ્યાં agreement ફક્ત બે નામ લખેલા partners ને contract કરવા દે અને ત્રીજો partner LLP ના રાબેતાના ધંધા બહારની line માટે bank loan લે, ત્યાં પહેલો limb પૂરો થાય છે પણ બીજો નહીં — bank ને ખબર નહોતી — અને the LLP is bound.

નિવૃત્તિ અને ચાલુ રહેતી liability — section 24. Partner નિવૃત્ત થાય ત્યારે તે continues to be treated as a partner in relation to persons dealing with the LLP unless that person has been informed of the retirement or a notice of it has been filed with the Registrar; અને એનાથી અલગ, retirement does not automatically release the former partner from liabilities incurred while he was a partner. જવાબમાં આ બે વાત અલગ રાખો. રાબેતાના scenario માં નિવૃત્ત partner પહેલીમાં પકડાય છે: તે છૂટ્યા પછી થોડા દિવસે થયેલો contract, જ્યાં client ને તેની નિવૃત્તિની notice નહોતી અને Registrar પાસે કશું file થયું નહોતું, તેની સામે can be enforced against him.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Section 27 એ બે શરતોનો test છે અને જવાબ એ શરત નક્કી કરે છે જે નિષ્ફળ જાય. ચોખ્ખું કહો કે કયો limb પૂરો થાય છે અને કયો નહીં, પછી conclusion આપો કે LLP bound છે કે નહીં.
- Question માં જુદા જુદા partners પર ક્રમાંકિત ભાગ હોય ત્યાં એક પછી એક, દરેકને પોતાની section હેઠળ લો — બિનઅધિકૃત કામ માટે section 27, નિવૃત્ત partner માટે section 24 — અને એકનું reasoning બીજામાં ન લઈ જાઓ.

TQ 4.1 • PYQ 2024-May [5] (b) (ii) • 2M • Pg 589

LEVEL II
Application

સરળ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 2 પ્રશ્નો

- ક્રમાંકિત limbs ના જવાબ ક્રમમાં આપો. દરેક જુદા પાત્ર વિશે પૂછે છે — Registrar, ભૂતપૂર્વ partner, ત્રીજો પક્ષ — એટલે section ઓળખતાં પહેલાં પાત્ર ઓળખો.
- ત્રીજા પક્ષે internal restriction ની notice વગર LLP સાથે વ્યવહાર કર્યો હોય ત્યાં કહો કે LLP agreement એ વ્યક્તિ સામે શું કરે છે અને શું નથી કરતું.

CSQ 4.1 • MTP 2026-Apr S2 [2] (c) • 4M • Pg 589

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 4.2 • PYQ 2026-May [4] (b) • 5M • Pg 590

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 5: Assessment અને Transfer of Partnership Rights

L2P2-2A-C12-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 12, Assessment and transfer of partnership rights વાંચો — LLP Act, 2008 ની section 42.

નોંધ

શું transferable છે — section 42(1). The rights of a partner to a share of the profits and losses of the LLP and to receive distributions in accordance with the LLP agreement are transferable, either wholly or in part. એટલે economic interest assign થઈ શકે છે, અને ભાગમાં પણ થઈ શકે — partner ની share ની 40% કે 70% નું transfer પણ આખા transfer જેટલું જ valid છે.

Transfer થી partner ને શું નથી થતું — section 42(2). The transfer of any right by a partner under sub-section (1) does not by itself cause the disassociation of the partner, or a dissolution and winding up of the LLP. 'By itself' એ જ કામનો શબ્દ છે. Transferor પોતાના બાકીના બધા rights અને duties સાથે partner રહે છે; LLP ચાલુ રહે છે. જે partner એ profit share નો ભાગ assign કર્યો હોય તે એટલા માટે LLP માંથી નીકળી ગયો, એવો દાવો સીધો ખોટો છે.

Transferee ને transfer શું નથી આપતું — section 42(3). The transfer does not, by itself, entitle the transferee or assignee to participate in the management or conduct of the activities of the LLP, or to access information concerning the transactions of the LLP. બંને ના એક જ sub-section માં છે અને બંને પુછાય છે. જે transferee ધંધામાં ભાગ માગે, કે trading transactions જોવા માગે, તેને એકેયનો હક નથી, અને the partners are correct in refusing — transferee પાસે no remedy against the denial છે.

યાદ રાખવા જેવી લીટી. Section 42 હેઠળ જે જાય છે તે the money, not the membership છે. Profit share અને distributions ખસે છે; management rights, information rights અને partner નો દરજ્જો ખસતાં નથી. આ topic નું દરેક scenario કોઈક આ બે ભેગવી દે તેના પર બનેલું છે — એક મિત્ર જેને નફાનો ભાગ અપાયો અને પછી તે ધંધો ચલાવવા માગે, એક દીકરી જેને નફાના 70% મળે અને પછી તે trading records માગે. આવા question ના બંને ભાગનો જવાબ એક જ section માંથી, sub-section પ્રમાણે આપો.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડી • 1 પ્રશ્ન

- Transferor અને transferee ને અલગ લો. પહેલાં કહો કે partner નું શું થયું (no disassociation, no dissolution), પછી કહો કે transferee ને શું મળ્યું (ફક્ત profits) અને શું નથી મળ્યું (management, information).
- Examiner જે સીધો conclusion માગે છે તેનાથી પૂરું કરો — partners નો ઇનકાર સાચો હતો, અને transferee પાસે કોઈ remedy નથી.

CSQ 5.1 • PYQ 2024-Sep [5] (b) • 5M • Pg 594

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- Transferee બે દાવા કરે છે. **એક પછી એક લો** — management માં ભાગ લેવાનો હક, અને transferor ના પોતાના દરજ્જા પર થતી અસર.
- Profit ની share ની transfer થી શું જાય છે અને શું નથી જતું એ કહો. આખો જવાબ આ એક જ ભેદમાંથી નીકળે છે.

વિષય 6: Conversion into LLP

L2P2-2A-C12-T06

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 12, Conversion into LLP વાંચો — LLP Act, 2008 ની sections 57 અને 58, સાથે Fourth Schedule.

નોંધ

સત્તા આપતી provision — section 57 with the Fourth Schedule. An unlisted public company is permitted to convert itself into an LLP by complying with the prescribed legal requirements — એટલે કે section 57 ને Act ના the Fourth Schedule સાથે વાંચીને. Schedule નું નામ લખો; conversion ના જે જવાબમાં એનો ઉલ્લેખ ન હોય તે reference નો mark ગુમાવે છે.

Conversion ની registration — section 58(1). If the Registrar is satisfied that the company has fulfilled all the conditions laid down in the Act and in the Fourth Schedule, the Registrar shall register the conversion documents and issue a Certificate of Registration; from the date mentioned in that certificate, the LLP comes into existence under the LLP Act. દરવાજો એટલે કાયદાની શરતો પર Registrar ની ખાતરી — બીજું કશું નહીં.

Registration ની અસર — section 58. Certificate માં જણાવેલી તારીખથી: (a) a new LLP is formed and registered under the name specified in the Certificate of Registration; (b) all the company's movable and immovable property, tangible and intangible assets, rights, interests, privileges, liabilities, obligations and the whole of its business undertaking transfer to and vest in the LLP, અને આ by operation of law, so that no separate deed, agreement or further legal formality is required; અને (c) the company is deemed to be dissolved and its name is removed from the records of the Registrar of Companies. Vesting અને dissolution આપોઆપ અને એકસાથે થાય છે — આખી section નો મુદ્દો એ જ છે.

Examiner જે red herring મૂકે છે. કોઈ ચાલુ regulatory proceeding — સામાન્ય રીતે a show cause notice under the Companies Act, 2013 for alleged failure to comply with accounting standards, જે હજી પૂરી થઈ નથી — does not by itself prohibit conversion into an LLP. એનો સામનો સીધો કરો: કહો કે proceeding pending છે, પછી કહો કે Act માં કસોટી એ Act અને Fourth Schedule ની શરતો પર Registrar ની ખાતરી છે, અને conclusion આપો કે એ શરતો પૂરી થતી હોય તો conversion કાયદેસર થઈ શકે. Litigation pending છે એટલા માટે conversion ની ના પાડતો જવાબ કાયદો ખોટો સમજે છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 1 પ્રશ્ન

- Section 58 હેઠળ registration ની અસર એ ત્રણ limbs નો જવાબ છે — નવી LLP, વધારાના કોઈ દસ્તાવેજ વગર આપોઆપ vesting, અને deemed dissolution સાથે ROC records માંથી નામ કાઢી નાખવું. ત્રણેય, એ જ ક્રમમાં લખો.

CSQ 6.1 · PYQ 2026-May [5] (b) (2 + 3 = 5 Marks) · 5M · Pg 594

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

વિષય 7: Compromise, Arrangement or Reconstruction of LLPs

L2P2-2A-C12-T07

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 12, Compromise, arrangement or reconstruction of LLPs વાંચો
— LLP Act, 2008 ની section 60, સાથે sections 29(2) અને 42.

નોંધ

કોણ અરજી કરી શકે, અને શેના માટે — section 60(1). જ્યાં compromise કે arrangement between an LLP and its creditors અથવા between an LLP and its partners સૂચવાય, ત્યાં Tribunal, on the application of the LLP, or of any creditor or partner of the LLP, or, where the LLP is being wound up, of the liquidator, a meeting of the creditors or of the partners, as the case may be, to be called, held and conducted in such manner as may be prescribed or as the Tribunal directs એવો order કરી શકે છે. ધ્યાન રાખો કે a single partner or a single creditor can make the application — scenario માં ઘણી વાર એક જ partner અરજી કરે છે, અને એ ચાલે છે.

બહુમતી — section 60(2). If a majority representing three-fourths in value of the creditors or partners, as the case may be, at the meeting agree to the compromise or arrangement, it shall, if sanctioned by the Tribunal by order, be binding on all the creditors or all the partners, on the LLP, and, in a winding up, on the liquidator and contributories. કસોટી છે three-fourths in value, જે meeting માં મપાય છે. 80% in value clears it; 75% exactly meets it. આંકડામાં જ લખો — examiner ટકા ચોક્કસ એટલા માટે મૂકે છે કે તમે અને three-fourths સામે સરખાવો.

Disclosure નો proviso — સૌથી વધુ વાર નિર્ણાયક બનતો limb. No order sanctioning a compromise or arrangement shall be made by the Tribunal unless it is satisfied that the LLP, or the other person making the application, has disclosed to the Tribunal, by affidavit or otherwise, all material facts relating to the LLP, including the latest financial position of the LLP and the pendency of any investigation proceedings in relation to the LLP. The disclosure is mandatory. જ્યાં ચાલુ investigation ની જાણ ન કરાઈ હોય, ત્યાં the Tribunal cannot validly sanction the scheme, અને એ આધારે વાંધો લેતો અસંમત creditor પોતાના વાંધામાં legally sustainable છે — ભલે three-fourths ની બહુમતી આરામથી મળી ગઈ હોય.

Registrar પાસે filing — section 60(3). The Tribunal's order shall be filed by the LLP with the Registrar within thirty days after the order is made, and shall have effect only after it is so filed. એકલું sanction કશું કરતું નથી. Non-filing renders the order ineffective, એટલે filing ન થાય ત્યાં સુધી compromise કોઈના પર does not become effective or binding.

File ન કરવાની penalty — section 60(4). Sub-section (3) નું પાલન ન થાય ત્યાં, the LLP and every

designated partner shall be liable to a penalty of ₹10,000 and, in case of continuing default, to a further penalty of ₹100 for each day after the first during which the default continues, subject to a maximum of ₹1,00,000 for the LLP and ₹50,000 for every designated partner. સીધી penalty અને રોજની penalty, બંનેને એની બે અલગ caps સાથે લખો.

Partner નું મૃત્યુ — section 29(2). જ્યાં a partner dies and the business is continued in the same LLP name, ત્યાં the continued use of that name, or of the deceased partner's name as a part of it, does not of itself make his legal representative or his estate liable for any act of the LLP done after his death. એટલે જ્યાં LLP dissolve થયા વગર ચાલુ રહી હોય અને ખોટ મૃત્યુ પછી થઈ હોય, ત્યાં the deceased partner's share cannot be used to repay those debts.

Share નું transfer, ફરી એક વાર — section 42. આ topic વારંવાર section 42 ઉછીની લે છે, એટલે એને અહીં પણ સાથે લો. Partner may transfer his share of profits and losses and his right to distributions, wholly or in part; આ transfer does not by itself disassociate him or dissolve the LLP; અને તે does not by itself entitle the transferee to participate in the management or conduct of the LLP's activities or to access information about its transactions. તેથી પિતા પોતાનો share દીકરાને transfer કરી શકે, પણ the remaining partners can lawfully forbid the son from taking part in the business, ભલે તેનો અનુભવ ગમે તેટલો હોય.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Question માં આપેલા ટકાને three-fourths સામે શબ્દોમાં સરખાવો, ફક્ત conclusion માં નહીં: '80% in value, which exceeds the required three-fourths majority'.
- Question filing ન થયા વિશે પૂછે ત્યાં જવાબ બે ભાગમાં આપો — file ન થાય ત્યાં સુધી order અસરકારક નથી, અને LLP તથા દરેક designated partner ને sub-section (4) હેઠળ penalty લાગે છે.

CSQ 7.2 • PYQ 2026-Jan [4] (b) • 5M • Pg 598

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટ્ટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 2 પ્રશ્નો

- Scheme એકથી વધુ જગ્યાએ ખામીવાળી હોઈ શકે. એને દરેક requirement સામે વારાફરતી ચકાસો — majority, disclosure, sanction, filing — અને ભેગો conclusion આપતાં પહેલાં દરેક માટે કહો કે એ પૂરી થાય છે કે નહીં.

CSQ 7.1 • PYQ 2025-May [4] (b) • 5M • Pg 596

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 7.3 • RTP 2026-May [17] • Pg 599

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 8: Winding Up And Dissolution

L2P2-2A-C12-T08

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 12, Winding up and dissolution વાંચો — LLP Act, 2008 ની sections 63 અને 64, સાથે annual return અંગેની section 35.

નોંધ

બે રીતો — section 63. The winding up of an LLP may be either voluntary or by the Tribunal, and an LLP so wound up may be dissolved. આ topic નો દરેક જવાબ આ વાક્યથી શરૂ કરો, કારણ કે 'LLP કઈ રીતે wound up થઈ શકે' એવું પૂછતો question બંને રસ્તા માંગે છે અને winding up તથા dissolution વચ્ચેનો સંબંધ પણ માંગે છે. **Voluntary winding up rests on the decision of the partners in the manner the Act and the LLP agreement provide.** Creditor ની Tribunal સમક્ષની petition એ **separate route and does not depend on the partners agreeing** છે.

Tribunal દ્વારા winding up ની grounds — section 64. LLP ને Tribunal wind up કરી શકે — (a) if the LLP decides that it be wound up by the Tribunal; (b) if, for a period of more than six months, the number of partners of the LLP is reduced below two; (c) if the LLP is unable to pay its debts; (d) if the LLP has acted against the interests of the sovereignty and integrity of India, the security of the State or public order; (e) if the LLP has made a default in filing with the Registrar the Statement of Account and Solvency or the annual return for any five consecutive financial years; (f) if the Tribunal is of the opinion that it is just and equitable that the LLP be wound up. આ યાદી એ જ ક્રમમાં ગોખો અને question એક જ ground પર ફરતો હોય તોપણ આખી લખો.

પાંચ વર્ષ ગણવાં — ground (e) નો trap. Default five consecutive financial years ચાલવો જોઈએ, અને examiner એવા facts મૂકે છે જે થોડા માટે ઓછા પડે. જ્યાં LLP એ 2020-21 થી annual returns file કર્યા ન હોય અને વાત financial year 2024-25 માં ઊભી થાય, ત્યાં **the default has not continued for five consecutive years**, એટલે **the Tribunal cannot order winding up** અને petition સામે વાંધો લેતા partners સાચા છે. Conclusion પહેલાં ગણતરી કાગળ પર, વર્ષવાર કરો. એ જ શિસ્ત ground (b) ને લાગુ પડે છે — એ બે partners થી નીચે **more than six months** છે, કોઈ એક ક્ષણે બે થી નીચે જવું એટલું નહીં.

Annual return — section 35. Every LLP shall file an annual return, duly authenticated, with the Registrar within sixty days of the closure of its financial year, નક્કી કરેલા form અને રીતે તથા નક્કી કરેલી fee સાથે. **Penalty for non-filing: the LLP is liable to ₹100 per day, subject to a maximum of ₹1,00,000; every designated partner is liable to ₹100 per day, subject to a maximum of ₹50,000.** બે જુદી ceilings ધ્યાનમાં રાખો — marks એના માટે જ છે.

Winding up એટલે dissolution નહીં. છેલ્લા ફકરામાં આ બે અલગ રાખો. **Winding up is the process of realising the assets and paying the liabilities; dissolution is the end of the LLP's existence, and it follows only when the Tribunal so orders and the name is struck off.** 'winding up પછી dissolution થશે કે નહીં' એવો question આ જ ચકાસે છે, અને એક શબ્દનો જવાબ ચાલશે નહીં.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Section 64 સીધું, પાંચ marks ની 'state the circumstances' question તરીકે પુછાય છે. છ grounds, Act ની ક્રમમાં, 'more than six months' અને 'five consecutive financial years' બરાબર લખીને.

TQ 8.1 • PYQ 2025-Jan [5] (b) • 5M • Pg 601

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 2 પ્રશ્નો

- પહેલાં આખી section 64 લખો, પછી facts જે ground ને લાગુ પડે તે અલગ તારવો, પછી apply કરો. સીધો સંબંધિત clause પર જતો જવાબ recall ની marks ગુમાવે છે.
- Question માં annual return વિશે પણ પુછાયું હોય ત્યાં section 35 ને અલગ મથાળા હેઠળ, બંને penalty ceilings સાથે લખો — એ marks નો અલગ ભાગ છે.

CSQ 8.1 • PYQ 2024-Sep [4] (b) • 5M • Pg 602

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 8.2 • PYQ 2026-Sep [5] (b) • 5M • Pg 603

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 9: બીજા forms of Organisation સાથેનો તફાવત

L2P2-2A-C12-T09

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 12, Distinction between an LLP and other forms of organisation વાંચો — LLP સામે Companies Act, 2013 હેઠળની company.

નોંધ

Table માં લખો અને સંખ્યા સાચવો. Question LLP અને limited liability company વચ્ચેના **any five points** માગે છે, એટલે ત્રણ columns ની table માં પાંચ ચોખ્ખા points આપો — feature, LLP, company — અને છૂટી prose ન લખો. **Regulating Act:** LLP the **LLP Act, 2008** થી ચાલે છે, company the **Companies Act, 2013** થી. **Members અને partners:** LLP માં ફાળો આપતી વ્યક્તિઓ **partners** કહેવાય છે; company ના shares માં પૈસા રોકતી વ્યક્તિઓ **members** કહેવાય છે.

Name. The name of an LLP must include 'Limited Liability Partnership' or 'LLP' as a suffix. The name of a public company must include the word 'Limited', and that of a private company must include 'Private Limited', as a suffix. આ point લખવો સહેલો છે અને અધૂરો લખાઈ જવો પણ એટલો જ સહેલો — public અને private, બંને company ના સ્વરૂપ આપો.

Members કે partners ની સંખ્યા. LLP: minimum two partners; no limit on the maximum number under the Act; partners may be individuals or bodies corporate represented by nominees.

Company: minimum two members for a private company and seven for a public company; maximum two hundred members for a private company, with no limit for a public company;

members may be organisations, trusts, businesses or individuals. ચાર આંકડા — 2, 7, 200 અને 'no limit' — અને examiner બધા જ માગે છે.

Liability. In an LLP, each partner's liability is limited to the extent of his agreed contribution, except in cases of intentional fraud. In a company, a member's liability is limited to the amount unpaid on the shares held by him. fraud rider છોડશો નહીં — એ જ શરત આ બે રચનાઓને અલગ પાડે છે, અને તે Scanner ની table માં લખેલી છે.

Management, અને ઉપરના સ્તરે ઓછામાં ઓછી સંખ્યા. An LLP's business is managed by the partners themselves, including the designated partners authorised in the LLP agreement; a company's affairs are managed by a board of directors elected by the shareholders — company માં માલિકી અને management અલગ છે, LLP માં ભેગાં. આંકડા પર: an LLP must have a minimum of two designated partners; a private company must have a minimum of two directors and a public company a minimum of three.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- દરેક row માં સામસામે મૂકવું જોઈએ — LLP ની સ્થિતિ અને company ની સ્થિતિ બાજુ બાજુમાં. ફક્ત LLP વર્ણવતી row ને કશું મળતું નથી.

TQ 9.1 • PYQ 2025-May [5] (b) • 5M • Pg 604

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

PART

2B

Other Laws

3 chapters

PART 2B • OTHER LAWS • પ્રકરણ 1

The General Clauses Act, 1897

9 વિષય • 61 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: B

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે theory-પ્રધાન

Level I — સમજ અને જ્ઞાન 36.3% 78 of 215 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગ 63.7% 137 of 215 marks

આ પ્રકરણ પેપર કરતાં વધારે Comprehension and Knowledge પર ઝૂકે છે — તેના 36% marks, સામે આખા Paper 2 માં 28%. અહીં વાંચવાનું કામ પેપરના બીજા ભાગ કરતાં વધારે છે; ફક્ત scenarios ગણીને તૈયારી ન કરો.

વિષય 1: The General Clauses Act નો હેતુ, ઉદ્દેશ અને મહત્ત્વ

L2P2-2B-C1-T01

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી • પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1 વાંચો — General Clauses Act, 1897 નો object, purpose અને importance. તેની સાથે sections 3, 6, 8 અને 13 પણ વાંચો, કારણ કે Act નો object ખરેખર ત્યાં જ દેખાય છે.

નોંધ

Act શેના માટે છે: આખા Central law માટે આ એક **definition અને interpretation નો Act** છે. દરેક statute માં એની એ જ definitions ફરી ફરી લખવાને બદલે **section 3** તેમને એક જ વાર ભેગી કરી લે છે — 'Person', 'Document', 'Immovable Property', 'Good Faith', 'Offence', 'Official Gazette' અને બાકીની — અને **section 13** gender તથા number ના કાયમી નિયમો આપે છે, 'in all Central Acts and Regulations'. પરિણામે statutes ટૂંકા થાય છે અને બધામાં એક જ સરખો અર્થ ચાલે છે. એટલે જ Income Tax Act, Companies Act કે Negotiable Instruments Act નો સવાલ આ Act માંથી જ ઉકેલી શકાય છે.

તે ફક્ત અર્થ નહીં, machinery પણ આપે છે. પ્રકરણનો બાકીનો ભાગ શું કરે છે તે જુઓ: **section 9** કહે છે કે 'from' અને 'to' થી period કેવી રીતે ગણાય, **section 10** કહે છે કે છેલ્લા દિવસે court કે office બંધ હોય તો શું, **section 11** કહે છે કે distance કેવી રીતે મપાય, **section 12** કહે છે કે જણાવેલા quantity ના ભાગ પર duty કેવી રીતે લાગે, **sections 16 to 19** કહે છે કે official power કોણ વાપરી શકે, **section 23** કહે છે કે previous publication પછી rules કેવી રીતે બને, અને **section 27** કહે છે કે post થી service ક્યારે પૂરી થાય. આમાંનું દરેક નહીં તો દરેક Act માં અલગથી લખવું પડત.

આ residual code છે — special enactment સામે તે ખસી જાય છે. લગભગ દરેક provision સાથે 'unless there is anything repugnant in the subject or context' કે 'unless a different intention appears' એવી શરત જોડાયેલી છે. pack માં સૌથી સ્પષ્ટ દાખલો good faith નો છે: **section 3(22)** ની definition **does not apply to an enactment which contains its own special definition of 'good faith'**, અને ત્યાં તે ચોક્કસ

enactment ની definition જ લાગુ પડે. **ક્લાસિક ખોટો જવાબ** એટલે જે statute એ term ને પોતે define કરી છે તેના પર General Clauses Act ની definition લગાવી દેવી.

કાયદો બદલાય ત્યારે પણ તે statute book ને ચાલુ રાખે છે. Section 6 enactment repeal થાય ત્યારે rights, liabilities, penalties અને proceedings સાચવી રાખે છે, અને section 8 થી repeal થયેલી provision નો reference, તેને ફરી લાગુ કરતી provision નો reference ગણાય છે. એટલે જ Companies Act, 1956 ની section 25 નો reference, Companies Act, 2013 પછી પણ ચાલે છે; અને section 3(27), જે હજી Indian Penal Code ની વાત કરે છે, તે Code ની જગ્યાએ Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023 આવ્યા પછી પણ ચાલુ રહે છે. આ બે sections ન હોત તો દરેક repeal, repeal થયેલા કાયદાનો reference આપતા બીજા બધા કાયદા તોડી નાખત.

વિષય 2: The General Clauses Act ની Application

L2P2-2B-C1-T02

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1 વાંચો — General Clauses Act, 1897 ની application. sections 3, 5, 11, 12, 13, 17, 18 અને 23 ના શરૂઆતના શબ્દો વાંચો, કારણ કે Act ની પહોંચ એ શબ્દો જ નક્કી કરે છે.

નોંધ

એક લીટીમાં પહોંચ: આ Act **Central Acts and Regulations** ને લાગુ પડે છે. Section 13 સીધું એ જ કહે છે — 'in all Central Acts and Regulations, unless there is anything repugnant in the subject or context' — અને section 5 **Central Act** તથા **Act of Parliament** ના શબ્દોમાં લખાયેલી છે. સવાલમાં કોઈ Central enactment આપે (Companies Act, 2013, Income Tax Act, 1961, Negotiable Instruments Act, 1881, Motor Vehicles Act, 1988) ત્યારે તેને interpret કરવા General Clauses Act વાપરી શકાય.

કેટલીક sections ફક્ત prospectively જ લાગુ પડે છે. Sections 11 (measurement of distances), 12 (duty pro rata), 17 (substitution of functionaries), 18 (successors) અને 23 (previous publication) — દરેકમાં 'made after the commencement of this Act' લખેલું છે. એટલે જ case scenario માં ખાસ કહેવામાં આવે છે કે parent Act એ 'a Central Act enacted after the commencement of the General Clauses Act, 1897' છે. સવાલમાં આ હકીકત આપી હોય તો તેને વાપરો — એ section નું એક limb છે, ફક્ત વાર્તા નથી.

તે ફક્ત Acts ને જ નહીં, subordinate legislation ને પણ લાગુ પડે છે. Section 3(51) 'Rule' ને એવો rule કહે છે જે કોઈ enactment થી મળેલી power વાપરીને બનાવાયો હોય, જેમાં rule તરીકે બનેલું regulation પણ આવી જાય; section 21 notifications, orders, rules and bye-laws ની વાત કરે છે; અને sections 9 તથા 10 'any legislation or regulation' ના શબ્દોમાં લખાયેલી છે. એટલે SEBI Regulations, Companies (Cost Records

and Audit) Rules, 2014 અને Government notification — બધું આ Act ના દાયરામાં આવે છે.

Act ક્યાં અટકે છે. જ્યાં કોઈ ચોક્કસ enactment બીજું કંઈ કહેતું હોય ત્યાં આ Act ખસી જાય છે — 'unless there is anything repugnant in the subject or context' અને 'unless a different intention appears' શબ્દોનો એ જ મતલબ છે. pack નો પોતાનો દાખલો: 'good faith' શબ્દ **not defined in the Indian Contract Act, 1872** છે, અને **section 3(22)** ની definition તે Act માં વપરાયેલા આ term ને **does not expressly apply**; ત્યાં civil-law વાળો અર્થ — **without due care and attention as is expected of a man of ordinary prudence** કરેલું કામ good faith માં કરેલું ગણાય નહીં — એ practical guide તરીકે લેવાય છે.

વિષય 3: Legislation ની થોડી પાયાની સમજ

L2P2-2B-C1-T03

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1 વાંચો — legislation ની પાયાની સમજ: Central Act કેવી રીતે force માં આવે, તેની નીચે rules, regulations, notifications અને bye-laws કેવી રીતે બને, અને તે કેવી રીતે repeal થાય (sections 3(51), 5, 6, 8, 21 અને 23).

નોંધ

કાયદાના બે levels, અને દરેકની પોતાની ભાષા. સૌથી ઉપર **enactment** છે — Central Act કે Act of Parliament. તેની નીચે **subordinate legislation** આવે, જે Act માંથી મળેલી power વાપરીને બને છે: **rules**, જેને **section 3(51)** એવો rule કહે છે જે કોઈ enactment થી મળેલી power વાપરીને બન્યો હોય, **including a regulation made as a rule under any enactment**, અને તેની સાથે **notifications, orders and bye-laws**, જેમને **section 21** એકસાથે મૂકે છે. લેબલ બરાબર પકડવું જરૂરી છે, કારણ કે તમે કઈ section ટાંકશો તે એના પર આધારે છે.

દરેક ક્યારથી લાગુ પડે. Act માટે **section 5**: જો તે **not expressed to come into operation on a particular day** હોય, તો જે દિવસે તેને **receives the assent** મળે તે દિવસથી force માં આવે — Constitution ના commencement પહેલાં બનેલા Central Act માટે Governor-General નું, અને Act of Parliament માટે **President** નું; અને જ્યાં enforcement ની તારીખ આપી હોય ત્યાં **from that date** થી લાગુ પડે. Subordinate legislation માટે effective date એટલે **publication by Gazette notification** ની તારીખ, rules તૈયાર થતા હતા તે તારીખ નહીં [**State of Uttar Pradesh v. Mahesh Narain, AIR 2013 SC 1778**].

Subordinate legislation એક procedure થી બને છે, અને એ જ procedure થી પાછું પણ ખેંચી શકાય છે. જ્યાં parent Act **previous publication** માંગે, ત્યાં **section 23** steps આપે છે — draft, draft ક્યારે વિચારણામાં લેવાશે તેની તારીખની notice, objections ની વિચારણા, પછી publication. અને **section 21** મુજબ જે authority notification, order, rule કે bye-law કાઢી શકે, તે જ તેને **add to, amend, vary or rescind** કરી

શકે, અને એ પણ મૂળ power જેવી જ in the same manner and subject to the same conditions.

'May' અને 'shall' — mandatory કે directory નો સવાલ. 'Shall' raises a presumption that the provision is mandatory or imperative; 'may' connotes something directory or enabling. પણ આ presumption આખરી નથી: 'may' carries mandatory force where a directory reading would defeat the object of the Act, અને legislature ની intention પ્રમાણે બંને શબ્દો એકબીજાની જગ્યાએ વાંચી શકાય. પણ નો દાખલો Companies Act, 2013 ની section 3 છે — 'a company may be formed for any lawful purpose' — જ્યાં 'may' ને 'shall' તરીકે વાંચવું પડે, કારણ કે કાયદો company ને ગેરકાયદે હેતુ માટે બનવા દે જ નહીં.

વિષય 4: Preliminary (Section 1)

L2P2-2B-C1-T04

CONCEPT BASE — હજી સુધી કોઈ પરીક્ષા-પ્રશ્ન નથી · પૂરી તૈયારી માટે જરૂરી

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1, Preliminary વાંચો — General Clauses Act, 1897 ની section 1, એટલે કે short title અને commencement ની provision, જેનાથી Act શરૂ થાય છે.

નોંધ

Section 1 શું છે: શરૂઆતની formal provision — short title જેનાથી Act નો ઉલ્લેખ થાય છે, અને ક્યારથી તે લાગુ પડે છે તે. અહીં facts પર apply કરવા જેવો કોઈ નિયમ નથી, અને Scanner માં આના પર એકેય સવાલ છપાયો નથી. એક વાર વાંચી લો અને section 3 પર જાઓ.

તોપણ commencement ની તારીખ કેમ જાણવી જરૂરી છે: તે બીજી પાંચ sections નું કામ કરતું limb છે.

Sections 11, 12, 17, 18 અને 23 — દરેક ફક્ત Central Act or Regulation made after the commencement of this Act ને જ લાગુ પડે છે. એટલે commencement ની તારીખ શણગાર નથી — એ sections મૂકેલી શરત છે, અને જવાબમાં જ્યારે પણ section ટાંકાય ત્યારે આ તારીખ પણ ટાંકાય છે.

Case scenario માં તે કેવી રીતે આવે છે: જ્યારે facts કહે કે parent enactment એ 'a Central Act enacted after the commencement of the General Clauses Act, 1897' છે — જેમ National Infrastructure Authority Act, 2005 વાળા successors ના સવાલમાં કહ્યું છે — ત્યારે એ વાક્ય વાપરવા માટે જ મૂક્યું છે. section 17 કે 18 apply કરતાં પહેલાં સ્પષ્ટ લખો કે આ શરત પૂરી થાય છે. એક લીટી જાય છે અને marking scheme આ step શોધે છે.

વિષય 5: Definitions (Section 3)

L2P2-2B-C1-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1, Definitions વાંચો — General Clauses Act, 1897 ની section 3,

ખાસ કરીને clauses (3), (18), (21), (22), (23), (26), (27), (36), (37), (38), (39), (42), (51) અને (66).

નોંધ

Good faith — section 3(22), અને આ પ્રકરણની સૌથી વધુ પુછાયેલી definition, બીજી કોઈની સરખામણી જ નહીં. A thing shall be deemed to be done in 'good faith' where it is in fact done honestly, whether it is done negligently or not. Honesty is the test; negligence alone does not destroy good faith. The question of good faith is one of fact, અને દરેક case ના સંજોગો પરથી તે નક્કી થાય છે. તેની સામે, **generally understood in civil law** વાળો અર્થ — જે Indian Contract Act, 1872 માટે practical guide તરીકે લેવાય છે, કારણ કે તે Act આ term ને define કરતો નથી — એ છે કે **nothing is said to be done in good faith which is done without due care and attention as is expected of a man of ordinary prudence.** અને pack નો છેલ્લો નિયમ યાદ રાખો: આ definition **does not apply to an enactment which contains its own special definition of 'good faith'.**

Good faith નો trap, કારણ કે examiner હવે ચાર વાર આ ગોઠવી ચૂક્યા છે. Mr X બરાબર તપાસ કર્યા વગર બેદરકારીથી ઘડિયાળ ખરીદે છે; Mrs K પ્રામાણિકપણે પણ તપાસ વગર, smuggling માટે બદનામ jewellers પાસેથી હીરા ખરીદે છે; Mr P મિત્રની કાર ચકાસ્યા કે ચલાવી જોયા વગર ખરીદે છે — દરેકમાં છપાયેલો જવાબ એક જ છે: **an honest purchase made carelessly without making proper enquiries cannot be said to have been made in good faith so as to convey good title.** ક્લાસિક ખોટો જવાબ એટલે section 3(22) ટાંકવી, ખરીદનાર પ્રામાણિક હતો એ જોઈને 'હા, good faith' એવું તારણ કાઢવું. section 3(22) ટાંકો, પછી due care and attention વાળો civil-law guide, પછી **ના** એવું તારણ કાઢો — અને ખરીદી હોય ત્યાં 'so as to convey good title' શબ્દો સાથે.

'Person' — section 3(42): 'Person' shall include (a) any company, or (b) any association, or (c) any body of individuals, whether incorporated or not. આ inclusive definition છે અને ફક્ત કુદરતી માણસ પૂરતી નથી. pack માં તેનો ઉપયોગ: **મૂર્તિ એ person છે,** કારણ કે તે juristic person છે — કાયદાએ સ્વીકારેલી legal personality વાળી legal entity; **public body એ person છે,** અને તે statute થી બનેલી હોવી જરૂરી નથી, કારણ કે સરકાર પોતાના executive functions વાપરીને પણ તેને બનાવી શકે; **company એ person છે,** કારણ કે definition માં જ તેનું નામ છે.

'Document' — section 3(18): 'Document' shall include any matter written, expressed or described upon any substance by means of letters, figures or marks, or by more than one of those means, which is intended to be used, or which may be used, for the purpose of recording that matter. તેને તેના ચાર elements — matter, record, substance અને means માં તોડી નાખો — પછી application ના સવાલો જાતે જ ઉકલી જાય છે. **Power of attorney અને cheque એ documents છે; CCTV recording એ document છે,** કારણ કે તે matter record કરે છે, એક medium પર સચવાય છે અને પુરાવા તરીકે વાપરી શકાય છે, ભલે કાગળ પર કશું લખેલું ન હોય; books, files, ચિત્રો, કોતરણી અને computer files એ documents છે; **Indian currency notes નથી.**

Immovable અને movable property — sections 3(26) અને 3(36). 'Immovable Property' shall include: land; benefits to arise out of land; and things attached to the earth, or permanently

fastened to anything attached to the earth — ચાર elements વાળી inclusive definition. **'Movable Property'** shall mean property of every description, except immovable property; debts, shares અને વીજળી movable છે. બે applications વારંવાર આવે છે. **ઊભાં ઝાડ immovable છે** — ઝાડ સાથે વેચાયેલી કેરીની વાડી એ immovable property નું વેચાણ છે, કારણ કે ઝાડ જમીનમાંથી ઊભા થતા benefits છે અને જમીન સાથે જોડાયેલાં છે. **ઝાડમાંથી કાપેલું લાકડું નથી**, કારણ કે તે હવે જમીન સાથે કાયમ માટે જોડાયેલું નથી; અને Jagdish v. Mangal Pandey (A.I.R. 1986 All. 182) માં Court એ કહ્યું કે ઝાડના કદ ઉપરાંત જોવાનું એ છે કે intention શું છે — **કાપવાનો, તો તે standing timber છે; જોડાયેલું રહેવા દેવાનો, તો તે immovable property જ રહે છે**. આ પણ સીધું લખાય એવું છે: immovable property નો વીમો ઉતારતી insurance policy પોતે immovable property નથી.

બે અને ત્રણ marks માં પુછાતી ટૂંકી definitions. **'Financial year'** — section 3(21) — એટલે the year commencing on the first day of April; **'Year'** — section 3(66) — એટલે a year reckoned according to the British calendar, એટલે કે January થી December નું calendar year. Examiner ને જોઈતો ફરક એક લીટીનો છે: the financial year starts on 1 April, the calendar year on 1 January. **'Government'** — section 3(23) — shall include both the Central Government and the State Government, એટલે 'the government' ના કર્મચારીઓને અપાયેલી exemption State Government ના કર્મચારીઓને પણ મળે. **'Official Gazette' or 'Gazette'** — section 3(39) — એટલે the Gazette of India, or the Official Gazette of a State.

બીજી ચાર, જે સીધી define કરવા પુછાઈ શકે. **'Affidavit'** — section 3(3) — shall include affirmation and declaration in the case of persons by law allowed to affirm or declare instead of swearing; આ definition inclusive છે અને affidavit ને ખરેખર define કરતી નથી — સામાન્ય ભાષામાં affidavit એટલે oath કે affirmation થી પુષ્ટ કરેલું લખાણ, જે court માં કે કોઈ authority સામે પુરાવા તરીકે વપરાય. **'Oath'** — section 3(37) — માં the same words છે, એટલે બંને સાથે જ યાદ રાખો. **'Rule'** — section 3(51) — એટલે a rule made in exercise of a power conferred by any enactment, and shall include a Regulation made as a rule under any enactment. **'Offence'** — section 3(38) — એટલે any act or omission made punishable by any law for the time being in force. અને **'Imprisonment'** — section 3(27) — એટલે imprisonment of either description as defined in the Indian Penal Code, એટલે કે rigorous, with hard labour કે simple, without hard labour; એટલે Act કહે કે offence 'punishable with imprisonment' છે, ત્યાં the Court may in its discretion award either.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 2 પ્રશ્નો

- Definition સાથે clause number પણ યાદ રાખો. '3(42)' વગરનું 'Person' અને '3(22)' વગરનું 'good faith' અડધો જવાબ છે, અને પેપરમાં એકસાથે બે-ત્રણ definitions પુછાય છે.
- Definition inclusive હોય ત્યાં એ લખો — 'include' શબ્દ પોતે જ એક mark છે, કારણ કે એ જ મૂર્તિ, public body કે CCTV recording ને અંદર લાવે છે.

CSQ 5.5 • PYQ 2026-Jan [2] (c) • 4M • Pg 624

LEVEL I
Remembering**મધ્યમ****સમજ (Understanding)** સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 10 પ્રશ્નો

- પહેલાં Act ના પોતાના શબ્દોમાં definition ટાંકો, પછી સમજાવો, પછી દાખલો આપો. 'good faith' માં બંને ભાગ જોઈએ: section નો honesty test, અને civil-law નો due care and attention વાળો guide.
- Financial year ના સવાલમાં section 3(66) ની 'year' ની definition પણ આપો — marks ફરક બતાવવાના છે, એકલી કોઈ એક definition ના નહીં.

TQ 5.6 • PYQ 2021-Dec [5] (d) • 3M • Pg 614

LEVEL I
Understanding**સરળ**

TQ 5.9 • RTP 2024-May [18] • Pg 615

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ**

TQ 5.10 • MTP 2024-Nov [2] (c) • 4M • Pg 616

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ**

TQ 5.11 • MTP 2024-Dec S2 [2] (c) • 4M • Pg 616

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ**

TQ 5.12 • PYQ 2025-Jan [2] (c) • 4M • Pg 617

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ**

TQ 5.13 • PYQ 2025-Jan [5] (c) • 4M • Pg 618

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ**

TQ 5.15 • MTP 2025-Dec S2 [6] (c) • 4M • Pg 619

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ**

TQ 5.16 • PYQ 2026-May [5] (c) • 4M • Pg 620

LEVEL I
Understanding**મધ્યમ**

TQ 5.7 • MTP 2022-Mar [4] (c) (i) • 2M • Pg 614

LEVEL I
Understanding**અધરું**

TQ 5.14 • MTP 2025-Mar S2 [2] (c) • 4M • Pg 618

LEVEL I
Understanding**અધરું****ઉપયોગન (Application)** section ને facts પર લગાડો • 9 પ્રશ્નો

- પહેલાં clause લખો, પછી તેને facts પર apply કરો, પછી conclusion આપો. ખરીદીના scenarios એક જ હકીકત પર નક્કી થાય છે — બરાબર તપાસ કરી હતી કે નહીં — એટલે conclusion પહેલાં એ હકીકત સ્પષ્ટ લખો.
- સવાલમાં classify કરવાની વસ્તુઓની યાદી હોય (power of attorney, cheque, મૂર્તિ, public body, company), ત્યારે દરેકને પોતાના heading નીચે એક એક કરીને લો અને દરેકનું એક લીટીનું કારણ આપો. બધું ભેગું કરીને એક જ paragraph લખો તો દરેક item ના marks જાય.

TQ 5.3 • PYQ 2021-Jan [4] (c) (ii) • 2M • Pg 612

LEVEL II
Application**સરળ**

TQ 5.8 • PYQ 2022-Nov [5] (d) • 3M • Pg 615

LEVEL II
Application**સરળ**

CSQ 5.2 · PYQ 2020-Nov [3] (b) (i) · 2M · Pg 622	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 5.3 · PYQ 2024-Sep [5] (c) (ii) · 2M · Pg 622	LEVEL II Application	સરળ
TQ 5.1 · PYQ 2019-Nov [4] (c) · 4M · Pg 610	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 5.5 · PYQ 2021-Dec [4] (c) · 4M · Pg 613	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 5.1 · PYQ 2018-May [1] (d) · 4M · Pg 621	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 5.4 · RTP 2025-May [18] · Pg 623	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 5.4 · PYQ 2021-Jan [5] (d) · 3M · Pg 612	LEVEL II Application	અઘરું

વિષય 6: General Rules of Construction (Sections 5-13)

L2P2-2B-C1-T06

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1, General Rules of Construction વાંચો — General Clauses Act, 1897 ની sections 5 થી 13, અને ખાસ ધ્યાનથી sections 6, 9, 10, 12 અને 13.

નોંધ

Commencement — section 5. જ્યાં Central Act માં **has not specifically mentioned a particular date to come into force**, ત્યાં તે **on the day on which it receives the assent** force માં આવે — Indian Constitution ની commencement પહેલાં બનેલા Central Act માટે **Governor-General** જું, અને Act of Parliament માટે **President** જું. જ્યાં **specific date of enforcement is prescribed**, ત્યાં Act એ તારીખથી force માં આવે. pack માં વારંવાર આવતી બે applications: 14 August 2015 ના રોજ notify થયેલી SEBI Regulations, **with effect from 1 January 2016**, તે **on 1 January 2016**, **not on the date of notification in the gazette** force માં આવે; અને 15 July 2024 ના રોજ assent મળેલો પણ commencement માટે 1 September 2024 જણાવતો Act **applies only from 1 September 2024** — તારીખ આપી હોય ત્યાં assent એ commencement નથી. સાથે **State of Uttar Pradesh v. Mahesh Narain, AIR 2013 SC 1778** ઉમેરો: rules ની effective date એટલે જ્યારે તે **published by Gazette notification** થાય, તૈયાર થતા હતા ત્યારે નહીં.

Effect of repeal — section 6, અને પાંચેય limbs યાદ રાખો. જ્યાં કોઈ Central legislation કે regulation કોઈ enactment ને repeal કરે, ત્યાં **unless another purpose exists**, તે repeal આટલું નહીં કરે: (1) **revive anything not in force or prevailing at the time of the repeal**; (2) **affect the previous operation of the repealed enactment or anything duly done or suffered thereunder**; (3) **affect any right, privilege, obligation or liability acquired, accrued or incurred** તેની નીચે; (4) **affect any penalty, forfeiture or punishment incurred** તેની સામે થયેલા કોઈ offence બદલ; કે (5) **affect any inquiry, litigation or remedy** એવા claim, privilege, દેવા કે જવાબદારી બાબતે — અને એવી કોઈ પણ inquiry,

litigation કે remedy **initiated, continued or insisted** થઈ શકે છે. 'whenever an Act is repealed it must be considered as if it had never existed' એ વિધાન બાબતે જવાબ છે **correct only subject to section 6: State of Uttar Pradesh v. Hirendra Pal Singh, (2011) 5 SCC 305** બરાબર એ જ કહે છે — repeal નો હેતુ Act ને statute book માંથી ભૂંસી નાખવાનો છે, **except for the purposes saved by section 6.**

Repeal અને deletion એક નથી — બે marks નો સવાલ, જે વારંવાર આવે છે. 'Repeal' ordinarily brings about complete obliteration of the provision as if it never existed, એટલે repeal થયેલી provision સાથે જોડાયેલા rights અને causes of action સુધી પણ તેની અસર પહોંચે છે. 'Deletion' ordinarily takes effect from the date of the legislature effecting it, અને provision ને કદી એવી રીતે ભૂંસતું નથી કે જાણે તે હતી જ નહીં [Navrangpura Gam Dharmada Milkat Trust v. Rmtuji Ramaji, AIR 1994 Guj 75]. ફરક છે prospective versus retrospective obliteration નો; આટલું લખો એટલે જવાબ પૂરો.

Repeal થઈને ફરી લાગુ થયેલી provision ના references — section 8. જ્યાં કોઈ Central Act કે Regulation અગાઉના કાયદાની provision ને **repeals and re-enacts** કરે, **with or without modification**, ત્યાં બીજા કોઈ enactment કે instrument માં repeal થયેલી provision નો reference, **unless a contrary intention appears, re-enacted provision** નો reference ગણાય. એટલે Income Tax Act, 1961 ની section 2(18)(aa), જે હજી Companies Act, 1956 ની section 25 નો ઉલ્લેખ કરે છે, તે Companies Act, 2013 ની અનુરૂપ provision નો ઉલ્લેખ ગણાય છે, ભલે કોઈ amendment થયો ન હોય [Gauri Shankar Gaur v. State of U.P., AIR 1994 SC 169 — each Act has its own identity; where a later Act merely refers to a former Act, subsequent amendments, repeals and new law take effect unless the relevant provision saves the operation]. Indian Penal Code ની જગ્યાએ Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023 આવ્યા પછી પણ section 3(27) ચાલુ રહે છે તે આ જ section ને લીધે.

Computation of time — section 9. 'From' બાકાત રાખે, 'to' સમાવે. કોઈ પણ legislation કે regulation માં for the purpose of excluding the first in a series of days or any other period of time, to use the word 'from' પૂરતું છે, અને for the purpose of including the last in a series of days or any other period of time, to use the word 'to'. છપાયેલા facts પર તેને ચલાવો. Dividend: જ્યાં 30 days 30.10.2018 ના રોજ પૂરા થાય, ત્યાં એ દિવસ ગણતરીમાં આવે અને તેનાથી બીજા 7 days ગણાય, એટલે transfer on or before 06.11.2018 કરવું પડે. Cheque: 31.12.2023 ના રોજ issue થયો, એ પહેલો દિવસ છે અને excluded છે, 31.03.2024 ના રોજ present થયો, એ છેલ્લો દિવસ છે અને included છે — એટલે presentation ત્રણ મહિનામાં જ થયું અને મોડા presentment ના dishonour ની દલીલ is not tenable. Cost auditor: notice, 1 August 2024 ની Board meeting થી 30 days માં એટલે 31 August 2024 સુધીમાં, અથવા 1 April 2024 ના financial year ના commencement થી 180 days માં એટલે 27 September 2024 સુધીમાં — whichever is earlier — એટલે 31 August 2024.

છેલ્લા દિવસે Court કે office બંધ — section 10. જ્યાં કોઈ act કે proceeding in any court or office કોઈ ચોક્કસ દિવસે કે નક્કી કરેલી મુદતમાં કરવાનું કહેવાયું કે મંજૂર કરાયું હોય, અને court કે office is closed on that day or on the last day of the prescribed period, ત્યાં તે act કે proceeding considered as done in due time if it is done on the next day afterwards on which the court or office is open. 29.04.2018 ના રોજ રાખેલી hearing નો દિવસ પછીથી રજા જાહેર થાય તો તે stands extended to the next working day.

17 May 2022 ની promissory note, જે તારીખથી ત્રણ મહિને payable છે, તે 17 August 2022 ના રોજ mature થાય; **three days of grace** તેને 20 August 2022 પર લઈ જાય, અને એ દિવસ Moharram ની રજા જાહેર થયો હોવાથી **the due date is 21 August 2022**. Examiner અહીં કયો ફરક ચકાસે છે: Covid lockdown માં High Court બંધ હોવાથી appeal ફાઈલ ન થઈ શકી — આ **not a question of condonation of delay at all** — section 10 સમય ગણી આપે છે, અને court ફરી ખૂલે તે દિવસે ફાઈલ કરવું એ સમયસર ફાઈલ કરવું જ છે.

Distances, duty, gender અને number — sections 11, 12 અને 13. **Section 11:** this Act ની commencement પછી બનેલા કોઈ પણ Central Act કે Regulation માટે distance માપવાનું હોય ત્યાં તે, **unless a different intention appears, be measured in a straight line on a horizontal plane** — એટલે સીધી હવાઈ લીટીમાં; તેથી રસ્તે 100 km કે પાણીમાર્ગે 80 km — બેમાંથી એકેય distance નથી. **Section 12:** જ્યાં **customs or excise or in the nature thereof** પ્રકારની duty **any given quantity by weight, measure or value** પર લાગતી હોય, ત્યાં **a like duty is leviable according to the same rate on any greater or less quantity** — એટલે 100 litres દીઠ ₹10 ના rate સામે 350 litres બનાવતી factory ₹35 ભરે, અને વધારાના 50 litres પર duty માંથી છટકી ન શકે. **Section 13:** in all Central Acts and Regulations, જ્યાં subject કે context માં વિરોધી કશું ન હોય ત્યાં, **words importing the masculine gender shall be taken to include females**, અને **words in the singular shall include the plural, and vice versa** — એટલે Companies Act, 2013 ની section 166 મહિલા director ને પણ બાંધે છે, અને whole-time KMP **more than one** subsidiary માં હોદ્દો ધરાવી શકે છે, કારણ કે 'subsidiary' માં plural પણ આવી જાય. **અપવાદ, અને એ પુછાય પણ છે:** **where a word connoting a common gender is available but the word used conveys a specific gender, there is a presumption that the General Clauses Act does not apply** — 'bullocks' માં 'cows' ન વાંચી શકાય.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- બે limbs વાળો define નો સવાલ. દરેક definition ને પોતાના અલગ વાક્યમાં લખો, અને બને ત્યાં સુધી Act ના પોતાના શબ્દોમાં.
- દરેક સાથે જે એક લીટીનો દાખલો આવે છે તે ઉમેરો. ચાર marks ના definition ના સવાલમાં દાખલો સામાન્ય રીતે બીજો mark હોય છે.

TQ 6.10 • MTP 2024-Jul [2] (c) • 4M • Pg 631

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 5 પ્રશ્નો

- Section 6 'state four effects of repeal' તરીકે પુછાય છે — limbs ને Act ના પોતાના શબ્દોમાં numbered list તરીકે લખો. ફકરામાં લખો તો limbs છૂટી જાય છે; list માં નહીં.
- Section 5 માં હંમેશાં બંને ભાગ આપો: તારીખ ન લખી હોય ત્યાં assent વાળો નિયમ, અને તારીખ લખી હોય ત્યાં એ prescribed તારીખ.

TQ 6.1 • PYQ 2018-Nov [4] (e) • 2M • Pg 625	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 6.9 • PYQ 2024-May [5] (c) • 4M • Pg 631	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 6.11 • PYQ 2024-Sep [2] (c) • 4M • Pg 632	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 6.1 • PYQ 2019-May [4] (c) • 4M • Pg 633	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 6.5 • RTP 2022-Nov [11] • Pg 636	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 15 પ્રશ્નો

- તારીખના દરેક સવાલમાં પહેલાં section લખો, પછી પહેલો દિવસ અને છેલ્લો દિવસ સ્પષ્ટ નક્કી કરો, પછી ગણતરી કરો, પછી તારીખ જણાવો. marks એ ઓળખવાના છે કે કયો દિવસ excluded અને કયો included, ગણતરીના નહીં.
- Section 10 માં office કયા દિવસે બંધ હતી અને પછીના કયા દિવસે ખૂલી તે નામ સાથે લખો, અને કહો કે act due time માં થયેલું ગણાય — limitation કે condonation of delay માં ભટકી ન જાયો.
- Section 12 માં ગણતરી બતાવો ($\text{quantity} \div \text{જણાવેલો unit} \times \text{rate}$) અને રકમ જણાવો. pack ના જવાબો હંમેશાં આંકડા સાથે પૂરા થાય છે.

TQ 6.5 • MTP 2021-Oct [5] (d) • 3M • Pg 627	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 6.2 • PYQ 2020-Nov [3] (b) (ii) • 2M • Pg 634	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 6.3 • PYQ 2021-Jan [4] (c) (i) • 2M • Pg 635	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 6.4 • PYQ 2021-Jul [5] (d) • 3M • Pg 635	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 6.7 • PYQ 2024-May [2] (c) (ii) • 2M • Pg 638	LEVEL II Application	સરળ
TQ 6.2 • MTP 2020-Oct [4] (c) • 4M • Pg 626	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 6.4 • MTP 2021-Oct [4] (c) • 3M • Pg 627	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 6.6 • RTP 2022-May [11] • Pg 628	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 6.7 • MTP 2022-Sep [4] (c) • 4M • Pg 629	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 6.6 • RTP 2023-Nov [19] • Pg 637	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 6.8 • RTP 2024-Sep [18] • Pg 639	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 6.9 • RTP 2025-Jan [18] • Pg 639	LEVEL II	મધ્યમ

	Application	
CSQ 6.10 • PYQ 2025-May [2] (c) • 4M • Pg 640	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 6.11 • PYQ 2026-Jan [5] (c) • 4M • Pg 641	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 6.8 • PYQ 2023-May [4] (c) • 4M • Pg 629	LEVEL II Application	અધરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 1 પ્રશ્ન

- સવાલ બે enactments સામસામે મૂકે — repeal થયેલા Companies Act નો ઉલ્લેખ કરતી Income Tax ની provision, કે section 13 સાથે વાંચવાની Companies Act ની restriction — ત્યાં પહેલાં parent provision લો, પછી General Clauses Act ની section, પછી બંનેની ભેગી અસર. છપાયેલા જવાબો આ જ ક્રમ વાપરે છે.
- સવાલમાં જુદી જુદી sections પર numbered ભાગ હોય ત્યાં દરેકનો જવાબ પોતાના heading નીચે, પોતાના section number સાથે લખો; સળંગ એક જ જવાબમાં ફક્ત એક section ના marks મળે છે.

TQ 6.3 • PYQ 2021-Jul [4] (c) • 4M • Pg 626

LEVEL II
Analysis

અધરું

વિષય 7: Power and Functionaries (Sections 14-19)

L2P2-2B-C1-T07

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1, Powers and Functionaries વાંચો — General Clauses Act, 1897 ની sections 14 થી 19, અને ખાસ કરીને sections 16, 17, 18 અને 19.

નોંધ

આખા topic માં ચાલતો એક જ વિચાર: statutory power office સાથે જોડાયેલી છે, તે વખતે જે વ્યક્તિ હોદ્દા પર હોય તેની સાથે નહીં. pack નો દરેક સવાલ એવો case scenario છે જેમાં કોઈ દલીલ કરે છે કે power કોઈ નામવાળી વ્યક્તિ કે નામવાળા designation પૂરતી અંગત હતી, અને દરેક છપાયેલો જવાબ એ દલીલ ફગાવે છે. જવાબની શરૂઆતમાં આ સિદ્ધાંત એક વાર આ જ રીતે લખો, પછી section થી તેને સાબિત કરો.

Section 16 — appoint કરવાની power માં suspend કે dismiss કરવાની power પણ આવે છે. The authority presently empowered to make an appointment also has the power to suspend or dismiss the person so appointed, અને whether the appointment was made by that authority or by another authority exercising the same power — તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી. એટલે Board resolution થી employees ને appoint કરવાની સત્તા મળેલો CEO તેમને dismiss પણ કરી શકે; Board એ તેને ફક્ત appoint કરવાની જ સત્તા આપી હતી એવી દલીલ is not valid.

Section 17 — substitution of functionaries. this Act ના commencement પછી બનેલા કોઈ પણ Central Act કે Regulation માં sufficient, for the purpose of indicating the application of a law to any person or group of individuals currently fulfilling the responsibilities of an office, to reference the official

title of the officer presently executing those functions, or to name the officer who typically performs those functions છે. વ્યવહારમાં: હોદ્દાદાર બદલાય તોપણ official acts valid રહે છે.

Section 18 — successors. this Act ની commencement પછી બનેલા કોઈ પણ Central Act કે Regulation માં sufficient, for the purpose of indicating the relation of a law to the successors of any functionaries or of corporations having perpetual succession, to express its relation to the functionaries or corporations છે. સાદી ભાષામાં, Central Act માં કોઈ functionary નો reference તેના successor in office ને પણ સમાવે છે; Act માં 'and his successors' લખવું જરૂરી નથી. એટલે amendment થી 'Chairperson' ની બદલે 'Managing Director' designation આવ્યું અને એ જ powers નવા office ને મળી, ત્યાં Managing Director એ આપેલું licence valid છે — office નવા નામે ચાલુ જ રહે છે. અને જ્યાં demolition order પર એક Assistant Commissioner એ સહી કરી હોય, ત્યાં હાલના Assistant Commissioner તેનો અમલ કરી શકે, કારણ કે સત્તા office પાસે રહે છે, વ્યક્તિ પાસે નહીં.

Section 19 — official chiefs અને subordinates. A law relating to the chief or superior of an office applies to the deputies or subordinates lawfully performing the duties of that office in the place of their superior, જેથી superior ની duty નક્કી થાય. એટલે Director ની રજા દરમિયાન Director ની duties કરવા lawfully assigned થયેલા Deputy Director, Director ની statutory powers વાપરી શકે અને તેમણે કરેલાં કામ valid ગણાય. આખો ભાર 'lawfully' શબ્દ પર છે — conclusion પહેલાં સ્પષ્ટ લખો કે deputy ને lawfully assign કરાયા હતા.

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો · 4 પ્રશ્નો

- પહેલાં office ઓળખો, પછી શું બદલાયું તે (નવો appointee, બદલાયેલું designation, જગ્યાએ બેઠેલો deputy, authorisation ના શબ્દોથી આગળ વપરાયેલી power), પછી એ ફેરફારને આવરી લેતી section, પછી કોની દલીલ નિષ્ફળ જાય છે તે નામ સાથે conclusion આપો.
- આ topic નો દરેક છપાયેલો જવાબ પડકારનારની દલીલ invalid ઠેરવીને પૂરો થાય છે. section લખીને અધૂરું છોડવાને બદલે એ conclusion શબ્દોમાં લખો — 'the contention of X is not valid'.

CSQ 7.1 · PYQ 2024-May [2] (c) (i) · 2M · Pg 642

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 7.3 · RTP 2026-May [18] · Pg 643

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 7.4 · PYQ 2025-May [5] (c) · 4M · Pg 645

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 7.5 · PYQ 2026-Sep [5] (c) · 4M · Pg 646

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 1 પ્રશ્ન

- હોદ્દાદાર બદલાયો હોય ત્યાં sections 17 અને 18 સાથે વંચાય છે: 17 વ્યક્તિ બદલાય તોપણ act ને ટકાવે છે, 18 કાયદાને successor સુધી લઈ જાય છે. બંને ટાંકો અને દરેક શું આપે છે તે લખો.

વિષય 8: Provision as to Orders, Rules Etc. Made Under Enactments (Sections 20-24)

L2P2-2B-C1-T08

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1, Provisions as to Orders, Rules etc. made under Enactments વાંચો — General Clauses Act, 1897 ની sections 20 થી 24, અને સૌથી વધુ sections 21 અને 23.

નોંધ

Section 21 — બનાવવાની power સાથે રદ કરવાની power પણ આવે છે. જ્યાં કોઈ Central Act કે Regulation issue notifications, orders, rules or bye-laws કરવાની power આપે, ત્યાં એ power માં તેમને add to, amend, vary or rescind કરવાની સત્તા પણ આવી જાય છે — પણ એ power must be exercised in the same manner and subject to the same conditions as the original power. **Rasid Javed v. State of Uttar Pradesh** માં Supreme Court એ સ્વીકાર્યું કે notification કાઢવાની સત્તા ધરાવતી authority, section 21 નીચે તેને withdraw, modify or cancel પણ કરી શકે છે, unless the parent statute provides otherwise.

Section 21 facts પર કેવી રીતે લાગુ પડે. tax exemption આપતું એક notification for three years માટે હતું, પણ exemption નો દુરુપયોગ થતો હોવાથી આઠ મહિને પાછું ખેંચાયું. જવાબ: જે Government ને exemption આપવાની સત્તા હતી તે equally empowered to rescind it by another notification issued in the same manner છે, અને the fact that the original notification mentioned a three-year period does not take away that statutory power — ખાસ કરીને જ્યાં public interest એવું માંગે. **ક્લાસિક ખોટો જવાબ** એટલે જણાવેલી મુદતને, કે manufacturer ના ભરોસા અને investment ને, Government માટે બંધનકર્તા ગણી લેવું. એવું નથી; withdrawal valid છે.

Section 23 — previous publication પછી rules કે bye-laws બનાવવાના પાંચ steps. જ્યાં કોઈ Central Act કે Regulation subject to the condition of previous publication rules કે bye-laws બનાવવાની power આપે: (1) authority shall, before making them, publish a draft of the proposed rules or bye-laws for the information of persons likely to be affected; (2) publication in such manner as the authority considers sufficient હોય, અથવા શરત માંગે તો Government એ નક્કી કરેલી રીતે; (3) published with the draft a notice specifying a date on or after which the draft will be taken into consideration થાય; (4) authority — અને જ્યાં rules માટે બીજી authority ની sanction, approval કે concurrence જોઈતી હોય ત્યાં તે authority પણ — shall consider any objection or suggestion received from any person with respect to the draft before the date so specified; અને (5) previous publication પછી rules બનાવવાની power વાપરીને બન્યાનું જણાવતા rule કે bye-law નું publication in the Official Gazette એ shall be conclusive proof that the rule or bye-law has been duly made.

Limb (5) શું કરે છે, અને trap એ જ છે. Official Gazette માં publication એ બરાબર બન્યાનો conclusive proof હોવાથી, any irregularity in the publication of the draft cannot afterwards be questioned —

presumption એ છે કે rules બનાવવાની procedure પળાઈ હતી. એટલે MCA વાળા facts પર: હા, draft publish કરવો પડે; ના, rule gazette થઈ ગયા પછી draft ની publication ની ક્ષતિઓ પડકારી ન શકાય; હા, authority draft માં યોગ્ય ફેરફાર કરી શકે, કારણ કે limb (4) તેને objections અને suggestions વિચારવાનું કહે છે; અને **it is not necessary to re-publish the rules in the amended form where the changes made are ancillary to the earlier draft.**

સવાલમાં આપેલી સૂચના વાંચો. જ્યાં facts માં એવાં objections હોય જેની Government એ વિગતે ચર્ચા ન કરી, અને પછી 'what procedure must be followed' તથા 'is the authority required to consider objections' પુછાય, ત્યાં જવાબ છે **procedure in order** અને સાથે **yes, consideration of objections before the specified date is a statutory step. rules invalid છે કે નહીં એ મત જાતે ન આપો** — સવાલમાં એ પુછ્યું નથી, અને marks steps ના છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Section 23 સીધું પુછાય છે — 'explain the provisions relating to making of rules after previous publication'. પાંચેય limbs numbered list તરીકે લખો; conclusive-proof વાળું limb જ candidates છોડી દે છે.

TQ 8.2 • PYQ 2025-Sep [5] (c) • 4M • Pg 648

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- એક જ facts પર અનેક numbered sub-questions હોય ત્યાં પુછાયેલા ક્રમમાં જવાબ આપો, દરેકનો એક ટૂંકો paragraph, અને દરેકને section 23 ના જે limb પરથી નક્કી થાય છે તેની સાથે જોડો.
- notification ની withdrawal કે amendment માં section 21 ને 'in the same manner and subject to the same conditions' શબ્દો સાથે ટાંકો, પછી લખો કે તે કાઢનારી authority સક્ષમ હતી, પછી conclusion આપો કે rescission valid છે.

CSQ 8.1 • PYQ 2026-May [2] (c) • 4M • Pg 649

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 2 પ્રશ્નો

- આ સવાલો એક જ draft વિશે ત્રણ-ચાર અલગ વાતો પૂછે છે. **જવાબમાં એ જ પ્રમાણે નંબર આપો**, અને દરેક limb નું પોતાનું conclusion લખો.
- બે વાત અલગ રાખો: **previous publication શું માંગે છે**, અને **તેમાંની ક્ષતિ પછીથી પડકારી શકાય કે નહીં**. જે candidates બંને ભેગી કરી દે છે તે બીજું limb ગુમાવે છે.
- ફેરફાર થઈ શકે કે નહીં એ સવાલમાં લખો કે ફેરફાર ancillary હોવા પર શું આધાર રાખે છે — એ જ શબ્દ નક્કી કરે છે કે re-publication જરૂરી છે કે નહીં.

TQ 8.1 • PYQ 2022-May [4] (c) • 4M • Pg 647

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 8.2 • PYQ 2026-Sep [2] (c) • 4M • Pg 650

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 9: Miscellaneous (Sections 25-30)

L2P2-2B-C1-T09

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 1, Miscellaneous વાંચો — General Clauses Act, 1897 ની sections 25 થી 30, ખાસ કરીને બે કે તેથી વધુ enactments નીચે સજાપાત્ર offences ની section 26 અને service by post નો અર્થ આપતી section 27.

નોંધ

Section 26 — બે કે તેથી વધુ enactments નીચે સજાપાત્ર offence. Where an act or omission constitutes an offence under two or more enactments, the offender shall be liable to be prosecuted and punished under either or any of those enactments, but shall not be punished twice for the same offence. તેને Article 20(2) of the Constitution સાથે વાંચો — એક જ offence માટે કોઈને એકથી વધુ વાર prosecute અને punish ન કરી શકાય. એટલે Advocates Act, 1961 અને Income Tax Act, 1961 બંને નીચે દંડપાત્ર advocate, કે Indian Contract Act, 1872 અને Sale of Goods Act, 1930 બંને નીચે fraud માટે જવાબદાર વેચનાર, **may be proceeded against under either, but cannot be punished twice for the same offence.**

આ protection ની હદ — marks અહીં જ છે. Section 26 અને Article 20(2) **only when the offences are the same, that is when the ingredients constituting the two offences are identical** લાગુ પડે છે.

Where the offences under the different enactments are distinct and separate, the protection does not apply at all. એટલે Motor Vehicles Act, 1988 નીચે truck overload કરવું અને Prevention of Damage to Public Property Act, 1984 નીચે જાહેર મિલકતને નુકસાન કરવું એ **different offences** છે, અને double jeopardy ની દલીલ **is not tenable.** જે test આ ક્રમમાં ચલાવવો પડે: બે enactments ઓળખો, બંને offences ની ingredients સરખાવો, અને પછી જ કહો કે section 26 લાગુ પડે છે કે નહીં.

એક જ trial માં alternative charges. State of Madhya Pradesh v. Veereshwar Rao Agnihotry માં ઠરાવાયું કે જ્યાં **two alternative charges in the same trial** હોય — ત્યાં Indian Penal Code, 1860 ની section 409 (હવે Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023 ની section 316(5)) અને Prevention of Corruption Act ની section 5(2) (હવે Prevention of Corruption Act, 1988 ની section 13(2)) — ત્યાં **acquittal on one of the charges does not bar conviction on the other.** section 8 ને લીધે, repeal થયેલા Indian Penal Code ની references, Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023 ની અનુરૂપ provisions ની references ગણાય છે, એટલે આ સિદ્ધાંત ચાલુ રહે છે.

Section 27 — service by post નો અર્થ. જ્યાં કોઈ legislation કે regulation માંગે કે document post થી serve થાય, ત્યાં **unless a different intention appears,** document વાળો પત્ર **deemed to be effected by properly addressing, pre-paying and posting by registered post** થી service થયેલો ગણાય, અને **is**

deemed to have been effected at the time at which the letter would be delivered in the ordinary course of post. ત્રણ limbs — properly addressed, pre-paid, sent by registered post — અને presumption unless the contrary is proved ચાલે છે. ત્રણેય limbs લખો; દરેકનો એક mark છે.

નકારવું એ પણ service છે. ન્યાયિક રીતે ઠરાવાયું છે કે registered post થી મોકલેલી notice returned with an endorsement of refusal થાય, ત્યાં તે notice presumed to have been duly served ગણાય [Jagdish Singh v. Natthu Singh]. એટલે tenant એ કે tenant ની પત્ની એ નકારેલી notice, landlord ના addressee પર serve થયેલી ગણાય; અને department ના રેકૉર્ડ પરના સરનામે મોકલેલી notice, assessee એ છોડેલા મકાનના હાલના માલિકે નકારી હોય તોપણ is proper service — it was the assessee's duty to update his address. **ક્લાસિક ખોટો જવાબ** એટલે એવું ઠેરવવું કે document addressee ના હાથમાં પહોંચ્યું જ નહીં એટલે service થઈ નથી; section 27 નીચે service posting થી પૂરી થાય છે, મળવાથી નહીં.

Presumption ક્યાં નિષ્ફળ જાય — શીખવા જેવો અપવાદ. જો statutory rules પોતે માંગતા હોય કે notice 'registered post acknowledgement due' થી મોકલાય અને તેના બદલે ફક્ત 'registered post' only થી મોકલાય, તો એ not compliance with those rules છે, અને the protection of the presumption under section 27 is not tenable [United Commercial Bank v. Bhim Sain Makhija, AIR 1994 Del 181]. Presumption ફક્ત ત્યાં ટકે છે જ્યાં rules વધુ કડક રીત નક્કી ન કરતા હોય; rules માં જુદો intention દેખાય તો section 27 ખસી જાય છે.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 2 પ્રશ્નો

- Section 27 માં ત્રણ limbs ગણાવો — properly addressing, pre-paying, posting by registered post — અને પછી service નો deemed સમય. Section 26 માં section અને Article 20(2) બંને સાથે આપો.
- pack માં case નું નામ આપ્યું હોય ત્યાં તે નામ લખો; service by post કે alternative charges પર એક citation પણ જવાબને ઊંચો લઈ જાય છે.

TQ 9.3 • PYQ 2023-May [5] (d) • 3M • Pg 653

LEVEL I
Understanding

સરળ

TQ 9.2 • RTP 2018-May [14] • Pg 652

LEVEL I
Understanding

અઘરું

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 7 પ્રશ્નો

- Service ના સવાલમાં ત્રણેય limbs ને facts સામે ચલાવો, પછી પત્રનું શું થયું તે લો (નકારાયો, પાછો આવ્યો, પહોંચ્યો નહીં), પછી conclusion આપો કે વિરુદ્ધ સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી service થયેલી ગણાય.
- બેવડી સજાના સવાલમાં section 26 લખો, પછી બંને offences ના ingredients સ્પષ્ટ સરખાવો, પછી conclusion આપો. જે જવાબ section 26 ટાંકીને અટકી જાય તેણે એ સરખામણી કરી જ નથી, જેના marks છે.

TQ 9.1 • PYQ 2018-May [4] (e) • 2M • Pg 651

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 9.5 • PYQ 2024-Sep [5] (c) (i) • 2M • Pg 657

LEVEL II

સરળ

	Application	
CSQ 9.1 • RTP 2018-Nov [14] • Pg 654	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 9.2 • MTP 2019-Mar [4] (c) • 4M • Pg 654	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 9.3 • PYQ 2022-Nov [4] (c) • 4M • Pg 655	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 9.4 • MTP 2024-Mar [2] (c) • 4M • Pg 656	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 9.6 • PYQ 2025-Sep [2] (c) • 4M • Pg 658	LEVEL II Application	મધ્યમ

PART 2B • OTHER LAWS • પ્રકરણ 2

Interpretation of Statutes

5 વિષય • 52 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: A

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે theory-પ્રધાન

Level I — સમજ અને જ્ઞાન

66.5%

125 of 188 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગન

33.5%

63 of 188 marks

આ પ્રકરણ પેપર કરતાં વધારે Comprehension and Knowledge પર ઝૂકે છે — તેના 66% marks, સામે આખા Paper 2 માં 28%. અહીં વાંચવાનું કામ પેપરના બીજા ભાગ કરતાં વધારે છે; ફક્ત scenarios ગણીને તૈયારી ન કરો.

વિષય 1: Introduction

L2P2-2B-C2-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2, Interpretation of Statutes વાંચો — શરૂઆતનો ભાગ: interpretation અને construction, અને 'document' અને 'instrument' નો અર્થ.

નોંધ

Document — section 3 of the Indian Evidence Act, 1872: document એટલે any matter expressed or described upon any substance by means of letters, figures or marks, or by more than one of those means, intended to be used, or which may be used, for the purpose of recording that matter. આ two-mark definition છે; આખી લખો — substance, means (letters, figures or marks) અને purpose of recording — કારણ કે દરેક limb marks આપતો phrase છે.

Instrument — section 2(14) of the Indian Stamp Act, 1899: 'instrument' includes every document by which any right or liability is or purports to be created, transferred, extended, extinguished or recorded. પહેલાં common-parlance meaning થી શરૂ કરો — એટલે formal legal document which creates or confirms a right or records a fact, એટલે કે agreement, deed, charter કે record જેવું કોઈ પણ formal લખાણ, જે technical form માં તૈયાર થઈને execute થયું હોય અને જેની legal effect કાં તો liability ઊભી કરવાની હોય કાં તો તેનો evidence આપવાની — અને પછી statutory definition લખો.

Interpretation: એટલે the art of ascertaining the meaning of words and the true sense in which the author intended that they should be understood. તે statute માંથી એવા conclusions કાઢવાની વાત છે, જે તેમાં વપરાયેલા શબ્દોની સીધી expression થી આગળ પડેલા હોય [Bhagwati Prasad Kedia v. C.I.T. (2001)]. વપરાયેલા શબ્દોમાંથી અર્થ વાજબી રીતે નીકળતો હોય ત્યારે Act ના એ અર્થને અમલમાં મૂકવાની courts ની ફરજ છે, અને words of legal import which have acquired a definite and precise sense must be understood in that sense (State of Madras v. Gannon Dunkerly Co., AIR 1958).

Construction: કોઈ લખેલા statute કે document ને લાગુ પડે ત્યારે તેનો અર્થ છે to determine from its known elements its true meaning or the intention of its framers. Construction માં text માં ખરેખર

વપરાયેલી expressions થી આગળ જઈને conclusions કઢાય છે — enactment ના બીજા ભાગો અને law જે context માં બન્યો તે જોઈને. તમે statute ને construe કરો છો એટલે legislature નો intention શોધવાની કોશિશ કરો છો.

ફરક, જવાબમાં વપરાતા છ points માં: (1) interpretation એટલે legal text ના શબ્દો અને તેનો true sense સમજવો, construction એટલે text ની સીધી expression થી આગળના conclusions કાઢવા; (2) interpretation original meaning શોધે છે, બાકીના બધા પ્રકારનું analysis construction માં આવે છે; (3) **interpretation takes place when the meaning is clear and unambiguous; construction takes place when the meaning is unclear, ambiguous and is challenged;** (4) interpretation ambiguity કાઢી નાખે છે, construction vagueness ઉકેલવા વધારાના rules ઊભા કરે છે; (5) interpretation અધૂરું પણ થઈ શકે, **construction has to be done as a whole;** (6) **interpretation is limited by the letter of the law, construction is extended by the spirit of the law.**

સંબંધ — table પર અટકી ન જાઓ: જ્યાં court, legislature એ વાપરેલી ભાષાના plain meaning ને વળગી રહે ત્યાં એ 'interpretation' છે; જ્યાં meaning plain ન હોય અને court એ નક્કી કરવાનું આવે કે એ શબ્દો તેની સામેની પરિસ્થિતિને આવરી લેવા માટે હતા કે નહીં, ત્યાં court 'construction' નો આશરો લે છે. **Conclusions drawn by means of construction are within the spirit though not necessarily within the letter of the law.** વ્યવહારમાં construction માં interpretation આવી જ જાય છે અને બંને શબ્દો ઘણી વાર એક જ અર્થમાં વપરાય છે. જે જવાબ ફક્ત differences આપે અને link ક્યારેય ન આપે, તે marks નો બીજો અડધો ભાગ ગુમાવે છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- 'Document' અને 'instrument' યોખ્યું recall છે. Act અને section નું નામ લખો — section 3 of the Indian Evidence Act, 1872 અને section 2(14) of the Indian Stamp Act, 1899 — અને પછી definition ના શબ્દો લખો.

TQ 1.1 • PYQ 2018-May [4] (d) (ii) • 2M • Pg 662

LEVEL I
Remembering

સરળ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 2 પ્રશ્નો

- interpretation સામે construction નો પ્રશ્ન difference તરીકે પુછાય છે અને 2024 થી difference સાથે relationship પણ પુછાય છે. Differences ને numbered બે-column રીતે લખો અને છેલ્લે બંને કઈ રીતે જોડાય છે તેનો એક paragraph ઉમેરો.
- Bhagwati Prasad Kedia v. C.I.T. અને State of Madras v. Gannon Dunkerly Co. ટાંકો — આ પ્રકરણમાં proposition જેટલા જ marks નામ દઈને આપેલી authority ના પણ મળે છે.

TQ 1.2 • PYQ 2019-Nov [3] (d) • 3M • Pg 663

LEVEL I
Understanding

સરળ

TQ 1.4 • PYQ 2024-May [3] (c) • 4M • Pg 664

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટ્ટ પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો · 1 પ્રશ્ન

- Differentiate નો પ્રશ્ન. **બંનેને એક જ points પર સામસામે ગોઠવો** — દરેક શું કરે છે, ક્યારે જરૂરી છે, અને પહેલાં કયું આવે.
- છેલ્લે એવું વાક્ય લખો જે બંનેને અલગ પાડવાને બદલે જોડે. Examiner ને difference સાથે relationship પણ જોઈએ છે.

TQ 1.3 · MTP 2021-Mar [5] (d) · 4M · Pg 663

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

વિષય 2: Interpretation/Construction ની જરૂર કેમ પડે છે?

L2P2-2B-C2-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2, Interpretation of Statutes વાંચો — interpretation અને construction ની જરૂર કેમ પડે છે, અને grammatical અને logical interpretation.

નોંધ

અહીંના દરેક જવાબનું માળખું: interpretation is the process by which the real meaning of an Act and the intention of the legislature enacting it is ascertained. Interpretation grammatical હોઈ શકે કે logical. કોઈ પણ limb સમજાવતાં પહેલાં આ વાક્ય અને બે ભાગનું વિભાજન લખો; examiner એક જ પ્રશ્નમાં બંને માગે છે.

Grammatical interpretation: તે concerns itself exclusively with the verbal expression of the law અને does not go beyond the letter of the law. In all ordinary cases it is the sole form allowable. The Court cannot take from, add to or modify the letter of the law. આ મનાઈ જ marks આપતી લીટી છે.

Grammatical interpretation ની exceptions, અને દરેક સાથે જોડાયેલી court ની duty: (1) where the letter of the law is logically defective on account of ambiguity, inconsistency or incompleteness — ambiguity ને કારણે defective હોય તો Court under a duty to travel beyond the letter of the law so as to determine from other sources the true intention of the legislature છે; inconsistency ને કારણે defective હોય તો Court must ascertain the spirit of the law. (2) If the text leads to a result which is so unreasonable that it is self-evident that the legislature could not mean what it says — અહીં Court may infer logically the intention of the legislature. Exceptions આ જોડીવાળા રૂપમાં જ લખો; court ની duty વગર ત્રણ defects ની કોરી યાદી અડધો જવાબ છે.

Logical interpretation: તે seeks more satisfactory evidence of the true intention of the legislature. પણ જવાબમાં હંમેશાં ઉમેરાતું સામેનું પાસું ધ્યાન રાખો: a statute is enforceable at law however unreasonable it may be, અને the duty of the Court is to administer the law as it stands — ભલે તે વાજબી હોય કે ગેરવાજબી. ફક્ત where there are two possible constructions of a clause ત્યાં જ Courts prefer the logical construction which emerges from the setting in which the clause appears, the

circumstances in which it came to be enacted and the words used therein કરી શકે.

Absoluta sententia expositore non indiget — 'an absolute sentence or proposition needs no explanation', એટલે કે plain words require no explanation. Statutory construction નો પહેલો rule એ છે કે the intention of the legislature must be discerned from the words it has used. Statute ને construed literally and grammatically, giving the words their ordinary and natural meanings કરવું જોઈએ. If the language is clear and unambiguous and capable of only one interpretation, it is not open to the court to stretch the words beyond their natural and ordinary meaning or to adopt a hypothetical construction merely because it seems better aligned with the supposed purpose and policy of the Act. આ જ rule of literal construction છે. Statute ની કોઈ definition પર લાગુ પડે તો તેનો અર્થ એ કે defined શબ્દો જેમ છે તેમ લેવાના — ધારી લીધેલા intention ને બંધબેસતા કરવા definition ને ઉપર કે નીચે ખેંચવાની નહીં.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 1 પ્રશ્ન

- Maxim ને Latin અને English બંનેમાં સાથે યાદ રાખો — 'absoluta sententia expositore non indiget', એટલે an absolute sentence needs no expositor. જે પ્રશ્નમાં Latin નામ દઈને પુછાયું હોય તેમાં પહેલી લીટીમાં જ translation જોઈએ.

TQ 2.1 • PYQ 2018-May [4] (d) (i) • 4M • Pg 665

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 2 પ્રશ્નો

- 'define grammatical interpretation and state the exceptions' પુછાય ત્યારે જવાબ Meaning, પછી બે exceptions, પછી દરેક હેઠળ Duty of Court — એ ક્રમમાં ગોઠવો. માળખું પોતે જ marks આપે છે.
- પ્રશ્નમાં grammatical અને logical interpretation બંને અને courts ક્યારે કયું અપનાવે છે એ પુછાયું હોય, ત્યારે એક વાક્યમાં બંનેનો contrast આપો અને પછી trigger લખો: ordinary cases માં grammatical એ એક જ રીત છે, અને letter defective હોય કે બે constructions ખુલ્લા હોય ત્યારે logical આવે છે.

TQ 2.2 • PYQ 2022-Nov [3] (d) • 3M • Pg 666

LEVEL I
Understanding

સરળ

TQ 2.3 • PYQ 2025-Jan [3] (c) • 4M • Pg 667

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

વિષય 3: Rules of Interpretation/Construction

L2P2-2B-C2-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2, Interpretation of Statutes વાંચો — rules of interpretation and construction: literal, mischief, harmonious, beneficial, exceptional અને purposive construction, અને maxims.

નોંધ

Courts જ્યાંથી શરૂ કરે છે ત્યાંથી શરૂ કરો — literal construction. It is a cardinal rule of construction that a statute must be construed literally and grammatically, giving the words their ordinary and natural meaning; જ્યાં શબ્દો પોતે જ clear અને unambiguous હોય ત્યાં તેમને તેમના natural અને ordinary અર્થમાં જ construe કરવા પડે અને it is not open to the court to adopt any other hypothetical construction. આ જ 'plain words require no explanation' છે, એટલે કે maxim absoluta sententia expositore non indiget. તેની સાથેની બીજી વાત એ કે **technical words are to be understood in the technical sense only** — Supreme Court માં 'practice' શબ્દ construe કરતી વખતે ઠરાવાયું કે practice of law માં litigant party વતી **both acting and pleading** આવી જાય છે, એટલે જે advocate ને practise કરવાનો હક મળ્યો હોય તે appear અને plead કરવા ઉપરાંત act કરવા માટે પણ authorised છે. Interpretation ની જરૂર ત્યારે જ પડે જ્યારે ભાષા સીધી ન હોય: **ambiguity in language, vagueness or obscurity, conflict within the statute, silence or omission, changing social and economic conditions, technical or unfamiliar language, and the effect of external events or agreements.** **Literal rule ક્યાં પાછું પડે છે — અને examiner અહીં જ છટકું ગોઠવે છે.** Sometimes a choice has to be made between two interpretations, one narrower and the other wider or bolder; if the narrower interpretation would fail to achieve the manifest purpose of the legislation, adopt the wider one. આખું director's-disclosure નું scenario આટલું જ છે: 'nature of concern or interest, financial or otherwise' નું disclosure **section 102 of the Companies Act, 2013** હેઠળ વિશાળ અર્થમાં વાંચવું પડે — **what is required is a full and frank disclosure without reservation or suppression**, એટલે જ્યાં કોઈ contract કે matter માં દીકરો, દીકરી, પિતા, માતા, ભાઈ કે બહેન સંકળાયેલાં હોય ત્યાં **the shareholders ought fairly to be informed of it.** એ director ની જેમ **rule of literal construction ટાંકીને અટકી જવું એ classic ખોટો જવાબ છે**; સંકુચિત narrow interpretation disclosure નો હેતુ જ મારી નાખે, એટલે તેની ધારણા ખોટી છે અને તેણે disclose કરવું જોઈતું હતું. આ જ વાત 'no vehicles are allowed in the park' થી સમજાય છે: અક્ષરશઃ વાંચો તો bicycles, strollers અને wheelchairs પણ બંધ થઈ જાય; **construction** legislative purpose જુએ છે — pollution અટકાવવું અને pedestrian safety જાળવવી — અને પ્રતિબંધ ફક્ત motorised vehicles પૂરતી રાખે છે. **Construction નું મહત્ત્વ: તે legislative intent સ્પષ્ટ કરે છે, ambiguities ઉકેલે છે, ન્યાય મળે તે જુએ છે, અને બદલાતા સંદર્ભો સાથે laws ને અનુકૂળ બનાવે છે.**

Mischief Rule અને purposive construction. જ્યાં statute ની ભાષા capable of more than one interpretation હોય, ત્યાં સૌથી પાકો બંધાયેલો rule એટલે **Heydon's case (1584) 3 Co. Rep 7a, 76 ER 637** નો સિદ્ધાંત, જે '**purposive construction**' or the '**mischief**' rule તરીકે ઓળખાય છે. તે **four matters** જુએ છે: (1) what was the law before the making of the Act; (2) what was the mischief or defect for which the law did not provide; (3) what is the remedy that the Act has provided; and (4) what is the reason for the remedy. **Purposive construction** એ mischief rule નો જ વિકાસ છે અને જ્યાં literal reading દેખીતી object ને મારી નાખે ત્યાં આજે India માં એ જ default આધુનિક રીત છે; **Gullipilli Sowria Raj v. Bandaru Pavani, (2009) 1 SCC 714** માં Supreme Court એ **Preamble** — 'An Act to amend and codify the law relating to marriage among Hindus' — ના આધારે ઠરાવ્યું કે '**may**' in **section 5 of the Hindu Marriage Act, 1955 is mandatory**, એટલે એ Act હેઠળ Christian પુરુષ અને Hindu સ્ત્રી વચ્ચે થયેલું

marriage void હતું.

Harmonious construction, અને તેને પૂરો કરતો maxim. Rule એ છે કે the provisions of a statute should be interpreted so as to bring harmony and consistency to the whole law, અને એ ત્યાં લાગુ પડે છે where two provisions of the same statute appear inconsistent, અથવા જ્યાં કોઈ provision, law જે object માટે ઘડાયો તેની સામે અથડાતી દેખાય. The court must make every possible effort to interpret conflicting provisions so that both can operate together; statute ને read as a whole કરાય છે અને દરેક provision બીજી provisions ના સંદર્ભમાં વંચાય છે; an interpretation that defeats the object of the Act or makes it invalid is avoided. Only if reconciliation is impossible ત્યારે જ court એક provision ને બીજીનો exception ગણી શકે, અને પછી a specific provision prevails over a general provision — generalia specialibus non derogant. જવાબમાં હંમેશાં આવતી બે ચેતવણી: આ maxim only where there is a real and not merely an apparent conflict જ મળે છે, અને where the words on a reasonable construction admit of one meaning only, that natural meaning prevails and the court shall not attempt an interpretation based on equity and harmonious construction.

Ejusdem generis — 'of the same kind or species'. Where specific words pertaining to a class, category or genus are followed by general words, the general words are construed as limited to things of the same kind as those specified. It is not an absolute rule of law but part of a wider principle of construction, and it has no application where the intention of the legislature is clear. એ ત્યારે લાગુ પડે જ્યારે: (1) statute માં specific words ની enumeration હોય; (2) એ enumeration નો વિષય કોઈ class કે category બનાવતો હોય; (3) એ class કે category enumeration થી પૂરી થઈ જતી ન હોય; (4) enumeration પછી general terms આવતા હોય; અને (5) જુદા legislative intent નો કોઈ સંકેત ન હોય. Exceptions — ક્યાં લાગુ ન પડે: (1) જ્યાં આગળનો term પણ general હોય અને પછી આવતો પણ; (2) જ્યાં particular words આખો genus પૂરો કરી નાખતા હોય; (3) જ્યાં ગણાવેલા specific objects મૂળભૂત રીતે જુદા જુદા પ્રકારના હોય; અને (4) જ્યાં legislature નો સ્પષ્ટ intention હોય કે general term ને specific terms સાથે ejusdem generis વાંચવો નહીં. પાંચ conditions અને ચાર exceptions એકબીજાનું અરીસા-પ્રતિબિંબ છે — બંનેને એક જ set તરીકે યાદ રાખો. **Noscitur a sociis — 'associated words are to be understood in a common-sense manner',** શબ્દનો અર્થ તેની સોબત પરથી નક્કી થાય છે. When two or more words susceptible of analogous meaning are coupled together they are understood to be used in their cognate sense; they take their colour from each other, the meaning of the more general word being restricted to a sense analogous to that of the less general. Marks બે નક્કી થયેલા examples માં પડેલા છે: **fresh orange juice એ fruit juice નથી** — 'manufactured beverages including fruit-juices and bottled waters and syrups' શબ્દો વાપરતા Purchase Tax Act હેઠળ 'fruit juices' ને આગળના શબ્દોના સંદર્ભમાં construe કરાયું અને ખાંડ વગરનો તાજો નિયોવેલો orange juice તેની બહાર રહી ગયો (Commissioners v. Savoy Hotel, (1966) 2 All E.R. 299); અને **doctor નું private dispensary એ commercial establishment નથી** — section 2(4) of the Bombay Shops and Establishments Act, 1948 ('an establishment which carries on any business, trade or profession') માં 'profession' ને 'business' અને 'trade' સાથે construe કરાયું (Dr. Devendra M. Surti v. State of Gujarat, A.I.R. 1969 SC 63).

Non-obstante clause અને 'without prejudice' — examiner આ જોડી સાથે જ પૂછે છે.

'notwithstanding anything contained' થી શરૂ થતી clause એટલે non-obstante clause; 'subject to' clause થી ઊલટું, તે એ provision ને બીજી provisions પર ભારે પાડે છે, અને તેમાં જેનો ઉલ્લેખ હોય તે provision(s) પર તે પ્રવર્તે છે (K. Parasurammaiah v. Pakari Lakshman, AIR 1965 AP 220). તે operates at four levels: એ જ statute ની બીજી section કે sub-section માં જે હોય તે છતાં — તે એ section કે sub-section ને override કરે; કોઈ statute માં જે હોય તે છતાં — તે આખું enactment override કરે; બીજા statute ની ચોક્કસ sections કે sub-sections કે બધી provisions માં જે હોય તે છતાં — તે એ બીજા enactment પર પ્રવર્તે; અત્યારે અમલમાં હોય એવા બીજા કોઈ પણ law માં જે હોય તે છતાં — તે બીજા બધા laws ને override કરે. ધ્યાન રાખો: non-obstante clause પોતાના શબ્દો જ્યાં સુધી પહોંચે ત્યાં સુધી જ override કરે છે; તે આપેલી power થી આગળ power વધારતી નથી — એટલે Selection Committee ની શરત છતાં Chancellor ને temporary appointments in an emergency કરવા દેતી clause એવી appointment ને બચાવી નહીં શકે જે temporary પણ ન હોય અને emergency માં પણ ન થઈ હોય, અને ત્યાં general provision પાછી જીવતી થાય છે. 'Without prejudice' એ સામેનું સાધન છે: જ્યાં general provisions પછી particular provisions આવે અને તે તેમને without prejudice હોવાનું લખ્યું હોય, ત્યાં the particular provisions do not restrict or limit the operation and generality of the general provisions — they operate in addition to and not in derogation of them. દા.ત. section 4(3) of the Companies Act, 2013 — 'Without prejudice to the provisions of sub-section (2), a company shall not be registered with a name which contains...' — એટલે section 4(2) remains operative સાથોસાથ ચાલુ રહે છે. એ જ તર્કે, penalty ને without prejudice licence 'may also be suspended' એવી clause નો અર્થ એ કે બંને હુકમ થઈ શકે.

બે 'distinguish between' ના પ્રશ્નો. Mandatory અને directory provisions: mandatory provision requires a particular course of action and must be observed as it is, being essential to the substance of the law, તે characterised by 'shall' હોય છે, અને non-compliance generally attracts the penal provisions of the statute; directory provision optional, a statutory instruction that is desirable but not absolutely necessary હોય છે, તે characterised by 'may' હોય છે, lacks strict compliance and does not injure any substantive right, અને non-compliance is a procedural deficiency that does not attract penal provisions. A mandatory provision must be strictly observed; for a directory provision substantial compliance is sufficient. પછી fact ના પ્રશ્નનો નિવેડો લાવતી લીટી: look to the substance and not merely the form — an enactment in mandatory form might substantially be directory and a statute in directory form may in substance be mandatory. If a provision gives a power coupled with a duty, it is mandatory, અને એવું છે કે નહીં તે the nature of the thing empowered to be done, the object for which it is done, and the person for whose benefit the power is to be exercised પર આધાર રાખે છે. Beneficial construction સામે exceptional construction: beneficial (જેને liberal or purposive rule પણ કહે છે) statute ને liberally in favour of the class for whom it is enacted interpret કરે છે, જેથી promote the object of welfare or remedial legislation થાય; તે social welfare, labour, tax relief and protective statutes માં વપરાય છે અને એમ માની લેવાય છે કે legislature નો ઇરાદો એ વર્ગને લાભ આપવાનો હતો; exceptional construction ત્યાં લાગુ પડે જ્યાં provision out of the ordinary and is an exception to the general law હોય, તે strict and narrow

હોય, **provisos, exceptions and penal provisions** પર લાગુ પડે, અને એમ માને કે **the exception must be limited to what is expressly stated** — tax exemption કડક રીતે વંચાય છે અને ambiguity નો લાભ exemption ને નહીં પણ taxation ને મળે છે. **Beneficial construction એક case scenario માં, અને તેની મર્યાદા**. It is not a strict rule of interpretation but a method of interpreting a statute liberally to give effect to the declared intention of the legislature, particularly where the statute is enacted to benefit a specific class — એટલે કે જે underprivileged or not treated fairly in the past હોય — અને it is permissible to give an extended meaning to words or clauses. But only when two constructions are reasonably possible: if the language is clear and unequivocal the court must follow the plain meaning and cannot stretch it. Adoptive-mother ના facts પર જવાબની જેમ બે પગલે ચલાવો: **purpose over literal meaning** — હેતુ child welfare અને mother-child bonding નો છે, ફક્ત post-delivery recovery નો નહીં — અને **no discrimination between biological and adoptive mothers**, કારણ કે adoptive mothers ને બાકાત રાખવાથી અન્યાયી discrimination ઊભો થાય અને gender equality ની ભાવનાનો ભંગ થાય; અંતે તારણ આપો કે leave આપવી જ પડે.

Usage, customs અને practice — અને નામ દર્શાવે લખવાના બે maxims. Usage or practice developed under the statute is indicative of the meaning recognised to its words by contemporary opinion. A uniform notorious practice continued under an old statute, together with the inaction of the Legislature to amend it, are important factors showing that the practice was based on a correct understanding of the law, અને when the usage or practice receives judicial or legislative approval it gains additional weight. Maxims: 'Optima legum interpret est consuetudo' — custom is the best interpreter of the law; અને 'Contemporanea expositio est optima et fortissima in lege' — contemporaneous exposition is the best and strongest in the law, એટલે કે document ને interpret કરવાની સૌથી સારી રીત એ કે તે બન્યો ત્યારે જેમ વંચાયો હોત તેમ તેને વાંચવો. **Doctrine of Contemporanea Expositio: a statute or document is to be interpreted by reference to the exposition it has received from contemporary authority, and should be understood in the sense in which it was understood when it was passed** — Cox v. Leigh (43 LJQB 123) માં લગભગ એકસો સાઠ વર્ષથી સતત સ્વીકારાયેલા interpretation ની અસર court પર પડી હતી. **મર્યાદા: આ maxim જૂના કે લાંબા સમયથી ચાલતા statutes ને લાગુ પડે છે, સામાન્ય રીતે પ્રમાણમાં નવા Acts ને નહીં, અને એ aid છે, rule of law નથી — સ્પષ્ટ statutory ભાષા સામે એ ચાલી ન શકે.** India માં જવાબમાં ઉમેરાતી શરત ધ્યાન રાખો: contemporary official statements have been used as contemporanea expositio to interpret not only ancient but even recent statutes in India.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો · 2 પ્રશ્નો

- અહીં નામ દર્શાવે rule અને example પુછાય છે. **પહેલાં define કરો, પછી illustrate કરો** — illustration કે decided case ના marks અલગ છે અને એ જ અડધો ભાગ students છોડી દે છે.
- Case નું નામ તેના parties સાથે લખો. Authority વગરનો rule આ doctrinal paper માં ટેકા વગરનો લાગે છે.

TQ 3.22 • MQ • 4M • Pg 685

LEVEL I
Remembering**મધ્યમ****સમજ (Understanding)** સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 15 પ્રશ્નો

- અહીં લગભગ દરેક પ્રશ્ન 'explain the rule/maxim' જ છે. Latin આપો, તેનો literal translation આપો, rule એક વાક્યમાં આપો, અને પછી conditions કે exceptions numbered list માં આપો — આ ચાર ભાગનું માળખું ત્રણ અને ચાર marks ના format માં બરાબર બેસે છે.
- પ્રશ્નમાં 'illustrate' કે 'with the help of an example' લખ્યું હોય ત્યાં example નો marks નો અલગ head છે. છાપેલા examples જ વાપરો: noscitur a sociis માટે orange juice અને private dispensary, 'without prejudice' માટે section 4(3) of the Companies Act, 2013, અને purposive construction માટે Gullipilli Sowria Raj.

TQ 3.3 • PYQ 2020-Nov [5] (d) • 3M • Pg 670	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 3.6 • PYQ 2023-Nov [2] (c) • 3M • Pg 672	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 3.2 • PYQ 2018-Nov [4] (d) (i) • 4M • Pg 670	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.5 • RTP 2023-Nov [20] • Pg 671	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.7 • PYQ 2023-Nov [3] (b) • 4M • Pg 673	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.9 • PYQ 2024-May [4] (c) • 4M • Pg 674	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.10 • MTP 2024-Jul [3] (c) • 4M • Pg 675	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.11 • PYQ 2024-Sep [3] (c) • 4M • Pg 675	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.14 • PYQ 2025-May [3] (c) • 4M • Pg 678	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.16 • PYQ 2025-Sep [3] (c) • 4M • Pg 679	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.17 • PYQ 2025-Sep [4] (c) • 4M • Pg 680	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.18 • PYQ 2026-Jan [3] (c) • 4M • Pg 681	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 3.21 • PYQ 2026-May [4] (c) • 4M • Pg 684	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 3.2 • RTP 2024-Sep [19] • Pg 687	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 3.5 • PYQ 2026-Sep [3] (c) • 4M • Pg 690	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

ઉપયોજન (Application) section ને facts પર લગાડો • 10 પ્રશ્નો

- પહેલાં rule અને તેની authority લખો, પછી તેને facts પર apply કરો, પછી conclusion લખો. આ case scenarios માં conclusion નું વાક્ય ટૂંકું હોય છે પણ તેના marks અલગ છે — law લખીને જવાબ અધૂરો ન છોડો.
- લખતાં પહેલાં નક્કી કરો કે facts કયો rule ચકાસે છે: 'notwithstanding' clause એટલે non-obstante, યાદીમાં ન હોય એવા વર્ગને નકારાયેલો welfare statute એટલે beneficial construction, લાંબા સમયથી ચાલતી administrative practice એટલે contemporanea expositio, અને specific sections ની બાજુમાં બેઠેલી general section એટલે statute ને as a whole વાંચો.
- Scenario માં કોઈ party એ literal rule પર આધાર રાખ્યો હોય, ત્યારે તમારો જવાબ લગભગ હંમેશાં એ જ હોય કે સંકુચિત reading હેતુ મારી નાખે છે અને વિશાળ reading જ અપનાવવું પડે — એ ચોખ્ખું લખો, અને party ની ધારણા ખોટી હતી એમ પણ લખો.

TQ 3.4 • MTP 2022-Sep [4] (d) • 3M • Pg 671	LEVEL II Application	સરળ
CSQ 3.1 • PYQ 2021-Jan [3] (d) • 3M • Pg 686	LEVEL II Application	સરળ
TQ 3.1 • PYQ 2018-May [3] (d) • 4M • Pg 668	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 3.12 • PYQ 2025-Jan [4] (c) • 4M • Pg 676	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 3.15 • RTP 2025-Sep [19] • Pg 678	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 3.19 • PYQ 2026-Jan [4] (c) • 4M • Pg 682	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 3.20 • PYQ 2026-May [3] (c) • 4M • Pg 683	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.3 • MTP 2025-Mar S2 [4] (c) • 4M • Pg 688	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 3.4 • RTP 2026-May [19] • Pg 689	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 3.13 • MTP 2025-Mar S2 [3] (c) • 4M • Pg 677	LEVEL II Application	અઘરું

વિષય 4: Interpretation/Construction માટે Internal aids

L2P2-2B-C2-T04

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2, Interpretation of Statutes વાંચો — internal aids to interpretation: title, preamble, definition clauses, provisos, explanations, illustrations અને schedules.

નોંધ

Statute ને આખું વાંચો. It is an elementary principle that the construction of a statute is to be

made of all its parts taken together and not of one part only. તેની જુદી જુદી clauses નો ખરો અર્થ કાઢવા statute ને આખું વાંચવું પડે, અને the words of each clause should be so interpreted as to bring them into harmony with the other provisions, if that interpretation does no violence to the meaning of which they are naturally susceptible. One of the safest guides to the construction of sweeping general words is to examine other words of like import in the same enactment — જેથી ખબર પડે કે તેમના પર કઈ મર્યાદા મૂકવી પડે; જ્યાં આવી ઘણી expressions પર એક જ પ્રકારની મર્યાદા મૂકવી પડતી હોય, ત્યાં વિવાદવાળી expression પર પણ એવી જ મર્યાદા મૂકવાની દલીલ મજબૂત બને છે. Facts પર લાગુ પાડો તો general section આ રીતે કપાય છે: documents 'may be submitted' એમ કહેતી section ને એકલી ન વંચાય જ્યાં બીજી sections કહેતી હોય કે તે 'shall be submitted in the prescribed electronic form' અને 'shall be filed online' — general શબ્દો specific શબ્દોને આધીન વંચાય છે અને physical filing invalid છે.

Preamble. It expresses the scope, object and purpose of the Act more comprehensively than the Long Title, અને may recite the ground and the cause of making the statute and the evil sought to be remedied by it. The preamble is a part of the enactment and can legitimately be used for construing it. But it does not over-ride the plain provision of the Act — it can be brought in as an aid to construction only if the language of the statute is not clear, દા.ત. જ્યાં કોઈ શબ્દ કે phrase ની એકથી વધારે અર્થ થતા હોય અને કયો અર્થ ધારેલો હતો તેની શંકા ઊભી થાય. છાપેલો example: 'may' in section 5 of the Hindu Marriage Act, 1955 ('a marriage may be solemnized between two Hindus') ને mandatory ગણવામાં આવ્યું, એટલે બંને parties section 2 માં defined પ્રમાણે Hindus હોવા જોઈએ, અને a marriage between a Christian male and a Hindu female solemnised under that Act was held void — આ તારણ preamble, 'An Act to amend and codify the law relating to marriage among Hindus', ને ધ્યાનમાં લઈને આવ્યું [Gullipilli Sowria Raj v. Bandaru Pavani, (2009) 1 S.C.C. 714].

Proviso. The normal function of a proviso is to except something out of the enactment, or to qualify something stated in the enactment which would be within its purview if the proviso were not there. Its effect is to qualify the preceding enactment which is expressed in terms which are too general. Ordinarily a proviso is not interpreted as stating a general rule. સામાન્ય રીતે તે embedded in the main body of the section and becomes an integral part of it હોય છે. The cardinal rule: a proviso to a particular provision embraces only the field covered by the main provision — it carves out an exception to the main provision to which it has been enacted as a proviso and to no other (Ram Narain Sons Ltd. v. Assistant Commissioner of Sales Tax, AIR 1955 SC 765). Proviso, exception અને saving clause — ત્રણેને અલગ રાખો. An exception is intended to restrain the enacting clause to particular cases; a proviso is used to remove special cases from the general enactment and provide for them specially; a saving clause is used to preserve from destruction certain rights, remedies or privileges already existing. આ ત્રણ લીટીનો ફરક કાયમનો short-note છે અને સાદા 'write a note on proviso' ના જવાબમાં પણ ઉમેરવા જેવો છે.

Explanation. An explanation is at times appended to a section to explain the meaning of the text of the section, અને may be added to include something within the section or to exclude something from it. It should normally be so read as to harmonise with and clear up any ambiguity in the main section. But it should not be construed so as to widen the ambit of the

section — 'does an explanation widen the ambit of a section?' એ પ્રશ્નનો સીધો જવાબ આ જ છે, અને જવાબ 'ના' છે. **Sundaram Pillai v. Pattabiraman** માં Fazal Ali, J. એ explanation ની objects ભેગા કરી આપ્યા: **to explain the meaning and intendment of the Act itself; to clarify any obscurity and vagueness in the main enactment and make it consistent with the object; to provide additional support to the object of the Act so as to make it meaningful and purposeful; to fill up a gap relevant for the purpose of the explanation, to suppress the mischief and advance the object of the Act; and it cannot take away a statutory right.** સાથે આ શરત ઉમેરો: **it would be wrong always to construe an explanation as limited to these objects — the meaning depends on its own terms and not on any theory of its purpose.**

Definition clauses. The purpose is two-fold: to provide a key to the proper interpretation of the enactment, and to shorten the language of the enacting part by avoiding repetition of the same words every time the legislature refers to the expression. Where a word is defined as having a particular meaning, it is that meaning alone which must be given to it in interpreting a section, unless there be anything repugnant in the context. પછી ચાર formulas, જે ચોખ્ખા marks છે: 'means' — prima facie restrictive and exhaustive, you must restrict the word to the meaning given; 'includes' — prima facie extensive, the word is not restricted to the assigned meaning but has an extensive meaning which also includes it; 'means and includes' — the definition is exhaustive; 'to apply to and include' — the definition is extensive. સામાન્ય ભૂલ એ થાય છે કે 'includes' શબ્દ જોઈને 'means and includes' ને extensive ગણી લેવાય છે; એ exhaustive છે.

બે અઘરી definitions. Contrary context ને આધીન definitions: where a word is defined to bear a number of inclusive meanings, the sense in which it is used in a particular provision must be ascertained from the context of the scheme of the Act, the language of the provision, and the object intended to be served. Ambiguous definitions: the definition section may itself be ambiguous, and then it must be interpreted in the light of the other provisions of the Act and having regard to the ordinary meaning of the word defined; such a definition is not to be read in isolation but in the context of the phrase which it defines, recognising that the function of a definition is to give accuracy and certainty to a word which would otherwise be vague and uncertain — not to contradict it or depose it altogether.

Illustrations. Illustrations cannot modify the language of a section and can neither curtail nor expand its scope. ઘણી sections માં main text પછી illustrations આવે છે, પણ they do not form part of the sections themselves, છતાં they have relevance and value in interpreting the text. The section alone constitutes the law. છાપેલો example: section 73 of the Indian Contract Act, 1872 દેવું ફક્ત રોકી રાખવા બદલ damages તરીકે interest આપવા દેતી નથી, અને the Privy Council rejected the argument that the illustrations in the Act could be used to reach a different conclusion — court એ કહ્યું કે illustration section ની ભાષા બદલી ન શકે, અને એ section જ enactment બનાવે છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 2 પ્રશ્નો

- Short-note ના પ્રશ્નો. પુછાયેલી દરેક બાબત માટે **meaning, function અને એક worked example આપો**, અને દરેક બાબત અલગ heading નીચે રાખો.
- Proviso માં લખો કે તે main provision ને શું કરે છે. Explanation માં લખો કે તે શું નથી કરતું. આ contrast માં જ marks છે.

TQ 4.6 • PYQ 2020-Nov [4] (d) • 3M • Pg 695	LEVEL I Remembering	સરળ
TQ 4.2 • PYQ 2018-Nov [3] (d) • 4M • Pg 692	LEVEL I Remembering	મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 8 પ્રશ્નો

- આ ત્રણ કે ચાર marks ના short-note પ્રશ્નો છે. પહેલાં aid નું function લખો, પછી તેની મર્યાદા — preamble plain provision ને override ન કરી શકે, explanation ambit પહોળો ન કરી શકે, illustration ભાષા બદલી ન શકે. મોટા ભાગના marks આ મર્યાદામાં જ પડેલા છે.
- Authority નું નામ લખો: proviso માટે Ram Narain Sons Ltd., explanation માટે Sundaram Pillai v. Pattabiraman, અને preamble માટે Gullipilli Sowria Raj.
- 'means' અને 'includes' માટે જવાબમાં 'prima facie restrictive and exhaustive' અને 'prima facie extensive' એ જ શબ્દો લખો — examiner ને આ જ ચોક્કસ labels જોઈએ છે.

TQ 4.3 • MTP 2019-Mar [3] (d) • 3M • Pg 693	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 4.7 • PYQ 2021-Jul [3] (d) • 3M • Pg 695	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 4.8 • PYQ 2022-May [4] (d) • 3M • Pg 696	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 4.9 • PYQ 2022-May [5] (d) • 3M • Pg 696	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 4.10 • MTP 2023-Mar [4] (d) • 3M • Pg 697	LEVEL I Understanding	સરળ
TQ 4.1 • RTP 2018-Nov [15] • Pg 691	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
TQ 4.4 • RTP 2019-May [12] • Pg 693	LEVEL I Understanding	મધ્યમ
CSQ 4.1 • MTP 2026-Apr S2 [5] (c) • 4M • Pg 700	LEVEL I Understanding	મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 4 પ્રશ્નો

- Scenario માં general section ને specific sections સામે મૂકી હોય, ત્યાં પહેલાં 'read the statute as a whole' નો સિદ્ધાંત લખો, પછી sections ને numerical ક્રમમાં લો અને બતાવો કે specific sections general શબ્દોને કઈ રીતે કાપે છે, અને પછી party એ જે કર્યું તેની validity પર તારણ આપો.

- ફક્ત એટલું ન લખો કે general section override થઈ જાય છે. લખો કે general expression ને specific provisions ને આધીન વાંચવી પડે, અને એ જ statute માં બીજે આવતી સરખી expressions તપાસવાના માર્ગદર્શનથી તેને ટેકો આપો.

TQ 4.11 · PYQ 2023-May [3] (d) · 3M · Pg 698	LEVEL II Application	સરળ
TQ 4.12 · PYQ 2024-Sep [4] (c) · 4M · Pg 698	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 4.13 · PYQ 2025-May [4] (c) · 4M · Pg 699	LEVEL II Application	મધ્યમ
TQ 4.5 · PYQ 2019-May [3] (d) · 3M · Pg 694	LEVEL II Application	અઘરું

વિષય 5: Interpretation/Construction માટે External aids

L2P2-2B-C2-T05

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 2, Interpretation of Statutes વાંચો — external aids to interpretation: historical setting, dictionary definitions, use of foreign decisions, અને usage and practice.

નોંધ

External aids એટલે શું: apart from the statute itself there are many matters which may be taken into account when the statute is ambiguous, અને તેમને external aids to interpretation કહે છે. Trigger શબ્દ છે ambiguity — પહેલી જ લીટીમાં એ લખો, કારણ કે Act ના શબ્દો plain હોય ત્યાં સુધી external aid મળતી નથી.

Dictionary definitions. First refer to the Act in question to find out whether the particular word or expression is defined in it. Only where the word is not defined in the Act itself may you refer to dictionaries to find the general sense in which the word is commonly understood. In selecting one out of the several meanings, you must always take into consideration the context in which it is used in the Act — it is the fundamental rule that the meanings of words and expressions used in an Act must take their colour from the context in which they appear. જવાબમાં ઉમેરાતી બે શરત: judicial decisions laying down the meaning of words in construing statutes in 'pari materia' have greater weight than the meaning furnished by dictionaries, અને for technical terms reference may be made to technical dictionaries. ક્રમ — પહેલાં Act, પછી pari materia વાળા statutes પરનો case law, પછી dictionary — એ જ જવાબ છે.

Foreign decisions નો ઉપયોગ. Foreign decisions of countries following the same system of jurisprudence as ours, and given on laws similar to ours, can be legitimately used for construing our own Acts. Marks નો બીજો અડધો ભાગ બે શરતોમાં પડેલો છે: prime importance is always to be given to the language of the Indian statute, અને where guidance can be obtained from Indian decisions, reference to foreign decisions may become unnecessary.

Historical setting. The history of the external circumstances which led to the enactment in question is of much significance in construing any enactment. all those external or historical facts which are necessary in the understanding and comprehension of the subject matter and the scope and object of the enactment ની મદદ લેવાય છે. Act ને interpret અને construe કરવામાં History in general and Parliamentary History in particular, ancient statutes, contemporary or other authentic works and writings are all relevant છે.

Usage, custom અને લાંબા સમયથી ચાલતી practice. શબ્દો ambiguous હોય ત્યાં, the construction consistently placed on them over a long period by those who administer the Act is a legitimate external aid — *contemporanea expositio est optima et fortissima in lege*, એટલે contemporaneous exposition is the best and strongest in the law. The weight of that construction increases where the Legislature has re-enacted or amended the statute without disturbing it, since acquiescence suggests approval, અને judicial acceptance of the practice strengthens it further. સાથે બીજો maxim પણ નામ દઈને લખો: *optima legum interpret est consuetudo* — custom is the best interpreter of the laws. ધ્યાન રાખો: આ maxim એ aid છે, rule of law નથી. સ્પષ્ટ statutory ભાષા સામે એ ચાલી ન શકે, અને એ જૂના કે લાંબા સમયથી ચાલતા usage ને લાગુ પડે છે, તાજી practice ને નહીં. એ પણ ધ્યાનમાં રાખો કે contemporary official statements have been used as contemporanea expositio to interpret not only ancient but even recent statutes in India.

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો · 2 પ્રશ્નો

- શરૂઆતમાં external aids ની વ્યાખ્યા આપો અને ક્યારે વપરાય તે લખો — ફક્ત જ્યાં statute ambiguous હોય ત્યાં. પછી દરેક aid ને તેની પોતાની મર્યાદા સાથે અલગ head તરીકે લો.
- Foreign decisions પર ક્યારેય કોરી 'હા' ન લખો. જવાબ 'હા' છે, પણ આ શરતો સાથે: એ જ system of jurisprudence, સરખા laws, Indian statute ની ભાષાની પહેલી અગ્રતા, અને જ્યાં Indian decisions માર્ગ બતાવતા હોય ત્યાં foreign authority બિનજરૂરી.

TQ 5.1 · PYQ 2021-Jan [4] (d) · 3M · Pg 701

LEVEL I
Understanding

સરળ

TQ 5.3 · PYQ 2021-Dec [4] (d) · 3M · Pg 703

LEVEL I
Understanding

સરળ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો · 2 પ્રશ્નો

- લાંબા સમયથી ચાલતી practice વાળા scenario માં જવાબ ચાર પગલે બાંધો: term માં રહેલી ambiguity, એકસરખી administrative construction, re-enactment વખતે legislature ની નિષ્ક્રિયતા, અને judicial acceptance — પછી તારણ આપો કે નવા dictionary reading કરતાં ઠરી ગયેલી construction ને પસંદગી મળે.
- Maxims પુછાય એ જવાબમાં બંને Latin maxims નામ દઈને લખો. Latin છોડી દેતો જવાબ સાચો હોય તોપણ તેના marks ગુમાવે છે.

TQ 5.2 · PYQ 2021-Jul [4] (d) · 3M · Pg 702

LEVEL II

સરળ

	Application	
CSQ 5.1 · PYQ 2026-Sep [4] (c) · 4M · Pg 703	LEVEL II Application	4×4

PART 2B • OTHER LAWS • પ્રકરણ 3

The Foreign Exchange Management Act, 1999

3 વિષય • 38 વર્ગીકૃત પ્રશ્નો • મહત્ત્વ: A

ICAI કૌશલ્ય પ્રોફાઇલ CA Intermediate માં Level III ક્યાંય પુછાતું નથી — આ પ્રકરણ છે પેપરની પ્રોફાઇલ પ્રમાણે

Level I — સમજ અને જ્ઞાન

26.0%

38 of 146 marks

Level II — વિશ્લેષણ અને ઉપયોગ

74.0%

108 of 146 marks

આ પ્રકરણ પેપરની પોતાની પ્રોફાઇલ પર જ બેસે છે — તેના 26% marks Comprehension and Knowledge ની, સામે આખા Paper 2 માં 28% પેપરના એ જ પ્રમાણમાં તૈયારી કરો: section જાણો, પછી તેને લગાડવાનો મહાવરો કરો.

વિષય 1: Introduction, Preamble, Definitions વગેરે

L2P2-2B-C3-T01

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3 વાંચો — Foreign Exchange Management Act, 1999 નું preamble અને section 2 ની definitions, ખાસ કરીને sections 2(h), 2(l), 2(n), 2(o), 2(u), 2(v) અને 2(w), સાથે Foreign Exchange Management (Permissible Capital Account Transactions) Rules, 2000 હેઠળના prohibited sectors.

નોંધ

Currency — section 2(h). 'Currency' includes all currency notes, postal notes, postal orders, money orders, cheques, drafts, travellers' cheques, letters of credit, bills of exchange and promissory notes, credit cards or such other similar instruments, as may be notified by the Reserve Bank. આ definition inclusive છે, exhaustive નથી, અને છેલ્લા શબ્દો Reserve Bank ને બીજાં instruments notify કરવાની છૂટ આપે છે. આખું list લખો — આના પર બે marks નો સવાલ એ list question છે, અને તમે જેટલાં items ગણાવો તેટલા marks મળે.

Foreign exchange — section 2(n). એટલે foreign currency, અને તેમાં આવે છે: (1) deposits, credits and balances payable in any foreign currency; (2) drafts, travellers' cheques, letters of credit or bills of exchange expressed or drawn in Indian currency but payable in any foreign currency; and (3) drafts, travellers' cheques, letters of credit or bills of exchange drawn by banks, institutions or persons outside India but payable in Indian currency. Marks limbs (2) અને (3) માં છે: instrument rupees માં હોય તોપણ, તે ક્યાં payable છે કે કોણે draw કર્યું છે તેના આધારે foreign exchange બની શકે છે.

Foreign security — section 2(o). Any security in the form of shares, stocks, bonds, debentures or any other instrument denominated or expressed in foreign currency, અને તેમાં includes securities expressed in foreign currency where the redemption, or any form of return such as interest or dividend, is payable in Indian currency પણ આવી જાય છે. Security ને foreign બનાવે છે તેનું foreign currency માં denomination; return rupees માં પાછું મળે છે એટલા કારણે તે definition માંથી બહાર જતી

નથી.

Export — section 2(l). 'Export', તેના grammatical variations અને cognate expressions સાથે, એટલે (a) the taking out of India to a place outside India any goods અને (b) provision of services from India to any person outside India. **Definition માં પૈસાનું કોઈ તત્ત્વ નથી.** કોઈ foreign company ની equity shares ની allotment સામે India બહાર મોકલેલો માલ, જેમાં એક પણ રૂપિયો હાથ બદલતો નથી, તોપણ export જ છે — સામાન્ય ખોટો જવાબ એ છે કે કિંમત ન હોવાથી transaction ટકતું નથી.

Person, અને branch નું residence — sections 2(u), 2(v) અને 2(w). 'Person' includes a company and any agency, office or branch owned or controlled by such person, એટલે branch પોતે જ એક 'person' છે. **Person resident in India** માં આવે છે (a) a person or body corporate registered or incorporated in India; (b) an office, branch or agency in India owned or controlled by a person resident outside India; and (c) an office, branch or agency outside India owned or controlled by a person resident in India. **ફક્ત control હોય તો પણ ચાલે — ownership જરૂરી નથી.** એટલે foreign company એ section 2(w) હેઠળ person resident outside India છે; તેની Indian branch limb (b) હેઠળ person resident in India છે; અને એ Indian branch દ્વારા **controlled** વિદેશની branch પણ limb (c) હેઠળ person resident in India છે. સાંકળની એક એક કડી અલગ લો અને દરેક entity માટે limb નું નામ આપો.

Person resident outside India ની investment પર પૂરેપૂરી મનાઈ. Foreign Exchange Management (Permissible Capital Account Transactions) Rules, 2000 હેઠળ, person resident outside India ને એવી કોઈ પણ company, partnership firm, proprietary concern કે બીજી entity માં — incorporated હોય કે ન હોય — **in any form** investment કરવાની મનાઈ છે, જે આ કામ કરતી હોય કે કરવાનું વિચારતી હોય — (1) the business of chit funds; (2) a Nidhi company; (3) agricultural or plantation activities; (4) real estate business or construction of farm houses; and (5) trading in Transferable Development Rights (TDRs).

એ list ની અંદર છુપાયેલા બે carve-outs. Chit funds માટે, **Registrar of Chits or an officer authorised by the State Government** સંબંધિત State Government ને પૂછીને chit fund ને non-resident Indians પાસેથી subscription લેવાની છૂટ આપી શકે છે; તેઓ Reserve Bank એ નક્કી કરેલી શરતોને આધીન **through banking channels and on a non-repatriation basis, without any monetary limit** subscribe કરી શકે છે. અને 'real estate business' does not include development of townships, construction of residential or commercial premises, roads or bridges, or REITs registered with and regulated by SEBI under the **SEBI (REITs) Regulations, 2014.** 'Transferable Development Rights' એટલે Central કે State Government એ public purposes માટે લીધેલી જમીન સામે, પૈસાનું વળતર આપ્યા વગર જમીન સોંપી દેવાના બદલામાં અપાયેલાં certificates, જે transferable હોય છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો - 2 પ્રશ્નો

- પાંચ prohibited sectors એ સીધો list question છે — તેમને નંબર આપીને લખો, પછી નીચે chit-fund નો proviso અને real estate નું exclusion ઉમેરો. વધારાના marks આ exclusions માં જ છે.
- દરેક definition તેના section number સાથે લખો. 'Currency' એ 2(h), 'export' 2(l), 'foreign exchange' 2(n), 'foreign security' 2(o).

TQ 1.2 • PYQ 2025-May [6] (c) • 4M • Pg 707

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

TQ 1.3 • PYQ 2025-Sep [6] (c) • 4M • Pg 707

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 1 પ્રશ્ન

- Limbs આખેઆખા લખો. Section 2(n) નો એવો paraphrase જે rupee માં દર્શાવેલા બે limbs છોડી દે, તે અડધો જવાબ ગુમાવે છે.

TQ 1.1 • MTP 2024-Jul [6] (c) • 2M • Pg 706

LEVEL I
Understanding

સરળ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 1 પ્રશ્ન

- Company અને તેની branches ની residential status માટે, પહેલાં દરેક entity ને section 2(u) હેઠળ 'person' તરીકે ઓળખો, પછી તેને section 2(v) ના દરેક clause સામે ચકાસો, અને દરેક entity માટે અલગ conclusion આપો.

CSQ 1.1 • RTP 2026-May [20] • Pg 708

LEVEL II
Application

મધ્યમ

વિષય 2: FEMA, 1999 હેઠળ Residential Status

L2P2-2B-C3-T02

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Residential Status under the Foreign Exchange Management Act, 1999 વાંચો — section 2(v) સાથે sections 2(u), 2(w) અને 6(4), Foreign Exchange Management (Permissible Capital Account Transactions) Regulations, 2000 હેઠળની permissible capital account transactions, અને Foreign Exchange Management (Current Account Transactions) Rules, 2000 ની Schedule III માંની Liberalised Remittance Scheme ની limits.

નોંધ

Test — section 2(v). Person resident in India એટલે એવી વ્યક્તિ જે **residing in India for more than 182 days during the course of the preceding financial year** હોય. પછી definition બંને બાજુથી બાદ કરે છે — જે વ્યક્તિ **gone out of India or stays outside India** હોય તેને, અને જે **come to or stays in India** હોય તેને, સિવાય કે તે ત્રણ હેતુમાંથી એક માટે હોય: (1) **taking up employment**, (2) **carrying on a business or vocation**, or (3) **any other purpose in such circumstances as would indicate an intention to stay for an uncertain period**. દિવસોની ગણતરી કરતાં હેતુ ચડિયાતો છે. જે વ્યક્તિ preceding financial year માં 200 કે 250 દિવસ રહી હોય, પણ પછી long-term work visa પર કે પાંચ વર્ષના employment contract પર જતી રહે, તે person resident in India નથી — તે જવાની તારીખથી જ resident મટી જાય છે.

Residence શાના પરથી નક્કી નથી થતું. India માં flat હોવો, Indian banks માં savings accounts ચાલુ રાખવા,

કે પછીથી કોઈ Indian company ની overseas branch સંભાળવી — આમાંનું કશું જતી રહેલી વ્યક્તિને પાછી residence માં ખેંચી લાવતું નથી. Residence નો આધાર છે **preceding financial year માં રહેવાનો સમય અને જવાનો હેતુ**, India માં assets ની ownership નહીં. જ્યાં facts માં Indian assets તમારી સામે લટકાવ્યાં હોય, ત્યાં આ વાત ચોખ્ખી લખો — સવાલ એ જ ચકાસે છે.

Students. નક્કી કરેલા course માટે વિદેશ જતો student **certain period** માટે જાય છે, અને section 2(v) ના શબ્દો પ્રમાણે તો તે resident જ રહે. પણ **RBI A.P. circular no. 45 dated 8 December 2003 clarifies that students will be considered non-residents**, કારણ કે ત્યાં રહેવાનો અને ભણવાનો ખર્ચ કાઢવા તેઓ સામાન્ય રીતે કામ કરવા લાગે છે. એટલે બે વર્ષના course માટે 15 July 2024 ના રોજ નીકળતો student **up to 16 July 2024** સુધી person resident in India છે, **person resident outside India from 17 July 2024** છે, અને પછીના આખા financial year માટે person resident outside India છે.

Resident but not permanently resident. જે person resident in India **on account of employment or deputation of a specified duration (irrespective of its length), or for a specific job or assignment the duration of which does not exceed three years** હોય, તે resident છે પણ **not permanently resident**. એવી વ્યક્તિ, જે **a citizen of India on deputation to the office, branch, subsidiary or joint venture in India of a foreign company** હોય, તે **may remit up to his net salary — net એટલે taxes, provident fund નો contribution અને બીજી deductions બાદ કર્યા પછીનો પગાર.**

Section 6(4) — વિદેશમાં હતા ત્યારે ઊભી કરેલી assets. Person resident in India **may hold, own, transfer or invest in foreign currency, foreign security or any immovable property situated outside India if such currency, security or property was acquired, held or owned by him when he was resident outside India, or inherited from a person who was resident outside India.** **RBI A.P. (DIR Series) Circular No. 90 dated 9 January 2014** ચોખ્ખટ કરે છે કે section 6(4) માં આટલું આવે છે: તે resident outside India હતો ત્યારે ખોલેલાં અને ચલાવેલાં foreign currency accounts; તે resident outside India હતો ત્યારે વિદેશમાં લીધેલા employment, business કે vocation ની આવક, કે કરેલાં investments ની આવક, કે મળેલી gift અથવા inheritance; person resident outside India પાસેથી inheritance માં મળેલું અને India બહાર રખાયેલું foreign exchange તથા તેમાંથી થતી આવક; અને **section 6(4)(iv) હેઠળ, free utilisation of all eligible assets abroad and the income on them or the sale proceeds received after return to India — વિદેશમાં payments કરવા કે નવાં investments કરવા માટે, without approval of the Reserve Bank, શરત એ કે ખર્ચ ફક્ત eligible assets ના funds માંથી જ નીકળે અને transaction ચાલુ FEMA provisions નો ભંગ ન કરે.**

Person resident in India માટેના permissible capital account transactions — આ list લખવાનું પૂછાઈ શકે છે (સવાલમાં seven લખ્યું હોય તો કોઈ પણ seven ચાલશે): **investment in foreign securities; foreign currency loans raised in India and abroad; transfer of immovable property outside India; guarantees issued in favour of a person resident outside India; export, import and holding of currency or currency notes; loans and overdrafts (borrowings) taken from a person resident outside India; maintenance of foreign currency accounts in India and outside India; taking out an insurance policy from an insurance company outside India; loans and overdrafts given to a person resident outside India; remittance outside India of capital assets; and undertaking**

derivative contracts. Permissible Capital Account Transactions Regulations, 2000 નું **Schedule II(e)** **deposits between a resident and a non-resident** ની છૂટ આપે છે, અને એ જ NRI ને India માં **NRE or FCNR** account ખોલવાનો આધાર છે.

Liberalised Remittance Scheme. All resident individuals, including minors, may freely remit up to **USD 2,50,000 per financial year (April to March)** — કોઈ પણ permissible current કે capital account transaction માટે, અથવા બંને માટે ભેગું. **Clubbing of limits by other family members is not permitted for capital account transactions** — bank account ખોલવું, investments કરવાં, property ખરીદવી — **if they are not co-owners or co-partners.** જ્યાં તેઓ co-owners હોય ત્યાં clubbing ચાલે, એટલે વિદેશની property માં સરખા ભાગ ધરાવતા ચાર family members એક financial year માં approval વગર ભેગા મળીને **USD 10,00,000** મોકલી શકે. **Studies abroad** માટે પણ એ જ USD 2,50,000 ની ceiling છે, અને **proviso to Para I of Schedule III on the estimate received from the institution abroad** તેનાથી વધારે મોકલવાની છૂટ આપે છે; limit ઉપરાંત education ની આ સગવડ વાપરો તો, વ્યક્તિની લાગુ પડતી limit USD 2,50,000 માંથી એટલી રકમ ઘટી જાય છે.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો • 2 પ્રશ્નો

- આ list questions છે જેમાં સંખ્યા લખેલી હોય છે ('any seven'). **જેટલા પૂછ્યા હોય તેટલા જ લખો, વધારે નહીં, અને** દરેક item આગળના item નું બીજું રૂપ નહીં પણ અલગ વર્ગનું હોય.
- જ્યાં Reserve Bank એ બહાર પાડેલી clarifications પૂછાઈ હોય, ત્યાં તેમને list માં ભેળવી દેવાને બદલે છેલ્લે અલગથી નામ સાથે લખો.

TQ 2.1 • MTP 2025-Nov S1 [6] (c) • 4M • Pg 709

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

TQ 2.2 • MTP 2025-Jul S1 [6] (c) • 4M • Pg 710

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 13 પ્રશ્નો

- પહેલાં preceding financial year નક્કી કરો, રહેવાના દિવસ ગણો, પછી પૂછો કે વ્યક્તિ કેમ ગઈ કે કેમ આવી. ફક્ત label નહીં, status ક્યારથી બદલાય છે તે તારીખ પણ લખો.
- Remittance ના સવાલમાં, કઈ limit લાગુ પડે છે તે લખો, માગેલી રકમ તેની સાથે સરખાવો, અને પછી જ નક્કી કરો કે RBI approval જોઈએ કે નહીં.

CSQ 2.13 • PYQ 2026-Jan [1] (c) (i) {C} • 2M • Pg 723

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 2.14 • PYQ 2026-Jan [1] (c) (ii) {C} • 2M • Pg 724

LEVEL II
Application

સરળ

CSQ 2.3 • MTP 2025-Mar S2 [5] (c) • 4M • Pg 713

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 2.4 • MTP 2025-Mar S2 [6] (c) • 4M • Pg 714

LEVEL II

મધ્યમ

	Application	
CSQ 2.5 • RTP 2025-May [20] (i) • Pg 715	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.6 • RTP 2025-May [20] (ii) • Pg 716	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.7 • PYQ 2025-May [1] (c) {C} • 4M • Pg 716	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.8 • MTP 2025-Jul S1 [1] (c) • 4M • Pg 718	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.9 • MTP 2025-Aug S2 [6] (c) • 4M • Pg 719	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.10 • PYQ 2025-Sep [1] (c) {C} • 4M • Pg 720	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.11 • MTP 2025-Nov S1 [5] (c) • 4M • Pg 721	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.12 • RTP 2026-Jan [20] • Pg 722	LEVEL II Application	મધ્યમ
CSQ 2.15 • PYQ 2026-Jan [6] (c) • 4M • Pg 725	LEVEL II Application	મધ્યમ

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- Facts માં પતિ-પત્ની હોય કે ઘરના ઘણા સભ્યો હોય, ત્યાં દરેકને અલગ લો અને લખો કે એ વ્યક્તિ માટે section 2(v) નું કયું limb, કે LRS નો કયો rule, નિર્ણય કરે છે.
- Branches ની સાંકળ હોય તો parent થી બહાર તરફ ચાલો: parent, પછી Indian branch, પછી તેના દ્વારા controlled વિદેશની branch — દરેક પગલે જે clause પર આધાર રાખો છો તે લખતા જાઓ.

CSQ 2.1 • RTP 2025-Jan [20] • Pg 711	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 2.2 • MTP 2025-Mar S2 [1] (c) • 4M • Pg 712	LEVEL II Analysis	મધ્યમ
CSQ 2.16 • PYQ 2026-Sep [6] (c) • 4M • Pg 726	LEVEL II Analysis	મધ્યમ

વિષય 3: Regulation and Management of Foreign Exchange

L2P2-2B-C3-T03

પહેલાં વાંચો ICAI Study Material Chapter 3, Regulation and Management of Foreign Exchange વાંચો — Foreign Exchange Management Act, 1999 ની sections 2(c), 2(j), 4, 5 અને 6(4), સાથે Foreign Exchange Management (Current Account Transactions) Rules, 2000 અને એ Rules ના Schedules I, II અને III.

નોંધ

Current account transaction — section 2(j). એટલે a transaction other than a capital account transaction, અને એ વ્યાખ્યાની વ્યાપકતાને બાધ આવ્યા વગર, તેમાં includes payments due in connection with foreign trade, other current business, services, and short-term banking and credit facilities in the ordinary course of business; payments due as interest on loans and as net income from investments; remittances for living expenses of parents, spouse and children residing abroad; and expenses in connection with foreign travel, education and medical care of parents, spouse and children. એક લીટીમાં સામાન્ય નિયમ: current account transactions ને મનાઈ ન હોય ત્યાં સુધી છૂટ છે; capital account transactions ને છૂટ ન અપાઈ હોય ત્યાં સુધી મનાઈ છે.

મશીનરી — section 5. Any person may sell or draw foreign exchange to or from an authorised person if such sale or drawal is a current account transaction, અને તેનો proviso કહે છે કે Central Government may, in public interest and in consultation with the Reserve Bank, impose such reasonable restrictions for current account transactions as may be prescribed. પછી Rules દરેક drawal ને three categories: (1) transactions for which drawal is prohibited; (2) transactions needing prior approval of the appropriate Government of India; and (3) transactions needing the prior approval of the Reserve Bank માં વહેંચે છે. Category ગમે તે હોય, જ્યાં general કે special permission થી remittance ની છૂટ હોય ત્યાં remitter એ exchange authorised person as defined in section 2(c) પાસેથી જ લેવું પડે — આ લીટી ઉમેરો, એના marks પાકા છે.

Foreign exchange રાખવું — section 4, અને section 6(4) માં તેનો અપવાદ. Person resident in India shall not acquire, hold, own, possess or transfer any foreign exchange, foreign security or immovable property situated outside India, સિવાય કે FEMA હેઠળ છૂટ હોય. Section 6(4) એ છૂટ આપે છે જ્યાં એ currency, security કે property was acquired, held or owned by him when he was resident outside India, or inherited from a person who was resident outside India; અને section 6(4)(iv) સાથે A.P. (DIR Series) Circular No. 90 dated 9 January 2014 વાંચતાં, તે freely utilise his eligible assets abroad and the income on them or the sale proceeds received after his return to India — વિદેશમાં payments કે નવાં investments માટે, without approval of the Reserve Bank, શરત એ કે ખર્ચ ફક્ત eligible assets માંથી જ થાય. એટલે non-resident હતો ત્યારે USA માં ખરીદેલું ઘર India પાછા આવ્યા પછી પણ રાખી શકાય, અને એ પહેલા ઘરનું જે ભાડું આવે તેમાંથી બીજું ઘર પણ ખરીદી શકાય.

Schedule I — drawal પર સાવ મનાઈ. Scanner વારંવાર આ દાખલા લે છે: remittance out of income from lottery winnings; payment related to call back services of telephones; payment of commission on exports made towards equity investment in joint ventures or wholly owned subsidiaries abroad of Indian companies; અને payment of commission on exports under the Rupee State Credit Route, except commission up to ten per cent of the invoice value of exports of tea and tobacco. Rupee State Credit Route ની જાળ બે બાજુની છે — ten per cent ની છૂટ ફક્ત tea and tobacco માટે છે, એટલે machinery પર eight per cent સીધું prohibited છે, અને tea પર twelve per cent only to the extent it exceeds ten per cent ખોટું છે.

Schedule II — Central Government ની prior approval. Remittance for cultural tours requires prior

permission or approval of the Ministry of Human Resources Development (Department of Education and Culture), irrespective of the amount of foreign exchange required — અહીં દલીલ કરવા જેવી કોઈ threshold જ નથી, એટલે USD 50,000 લેતો dancer અને USD 100,000 લેતું troupe બંને એક જ સ્થિતિમાં છે. **Remittance towards hire charges of transponders** માટે પણ એ જ રીતે Central Government ની approval જોઈએ. અહીં Government ને બદલે Reserve Bank નું નામ લખવું એ સામાન્ય ખોટો જવાબ છે.

Schedule III — individuals. કુલ limit છે **USD 2,50,000 in a financial year**, અને તેનાથી વધારે drawal માટે **prior approval of the Reserve Bank** જોઈએ. બે હેતુ estimate ના આધારે આ ceiling માંથી છટકે છે.

Studies abroad માટે **proviso to Para I of Schedule III based on the estimate received from the institution abroad** USD 2,50,000 થી વધારે remittance ની છૂટ આપે છે, એટલે USD 1,40,000 કે USD 2,00,000 ના drawal માટે તો approval જોઈએ જ નહીં. **Medical treatment abroad** માટે approval ત્યારે જોઈએ જ્યારે વ્યક્તિનું withdrawal **exceeds USD 2,50,000**, પણ authorised dealers **on the estimate from the doctor in India, or the hospital or doctor abroad** limit થી વધારે exchange આપી શકે છે. **Gift remittance** એ current account transaction છે અને તેમાં RBI approval ફક્ત ત્યારે જોઈએ જ્યારે તે **exceeds USD 2,50,000**.

Schedule III — individuals સિવાયના. આ માટે Reserve Bank ની prior approval જોઈએ: **donations exceeding one per cent of the foreign exchange earnings during the previous three financial years, or USD 50,00,000 (USD 5 million), whichever is less**, જે (a) creation of Chairs in reputed educational institutes, (b) contribution to funds, not being an investment fund, promoted by educational institutes, અને (c) contribution to a technical institution, body or association in the field of activity of the donor company માટે હોય; **commission, per transaction, to agents abroad for sale of residential flats or commercial plots in India exceeding USD 25,000 or five per cent of the inward remittance, whichever is more**; **remittances exceeding USD 10,000,000 per project for any consultancy services in respect of infrastructure projects, and USD 1,000,000 per project for other consultancy services, procured from outside India**; અને **remittances exceeding five per cent of the investment brought into India or USD 100,000, whichever is higher, by way of reimbursement of pre-incorporation expenses**. 'Infrastructure' નો અર્થ **Explanation to para 1(iv) (A)(a) of Schedule I of FEMA Notification 3/2000-RB dated 3 May 2000** માં આપ્યો છે તે જ. **Rule 5** મુજબ Schedule III ના transactions માટે drawal ત્યાં લખેલી શરતો પ્રમાણે જ થાય, પણ remitter ના **Resident Foreign Currency (RFC) account** માંથી થતા remittance ને આ Rule લાગુ પડતો નથી; અને **EEFC account** માંથી Schedule II તથા Schedule III ના transactions માટેના remittance ને સામાન્ય રીતે approval ન જોઈએ, તોપણ વિદેશના agents ને commission માટે નક્કી કરેલી limit વટાવો એટલે EEFC account માંથી હોય તોપણ approval જોઈએ જ.

સ્મરણ (Remembering) જે શીખ્યા છો તે એ જ રીતે રજૂ કરો · 1 પ્રશ્ન

- Schedule III ની limits એ યાદ રાખવાના marks છે. આંકડો લખો, એકમ લખો — per transaction, per project, per financial year — અને સરખામણીની દિશા લખો. Donations માં 'whichever is less'; agents ને commission અને pre-incorporation expenses માં 'whichever is higher'. સરખામણી ઊંઘી કરો એટલે mark ગયો.

- કચું transaction કયા Schedule માં આવે તે યાદ રાખો: lottery winnings અને call back services એ Schedule I માં, cultural tours અને transponder નું ભાડું Schedule II માં, અને પૈસાની ceilings Schedule III માં.

CSQ 3.5 • MTP 2024-Nov [1] (c) {C} • 4M • Pg 737

LEVEL I
Remembering

મધ્યમ

સમજ (Understanding) સમજાવો અને સંદર્ભમાં મૂકો • 4 પ્રશ્નો

- શરૂઆત section 5 અને drawal ની ત્રણ categories થી કરો, પછી transaction ને તેમાંથી એકમાં મૂકો અને બીજું કંઈ કહો તે પહેલાં approving authority નું નામ લખો.

TQ 3.2 • MTP 2024-Mar [6] (c) • 4M • Pg 728

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

TQ 3.4 • PYQ 2024-May [6] (Or) (c) • 4M • Pg 729

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

TQ 3.5 • PYQ 2025-Jan [6] (c) • 4M • Pg 730

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

TQ 3.6 • PYQ 2026-May [6] (c) (2 + 2 = 4 Marks) • 4M • Pg 731

LEVEL I
Understanding

મધ્યમ

ઉપયોગન (Application) section ને facts પર લગાડો • 8 પ્રશ્નો

- ગણતરી પાના પર જ કરો. **three immediately preceding** financial years ની foreign exchange earnings નો one per cent કાઢો, તેને USD 50,00,000 સાથે સરખાવો, કયો ઓછો છે તે લખો, અને પછી જ conclusion આપો. સવાલમાં લલચાવવા માટે આપેલાં આગળનાં વર્ષો છોડી દો.
- વિદેશના agent ને commission માં five per cent એ **inward remittance actually received** પર ગણાય છે, contract price પર નહીં — Rs. 2 crore ની કિંમતના 60 per cent પર five per cent નો આંકડો દરેક broker દીઠ Rs. 6,00,000 થાય, અને એમાંથી તથા USD 25,000 માંથી જે વધારે હોય તે લેવાનું.

CSQ 3.2 • RTP 2024-Sep [20] • Pg 733

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 3.4 • PYQ 2024-Sep [6] (c) • 4M • Pg 735

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 3.7 • MTP 2026-Mar S1 [1] (c) • 4M • Pg 739

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 3.8 • MTP 2026-Mar S1 [4] (c) • 4M • Pg 739

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 3.9 • PYQ 2026-May [1] (c) {C} • 4M • Pg 740

LEVEL II
Application

મધ્યમ

CSQ 3.10 • PYQ 2026-Sep [1] (c) {C} • 4M • Pg 742

LEVEL II
Application

મધ્યમ

TQ 3.1 • MTP 2024-Mar [1] (d) {C} • 4M • Pg 727

LEVEL II
Application

અધરું

TQ 3.3 • RTP 2024-May [20] • Pg 728

LEVEL II
Application

અધરું

વિશ્લેષણ (Analysis) છૂટું પાડીને દરેક ભાગ અલગ લો • 3 પ્રશ્નો

- જ્યાં બે remittances સાથે કરવાના હોય, ત્યાં પૂછો કે ceiling ભેગી છે કે per project. **Donations ની ચકાસણી કુલ રકમ પર થાય છે** — USD 4 million વત્તી USD 3 million એટલે USD 7 million, જે USD 5 million ની ceiling સામે approval માગે છે. **Consultancy ની ceilings per project અને per service છે**, એટલે infrastructure નું remittance અને બીજા project પરનું software નું remittance અલગ અલગ ચકાસાય, કદી ઉમેરાય નહીં.
- સવાલમાં director કે CFO એ પોતાનો અભિપ્રાય પહેલેથી આપી દીધો હોય, ત્યારે એ અભિપ્રાયનો સીધો જવાબ આપો — ચોખ્ખું લખો કે તે સાચો છે કે ખોટો અને કેમ, કારણ કે marks તેને સુધારવાના છે.

CSQ 3.1 • MTP 2024-Jul [1] (c) {C} • 4M • Pg 732

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 3.3 • PYQ 2024-Sep [1] (c) {C} • 4M • Pg 734

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

CSQ 3.6 • PYQ 2025-Jan [1] (c) {C} • 4M • Pg 738

LEVEL II
Analysis

મધ્યમ

ચોપડીના અંતે

Corrigendum

Every printed Topic-Wise Question Frequency table in this Scanner reconciles exactly against the questions printed under it — all 113 examined topics, on each of the PYQ, RTP and MTP columns separately. The items below are the whole of what did not, and none of them affects a question, an answer, or a page reference. They are listed so that a reader who notices one knows it has been noticed.

In a chapter opening

Part 2A, Chapter 9, frequency table, topic 1

છપાયું: Books of Accounts etc, to be Kept by Company (Section 128)

વાંચો: Books of Accounts, etc., to be Kept by Company (Section 128)

Punctuation only. The body block head for the same topic is set correctly.

In the Front Matter, where the coverage is stated

Sources of questions — PYQ line

છપાયું: PYQ's: 2018 May to 2026 Sep (20 Exams)

વાંચો: the book also carries questions from five earlier sittings — 2015 May, 2015 November, 2016 May, 2016 November and 2017 May

The questions are right; the statement of the window is narrower than the book. Most of these sit in chapters the Front Matter itself notes were drawn from the old course or from the Final Scanner.

Sources of questions — MTP line

છપાયું: MTP's: 2019 March to 2026 April

વાંચો: four questions carry a repeat from MTP 2018 October

Part 2A Chapter 7 (three questions) and Part 2B Chapter 2 (one).

Sources of questions — RTP line

છપાયું: RTP's: 2018 May to 2026 May (19 Exams)

વાંચો: 20 distinct RTP sittings appear in the book

The range is right; the count is one short.

Counted afresh on this edition: 613 questions across 148 declared topics, of which 113 carry questions and 35 are declared but not yet examined. 2,576 marks are printed on the question

heads. 20 questions — all from PYQ 2026 September — carry the Scanner's answer key and solution hints in place of a worked answer, as the Front Matter explains, because the Institute's own Suggested Answers for that sitting are not yet published.